
Vergaderjaar 2016–2017

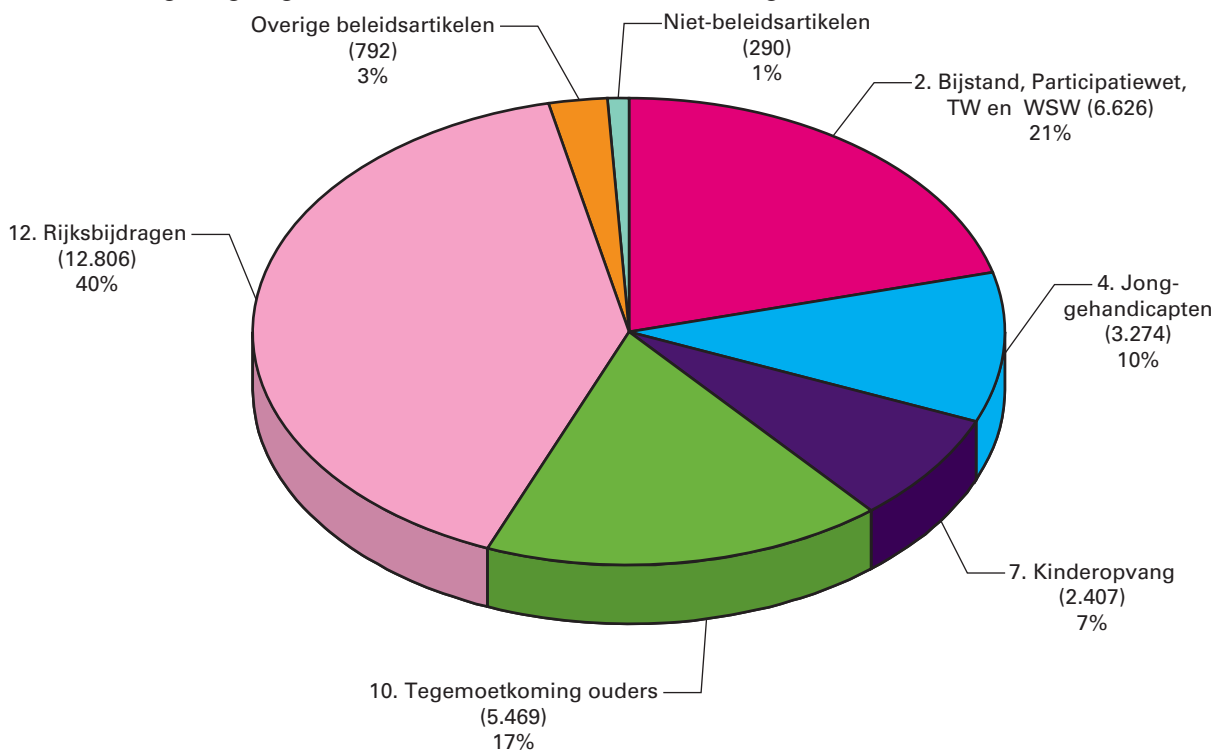
34 725 XV

Jaarverslag en slotwet Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid 2016

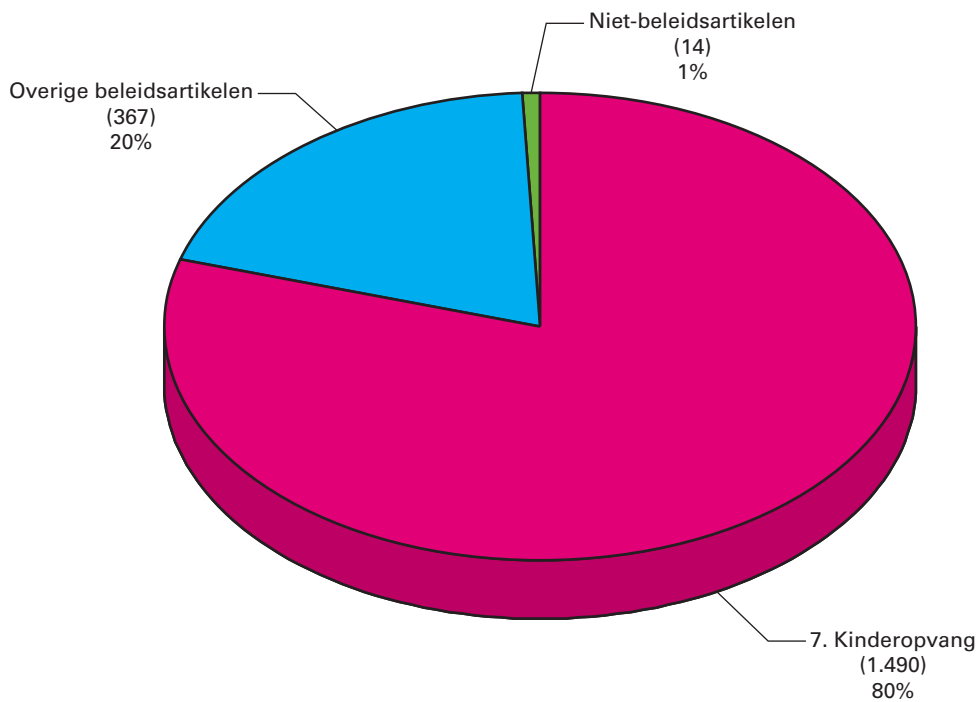
Nr. 1

JAARVERSLAG VAN HET MINISTERIE VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID (XV)
Aangeboden 17 mei 2017

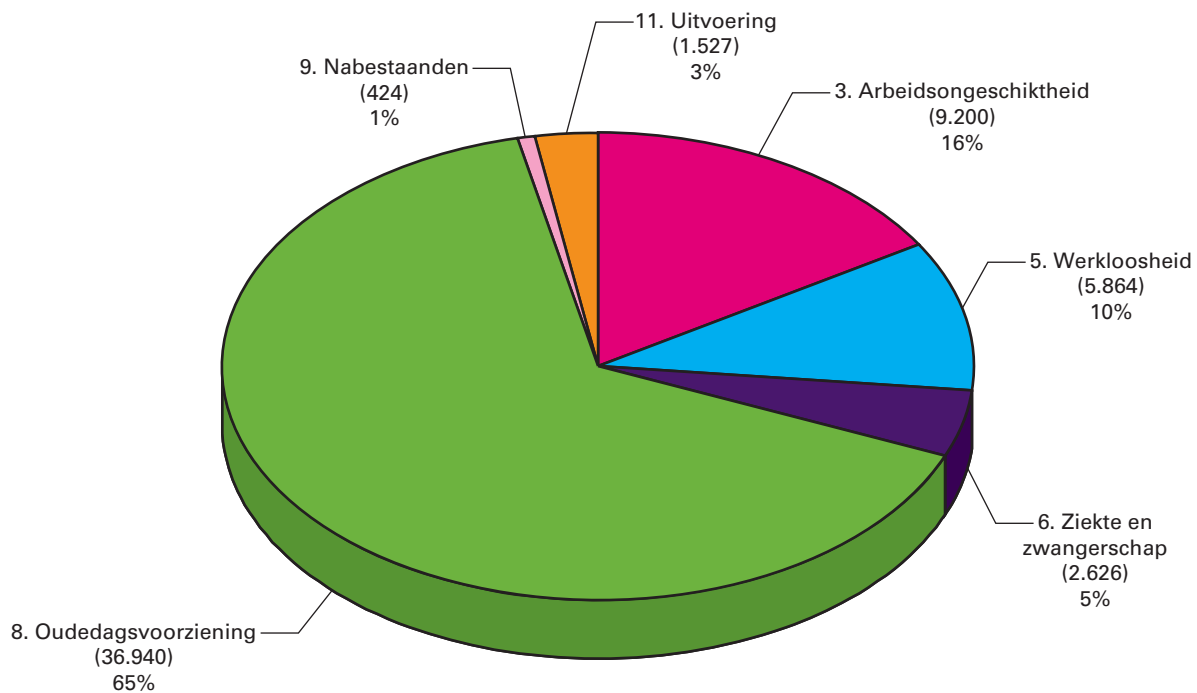
Gerealiseerde begrotingsuitgaven 2016 (€ 31.664 mln) naar artikel (bedragen x € 1 mln)

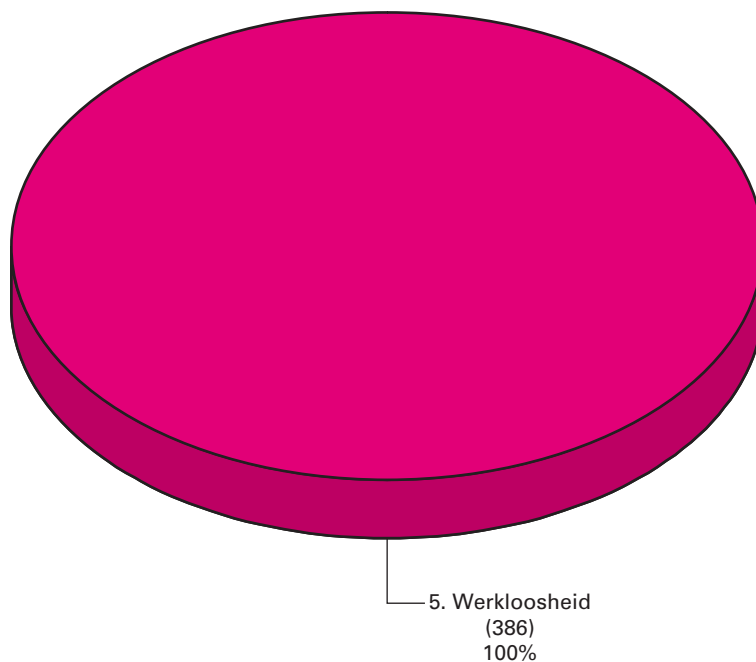
Gerealiseerde begrotingsontvangsten 2016 (€ 1.872 mln) naar artikel (bedragen x € 1 mln)

Gerealiseerde premie-uitgaven 2016 (€ 56.581 mln) naar artikel (bedragen x € 1 mln)

Gerealiseerde premie-ontvangsten 2016 (€ 386 mln) naar artikel (bedragen x € 1 mln)

INHOUDSOPGAVE

A.	ALGEMEEN	5
1.	Aanbieding en dechargeverlening	5
2.	Leeswijzer	7
B.	BELEIDSVERSLAG	10
3.	Beleidsprioriteiten	10
4.	Beleidsartikelen	34
	Artikel 1 Arbeidsmarkt	34
	Artikel 2 Bijstand, Participatiewet, Toeslagenwet en Sociale Werkvoorziening	43
	Artikel 3 Arbeidsongeschiktheid	59
	Artikel 4 Jonggehandicapten	67
	Artikel 5 Werkloosheid	71
	Artikel 6 Ziekte en zwangerschap	79
	Artikel 7 Kinderopvang	86
	Artikel 8 Oudedagsvoorziening	93
	Artikel 9 Nabestaanden	101
	Artikel 10 Tegemoetkoming ouders	105
	Artikel 11 Uitvoering	109
	Artikel 12 Rijksbijdragen	115
	Artikel 13 Integratie en maatschappelijke samenhang	118
5.	Niet-beleidsartikelen	125
	Artikel 96 Apparaatsuitgaven kerndepartement	125
	Artikel 97 Aflopende regelingen	129
	Artikel 98 Algemeen	130
	Artikel 99 Nominaal en onvoorzien	133
6.	Bedrijfsvoeringsparagraaf	134
C.	Jaarrekening	139
7.	Departementale verantwoordingsstaat	139
8.	Samenvattende verantwoordingsstaat agentschappen	141
9.	Jaarverantwoording agentschappen	142
10.	Saldibalans	154
11.	WNT-verantwoording	163
D.	Departementspecifieke informatie	164
D1.	SZA-kader	164
D2.	Sociale fondsen SZW	170
D3.	Koopkracht	174
E.	Bijlagen	175
	Bijlage E1. Toezichtrelaties en ZBO's en RWT's	175
	Bijlage E2. Afgerond evaluatie- en overig onderzoek	179
	Bijlage E3. Externe inhuur	196
	Bijlage E4. Lijst van afkortingen	198

ONDERDEEL A. ALGEMEEN

1. AANBIEDING EN DECHARGEVERLENING

AAN de voorzitters van de Eerste en de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

Hierbij bied ik, mede namens de Staatssecretaris, het departementale jaarverslag van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV) over het jaar 2016 aan.

Onder verwijzing naar de artikelen 63 en 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verzoek ik de beide Kamers van de Staten-Generaal de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid decharge te verlenen over het in het jaar 2016 gevoerde financiële beheer.

Ten behoeve van de oordeelsvorming van de Staten-Generaal over dit verzoek tot dechargeverlening is door de Algemene Rekenkamer als externe controleur op grond van artikel 82 van de Comptabiliteitswet 2001 een rapport opgesteld. Dit rapport wordt separaat door de Algemene Rekenkamer aan de Staten-Generaal aangeboden. Het rapport bevat de bevindingen en het oordeel van de Rekenkamer met betrekking tot:

- a. het gevoerde financieel beheer en materieel beheer;
- b. de ten behoeve van dat beheer bijgehouden administraties;
- c. de financiële informatie in het jaarverslag;
- d. de betrokken saldibalans;
- e. de totstandkoming van de informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering;
- f. de in het jaarverslag opgenomen informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering.

Bij het besluit tot dechargeverlening dienen verder de volgende, wettelijk voorgeschreven, stukken te worden betrokken:

- a. het Financieel jaarverslag van het Rijk over 2016;
- b. het voorstel van de slotwet dat met het onderhavige jaarverslag samenhangt;
- c. het rapport van de Algemene Rekenkamer met betrekking tot het onderzoek van de centrale administratie van 's Rijks schatkist en van het Financieel jaarverslag van het Rijk;
- d. de verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer met betrekking tot de in het Financieel jaarverslag van het Rijk over 2016 opgenomen rekening van uitgaven en ontvangsten van het Rijk over 2016, alsmede met betrekking tot de Saldibalans van het Rijk over 2016 (de verklaring van goedkeuring, bedoeld in artikel 83, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001).

Het besluit tot dechargeverlening kan niet worden genomen, voordat de betrokken slotwet is aangenomen en voordat de verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer is ontvangen.

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,

L.F. Asscher

Dechargeverlening door de Tweede Kamer

Onder verwijzing naar artikel 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verklaart de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal dat de Tweede Kamer aan het hiervoor gedane verzoek tot dechargeverlening tegemoet is gekomen door een daartoe strekkend besluit, genomen in de vergadering van

De Voorzitter van de Tweede Kamer,

Handtekening:

Datum:

Op grond van artikel 64, tweede lid van de Comptabiliteitswet 2001 wordt dit originele exemplaar van het onderhavige jaarverslag, na ondertekening van de hierboven opgenomen verklaring, ter behandeling doorgezonden aan de voorzitter van de Eerste Kamer.

Dechargeverlening door de Eerste Kamer

Onder verwijzing naar artikel 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verklaart de voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal dat de Eerste Kamer aan het hiervoor gedane verzoek tot dechargeverlening tegemoet is gekomen door een daartoe strekkend besluit, genomen in de vergadering van

De Voorzitter van de Eerste Kamer,

Handtekening:

Datum:

Op grond van artikel 64, derde lid van de Comptabiliteitswet 2001 wordt dit originele exemplaar van het onderhavige jaarverslag, na ondertekening van de hierboven opgenomen verklaring, doorgezonden aan de Minister van Financiën.

2. LEESWIJZER

2.1 Opbouw jaarverslag

Het jaarverslag van SZW bestaat uit vijf onderdelen: Algemeen, Beleidsverslag, Jaarrekening, Departementspecifieke informatie en Bijlagen.

Algemeen

Het onderdeel Algemeen omvat:

1. het verzoek tot dechargeverlening en
2. deze leeswijzer.

Beleidsverslag

Het beleidsverslag is opgebouwd uit vier onderdelen.

3. De paragraaf beleidsprioriteiten bevat een uiteenzetting op hoofdlijnen van de bereikte resultaten.
4. De beleidsartikelen verantwoorden meer in detail in hoeverre de doelstellingen van SZW zijn behaald. Tevens is hier de financiële toelichting te vinden op opmerkelijke verschillen tussen realisatie en begroting.
5. De niet-beleidsartikelen verantwoorden de financiële afwikkeling van de apparaatsuitgaven kerndepartement, de afgesloten regelingen, de algemene uitgaven die niet aan de beleidsartikelen zijn toe te rekenen, en de onvoorzien uitgaven en loon- en prijsbijstellingen.
6. De bedrijfsvoeringsparagraaf geeft informatie over de bedrijfsvoering.

Jaarrekening

De jaarrekening is opgebouwd uit vijf onderdelen:

7. De verantwoordingsstaat van het Ministerie van SZW.
8. De samenvattende verantwoordingsstaat van het Agentschap SZW.
9. De jaarverantwoording van dit agentschap.
10. De saldibalans, met de bij dit onderdeel behorende financiële toelichting.
11. De paragraaf WNT-verantwoording.

Departementspecifieke informatie

De departementspecifieke informatie gaan over het SZA-kader, de sociale fondsen SZW en over de gerealiseerde koopkrachtgegevens.

Bijlagen

De bijlagen betreffen de ingevolge de Rijksbegrotingsvoorschriften (RBV) verplichte bijlagen over de Toezichtrelaties en ZBO's en RWT's, over afgerond evaluatie- en overig onderzoek en over externe inhuur. Daarnaast is een lijst van afkortingen opgenomen.

2.2 Specifieke aandachtspunten

Begrotingsgefinancierde en premiegefinancierde regelingen

In de begrotingen en de jaarverslagen van het Ministerie van SZW wordt gerapporteerd over zowel begrotingsgefinancierde als premiegefinancierde regelingen. In de beleidsartikelen waar premiegefinancierde uitgaven en ontvangsten voorkomen zijn deze opgenomen in een afzonderlijke budgettaire tabel. In de paragraaf beleidsprioriteiten en in de bijlage over het SZA-kader wordt ingegaan op de ontwikkeling van het totaal van deze uitgaven. De begrotingsgefinancierde uitgaven en ontvangsten komen één op één voort uit de administratie van SZW, de premiegefinancierde uitgaven en ontvangsten zijn afgeleid van de jaarverslagen van de ZBO's.

Rol en verantwoordelijkheid: taakverdeling Minister en Staatssecretaris

In de Comptabiliteitswet (CW) is in artikel 19 geregeld dat de Minister verantwoordelijk is voor het beheer van de begroting(en) van een ministerie. Daarom wordt de begrotingswet ook ondertekend door de

Minister. Dit komt in de beleidsartikelen tot uitdrukking onder het kopje «Rol en verantwoordelijkheid». De Staatssecretaris wordt hier niet expliciet genoemd. Het begrip Staatssecretaris komt in de CW niet voor. De verhouding tussen Minister en Staatssecretaris is in de Grondwet (artikel 46) geregeld. De Staatssecretaris wordt belast met een deel van de taken van de Minister. Minister en Staatssecretaris verdelen de taken onderling op aanwijzing van de Minister. Voor SZW betekent dit dat de Staatssecretaris verantwoordelijk is voor een groot aantal beleidsinstrumenten die in het jaarverslag zijn opgenomen, zoals in de beleidsartikelen 2 (o.a. macrobudgetbudget participatiewetuitkeringen), 4 (Wajong), 8 (AOW, pensioenbeleid), 9 (Anw) en 11 (uitvoeringskosten SVB).

Focusonderwerpen

Als overkoepelend focusonderwerp voor de verantwoording over 2016 heeft de Tweede Kamer het onderwerp «focus op beleidstoetsing» gekozen ([Tweede Kamer, 2015–2016, 31 865, nr. 80](#)). Specifiek focusonderwerp voor SZW is doorgaan op de ingeslagen weg qua verbetering van verantwoording op basis van indicatoren. In paragraaf 3.4 van het jaarverslag wordt inhoudelijk op de focusonderwerpen ingegaan.

Gegevens oude jaren

Als gevolg van de invoering van «Verantwoord Begroten» is de begrotingsadministratie met ingang van 2013 van opzet gewijzigd. Hierdoor kunnen in de begrotingsgefinancierde budgettaire tabellen niet alle gegevens voor oude jaren worden opgenomen. Het betreft de stand van de verplichtingen 2012.

In dit jaarverslag worden ook kerncijfers gepresenteerd over jaren vóór 2016. Hierbij wordt uitgegaan van de meest recente informatie. Dit betekent dat deze cijfers kunnen afwijken van gegevens die in vorige jaarverslagen werden gepresenteerd.

Norm voor toelichting van verschillen

Bij de budgettaire tabellen in het beleidsverslag wordt het verschil tussen de budgettaire raming uit de begroting 2016 en de realisatie voor het jaar 2016 toegelicht indien de afwijking tussen raming en realisatie groter is dan 5% van het begrotingsbedrag of groter is dan € 25 miljoen.

Groeiparagraaf

De Algemene Rekenkamer (AR) heeft in haar [Verantwoordingsonderzoek 2015](#) bij het Ministerie van SZW enkele aanbevelingen gedaan. SZW heeft deze aanbevelingen opgevolgd of is daar nog mee bezig. Hoe dat is gedaan wordt in de bedrijfsvoeringsparagraaf per aanbeveling uiteengezet.

De indicatoren zoals die aan de Tweede Kamer zijn toegezegd ([Tweede Kamer, 2015–2016, 34 300 XV, nr. 12](#)) werden voorheen in een afzonderlijke paragraaf «indicatoren» in de beleidsagenda en het beleidsverslag opgenomen. Dit jaarverslag is er voor gekozen om deze cijfers op te nemen in de paragraaf beleidsprioriteiten van het beleidsverslag, conform de toezegging van de Minister bij de beantwoording van de vragen over de begroting 2017 ([Tweede Kamer, 2016–2017, 34 550 XV, nr. 11](#)).

Meer kwantitatieve gegevens over de ontwikkelingen op het beleidsterrein van SZW zijn te vinden in de publicatie «Jaaroverzicht Beleidsinformatie SZW 2014–2016», die tegelijkertijd met dit jaarverslag aan de Tweede Kamer wordt aangeboden. Ook is het mogelijk om via de App Store of Play Store de SZW app «SZW-cijfers» te downloaden op smartphone of tablet, waarin een groot aantal gegevens is opgenomen.

In dit jaarverslag wordt, ter toelichting op de ontwikkeling van uitgaven en ontvangsten, veelvuldig gebruik gemaakt van de meest recente jaarverslagen van de SVB en het UWV. Deze jaarverslagen worden tegelijkertijd met het jaarverslag van SZW aan de Tweede Kamer aangeboden en zijn ook te vinden op de websites van deze uitvoeringsorganen, www.svb.nl en www.uwv.nl.

Motie Schouw

In juni 2011 is de [motie Schouw](#) ingediend en aangenomen. Deze motie zorgt er voor dat de landenspecifieke aanbevelingen van de Europese Raad op grond van de nationale hervormingsprogramma's een eigenstandige plaats krijgen in de departementale begrotingen en jaarverslagen. In de paragraaf beleidsprioriteiten wordt teruggekomen op de landenspecifieke aanbevelingen zoals verwoord in de begroting.

ONDERDEEL B. BELEIDSVERSLAG

3. BELEIDSPRIORITEITEN

3.1 Inleiding

Arbeidsmarkt en werk

Na economisch zware jaren, met ingrijpende maatschappelijke gevolgen, staat de Nederlandse economie er weer duidelijk beter voor. De werkloosheid daalde in 2016 sterk, zo konden 100.000 mensen die in 2015 zonder werk zaten in 2016 weer aan de slag. Ook werden in 2016 voor het eerst 10 miljoen banen vervuld. Toch voelen veel Nederlanders onzekerheid over hun werk en inkomen. Op de arbeidsmarkt zien we een disbalans tussen vast, flex- en zelfstandig werk. Het kabinet heeft de afgelopen regeerperiode met onder andere de Wet werk en zekerheid (Wwz) actief beleid gevoerd om deze disbalans terug te dringen en stuurt bij waar dat nodig is. Daarmee is de discussie nog niet afgerond. Om te komen tot een duurzame en toekomstigbestendige oplossing met een breed draagvlak is het nodig om te blijven zoeken naar hoe de disbalans tussen vast, flex- en zelfstandig werk kan worden teruggedrongen.

Een belangrijke voorwaarde voor een toekomstbestendige arbeidsmarkt is scholing. Vanuit de sectorplannen wordt hierop ingezet, zowel van werkenden als van werkzoekenden. Daarnaast is de afgelopen regeerperiode ingezet op betere bescherming van de kwetsbaarste mensen op de arbeidsmarkt en is het ontslagrecht hervormd. In 2016 heeft het kabinet in samenspraak met de sociale partners een aantal beleidsvoorstellen opgesteld in het kader van het Arbeidsmarktpakket ([Tweede Kamer, 2015–2016, 34 351, nr. 17](#)). Hieronder vallen drie wijzigingen in de Wwz waarmee door werkgevers ervaren knelpunten worden verminderd, maatregelen in de sfeer van loondoorbetaling en wijzigingen in de systematiek van het minimumloon. Een belangrijk onderdeel hierbij is de verhoging van het minimumjeugdloon voor jongeren van 18 jaar en ouder, waarbij het loon voor 21- en 22-jarigen tot op het niveau van het algemene minimumloon wordt gebracht. Gelijktijdig ontvangen werkgevers compensatie via de Wet tegemoetkoming loondomein (Wtl). Ook zijn op 1 januari 2016 de eerste 84 schoonmakers van de Rijksschoonmaakorganisatie (RSO) van start gegaan. Eind 2016 had de RSO 534 medewerkers in dienst voor 6 opdrachtgevers.

Werk biedt bestaanszekerheid en draagt bij aan zelfontplooiing. Hiervoor moet het werk wel van waarde zijn. Het kabinet zet zich in voor goed werk voor iedereen. Gedurende de eerste helft van 2016 bekleedde Nederland het EU-voorzitterschap, waarin het thema «Fatsoenlijk werk» een van de belangrijkste speerpunten was. Hiermee is beoogd een stap te zetten tot een Europese arbeidsmarkt waarin gezond, veilig en goed werk de norm is. Op de prioriteiten van het Ministerie van SZW is zichtbare en concrete voortgang geboekt. Zo heeft de Europese Commissie een voorstel gepresenteerd tot herziening van de Detacheringsrichtlijn ([Tweede Kamer, 2015–2016, 22 112, nr. 2104](#)). Hiermee wordt beoogd concurrentie op loon tegen te gaan. Een ander aspect van fatsoenlijk werk waarop is ingezet is de bescherming van werknemers tegen werkgerelateerde kanker. De Europese Commissie heeft in 2016 voorstellen gedaan om de Carcinogenrichtlijn uit te breiden. Verder is het EU-voorzitterschap aangegrepen om meer aandacht te creëren voor armoedebestrijding en gender- en LHBTI-gelijkheid. Op mondiaal niveau heeft Nederland als EU-voorzitter in de International Labour Organization gepleit voor het bevorderen van fatsoenlijk werk in mondiale waardeketens.

Ondanks het feit dat elke ingezetene in Nederland recht opbouwt op een AOW-uitkering, zien we bij veel ouderen zorgen over hun inkomenspositie. Op het gebied van waardeoverdracht binnen de tweede pensioenpijler zijn al maatregelen genomen. Verder is in 2016 doorgedacht over hoe we het pensioenstelsel toekomstbestendig kunnen maken, onder andere naar aanleiding van het advies van de SER over dit onderwerp.

Samenleving en integratie

Nederland is een open en vrije samenleving, maar dit is geen vanzelfsprekendheid. Door technologische ontwikkeling, globalisering en de dreiging van brandhaarden verandert de wereld. De Nederlandse kernwaarden zijn echter niet onderhandelbaar en moeten actief uitgedragen worden, ook richting nieuwkomers. Nederland had de afgelopen jaren te maken met een verhoogde asielinstroom. De opvang van asielzoekers heeft veel gevraagd van overheden, maar ook van de samenleving in zijn geheel. Het is daarom goed om te zien dat het opleidingsniveau van tweede generatie jongeren met een migratieachtergrond toeneemt ([Tweede Kamer, 2015–2016, 30 982, nr. 31](#)). Dit biedt hoop voor de integratie van nieuwkomers. De arbeidsparticipatie van migrantenjongeren verbetert echter nauwelijks. Hierdoor neemt het gevoel van niet volledig deelnemen aan de samenleving toe. Deze problematiek beperkt zich niet alleen tot Nederlanders met een migratieachtergrond. Arm en rijk, lager- en hogeropgeleiden leven steeds meer in gescheiden werelden. We hebben met zijn allen de plicht om te werken aan het behoud van onze gedeelde waarden.

Ontwikkeling werkloosheid

Onderstaande tabel toont de dalende trend in het werkloosheidspercentage die in 2016 is doorgezet. De werkloze beroepsbevolking bedroeg in 2016 gemiddeld 538.000 personen en bedroeg daarmee 6,0% van de beroepsbevolking. De daling is zichtbaar in alle leeftijdsgelieden van de bevolking met verbeteringen die liggen tussen 0,5 procentpunt (jeugdwerkloosheid) en ongeveer 1,0 procentpunt (personen van 25 tot 45 en 45 tot 75 jaar). Het kabinet heeft ook in 2016 actief beleid gevoerd op het bevorderen van de kansen op de arbeidsmarkt van met name jongeren en ouderen. Daalde in 2015 de werkloosheid onder ouderen nog langzaam, in 2016 profiteren ook werkloze ouderen in toenemende mate van de aantrekkende economie.

Tabel 3.1.1 Kerncijfers werkloosheid 2016, gemiddelden per jaar¹

	2014	2015	2016
Werkloosheidspercentage	7,4	6,9	6,0
waarvan 15 tot 25 jaar (jeugdwerkloosheid)	12,7	11,3	10,8
waarvan migrantenjongeren	21,7	19,9	18,1
waarvan 25 tot 45 jaar	6,3	5,6	4,6
waarvan 45 tot 75 jaar	6,6	6,5	5,6
Werkloze beroepsbevolking (x 1.000)	660	614	538
Werkzame beroepsbevolking (x 1.000)	8.214	8.294	8.403

¹ CBS, Statline.

Kwetsbare groepen

Ook de kwetsbaarste groepen moeten profiteren van het economisch herstel. De cijfers van de één-meting van de banenafpraak laten zien dat in het eerste jaar van de Participatiewet in totaal 21.000 extra werkplekken

zijn gecreëerd voor mensen met een arbeidsbeperking ([Tweede Kamer, 2015–2016, 34 352, nr. 34](#)). Dit is een mooie eerste stap, maar het aantal banen zal moeten blijven toenemen. Daarom blijft het van belang belemmeringen weg te nemen richting een inclusieve arbeidsmarkt. Zo is in 2016 de praktijkroute ingevoerd en is het gebruik van loonkostensubsidies vereenvoudigd.

Op het terrein van de bestrijding van armoede en schulden zijn belangrijke stappen gezet. Bovenop de maatregel uit het Regeerakkoord om structureel € 100 miljoen beschikbaar te stellen aan gemeenten en maatschappelijke organisaties voor armoede- en schuldenbeleid, heeft het kabinet in 2016 nog eens jaarlijks € 100 miljoen vrijgemaakt vanaf 2017, specifiek bedoeld voor kinderen in armoede ([Tweede Kamer, 2016–2017, 24 515, nr. 378](#)).

Uitvoering

Aandacht voor een goede en zorgvuldige uitvoering blijft essentieel. Het kabinet heeft bij enkele grote hervormingen gekozen voor geleidelijke invoering en flankerend beleid ingezet om negatieve gevolgen op de korte termijn zoveel mogelijk te verzachten. Hierbij wordt nauwlettend bekeken of de beoogde beleidsdoelen worden bereikt. Waar dit niet gebeurt worden plannen aangepast. Een voorbeeld hiervan zijn de vereenvoudigingen in de Participatiewet en de wet Banenafpraak en quotum arbeidsbeperkten die in 2016 zijn ingevoerd. Daarnaast is de no-riskpolis voor de doelgroep banenafpraak en beschut werk structureel gemaakt.

3.2 Het beleid in 2016

3.2.1 Meer goed werk

Met het economisch herstel neemt ook het aantal banen weer toe. Het kabinet vindt het belangrijk dat dit goed werk betreft voor iedereen. Ook het geslacht mag geen belemmering zijn. We zien al een aantal jaar dat het beloningsverschil tussen mannen en vrouwen afneemt in het bedrijfsleven (tabel 3.2.1.1). In de sector overheid is het verschil gestabiliseerd. Als gevolg van de groei van het aantal banen stijgt ook de arbeidsparticipatie. Over de gehele linie zien mensen meer mogelijkheden om aan de slag te gaan (tabel 3.2.1.2). Dit geldt ook voor vrouwen en ouders met kinderen. Het kabinet probeert dit te stimuleren door onder andere de verhoging van de kinderopvangtoeslag.

Tabel 3.2.1.1 Kerncijfers gecorrigeerde beloningsverschillen¹ (%)

	2008	2010	2012	2014
Vershil vrouw-man bedrijfsleven	- 9	- 8	- 8	- 7
Vershil vrouw-man overheid	- 7	- 6	- 4	- 5

¹ CBS-rapport *Gelijk loon voor gelijk werk? Banen en lonen bij de overheid en bedrijfsleven, 2014*.

Tabel 3.2.1.2 Kerncijfers netto arbeidsparticipatie¹ (%)

		2014	2015	2016
Totaal mannen en vrouwen 15 tot 75 jaar		64,9	65,4	65,8
15 tot 75 jaar	vrouwen	59,6	60,3	60,9
	mannen	70,1	70,4	70,8
15 tot 25 jaar	vrouwen	58,8	61,7	62,1
	mannen	58,7	59,9	59,6
25 tot 35 jaar	vrouwen	79,0	79,6	79,9
	mannen	86,3	86,6	87,2
35 tot 45 jaar	vrouwen	76,7	77,0	77,6
	mannen	88,3	89,1	89,4
45 tot 55 jaar	vrouwen	74,3	74,8	76,1
	mannen	86,1	86,9	87,7
55 tot 65 jaar	vrouwen	50,4	52,4	54,2
	mannen	69,4	71,1	72,8
65 tot 75 jaar	vrouwen	5,6	5,6	5,2
	mannen	16,6	15,1	15,1
Moeders (lid van ouderpaar)		76,6	76,7	77,6
Vaders (lid van ouderpaar)		90,9	90,4	90,8
Alleenstaande moeders		59,7	59,5	62,2
Alleenstaande vaders		75,9	75,7	76,3
Moeders met jonge kinderen (0–11)		74,5	75,9	76,5
Vaders met jonge kinderen (0–11)		92,4	93,0	93,3

¹ CBS.

Uitwerking sociaal akkoord

Hoewel het aantal mensen met een baan weer toeneemt, daalt het aandeel van werknemers met een vast contract. Met de Wwz probeert het kabinet de balans tussen vast en flexibel werk te verbeteren en de WW meer activerend te maken. In 2016 zijn de laatste WW-maatregelen van kracht geworden. De maximale WW-duur wordt stapsgewijs – één maand per kwartaal – teruggebracht van 38 maanden naar 24 maanden en de opbouw van WW-rechten is aangepast.

Tabel 3.2.1.3 Positie in de werkring¹ (gemiddeld, x 1.000)

	2014	2015	2016
Werknemers	6.860	6.909	7.000
waarvan werknemers met vaste arbeidsrelatie	5.172	5.143	5.158
waarvan werknemers met flexibele arbeidsrelatie	1.688	1.767	1.841
Zelfstandigen	1.354	1.384	1.403

¹ CBS, Statline.

De bestrijding van schijnconstructies staat ook hoog op de agenda. Een deel van de Wet aanpak schijnconstructies (WAS) is in 2016 ingegaan. Het betreft maatregelen op het terrein van het loon, de onkostenvergoedingen, de ketenaansprakelijkheid, de cao, de openbaarmaking van inspectiegegevens en gegevensuitwisseling. De eerste monitor van de WAS is eind 2016 naar de Tweede Kamer verzonden ([Tweede Kamer, 2016–2017, 34 108, nr. 28](#)). Hiervoor zijn de partijen die het meest betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van de wet bevraagd. Alle partijen geven aan dat de ervaringen nog beperkt zijn, maar benadrukken de preventieve werking van de wet. Er wordt meer gesproken over de juiste beloning van werknemers, overal in de keten. Dat stemt optimistisch.

De arbeidsomstandigheden van payrollwerknemers zijn een punt van aandacht. De motie Hamer verzocht om een gelijke behandeling bij de arbeidsvoorwaarden van payrollers en collega's die wel rechtstreeks in dienst zijn bij de werkgever. Het kabinet is niet overgegaan tot uitvoering van de motie Hamer omdat er geen overeenstemming bestaat tussen sociale partners over maatregelen die getroffen zouden moeten worden. Bij brieven van 21 april ([Tweede Kamer, 2015–2016, 29 544, nr. 715](#)) en 5 december 2016 ([Tweede Kamer, 2015–2016, 29 544, nr. 761](#)) heeft het kabinet de Tweede Kamer hierover geïnformeerd.

Aanpassing Dagloonbesluit

Sinds de wijziging van het Dagloonbesluit werknemersverzekeringen van 1 juli 2015 kan het WW-dagloon voor enkele groepen WW-gerechtigden lager uitkomen. Dit betreft starters, herintreders, flexwerkers en werknemers die twee jaar ziek zijn geweest en aansluitend een beroep doen op de WW. Per 1 december 2016 is het Dagloonbesluit aangepast, waardoor het dagloon voor deze groepen hoger uitkomt ([Tweede Kamer, 2015–2016, 34 351, nr. 18](#)). Vanaf 1 april 2017 kunnen betrokkenen over de tussenliggende periode in aanmerking komen voor een eenmalige tegemoetkoming.

Arbeidsmarktpakket

In 2016 heeft het kabinet de Tweede Kamer geïnformeerd over een aantal beleidsvoorstellen die in samenspraak met de sociale partners zijn opgesteld in het kader van het Arbeidsmarktpakket ([Tweede Kamer, 2015–2016, 34 351, nr. 17](#)). Hieronder vallen wijzigingen in de Wwz waarmee door werkgevers ervaren knelpunten worden verminderd, maatregelen in de sfeer van loondoorbetalingen en wijzigingen in de systematiek van het minimumloon.

Drie wijzigingen verminderen de knelpunten voor werkgevers in de Wwz. Ten eerste wordt het mogelijk om voor seizoensarbeid bij cao de tussenpoos tussen twee tijdelijke contracten te verkorten van zes naar drie

maanden. Hiermee wordt recht gedaan aan het feit dat deze werkzaamheden per definitie slechts gedurende een gedeelte van het jaar uitgevoerd kunnen worden. Ten tweede vervalt de ontslagvergoeding bij ontslag om bedrijfseconomische redenen indien een vervangende regeling in de cao is opgenomen. Ten slotte worden werkgevers vanuit het Algemeen werkloosheidsfonds gecompenseerd voor de verschuldigde transitievergoeding bij ontslag wegens langdurige arbeidsongeschiktheid.

Ook de verplichting om het loon van een zieke werknemer gedurende twee jaar door te betalen leidt tot knelpunten voor werkgevers. In 2016 is de Tweede Kamer geïnformeerd over de invulling van de maatregelen die deze knelpunten verminderen ([Tweede Kamer, 2015–2016, 29 544, nr. 717](#)). Werkgevers ervaren onder andere knelpunten bij de re-integratie in het tweede spoor. Daarom worden maatregelen genomen om onduidelijkheid over de beoordeling van het UWV of voldoende re-integratie inspanningen zijn gepleegd weg te nemen. Dit wordt uitgewerkt in een wetsvoorstel. Op korte termijn zal dit voor internetconsultatie aangeboden worden. Ook is in 2016 een convenant verzuimverzekeringen gesloten met het Verbond van Verzekeraars waarin afspraken zijn gemaakt over een transparante premiestelling en een transparante verzuimproduct.

Het wettelijk minimumloon garandeert dat werknemers een maatschappelijk aanvaardbaar, fatsoenlijk loon krijgen voor de door hen verrichte arbeid. Het minimumloon borgt dat werknemers in de primaire levensbehoeften kunnen voorzien. In overleg met de sociale partners heeft het kabinet, in het kader van het Arbeidsmarktpakket, een wetsvoorstel ingediend waarmee een drietal wijzigingen in het bestaande minimumloon worden doorgevoerd ([Tweede Kamer, 2015–2016, 34 573, nr. 3](#)).

Ten eerste wordt de leeftijd waarop de volledige hoogte van het volwassenminimumloon geldt, stapsgewijs verlaagd van 23 naar 21 jaar en wordt de hoogte van het wettelijk minimumjeugdloon voor werknemers van 18 tot en met 20 jaar opwaarts aangepast. Zodoende wordt aansluiting gezocht bij veranderde maatschappelijke opvattingen en beter aangesloten bij wat internationaal gangbaar is. Hiermee krijgen jongeren een gelijkwaardig loon voor gelijkwaardig werk. Naast voorstellen tot wijzigingen in de Wwz is het kabinet met de sociale partners een werkgeverscompensatie voor de verhoging van het minimumjeugdloon overeengekomen. De aanpassingen in het minimumjeugdloon leiden tot hogere loonkosten voor werkgevers. Zij ontvangen compensatie via de Wtl. De Eerste Kamer heeft het wetsvoorstel in januari 2017 aanvaard ([Stb. 2017, 24](#)). De aanpassing van het jeugdminimumloon treedt op 1 juli 2017 in werking.

Een tweede aanpassing wordt doorgevoerd in het minimumloon bij betaling op basis van stukloon. Hierbij is het kabinet met de sociale partners overeengekomen dat werknemers, ook als zij op basis van stukloon worden betaald, ten minste het wettelijke minimumloon uitbetaald dienen te krijgen. Hiermee worden handhavingproblemen zoals bij het ontbreken van concrete, meetbare en ook verifieerbare stukloonnormen weggenomen, zodat onderbetaling, verdringing op de arbeidsmarkt en oneerlijke concurrentie op arbeidsvoorwaarden wordt voorkomen.

Ten slotte zijn het kabinet en de sociale partners overeengekomen dat bij meerwerk het minimumloon naar rato verhoogd dient te worden. Het ingediende wetsvoorstel voorziet in de invoering van de genoemde aanpassingen in het minimumloon.

Sectorplannen

In 2016 is de Tweede Kamer halfjaarlijks geïnformeerd over de voortgang van de sectorplannen. Met de sectorplannen beoogt het kabinet met sociale partners om de Nederlandse arbeidsmarkt toekomstbestendig te maken. Het kabinet heeft in totaal € 600 miljoen beschikbaar gesteld voor de sectorplannen. In de laatste voortgangsbrief van 5 december is gemeld dat er op dit moment 102 sectorplannen in verschillende stadia van uitvoering zijn ([Tweede Kamer, 2016–2017, 33 566, nr. 96](#)). Het aantal geregistreerde deelnemers aan de sectorplannen uit de eerste en tweede tranche is toegenomen van 147.000 in oktober 2015 tot 268.000 eind 2016. Met name de maatregelen met betrekking tot om- en bijscholing en gezondheid bereiken relatief veel deelnemers. Vanuit de 26 sectorplannen uit de derde tranche zijn de eerste 3.000 trajecten met scholing, begeleiding en bemiddeling naar nieuw werk in gang gezet.

Omdat naar verwachting niet alle middelen worden uitgegeven, is er voor gekozen € 150 miljoen op een andere manier te besteden aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt ([Tweede Kamer, 2015–2016, 33 566, nr. 83](#)). € 30 miljoen wordt ingezet voor de herstructurering van de sociale werkvoorziening. Met het resterende bedrag wordt een impuls gegeven aan de transitie naar nieuw werk. In 2016 zijn de regeling scholingsvouchers voor werkzoekenden, de persoonlijke dienstverlening in de WW, de subsidieregeling voor projecten van sociale partners (Regeling DWSRA) en de brug-WW in werking getreden.

Tabel 3.2.1.4 Kerncijfers sectorplannen, financieel (bedragen x € 1 mln)¹

	Maart 2015 (initiële beschik- kingen)	Oktober 2015 (bijgestelde beschik- kingen)	Augustus 2016 (bijgestelde beschik- kingen)	December 2016 (bijgestelde beschik- kingen)
1° en 2° tranche				
Arbeidsmobiliteit	67,8	35,2	28,7	28,1
Behoud vakkrachten	16,3	9,2	3,3	3,3
Scholing	145,3	131,6	112,0	110,1
Bevordering instroom	168,3	150,6	154,4	154,7
Bevordering gezondheid	21,6	19,0	18,3	18,1
Overig	7,9	8,6	8,6	8,0
Totaal exclusief overhead	427,2	354,2	325,3	322,3
3° tranche				
Transities naar nieuw werk	- ²	- ²	64,0	64,0
Alle sectorplannen				
Exclusief overhead	427,2	354,2	389,3	386,3
Inclusief overhead	437,5	367,7	417,8	414,5

¹ Agentschap SZW, administratie.

² De aanvragen voor de 3° tranche waren op dit moment nog in beoordeling.

Tabel 3.2.1.5 Kerncijfers sectorplannen, doelstellingen en deelnemers¹

	Oktober 2015	Augustus 2016	Oktober 2015	Augustus 2016
1° en 2° tranche				
	Aantallen deelnemers (volgens beschikkingen)		Geregistreerd aantal deelnemers	
Arbeidsmobiliteit	39.843	37.125	11.771	21.607
Behoud vakkrachten	7.565	23.531	720	13.353
Scholing	228.295	201.744	86.272	147.925
Bevordering instroom	36.987	35.256	18.376	30.425
Bevordering gezondheid	80.005	72.495	26.430	47.270
Overig	2.570	12.080	3.321	7.843
Totaal	395.265	382.191	146.890	268.413
3° tranche				
	Aantallen deelnemers (volgens beschikkingen)		Geregistreerd aantal deelnemers	
Van werk naar werk (ander beroep)	- ²	4.842	- ²	927
Van werk naar werk (zelfde beroep)	- ²	3.432	- ²	405
Van werkloosheid naar werk	- ²	7.189	- ²	1.171
Van overig naar werk	- ²	2.790	- ²	550
Totaal	-²	18.253	-²	3.053

¹ Agentschap SZW, administratie.

² De aanvragen voor de 3° tranche waren op dit moment nog in beoordeling.

Meer goed werk in Europa

Nederland heeft zich tijdens het EU-voorzitterschap in de eerste helft van 2016 onder andere gericht op innovatieve groei en banen. SZW heeft zich in het bijzonder ingespannen om steun te krijgen voor een aanpassing van de Detacheringsrichtlijn. Dit is nodig om concurrentie op de arbeidsvoorwaarden tegen te gaan. Nederland is van mening dat gedetacheerde werknemers recht hebben op hetzelfde loon als lokale werknemers op dezelfde werkplek. De Europese Commissie heeft op 8 maart 2016 een voorstel gepresenteerd tot herziening van de Detacheringsrichtlijn ([Tweede Kamer, 2015–2016, 22 112, nr. 2104](#)). SZW heeft de onderhandelingen over het voorstel voortvarend opgepakt, ondanks de tegenstand van vooral Oost-Europese lidstaten. In de tweede helft van 2016 heeft het kabinet zich ingezet voor het verder brengen van de onderhandelingen over de Detacheringsrichtlijn. Deze discussie moet nog verder gevoerd worden. Er is nauw contact met de andere lidstaten die net als Nederland voorstander zijn van aanpassing van de Detacheringsrichtlijn.

Tijdens het voorzitterschap ging ook het «Platform bestrijding zwartwerk» van start, dat samenwerking tussen inspectiediensten van de lidstaten tegen schijnconstructies bevordert. Over de handhavingaspecten van betere arbeidsvoorwaarden heeft in februari 2016 een themaconferentie plaatsgevonden. Tevens heeft een ambtelijke EU-werkgroep onder leiding van Nederland aanbevelingen gepresenteerd voor een betere toepassing van de coördinatieregels voor sociale zekerheid bij detacheringen.

3.2.2 Kansen voor iedereen

Inburgering en integratie

In 2015 en 2016 had Nederland te maken met verhoogde asielinstroom. Het kabinet heeft zich in 2016 ingespannen om de instroom in goede banen te leiden. Van de eerste opvang tot de uiteindelijke integratie in de samenleving. Het kabinet heeft daarom met de VNG afspraken gemaakt om ervoor te zorgen dat vluchtelingen met een verblijfsvergunning zo snel mogelijk zelfstandig, volwaardig en gezond aan het werk kunnen, naar school gaan of op een andere manier een bijdrage leveren aan de Nederlandse samenleving. Met dit uitwerkingsakkoord van 28 april 2016 ([Tweede Kamer, 2015–2016, 19 637, nr. 2182](#)) wordt naast de al bestaande afspraken uit het bestuursakkoord van 2015 ([Tweede Kamer, 2015–2016, 19 637, nr. 2107](#)) een sluitende aanpak gecreëerd. In dit akkoord is afgesproken dat de bijdrage voor maatschappelijke begeleiding door gemeenten verhoogd wordt van € 1.000 naar € 2.370 per vergunninghouder. Dat was al zo voor 2016 en 2017, maar wordt nu structureel gemaakt. Een belangrijk onderdeel van maatschappelijke begeleiding is de participatieverklaring, waarmee nieuwkomers worden gewezen op hun rechten en plichten en de Nederlandse waarden. Het wetsvoorstel is in het najaar van 2016 bij de Tweede Kamer ingediend ([Tweede Kamer, 2015–2016, 34 584, nr. 2](#)). Als het parlement akkoord gaat kan de aanpassing per 1 juli 2017 in werking treden. In 2016 hebben gemeenten al de eerste stappen gezet met de uitvoering van de participatieverklaring. Daarnaast is in het bestuursakkoord een intertemporele tegemoetkoming van € 85 miljoen voor 2016 afgesproken. Dit is bedoeld om de feitelijke kosten voor gemeenten door de verhoogde asielinstroom te dekken. De gerealiseerde uitgaven in 2016 zijn bijna € 20 miljoen. De verrekening van de intertemporele tegemoetkoming met de verdeling van het macro-budget participatiewetuitkeringen vindt plaats vanaf 2018.

Het nieuwe inburgeringstelsel leidt nog niet tot de gewenste resultaten. Het aantal inburgeraars dat het examen aflegt binnen de daarvoor gestelde termijn valt lager uit dan verwacht. De Algemene Rekenkamer constateert ook dat de resultaten van het inburgeringsbeleid achterblijven bij de verwachtingen ([Tweede Kamer, 2016–2017, 32 824, nr. 181](#)). Op 11 oktober 2016 is in een brief aan de Tweede Kamer uiteengezet welke knelpunten en belemmeringen binnen het huidige inburgeringstelsel extra inzet of kennis behoeven ([Tweede Kamer, 2016–2017, 32 824, nr. 161](#)). Onder verwijzing naar deze brief is ook gereageerd op het rapport van de Algemene Rekenkamer. Hierin is aangegeven hoe SZW met de aanbevelingen zal omgaan.

Na een couppoging in Turkije op 15 juli 2016 zijn de spanningen in de Turks-Nederlandse gemeenschap toegenomen. Het SCP-onderzoek «Werelden van verschil» uit eind 2015 gaf al reden tot zorgen over de gebrekkige binding van veel Turkse Nederlanders met de Nederlandse samenleving ([Tweede Kamer, 2015–2016, 32 824, nr. 117](#)). In september heeft een gezamenlijk overleg plaatsgevonden met verschillende organisaties uit de Turkse gemeenschap in een poging om spanningen te

kanaliseren en te verminderen. Ook wordt vervolgonderzoek gedaan naar de vier grote Turkse religieuze stromingen. De ontwikkelingen in de Turkse gemeenschap blijven een punt van aandacht. Ook waar buitenlandse ontwikkelingen van invloed zijn op de Turkse Nederlanders en de Nederlandse samenleving.

Beslagvrije voet

De beslagvrije voet wordt regelmatig te laag vastgesteld. Hierdoor houden mensen onvoldoende over om in de (basale) kosten van levensonderhoud te voorzien. Dat is onwenselijk. Daarom heeft het kabinet besloten om de regels rond de beslagvrije voet te vereenvoudigen. Een interdepartementale projectgroep heeft gewerkt aan een nieuw, eenvoudig systeem om de beslagvrije voet te berekenen. Eind 2016 is het wetsvoorstel vereenvoudiging beslagvrije voet ingediend bij de Tweede Kamer. In relatie tot een betere bescherming en naleving/handhaafbaarheid van de beslagvrije voet worden ook de bijzondere incassobevoegdheden bezien. In maart 2017 is het wetsvoorstel aanvaard ([Stb. 2017, 110](#)).

Kansen op werk voor kwetsbare groepen

De gemeenten en het UWV hebben de ambitie geformuleerd om in twee jaar (medio 2015 tot en met medio 2017) 23.000 jongeren met een uitkering te matchen op werk. Wat het eerste uitvoeringsjaar betreft is die ambitie behaald, zo blijkt uit de gegevens die Regioplan heeft opgehaald ten behoeve van Matchen op werk en die binnenkort aan de Tweede Kamer worden aangeboden. Uit de regionale plannen van aanpak blijkt dat de gemeenten en het UWV de totale ambitie voor het daaropvolgende uitvoeringsjaar met 5.500 jongeren hebben verhoogd. Met onderzoeken, pilots, handreikingen, trainingen en regionale en landelijke bijeenkomsten zet Team Aanpak Jeugdwerkloosheid zich in om de uitvoering van Matchen op werk in de arbeidsmarktregio's verder te verbeteren. Daarnaast werkt Team Aanpak Jeugdwerkloosheid in de City Deal in twaalf steden met twintig vmbo- en vijftien mbo-scholen, vijf hogescholen en drie universiteiten samen om discriminatie en negatieve beeldvorming te overbruggen en om ruim 9.000 scholieren beter voor te bereiden op de arbeidsmarkt. In dit schooljaar (2016–2017) worden tien pilots uitgevoerd en eind 2017 worden die pilots onderzocht en geëvalueerd.

In 2016 is het actieplan «50plus werkt» afgerond. Het actieplan bestond uit netwerktrainingen, individuele begeleiding en inspiratiedagen voor werkzoekenden en werkgevers. Daarnaast bestond het plan uit een subsidieregeling waarmee vijftigplussers via de werkgever of op eigen aanvraag scholing(svouchers) kunnen krijgen of die intermediairs een plaatsingsfee toekent wanneer zij een oudere werkzoekende duurzaam (minimaal 3, 6 of 12 maanden) aan een baan helpen. De Tweede Kamer is gedurende de looptijd op diverse momenten geïnformeerd over de voortgang van het actieplan. In de eerste helft van 2017 wordt een eindverslag naar de Tweede Kamer gestuurd.

In navolging van het actieplan «50plus werkt» is in juni 2016 het actieplan «Perspectief voor vijftigplussers» naar de Tweede Kamer gestuurd ([Tweede Kamer, 2015–2016, 29 544, nr. 724](#)). Het actieplan is samen met de sociale partners opgesteld. De aanpak bestaat – naast de bestaande instrumenten zoals de mobiliteitsbonus – uit nieuwe maatregelen die werkzoekenden gerichte ondersteuning moet bieden bij het vinden van werk. Daarnaast worden werkgever en de werkzoekende met elkaar in contact gebracht, zodat vijftigplussers een eerlijke kans krijgen om werk te vinden. Tevens richten de maatregelen zich op het voorkomen van werkloosheid door werkende vijftigplussers meer wendbaar te maken:

zoals een tweedeloopbaanadvies, training voor leidinggevend en een centraal aanspreekpunt voor werkgevers. Verder is er budget vrijgemaakt voor experimenten om kansen bij werkgevers te benutten die nu onbenut blijven, zoals in de techniek en de ambachten. Het actieplan wordt ondersteund door een campagne om de beeldvorming over vijftigplussers te verbeteren. Oud-international John de Wolf speelt als boegbeeld van het actieplan hier een belangrijke rol in. Het actieplan loopt tot en met 2018. Na 2018 zal op basis van een evaluatie van de aanpak en de arbeidsmarktsituatie van vijftigplussers worden bezien of en welke aanpak er verder nodig is.

Participatiewet

Met de Participatiewet en de Wet banenafspraken en quotum arbeidsbeperkten geeft het kabinet samen met de sociale partners mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt meer kans op werk. De cijfers van de één-meting van de banenafspraken laten zien dat er eind 2015 ten opzichte van de nulmeting voor mensen met een arbeidsbeperking 21.057 banen bij reguliere werkgevers zijn gerealiseerd ([Tweede Kamer, 2015–2016, 34 352, nr. 34](#)). Het gaat om 15.604 banen bij de sector markt en 5.453 banen bij de sector overheid. Dit betekent dat werkgevers eind 2015 voor op schema lagen en het niet nodig was de quotumregeling te activeren. Het aantal banen zal ten opzichte van de nulmeting jaarlijks moeten blijven toenemen. Het blijft dan ook noodzakelijk om te blijven kijken waar belemmeringen kunnen worden weggenomen. Daarom zijn in 2016 enkele wettelijke wijzigingen doorgevoerd om tegemoet te komen aan belemmeringen die in de praktijk werden ervaren. Zo is in de wet stroomlijning loonkostensubsidies Participatiewet en enkele andere wijzigingen ([Tweede Kamer, 2015–2016, 34 514, nr. 3](#)) een vereenvoudiging in de berekening van loonkostensubsidies ingevoerd die het gebruik van dit instrument vergemakkelijkt ([Tweede Kamer, 2016–2017, 34 514, nr. 7](#)) en is de mogelijkheid geopend om gedurende maximaal de eerste zes maanden van het dienstverband een forfaitaire loonkostensubsidie te verstrekken ter hoogte van 50% van het wettelijk minimumloon. Daarnaast is de no-riskpolis voor de doelgroep banenafspraken en beschut werk structureel gemaakt ([Tweede Kamer, 2016–2017, 34 514, nr. 8](#)). Dit moet de onzekerheid wegnemen bij werkgevers om duurzame dienstverbanden aan te gaan.

Met de wet verplichtstelling beschut werk en invoering praktijkroute, die ook in 2016 is aangenomen, is geregeld dat gemeenten vanaf 2017 mensen die uitsluitend in een beschutte werkomgeving kunnen functioneren beschut werk moeten aanbieden ([Tweede Kamer, 2016–2017, 34 578, nr. 2](#)). Aanleiding hiervoor was eerder onderzoek van de Inspectie SZW waaruit bleek dat beschut werk in gemeenten nauwelijks van de grond kwam ([Tweede Kamer, 2015–2016, 34 352, nr. 19](#)). In het voorjaar van 2016 bood ruim een kwart van de gemeenten beschut werk in het geheel niet aan en in gemeenten die beschut werk wel wilden aanbieden staan in de Statistiek Registratie Gemeenten op 1 juli 2016 110 beschutte werkplekken geregistreerd ([Tweede Kamer, 2016–2017, 34 352, nr. 50](#)). Het aantal beschutte werkplekken blijft daarmee achter bij de ramingen. In dezelfde wet is ook de mogelijkheid opgenomen dat mensen bij wie op de werkplek op grond van een loonwaardemeting is vastgesteld dat zij niet het wettelijk minimumloon kunnen verdienen, via de zogenoemde praktijkroute worden opgenomen in het doelgroepregister van de banenafspraken.

Tabel 3.2.2.1 Kerncijfers re-integratie

	2014 WWB	2015 Participatie- wet	2016 Participatie- wet
Aantal gestarte banen na re-integratievoorziening door gemeenten ¹ (x 1.000)	47	43	20
Werkenden met een voorziening Participatiewet ² (x 1.000, ultimo)	37	33	35
waarvan personen met een loonsubsidie Participatiewet	nvt	1,2	2,2
waarvan personen met beschut werk	nvt	<0,1	<0,1
waarvan tijdelijke loonkostensubsidie voor werklozen of ID/WIW	8	5,2	3,7
Werknemersbestand Wsw ³ (x 1.000)	103	96	–
Aantal detacheringen als percentage van het totaal aantal arbeidsplaatsen ³ (%)	30	36	–
Aantal gerealiseerde plaatsen in begeleid werken als percentage van het totaal aantal arbeidsplaatsen ³ (%)	6,5	6,6	–
Aantal voorzieningen Participatiewet/WWB ² (x 1.000, ultimo)	214	209	222
Aantal personen met een voorziening Participatiewet/WWB ² (x 1.000, ultimo)	170	166	170

¹ CBS, uitstroom na re-integratie. Het cijfer over 2016 betreft de eerste twee kwartalen.

² CBS, statistiek re-integratie gemeenten, het cijfer 2016 betreft de eerste twee kwartalen.

³ Realisatiecijfers over het aantal personen in de Wsw eind 2016 zijn nog niet beschikbaar. Deze worden begin juni gepubliceerd in de meicirculaire van het Gemeentefonds 2017.

Armoede en schulden

In 2014 leefden meer dan 400.000 kinderen in een huishouden met een laag inkomen. Het is belangrijk dat alle kinderen in Nederland kansrijk kunnen opgroeien, ook kinderen in armoede. Daarom heeft het kabinet vanaf 2017 – naast de € 100 miljoen uit het Regeerakkoord – nog eens jaarlijks € 100 miljoen extra beschikbaar gesteld om alle kinderen kansen op participatie te geven ([Tweede Kamer, 2016–2017, 24 515, nr. 378](#)). De extra middelen gaan in natura naar de kinderen die het nodig hebben. Met de VNG is een convenant afgesloten dat door gemeenten wordt uitgevoerd in samenwerking met alle partners die belangrijk zijn om de kinderen waar het om gaat te bereiken en dat niet ten koste mag gaan van bestaand beleid. Deze partners zijn maatschappelijke instellingen zoals het Jeugdsportfonds, Jeugdcultuurfonds, Stichting Leergeld, Jarige Job, Nationaal Fonds Kinderhulp Centrum voor Jeugd en Gezin, scholen, sportverenigingen, buurtmedewerkers en vele anderen. Via de gemeenten zal € 85 miljoen, in samenwerking met de fondsen en stichtingen, bij kinderen terecht komen. € 1 miljoen is bestemd voor kinderen in Caribisch Nederland die met armoede te maken hebben. Tot slot is het restant van € 14 miljoen bestemd voor bovenregionale en landelijke initiatieven van eerdergenoemde maatschappelijke instellingen gericht op armoedebestrijding en participatie van kinderen door in natura beschikbaarstelling.

Herbeoordelingen

Herbeoordelingen van arbeidsongeschikten zijn een noodzakelijk instrument voor het bepalen of iemand recht heeft op een uitkering en dragen bij aan de activering van arbeidsongeschikten. De achterstanden bij de herbeoordelingen als gevolg van een tekort aan verzekeringsartsen zijn een hardnekkig probleem. Daarom is met het UWV een integraal plan opgesteld om de achterstanden weg te werken ([Tweede Kamer, 2015–2016, 26 448, nr. 569](#)). In een viermaandelijks monitor rapporteert het UWV over de meest actuele ramingen van de totale werkvoorraad en de ontwikkeling van de beschikbare artsencapaciteit. Op basis van de uitkomsten van deze monitor wordt waar nodig aanvullende maatregelen getroffen. Met het UWV is afgesproken om de achterstand op de herbeoordelingen eind 2016 terug te brengen tot 6.100 herbeoordelingen. Deze doelstelling is ruimschoots gehaald.

3.2.3 Met de blik op de toekomst

Oudedagsvoorziening

In 2016 heeft het kabinet besloten de invoering van de kostendelersnorm AOW verder uit te stellen tot 2019. Daarmee voert het kabinet Rutte/Asscher de kostendelersnorm niet meer in. Op het gebied van de aanvullende pensioenen heeft het kabinet, zoals beoogd, de Tweede Kamer het perspectief op een nieuw pensioenstelsel geboden. In de brief van 8 juli 2016 ([Tweede Kamer, 2015–2016, 32 043, nr. 337](#)) heeft het kabinet de hoofdlijnen uit de brief van 6 juli 2015 verder ingevuld. Naar aanleiding van het onderzoek naar het (niet-)gebruik van de OBR is de regeling per 1 oktober 2016 nogmaals uitgebreid ([Tweede Kamer, 2015–2016, 32 163, nr. 41](#)). Met de uitbreiding kan een OBR-uitkering tot maximaal 1 jaar met terugwerkende kracht worden aangevraagd. Daarnaast geven de uitkomsten van het onderzoek naar het (niet-)gebruik van de OBR aanleiding om de dienstverlening vanuit de SVB te intensiveren. Dit gebeurt door potentiële OBR-gerechtigden gericht te rappelleren. Tot slot heeft het kabinet de Tweede Kamer in het najaar van 2016 geïnformeerd over de voorgenomen wetwijziging op het gebied van waardeoverdracht binnen de tweede pensioenpijler ([Tweede Kamer, 2016–2017, 32 043, nr. 350](#)). Met de maatregel wordt de afkoop van kleine pensioenen ontmoedigd door deze zoveel mogelijk binnen het systeem van waardeoverdracht te brengen. Dit is deels in lijn met de landenspecifieke aanbeveling van de Europese Commissie om de pensioenpremies in de tweede pijler transparanter, intergenerationeel billijker en schokbestendiger te maken.

Ouderschaps- en kindregelingen

Het basisbedrag in de kinderbijslag is vanaf 2016 verhoogd met € 34 op jaarbasis ([Stb. 2016, nr. 59](#)). Daarnaast is het extra bedrag aan kinderbijslag voor een alleenstaande ouder of een alleenverdienende ouder met een thuiswonend kind dat intensieve zorg behoeft verhoogd.

Het kabinet hecht er waarde aan dat iedereen mee kan doen op de arbeidsmarkt. Mogelijkheden om werk en zorgtaken te combineren dragen bij aan dit doel. In 2016 heeft het kabinet de kinderopvangtoeslag geïntensiverd. Met deze intensivering was € 290 miljoen structureel gemoeid. De maatregel heeft vermoedelijk bijgedragen aan een stijging in het beroep op de kinderopvangtoeslag. Daarnaast intensificeert het kabinet per 2017 de kinderopvangtoeslag met structureel € 200 miljoen extra. De arbeidsparticipatie van (alleenstaande) vaders en moeders stijgt (tabel 3.2.1.2) en ook het aantal gewerkte uren van moeders met jonge kinderen stijgt (tabel 3.2.3.1).

Tabel 3.2.3.1 Kerncijfers ontwikkeling in gewerkte uren¹ (gemiddelde binnen de groep vrouwen met een baan van meer dan 1 uur, jaarcijfers)

	2014	2015	2016
Vrouwen 15 tot 75 jaar	25,3	25,3	25,6
Moeders met jonge kinderen (0–11 jaar)	25,2	25,5	25,8

¹ CBS.

Verder zet het kabinet met diverse wetsvoorstellen in op de kwaliteit en financiële toegankelijkheid van de kinderopvang en voorschoolse voorzieningen. In september 2016 is de Tweede Kamer geïnformeerd over het besluit tot heroriëntatie op het wetsvoorstel Directe Financiering kinderopvang ([Tweede Kamer, 2015–2016, 31 322, nr. B](#)). Daarnaast is in het najaar 2016 het wetsvoorstel Innovatie en kwaliteit in de kinderopvang aan de Tweede Kamer aangeboden, als gevolg van het gesloten akkoord met veldpartijen. Tot slot is in het najaar van 2016 het wetsvoorstel harmonisatie peuterspeelzaalwerk en kinderopvang aan de Tweede Kamer verzonden ([Tweede Kamer, 2016–2017, 34 596, nr. 3](#)). Hiermee worden verschillen in kwaliteitseisen aan en financiering van peuterspeelzaalwerk en kinderopvang opgeheven. Beide wetsvoorstellen zijn door de Tweede Kamer aangenomen.

Om een financieel toegankelijk aanbod aan voorschoolse voorziening te helpen realiseren voor peuters van niet-werkende ouders heeft het kabinet een bestuurlijk akkoord gesloten met gemeenten waarin zij zich committeren aan dit doel. In 2016 is voor dit doel € 10 miljoen beschikbaar gesteld en verdeeld over de gemeenten. Structureel stelt het Rijk € 60 miljoen beschikbaar voor de financiering hiervan.

Caribisch Nederland

Op 1 januari 2016 is de wet kinderbijslagvoorziening BES in werking getreden. Evenredig naar de verhoging in Europees Nederland is bij de invoering van de kinderbijslag op de BES-eilanden de toeslag verhoogd tot \$ 40 per maand. In overeenstemming met de openbare lichamen zijn de kinderbijslagbedragen voor St. Eustatius en Saba extra verhoogd tot \$ 42 per maand. Met deze maatregelen is de inkomenspositie van gezinnen met kinderen verbeterd.

Eind 2016 hebben beide Kamers ingestemd met de ministeriële regeling waarmee het basisbedrag in de algemene onderstand op de BES-eilanden wordt verhoogd tot 40% van het plaatselijk minimumloon. Hiermee wordt de bestaanszekerheid van de onderstandsgerechtigden verbeterd.

Inspectie SZW

In 2016 heeft ABDTopConsult onderzoek gedaan in hoeverre de capaciteit van de Inspectie toereikend is ([Tweede Kamer, 2016–2017, 34 550-XV, nr. 14](#)). In het onderzoek is vastgesteld dat het niet mogelijk is een eenduidig en kwantitatief onderbouwd antwoord te geven op de vraag of de capaciteit van de Inspectie SZW toereikend is omdat daarvoor niet de juiste informatie beschikbaar is en omdat een politiek vastgestelde norm ontbreekt. Uit de bredere analyse naar inspectieplannen, inspectieproces en verantwoording volgt de voorzichtige uitspraak dat in het functioneren van de Inspectie als geheel geen significant tekort kan worden vastgesteld. Wel wordt geconstateerd dat er druk is op het werkterrein van de Inspectie SZW. Tijdens de parlementaire behandeling van de SZW-begroting 2017 zijn een motie (uitbreiding van de capaciteit van de Inspectie SZW voor de aanpak van schijnconstructies en ondersteuning bij

handhaving van cao-partners vanaf 2019) ([Tweede Kamer, 2016–2017, 34 550-XV, nr. 3](#)) en een amendement (gericht op de bestrijding arbeidsmarktdiscriminatie in 2017 en 2018) ([Tweede Kamer, 2016–2017, 34 550-XV, nr. 21](#)) aangenomen. Om de afwegingen rond capaciteit en naleving explicieter te kunnen maken wordt in 2017 een Inspectie Control Framework (ICF) opgesteld. Hierin worden onder meer gemaakte keuzes inzichtelijk gemaakt en de gegevens rond doelgroep, beoogd effect, nalevingstekort en Inspectie-inzet voor alle programma's en daarmee voor het geheel van de Inspectie op een rij gezet. Het ICF kan behulpzaam zijn bij besluitvorming over eventuele investeringen in de inspectie.

Informatie over de verschillende uitkeringen (aantallen en kosten), alsmede een nadere uitwerking van cijfers rond fraude en handhaving per wet staan verspreid over de diverse relevante beleidsartikelen, bij de relevante materiewetten. Samenvattende cijfers rond fraude en handhaving worden hieronder vermeld.

De kerncijfers opsporing laten een daling van het totaal opgelegde boetebedrag zien voor zowel het UWV, de SVB als de gemeente (tabel 3.2.3.2). In 2015 is deze daling onder andere het gevolg van de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep van 24 november 2014. Naar aanleiding van deze uitspraak is het sanctiebeleid versoepeld, waardoor er minder hoge boetes zijn opgelegd. Bij het UWV is de daling van het aantal geconstateerde overtredingen, het totale benadelingsbedrag en het totaal opgelegde boetebedrag een gevolg van de invoering van de inkomstenverrekening van de Wwz per 1 juli 2015.

De incassoratio's in tabel 3.2.3.3 laten een stabiel beeld zien. De incassoratio zal de komende jaren nog verder toenemen omdat in de Fraudewet is bepaald dat invordering van het benadelingsbedrag en de boete gedurende 10 jaar kan plaatsvinden. Ook blijkt dat voor UWV, SVB en gemeenten gezamenlijk na drie jaar 58% van de over 2014 terug te vorderen uitkeringen en boetes is geïncasseerd.

Tabel 3.2.3.2 Kerncijfers opsporing UWV, SVB en gemeenten

	Aantal geconstateerde overtredingen met financiële benadeling (x 1.000)			Totaal benadelingsbedrag (x € 1 mln)			Totaal opgelegde boetebedrag (x € 1 mln)		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016
UWV ¹	50	32	17	88	62	41	55	16	10
SVB ²	3,3	3,3	2,6	7,5	9,6	8,8	3,1	1,7	1,6
Gemeenten ³	11	11	11	62	66	71	19	14	9
Totaal	64	47	31	157	137	121	77	32	20

¹ UWV, Jaarverslag.

² SVB, Jaarverslag.

³ CBS, Bijstandsdebiteuren- en fraudestatistiek.

Tabel 3.2.3.3 Kerncijfers incassoratio's en geïnd bedrag UWV, SVB en gemeenten

	2014 na 1 jaar	2015 na 1 jaar	2016 na 1 jaar	2013 na 2 jaar	2014 na 2 jaar	2015 na 2 jaar	2013 na 3 jaar	2014 na 3 jaar
Incassoratio (%)								
UWV ¹	22	30	25	50	48	54	61	67
SVB ²	23	21	24	56	40	41	62	65
Gemeenten ³	13	14	14	22	16	20	23	25
Totaal	19	22	19	45	37	37	53	58
Geïnd bedrag (x € 1 mln)								
UWV ¹	31,1	22,9	12,9	47,5	68,6	41,4	57,8	83,4
SVB ²	2,5	2,4	2,5	7,6	4,3	4,6	8,4	5,0
Gemeenten ³	10,5	11,3	11,2	6,1	13	16,1	6,3	14,6
Totaal	44,1	36,5	26,6	61,2	85,8	62,2	72,5	102,9

¹ UWV, Jaarverslag.

² SVB, Jaarverslag.

³ CBS, Bijstandsdebiteuren- en fraudestatistiek.

3.3 Budgettaire ontwikkeling en koopkracht 2016

Nederland heeft de economische crisis achter zich gelaten. De dalende trend in de werkloosheid die in 2015 is ingezet is in 2016 doorgezet. De werkloosheid daalde van de in de begroting geraamde 605.000 (6,7% van de beroepsbevolking) naar 538.000 (6,0%). Dit is een positieve ontwikkeling, omdat het hebben van werk mensen meer biedt dan enkel een inkomen. Werk zorgt immers ook voor sociale contacten, zelfvertrouwen en mogelijkheden tot zelfontplooiing. De economische groei bleef daarentegen met 2,1% in 2016 iets achter bij de gemaakte raming ten tijde van het indienen van de Miljoenennota 2016. Hier staat tegenover dat de eerder ingezette werkgelegenheidstoename in de marktsector het afgelopen jaar is doorgezet. Vergeleken met een jaar eerder is het aantal gewerkte uren met 2,3% toegenomen in 2016.

Omdat de prijzen in 2016 minder sterk stegen dan vooraf werd verwacht, is de koopkrachtontwikkeling van huishoudens veel sterker verbeterd dan rond Prinsjesdag werd voorzien. In doorsnee steeg de koopkracht van huishoudens in 2016 met 2,7%.

Tot slot, zijn de geraamde SZA-uitgaven voor 2016 van € 77,5 miljard uitgekomen op € 76,6 miljard. De ijklijn 2016 is € 0,7 miljard lager vastgesteld dan in de Begroting 2016 is opgenomen. Voornaamste oorzaak is een bijstelling van het kader als gevolg van de ontwikkeling van de prijs van de nationale bestedingen. Daarnaast is de ijklijn bijgesteld voor overboekingen tussen de kaders en statistische correcties. Door de lagere SZA-uitgaven ten opzichte van de ontwerpbegroting is er sprake van een onderschrijding van het kader. Tegelijkertijd is het SZA-kader ook

neerwaarts bijgesteld. Per saldo is er € 0,8 miljard minder uitgegeven dan de voor 2016 geldende ijklijn.

Tabel 3.3 Kerncijfers economische groei, werkgelegenheid en werkloosheid, koopkracht en SZA-uitgaven.

	Raming Begroting 2016	Realisatie Jaarverslag 2016
Economische groei (in %)	2,4 ¹	2,2 ²
Werkgelegenheid in arbeidsjaren/uren ³ , marktsector (mutatie in %)	1,3 ¹	2,3 ⁴
Werkloosheid (x 1.000, internationale definitie)	605 ¹	538 ⁴
Werkloosheid (in % van de beroepsbevolking, internationale definitie)	6,7 ¹	6,0 ⁴
Koopkracht, statisch, mediaan, alle huishoudens (in %)	1,4 ¹	2,7 ⁴
SZA-uitgaven (x € 1 miljard)	77,5 ⁵	76,6
Ijklijn uitgaven (x € 1 miljard)	78,1 ⁵	77,4
Overschrijding ijklijn (x € 1 miljard)	- 0,6 ⁵	- 0,8

¹ CPB, MEV 2016.

² CBS, «Nederland in 2016 – een economisch overzicht».

³ Het CPB gebruikt sinds het CEP 2016 gewerkte uren in plaats van arbeidsjaren als maatstaf van arbeid. Zodoende betreft de raming begroting 2016 arbeidsjaren en de realisatie jaarverslag 2016 arbeidsuren.

⁴ CPB, CEP 2017.

⁵ Raming SZW.

3.4 Focusonderwerpen

Als overkoepelend focusonderwerp voor de verantwoording over 2016 heeft de Tweede Kamer het onderwerp «focus op beleidstoetsing» gekozen ([Tweede Kamer, 2015–2016, 31 865, nr. 80](#)). Specifiek focusonderwerp voor SZW is doorgaan op de ingeslagen weg qua verbetering van verantwoording op basis van indicatoren ([Brief van de vaste commissie voor Rijksuitgaven aan de Minister van Financiën](#)).

3.4.1 Kwaliteit van de beleidsdoorlichtingen

Om de kwaliteit van de beleidsdoorlichtingen te verbeteren, zijn de volgende activiteiten ingezet. Daarbij is in het bijzonder aandacht voor de informatievoorziening:

- Er is een traject gestart om de programmering van de evaluaties te verbeteren die ten grondslag liggen aan een beleidsdoorlichting om eerder »blinde vlekken« in de evaluaties te constateren en om vervolgens tijdig evaluaties naar de doeltreffendheid en doelmatigheid te laten uitvoeren.
- Meer aandacht voor de beleidstheorie en de onderzoeksmethode als basis van de onderzoeken.
- Vanaf het begin van beleidsdoorlichtingen is de onafhankelijke deskundige betrokken, omdat dit de kwaliteit van beleidsdoorlichtingen verbetert.

- Ambtenaren van SZW zijn nauw betrokken bij de ontwikkeling van een opleiding bij de Rijksacademie van Financiën, Economie en Bedrijfsvoering die Rijksmedewerkers die een beleidsdoorlichting begeleiden actief zal scholen op het terrein van evaluatieonderzoek.
- Meer en tijdige aandacht voor de opzetbrieven. De startbrieven voor de beleidsdoorlichtingen in 2017 zijn reeds naar de Tweede Kamer verzonden. Hoewel de afgelopen jaren een behoorlijke kwaliteitslag is gemaakt, zal er meer aandacht geschonken worden aan het tijdig betrekken van onafhankelijke deskundigen om deze dan ook in de opzetbrief te kunnen benoemen. Ook is er meer aandacht voor het eerder sturen van de startbrief naar de Tweede Kamer, bij voorkeur vóór het zomerreces.
- Meer aandacht om een tijdige aanbieding van de beleidsdoorlichting te borgen, om zo de aandacht voor de beleidsdoorlichting te vergroten.

3.4.2 Verbetering verantwoording met behulp van indicatoren

In de beleidsagenda van de begroting 2017 zijn, zoals voorgesteld in de brief van 3 juni 2016 ([Tweede Kamer, 2015–2016, 34 300-XV, nr. 89](#)), kerncijfers opgenomen over de netto arbeidsparticipatie van mannen en vrouwen, gewerkte uren van vrouwen en moeders met jonge kinderen, werkloosheid en flexibilisering.

In de paragraaf beleidsprioriteiten van dit jaarverslag is de relatie tussen de kerncijfers en de beleidsprioriteiten nader versterkt (zie onderdeel 3.2). Dit is gedaan door de structuur aan te passen: het beleidsverslag is onderverdeeld in de drie hoofdambities van SZW en deze teksten zijn voorzien van daaraan gerelateerde beleidsinformatie. Tevens is in 2016 gewerkt aan de ontwikkeling van indicatoren op het terrein van re-integratie, de inspectie SZW, gezond en veilig werken, prestatie-indicatoren SVB en UWV en handhaving. De uitkomsten ervan worden, zo ver mogelijk, verwerkt in de Begroting 2018.

Tijdens het wetgevingsoverleg van 23 juni 2016 over het Jaarverslag 2015 is besloten om met een werkgroep over mogelijke indicatoren nader met het ministerie in gesprek te gaan. Vervolgens heeft de Tweede Kamer aangegeven dit gesprek tot nader order uit te stellen. Na het verkiezingsreces zal deze afspraak opnieuw op de agenda gezet worden.

3.5 Realisatie beleidsdoelstellingen

Tabel 3.5 Realisatie beleidsdoelstellingen¹

Nummer en naam artikel	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Wanneer gepland	Geheel artikel?	Behandeling in Tweede Kamer
1 Arbeidsmarkt		X ² , X ³	X ⁴	X					2011, 2012, 2013	Nee ^{2,3,4}	Betrokken bij overleg (AO, wetgevingsoverleg)
2 Bijstand, Participatiewet, Toeslagenwet en Sociale Werkvoorziening	X ⁵								2010	Nee ⁵	Betrokken bij overleg (wetgevingsoverleg)
3 Arbeidsongeschiktheid		X ⁶			X			X ⁷	2011, 2014, 2017 ⁷	Nee	Betrokken bij overleg (AO)
4 Jonggehandicapten								X	2017	Ja	Nog in behandeling
5 Werkloosheid							X		2016	Ja	Nog in behandeling
6 Ziekte en zwangerschap								X	2017	Ja	Nog in behandeling
7 Kinderopvang						X			2015	Ja	Betrokken bij overleg (AO)
8 Oudedagsvoorziening	X ⁵			X					2010, 2013	Nee	Schriftelijk overleg of schriftelijke vragen met antwoorden voor kennisgeving aangenomen
9 Nabestaanden	X ⁵			X					2010, 2013	Ja	Betrokken bij overleg (AO)
10 Tegemoetkoming ouders				X					2013	Ja	Betrokken bij overleg (wetgevingsoverleg)

Nummer en naam artikel	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Wanneer gepland	Geheel artikel?	Behandeling in Tweede Kamer
11 Uitvoering						X			2015	Ja	Betrokken bij overleg (AO)
12 Rijksbijdragen⁸									Nvt	Nvt	Nvt
13 Integratie en maatschappelijke samenhang								X ⁹	2016 ⁹	Ja	Nog in behandeling

¹ Zie het [meest recente overzicht van de programmering van beleidsdoorlichtingen](#). Voor de realisatie van andere onderzoeken, zie de bijlage «Afgerond evaluatie- en overig onderzoek» (bijlage E2).

² Deze doorlichting besloeg het toenmalige artikel 42 van de begroting van SZW, arbeidsparticipatie.

³ Deze doorlichting besloeg het toenmalige artikel 41 van de begroting van SZW, inkomensbeleid.

⁴ Deze doorlichting besloeg het toenmalige artikel 44 van de begroting van SZW, gezond en veilig werken.

⁵ Deze doorlichting besloeg het toenmalige artikel 49 van de begroting van SZW, en behandelde de AOW, Anw, Toeslagenwet en aanvullende bijstand.

⁶ Deze doorlichting besloeg operationele doelstelling 46.2 van de toenmalige begroting van SZW, inkomensbescherming met activering (WIA).

⁷ Oorspronkelijk stond de beleidsdoorlichting artikel 3 (arbeidsongeschiktheid) gepland in 2017. Uiterlijk 1 april 2017 wordt het IBO (interdepartementaal BeleidsOnderzoek) Arbeidsongeschiktheid opgeleverd. Voor wat betreft de onderwerpen die in het IBO aan de orde komen (WIA), komt het IBO in de plaats van de beleidsdoorlichting. Een aantal relatief kleine onderwerpen (onder andere WAZ) komt in afzonderlijke evaluaties aan de orde.

⁸ Het artikel Rijksbijdragen is een technisch artikel. Er wordt op basis van dit artikel geen specifiek beleid gevoerd. Om die reden wordt dit artikel niet doorgelicht. De evaluatie van het beleid waarvoor deze rijksbijdragen zijn bedoeld vindt plaats wanneer de artikelen waar dit beleid onderdeel van is worden doorgelicht.

⁹ Deze doorlichting stond gepland voor 2016 maar is in januari 2017 naar de Tweede Kamer verstuurd.

3.5.1 Nieuwe artikelindeling en dekkendheid

Mede vanwege de nieuwe artikelindeling die in de SZW-begroting 2013 is geïntroduceerd is een aantal artikelen niet volledig doorgelicht (zie tabel 3.5, kolom «geheel artikel?»). Hieronder volgt een toelichting op de dekkendheid van de doorlichtingen uit het verleden en een tijdspad voor de dekkendheid in de toekomst.

- Artikel 1 zal in 2020 doorgelicht worden. Eerdere beleidsdoorlichtingen bestreken enkele onderdelen, zoals die in de toenmalige artikelindeling pasten. De overige onderdelen, waaronder de later ingevoerde Wet Werk en Zekerheid en de diverse arbeidswetten, worden in 2020 doorgelicht.
- Artikel 2: de beleidsdoorlichting van artikel 49 in 2010 bestreek het deel van het huidige artikel 2 waar het de Toeslagenwet en de aanvullende bijstand betreft. Daarmee kwamen de overige instrumenten, waaronder de later ingevoerde Participatiewet, niet aan de orde. Het voorneemen is om deze instrumenten in een volgende beleidsdoorlichting over artikel 2 aan de orde te laten komen.
- Artikel 3: de beleidsdoorlichtingen over artikel 3 (eerder 46.2) behandelen beurtelings de WIA en de WAO, waardoor ze samen artikeldekkend zijn.
- Artikel 8: van de oudedagsvoorziening zijn de afgelopen jaren de eerste pijler (AOW, 2010) en de tweede pijler (collectieve pensioenen, 2013) doorgelicht. Het is de bedoeling om in 2019 het integrale artikel door te lichten.

3.5.2 Beleidsdoorlichtingen 2014–2016: beleidsconclusies en beleidsacties

In de jaren 2014 en 2015 zijn drie beleidsdoorlichtingen afgerond, in 2016 twee, inclusief de beleidsdoorlichting over artikel 13 die in januari 2017 naar de Tweede Kamer is gestuurd. In deze paragraaf wordt voor de beleidsdoorlichtingen uit 2014 en 2015 ingegaan op de belangrijkste beleidsconclusies, de doelmatigheid en de beleidsacties naar aanleiding van de beleidsdoorlichting. In de bijbehorende begrotingsartikelen (5 en 13) worden de beleidsdoorlichtingen uit 2016 behandeld bij de beleidsconclusies.

- In 2014 is de beleidsdoorlichting over artikel 3, met focus op de WAO, opgeleverd. De doorlichting constateerde dat er mogelijkheden zijn de activerende werking van de WAO te versterken, maar het kabinet is geen voorstander van maatregelen die alsnog de uitkeringsrechten van WAO'ers aantasten. Het kabinet vindt het huidige beleid ten aanzien van WAO passend, en heeft daarom de regelgeving op dit punt niet aangepast. Wel vindt het kabinet het belangrijk dat de toegang tot de re-integratieondersteuning behouden wordt om participatie waar mogelijk te ondersteunen. De bijbehorende businesscase, die de mogelijkheden rond het stimuleren van meer re-integratie onder WAO'ers onderzocht, viel niet positief genoeg uit om uit te voeren.
- De beleidsdoorlichting over artikel 7 (Kinderopvang) is in 2015 naar de Tweede Kamer verstuurd. De doorlichting concludeerde dat de toegankelijkheid van kinderopvang in zowel fysieke als financiële zin op orde is, al zijn de kosten voor ouders als gevolg van bezuinigingen wel toegenomen. De afname van formele kinderopvang door werkende ouders met lage inkomens is een aandachtspunt. Het kabinet gaf aan te willen onderzoeken of de combinatie van arbeid en zorg voor lage inkomens bemoeilijkt wordt. Dit [onderzoek](#) is inmiddels

uitgevoerd door SCP en naar de Tweede Kamer verstuurd. Een andere conclusie van de beleidsdoorlichting was dat de formele kinderopvang de combinatie van arbeid en zorg eenvoudiger maakt. De huidige vormgeving van de kinderopvangtoeslag is vrij doelmatig in die zin dat het bijdraagt aan de financiële toegankelijkheid en dat de arbeidsparticipatie wordt gestimuleerd. Gelet op het hoge niveau van de huidige arbeidsparticipatie is het lastig om deze verder te verhogen. Desondanks is kinderopvangtoeslag een van de meest effectieve manieren daarvoor binnen het huidige fiscale instrumentarium. Op het terrein van kwaliteit heeft de focus de afgelopen jaren vooral gelegen op het vergroten van de veiligheid, naar aanleiding van het rapport van de Commissie Gunning. Om de effecten van beleid en kwaliteitsinitiatieven in de sector beter in kaart te brengen wordt daarom voortaan jaarlijks het instrument voor kwaliteitsmeting van het Nederlands Consortium Kinderopvang uitgevoerd. Wat betreft gastouderopvang is met de huidige regelgeving een minimumkwaliteitsniveau geborgd, de kwaliteit en begeleiding van gastouders is echter voor verbetering vatbaar. Het kabinet stelt daartoe een plan van aanpak op die onder meer gericht is op verdere professionalisering van de gastouderopvang. Het is de bedoeling de Tweede Kamer rond de zomer van 2017 nader over dit plan te informeren.

- Ook de beleidsdoorlichting artikel 11 (uitvoeringskosten), verbonden met de evaluatie van de Wet SUWI, is in 2015 naar de Tweede Kamer gegaan. De doorlichting stelde dat de organisatie van het SUWI-stelsel in grote lijnen voldoet aan de doelen van de Wet SUWI. De uitvoering van belangrijke wet- en regelgeving op het terrein van sociale zekerheid verloopt efficiënt en rechtmatig. Wel werd geconcludeerd dat de doelen van het SUWI-stelsel niet in alle gevallen goed geoperationaliseerd zijn. In het kader van de doorontwikkeling van de sturingsrelatie is met de ZBO's gestart met een traject gericht op aanpassing van indicatoren. Deze nieuwe indicatoren zullen in mei 2017 gereed zijn. De doorlichting constateerde tevens dat als gevolg van bezuinigingen meer is ingezet op digitale dienstverlening. Het kabinet herkende het beeld dat door de digitalisering de responsiviteit van de uitvoering en de mogelijkheden tot maatwerk voor WW-gerechtigden zijn beperkt. Hierop volgend is het structurele budget voor de dienstverlening aan WW-gerechtigden vanaf 2017 met € 60 miljoen verhoogd tot € 160 miljoen (budget is volumegerelateerd). Er loopt een effectmeting die de effectiviteit van het nieuwe dienstverleningsmodel meet. De resultaten hiervan zullen in 2019 beschikbaar komen. Uit de doorlichting bleek voorts dat het, na een periode van taakstellingen, reorganisaties en wetswijzigingen, nodig is om de komende jaren meer aandacht te geven aan de toekomstbestendigheid van de uitvoeringsorganisaties. In het [UWV-Informatieplan](#) en de [veranderagenda](#) hebben het UWV respectievelijk de SVB uitgewerkt op welke wijze zij de continuïteit en toekomstbestendigheid van de ICT gaan verbeteren.

3.6 Overzicht van risicoregelingen

In 2007 is de tijdelijke SZW-borgstellingsregeling «startende ondernemers vanuit een uitkering» van kracht geworden. Een garantie heeft een maximale duur van zes jaar. Er worden geen nieuwe garanties meer verleend. Onder invloed van nieuwe instrumenten is besloten de regeling te sluiten. De regeling beoogde te onderzoeken hoe starters voor krediet bij het bankwezen terecht konden. Met de regeling konden starters (aanvankelijk alleen vanuit een uitkering) onder gedeeltelijke en aflopende

borgstelling van het rijk een bankkrediet voor hun bedrijf verwerven. De starter betaalde een rente en de bank liep een beperkt risico met weinig uitvoeringskosten. Eind 2016 staat SZW voor een bedrag van € 312.000 borg aan kredietinstellingen en gemeentelijke kredietbanken die een kredietovereenkomst hebben verleend aan startende ondernemers. Het daadwerkelijke risico van uitbetaling als alle verplichtingen zouden worden opgeëist wordt geraamd op € 65.000. In 2016 is door de banken aanspraak gemaakt op de borgstelling. Dit heeft geleid tot de betaling van een bedrag van in totaal € 41.000.

Tabel 3.6.1 Overzicht verstrekte garanties (bedrag x € 1.000)

Artikel	Omschrijving	Uitstaande garanties 2015	Verleend 2016	Vervallen 2016	Uitstaande garanties 2016	Garantieplafond	Totaal plafond	Totaalstand risicovoorziening
2 Bijstand, Participatiewet, Toeslagenwet en Sociale Werkvoorziening	Startende ondernemers	234	0	169 ¹	65	0	65	0

¹ Dit bedrag wordt verantwoord op beleidsartikel 2.

Tabel 3.6.2 Overzicht uitgaven en ontvangsten garanties (bedrag x € 1.000)

Artikel	Omschrijving	Uitgaven 2015	Ontvangsten 2015	Saldo 2015	Uitgaven 2016	Ontvangsten 2016	Saldo 2016	Totaalstand mutatie volume risicovoorziening 2016 en 2015
2 Bijstand, Participatiewet, Toeslagenwet en Sociale Werkvoorziening	Startende ondernemers	221	0	221	41 ¹	0	41	0

¹ Dit bedrag wordt verantwoord op beleidsartikel 2.

Inburgeringsplichtigen kunnen onder voorwaarden geld lenen voor het doen van een inburgeringsexamen (Wet Inburgering). De looptijd van deze leningen is divers.

Tabel 3.6.3 Overzicht verstrekte leningen (bedragen x € 1.000)

Artikel	Omschrijving	Uitstaande lening	Looptijd lening	Totaalstand risicovoorziening 2015	Totaalstand mutatie volume risicovoorziening 2016 en 2015
13 Integratie en maatschappelijke samenhang	Leningen inburgering	161.519	divers	0	0

4. BELEIDSARTIKELEN

Artikel

Algemene doelstelling

1. Arbeidsmarkt

De overheid draagt bij aan evenwichtige arbeidsverhoudingen en -voorwaarden door kaders te stellen en waar van toepassing toe te zien op de naleving daarvan. De overheid bevordert en stimuleert gezonde en veilige arbeidsomstandigheden.

De overheid bevordert het functioneren van de arbeidsmarkt door bescherming te bieden en de belangen van werknemers te waarborgen in evenwicht met de belangen van de onderneming. De overheid voorziet hierbij in een minimumniveau van arbeidsrechtelijke bescherming, onder andere ten aanzien van de arbeidsomstandigheden, arbeidsverhoudingen en arbeidsvoorwaarden, met inachtneming van de eigen verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers. Daarnaast draagt zij zorg voor een op de arbeidsmarkt toegesneden arbeidsmigratiebeleid.

De overheid vindt het belangrijk dat werknemers en zelfstandigen hun werk onder goede condities kunnen verrichten. Dit is ook van belang voor het vergroten van de arbeidsparticipatie en de arbeidsproductiviteit, het beperken van uitval door ziekte en arbeidsongeschiktheid, en het bevorderen van de duurzame inzetbaarheid van werknemers.

De overheid geeft invulling aan bovenstaand beleid door de vormgeving van een stelsel van wet- en regelgeving. Ook ziet de overheid toe op de naleving daarvan. Concreet gaat het daarbij om:

- Gezond en veilig werken, waaronder de Arbeidsomstandighedenwet (Arbowet) en de Arbeidstijdenwet (ATW);
- Arbeidsverhoudingen, waaronder de Wet op de collectieve arbeidsovereenkomst (cao), de Wet op het algemeen verbindend en het onverbindend verklaren van bepalingen van collectieve arbeidsovereenkomsten (avv) en de Wet op de ondernemingsraden (WOR);
- Arbeidsrechtelijke bescherming, waaronder de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag (Wml), wet- en regelgeving met betrekking tot gelijke behandeling en de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs (Waadi);
- Toelating van arbeidsmigranten, waaronder de Wet arbeid vreemdelingen (Wav).

Bij het realiseren van deze doelstelling is een belangrijke taak weggelegd voor sociale partners. Zij zijn verantwoordelijk voor het maken van onderlinge afspraken over arbeidsvoorwaarden en arbeidsverhoudingen en het bieden van veilige en gezonde werkomstandigheden. De overheid bevordert dat sociale partners hier vorm en uitvoering aan geven en voert hiertoe overleg met hen.

Rol en verantwoordelijkheid

De Minister **stimuleert** met financiële instrumenten initiatieven die bijdragen aan gezonde en veilige arbeidsomstandigheden en aan goede arbeidsverhoudingen en arbeidsvoorwaarden. De Minister **regisseert** met wet- en regelgeving het stelsel van minimeisen. Hij is in deze rollen verantwoordelijk voor:

- De vormgeving, het onderhoud en de werking van dit stelsel;
- De vaststelling van de hoogte van het wettelijk minimumloon (Wml) en het maximumdagloon;
- Het bevorderen van goede arbeidsverhoudingen, onder andere door het recht op onderhandeling door sociale partners te waarborgen en

- het in stand houden van een adequate overlegstructuur met de sociale partners;
- Het bevorderen dat werkgevers en werknemers gezonde en veilige arbeidsomstandigheden en een goed werktijden- en verzuimbeleid realiseren;
- Het bevorderen dat werkenden gezond en vitaal kunnen doorwerken tot de pensioengerechtigde leeftijd;
- Het zorgdragen voor gelijke kansen voor en tijdens arbeidsdeelname;
- Het stimuleren en faciliteren van postinitiële scholing ten behoeve van het optimaal functioneren van de arbeidsmarkt;
- De handhaving van de wet- en regelgeving door de Inspectie SZW.

De Minister van Financiën is primair verantwoordelijk voor de fiscale wet- en regelgeving. Wanneer fiscale instrumenten worden ingezet om doelstellingen in het kader van het arbeidsmarktbeleid te realiseren, is de Minister van SZW hiervoor medeverantwoordelijk.

Beleidsconclusies

Het in de begroting 2016 voorgenomen beleid voor 2016 op het gebied van arbeidsomstandigheden en arbeidsverhoudingen is grotendeels gerealiseerd. In de volgende passage wordt ingegaan op de implementatie van de beleidsmaatregelen.

- *Wet aanpak schijnconstructies (Was)*
In december 2016 is de [eerste monitor Was](#) naar de Tweede Kamer verzonden. In deze monitor zijn de eerste ervaringen met de wet samengevat. Hiervoor zijn de partijen die het meest betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van de wet bevraagd. De informatie die is verzameld in deze monitor is onderdeel van de input voor de evaluatie van de wet eind 2018.
- *SER-advies Arbeidsmigratie*
Op 8 maart 2016 heeft de Europese Commissie een voorstel tot aanpassing van de [detacheringsrichtlijn](#) ingediend. Deze aanpassing moet de oneerlijke concurrentie binnen de EU verder beperken. Nederland heeft zich hiervoor tijdens zijn EU-voorzitterschap actief ingezet. Ook is een algemene maatregel van bestuur voor advies bij de Raad van State aanhanging gemaakt. Het betreft een regeling waardoor werknemers, die in het kader van internationale handelscontacten naar Nederland komen, geen tewerkstellingsvergunning meer nodig hebben. De beoogde invoeringsdatum is 1 juli 2017.
- *Implementatie handhavingsrichtlijn*
Op 18 juni 2016 is de Wet arbeidsvoorwaarden gedetacheerde werknemers in de Europese Unie in werking getreden ([Stb. 2016, nr. 219](#)). Met deze wet is ook de handhavingsrichtlijn geïmplementeerd.
- *Wet werken na de AOW-gerechtigde leeftijd*
Deze wet ([Stb 2015, nr. 376](#)) strekt ertoe het (door)werken na de AOW-gerechtigde leeftijd op basis van een arbeidsovereenkomst te faciliteren. Hiertoe is per 1 januari 2016 een aantal arbeidsrechtelijke bepalingen in verschillende wetten gewijzigd. Tegelijkertijd zijn maatregelen getroffen om verdringing van nog niet AOW-gerechtigde werknemers tegen te gaan. In 2018 zal deze wet worden geëvalueerd.
- *Toekomst van de arbeidsgerelateerde zorg*
Het wetsvoorstel arbeidsgerelateerde zorg ([Tweede Kamer, 2015–2016, 34 375, nr. 2](#)) is in 2016 door de Tweede Kamer aangenomen. Inwerkingtreding wordt verwacht per 1 juli 2017. De wijziging versterkt de toegankelijkheid en professionaliteit van de arbodienstverlening en geeft invulling aan het SER-advies («Betere zorg voor werkenden», SER, Commissie Arbeidsomstandigheden, adviesnr. 2014/07, 19 sep-

- tember 2014) en het kabinetsstandpunt daarover ([Tweede Kamer, 2014–2015, 25 883, nr. 247](#)). Het besluit met de nadere uitwerking van de second opinion en klachtenregeling is eind 2016 voor internetconsultatie uitgezet. Vanwege het dreigend tekort aan bedrijfsartsen is een campagne gevoerd om de bekendheid van het vak van bedrijfsarts te verbeteren. Om de samenwerking tussen de curatieve zorg en de arbeidsgerelateerde zorg te versterken zijn in opdracht van SZW multidisciplinaire richtlijnen opgesteld waarin de factor arbeid wordt meegenomen.
- *Verantwoord opdrachtgeverschap op het terrein van gezond en veilig werken*
Vanwege de grote invloed van opdrachtgevers op de arbeidsomstandigheden is in 2016 aandacht besteed aan verantwoord opdrachtgeverschap. Eind 2016 zijn de aangepaste bouwprocesbepalingen gepubliceerd. Met deze aanpassingen worden opdrachtgevers beter in staat gesteld de bouwprocesbepalingen na te leven en kan de Inspectie SZW beter optreden tegen opdrachtgevers van bouwprojecten die de Arbowet overtreden. In 2016 zijn bijeenkomsten georganiseerd voor publieke opdrachtgevers en de sectoren bouw en chemie gericht op het stimuleren van verantwoord opdrachtgeverschap. Alle relevante informatie is digitaal samengebracht in het Arboportaal. Daarnaast is in het najaar een onderzoek gestart naar de rol van opdrachtgevers bij arbeidsomstandigheden ([Tweede Kamer, 2016–2017, 25 883, nr. 287](#)).
 - *Wettelijk minimumjeugdloon*
Eind 2016 heeft de Tweede Kamer het wetsvoorstel aanvaard waarin onder andere de leeftijd waarop de volledige hoogte van het volwassenminimumloon geldt, stapsgewijs wordt verlaagd van 23 naar 21 jaar. Op grond van deze wet is de hoogte van het wettelijk minimumjeugdloon voor werknemers van 18 tot en met 20 jaar opwaarts aangepast. De aanpassingen in het minimumjeugdloon leiden tot hogere loonkosten voor werkgevers. Zij ontvangen compensatie via de Wet tegemoetkoming loondomein. De Eerste Kamer heeft het wetsvoorstel in januari 2017 aanvaard. De aanpassing van het Jeugdminimumloon treedt op 1 juli 2017 in werking.
 - *Payrolling*
Bij brieven van 21 april 2016 ([Tweede Kamer, 2015–2016, 29 544, nr. 715](#)) en 5 december 2016 ([Tweede Kamer, 2016–2017, 29 544, nr. 761](#)) heeft het kabinet aan de Tweede Kamer bericht op dit moment niet over te kunnen gaan tot uitvoering van de motie Hamer. Ook blijkt uit die brieven dat tussen sociale partners geen overeenstemming bestaat over maatregelen die getroffen zouden moeten worden.
 - *Carcinogenenrichtlijn*
De Europese Commissie heeft in 2016 voorstellen gedaan om de Carcinogenenrichtlijn uit te breiden.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 4.1.1 Begrotingsgefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 1 (x € 1.000)

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Verplichtingen	-	11.303	16.545	15.444	20.914	21.333	- 419
Uitgaven	15.692	12.083	14.103	17.487	19.385	21.233	- 1.848
<i>Inkomensoverdrachten</i>	0	0	0	0	3.427	0	3.427
<i>Subsidies</i>	4.407	1.883	2.090	3.558	3.049	2.796	253
<i>Opdrachten</i>	11.082	10.015	11.823	13.737	8.948	13.422	- 4.474
<i>Bekostiging</i>	203	185	190	192	145	203	- 58
<i>Bijdrage aan andere begrotingen</i>	0	0	0	0	0	4.812	- 4.812
Ministerie van EZ	0	0	0	0	0	3.890	- 3.890
Ministerie van VWS	0	0	0	0	0	922	- 922
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	0	0	0	0	3.816	0	3.816
Ontvangsten	29.422	30.722	29.645	22.203	24.552	29.636	- 5.084

Toelichting financiële instrumenten

A. Inkomensoverdrachten

De Hoge Raad heeft [geoordeeld dat vergoedingen](#) uitgekeerd moeten worden aan werknemers die tijdens ziekte te weinig vakantiedagen hebben opgebouwd. Dit heeft geleid tot € 3,4 miljoen aan inkomensoverdrachten die in de begroting 2016 niet waren voorzien.

B. Subsidies

Het subsidiebudget is met € 0,25 miljoen overschreden. De belangrijkste reden is dat een gedeelte van de subsidie aan MKB-Nederland (project Actieplan Gezond Bedrijf 1 en 2) eerder dan verwacht tot uitbetaling is gekomen.

C. Opdrachten

De uitgaven aan opdrachten zijn minder hoog dan geraamd. Belangrijkste verklaring is dat binnen het artikel een budgettair neutrale herschikking heeft plaatsgevonden (€ 3,8 miljoen) van Opdrachten naar het onderdeel Bijdrage aan agentschappen. Daarnaast zijn voor een bedrag van circa € 0,6 miljoen enkele bijdragen gedaan aan opdrachten van andere departementen. Het gaat onder andere om bijdrage voor de Next Step Werk en Mantelzorg, de registratie van arbeidsmigranten en het Techniekpact.

D. Bekostiging

In oktober 2016 is de bijdrage aan de Commissie Klachtenbehandeling Aanstellingskeuringen (CKA) herzien. Op jaarbasis is de bijdrage met circa 50% afgenomen. In 2016 resulteert dit in een lagere realisatie van € 58.000.

E. Bijdrage aan andere begrotingen

De bijdragen aan andere begrotingen zijn gerealiseerd via budgetoverheveling naar het Ministerie van EZ (€ 3,9 miljoen) in verband met onder andere de bijdragen van SZW aan TNO en aan het College toelating gewasbescherming. Daarnaast heeft het Ministerie van VWS een bedrag van € 0,9 miljoen ontvangen o.a. in verband met de jaarlijkse bijdrage aan de Gezondheidsraad. De uitgaven worden door de desbetreffende departementen in hun jaarverslag verantwoord.

F. Bijdragen aan agentschappen

Binnen het artikel heeft een budgettaire neutrale herschikking plaatsgevonden van Opdrachten naar Bijdrage aan agentschappen. Hierdoor valt de realisatie van het budget Bijdrage aan agentschappen hoger uit. Het betreft hier de bijdrage aan het RIVM.

G. Ontvangsten

De realisaties van de boeteontvangsten laten niet de stijging zien die was verwacht op grond van de Fraudewet van 2013. Uiteindelijk zijn de ontvangsten dit jaar op € 24,6 miljoen uitgekomen.

Kerncijfers

Gezond en veilig werken

In 2016 heeft 1,4% van de werknemers een arbeidsongeval gehad met ten minste een dag verzuim. Het ziekteverzuim is in de periode 2014–2016 vrijwel stabiel gebleven. Werknemers verzuimen gemiddeld bijna vier op de honderd werkdagen.

In 2016 vonden er 6 incidenten met gevaarlijke stoffen plaats. In meerjarig perspectief schommelt het aantal tussen 3 en 6.

Het kerncijfer Naleving zorgplicht Arbowet is gebaseerd op de zorgplicht van de werkgever zoals vermeld in artikel 3 van de wet en geeft in één cijfer aan in hoeverre de Arbowet door bedrijven op de werkvloer wordt nageleefd.

Tabel 4.1.2 Kerncijfers gezond en veilig werken

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016
Werknemers met een arbeidsongeval met ten minste een dag verzuim (%) ¹	1,7	1,4	1,4
Ziekteverzuim (%) ²	3,8	3,9	3,9
Aantal incidenten met grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen ³	4	3	6
Naleving zorgplicht Arbowet (%) ⁴	79	–	80

¹ CBS/TNO, nationale enquête arbeidsomstandigheden. Door gewijzigde vraagstelling is het cijfer voor 2014 niet goed vergelijkbaar met de cijfers voor 2015 en 2016.

² CBS, kwartaalenquête ziekteverzuim; het cijfer voor 2016 is voorlopig.

³ Inspectie SZW administratie.

⁴ Inspectie SZW, monitor Arbo in bedrijf. De monitor wordt tweejaarlijks uitgevoerd.

Arbeidsverhoudingen en voorwaarden

De ontwikkeling van het aantal werknemers dat onder een cao valt, kan deels worden toegeschreven aan cao's die in het ene jaar wel, en het andere jaar geen actuele looptijd kennen, en deels aan cao's waaronder het ene jaar meer dan wel minder werknemers vallen dan in het andere jaar.

Tabel 4.1.3 Kerncijfers arbeidsverhoudingen en -voorwaarden

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016
Aantal werknemers onder cao ¹ (x 1.000, ultimo)	5.486	5.500	5.551
waarvan direct gebonden bedrijfstak- en ondernemings-cao's	4.850	4.743	4.793
waarvan gebonden door algemeen verbindend verklaring	636	757	758
Aantal verleende tewerkstellingsvergunningen (twv) (x 1.000, ultimo) ²	7,2	7,0	7,7

¹ SZW-administratie.

² UWV, jaarverslag.

Handhaving

In haar jaarverslag 2016 belicht de Inspectie SZW de belangrijkste ontwikkelingen op het vlak van veilig, gezond en eerlijk werk en bestaanszekerheid voor iedereen in Nederland en haar inzet en resultaten in het jaar 2016. Ze sluit daarmee aan bij de in een brief aan de Tweede Kamer gemelde bijstelling van haar jaarplan 2016 ([Tweede Kamer, 2016–2017, 34 550-XV, nr. 5](#)). In deze brief wordt toegelicht dat er sprake is van een groter aantal ongevalsonderzoeken, veranderingen in de aard van de Brzo-inspecties en een aangepaste focus bij de onderzoeken op het gebied van arbeidsmarktfraude waardoor de kerncijfers 2016 zijn aangepast. In haar verantwoording richt de Inspectie zich steeds meer op het inzichtelijk maken van maatschappelijke effecten van haar interventiemix (naast inspecteren kan die bestaan uit nalevingscommunicatie en het druk zetten op ketens middels brancheorganisaties, opdrachtgevers en werknemersverbanden).

Zoals verwoord in de bijstelling van haar jaarplan 2016 zijn aantallen inspecties, rechercheonderzoeken en onderzoeksrapporten belangrijk, maar zijn geen op zichzelf staand doel. Tabel 4.1.4. geeft inzicht in de aantallen, waarbij in de kolom «Raming Kamerbrief» de bijstelling van het jaarplan 2016 is opgenomen.

Tabel 4.1.4 Kerncijfers handhaving¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Raming Kamerbrief ² 2016
Aantal inspecties en onderzoeken arbeidsomstandigheden	17.134	16.288	15.491	15.500– 16.500	14.500– 15.500
Percentage inspecties waarbij overtreding arbeidsomstandigheden is vastgesteld	60	49	51	57	57
Aantal inspecties en onderzoeken binnen bedrijven die vallen onder het Besluit risico's zware ongevallen (Brzo) 2015	453	350	541	380–420	380–420
Percentage inspecties waarbij overtreding Brzo is vastgesteld	43	43	43	40	>40
Aantal inspecties Wav, Wml, ATW of Waadi	5.054	4.500	2.890	3.800–4.800	2.500–3.500
Percentage inspecties waarbij overtreding Wav, Wml, ATW of Waadi is vastgesteld	19	26	48	20	> 30
Programmarapportages Werk en Inkomen	6	5	3	6	6t
Overige producten Werk en Inkomen	10	17	16	18	18
Opsporing: aantal afgeronde opsporingsonderzoeken	65	61	62	56	56
Opsporing: aantal bij het OM aangemelde verdachten	221	169	167	130–170	130–170
Opsporing: vastgesteld nadeel (x € 1 mln)	32	66	49	25–35	25–35

¹ Inspectie SZW, jaarverslag.

² Tweede Kamer, 2016–2017, 34 550-XV, nr. 5.

Het handhavingspercentage bij overtredingen arbeidsomstandigheden is lager dan voorzien in het jaarplan Inspectie SZW. Herinspecties laten zien dat werkgevers hun handelen hebben aangepast en handhaving veel minder vaak nodig is.

Zoals ook aangegeven in de brief aan de Tweede Kamer hebben veel bedrijven door de wijziging van Brzo-regelgeving in 2015 een nieuw veiligheidsrapport ingeleverd. Deze rapporten zijn door de Inspectie SZW in 2016 beoordeeld. Ten aanzien van Brzo geldt dat de benodigde tijd voor de beoordeling van veiligheidsrapporten korter is dan voor het uitvoeren van een inspectie, wat zorgt voor een hoger totaal aantal gerealiseerde zaken.

Het aantal inspecties Wav, Wml, ATW en Waadi is, zoals in de brief aan de Tweede Kamer gemeld, naar beneden bijgesteld omdat de focus is verschoven naar onderbetaling. Dit heeft geleid tot onderzoeken met een langere doorlooptijd en meer overtredingen per zaak.

Het vastgesteld nadeel bij opsporingsonderzoeken is fors hoger dan in de begroting geraamd. Dit wordt met name veroorzaakt doordat bij twee strafrechtelijke onderzoeken de aard en omvang van de opgespoorde misdrijven zodanig was dat ook een groot bedrag aan wederrechtelijk verkregen voordeel is vastgesteld van respectievelijk € 19 miljoen en € 26

miljoen. Het Openbaar Ministerie bewerkstelligt hiermee het gewenste maatschappelijke effect: het wegnemen van crimineel verkregen voordeel.

Mobiliteitsbonus arbeidsgehandicapten en oudere werknemers

Om duurzame inzetbaarheid te vergroten en te zorgen dat minder mensen langs de kant blijven staan, zijn er mobiliteitsbonussen (premiëkortingen) voor het in dienst nemen en houden van oudere uitkeringsgerechtigden en arbeidsgehandicapten. Als onderdeel van het pensioenakkoord is de leeftijdsgrens van de mobiliteitsbonus voor oudere uitkeringsgerechtigden vanaf 2015 verhoogd van 50 jaar naar 56 jaar. De realisatie is in 2016 lager dan bij de raming ten tijde van de begroting 2016.

Premiekorting jongeren

In 2014 is een tijdelijke premiekorting jongeren geïntroduceerd. Met deze maatregel werd uitwerking gegeven aan de Begrotingsafspraken 2014 omtrent de versterking van de arbeidsmarktpositie voor jongeren. De premiekorting geldt, onder bepaalde voorwaarden, voor iedere werkgever die tussen 1 januari 2014 en 31 december 2015 een uitkeringsgerechtigde tussen de 18 en 27 jaar aannam. De premiekorting mag maximaal twee jaar toegepast worden. De realisatie van de uitgaven blijft iets achter bij de raming ten tijde van de begroting 2016.

Werkbonus

In 2013 is de gewijzigde werkbonus ingevoerd. De werkbonus is een inkomensafhankelijke heffingskorting die ouderen beloont als zij actief zijn op de arbeidsmarkt. De bonus is bedoeld voor werkenden die bij aanvang van het kalenderjaar een leeftijd hebben van minimaal 60 en maximaal 63 jaar. Per 2015 is de werkbonus afgeschaft voor nieuwe gevallen. De voorlopige realisatiecijfers sluiten aan bij de raming ten tijde van de begroting van 2016.

Overgangsregeling voor de levensloopregeling

De levensloopregeling is per 1 januari 2012 afgeschaft. Via de levensloopregeling konden werknemers een deel van hun salaris sparen voor onbetaald verlof of vervroegde uittreding. Er is een overgangsregeling ingesteld die loopt tot 1 januari 2022 voor deelnemers die minimaal € 3.000 hebben gespaard en nog over tegoed beschikken. Deze deelnemers kunnen doorsparen en het tegoed opnemen tot 1 januari 2022. Er zijn geen realisatiegegevens beschikbaar over deze regeling.

Levensloopverlofkorting

Om de aantrekkelijkheid van de levensloopregeling als alternatief voor het spaarloon te vergroten, konden werknemers een tegemoetkoming ontvangen in de vorm van een heffingskorting: de levensloopverlofkorting. Sinds 1 januari 2012 wordt bij inleg in de levensloopregeling geen levensloopverlofkorting meer opgebouwd. Personen die gebruikmaken van de overgangsregeling voor de levensloopregeling, verzilveren de tot 31 december 2011 opgebouwde rechten op de levensloopverlofkorting bij de opname van het levenslooptegoed. De voorlopige realisatiecijfers sluiten aan bij de raming ten tijde van de begroting van 2016.

Startersaftrek bij arbeidsongeschiktheid

Om de arbeidsparticipatie van gedeeltelijk arbeidsongeschikten te bevorderen, mag de stap naar ondernemerschap niet fiscaal belemmerd worden. Door handicap of ziekte kunnen gedeeltelijk arbeidsongeschikten veelal niet voldoen aan het gebruikelijke urencriterium dat geldt voor de startersaftrek. Daarom kunnen zij in de eerste drie jaren van hun onder-

neming een beroep doen op de regeling «startersaftrek bij arbeidsongeschiktheid» met verlaagd uren criterium. De voorlopige realisatiecijfers sluiten aan bij de raming ten tijde van de begroting van 2016.

Laag BTW-tarief arbeidsintensieve diensten

Om de werkgelegenheid binnen sectoren met arbeidsintensieve diensten te ondersteunen geldt er binnen de omzetbelasting een verlaagd BTW-tarief van 6% voor arbeidsintensieve diensten (onder andere kappers en fietsenmakers). De realisatie van de uitgaven blijft achter bij de raming ten tijde van de begroting 2016.

Tabel 4.1.5 Fiscale uitgaven (lopende prijzen x € 1 mln)

	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Mobiliteitsbonus arbeidsgehandicapten en oudere werknemers ¹	187	237	294	323	288	336	- 48
Premiekorting jongeren ¹	0	0	5	19	15	20	- 5
Werkbonus ²	150	150	70	47	27	27	0
Overgangsregeling voor de levensloopregeling ³	-	-	-	-	-	15	-
Levensloopverlofkorting ²	7	83	4	17	11	11	- 1
Startersaftrek bij arbeidsongeschiktheid ²	2	1	1	1	1	2	0
Laag BTW-tarief arbeidsintensieve diensten ²	380	881	1.089	931	485	650	- 164

¹ Berekening SZW op basis van gegevens Belastingdienst.

² Voorlopige berekening Ministerie van Financiën. De cijfers zijn niet herberekend sinds de Miljoenennota 2017. Werkelijke realisatiecijfers verschijnen doorgaans enkele jaren na dato.

³ Er zijn geen realisatiegegevens beschikbaar over deze regeling.

2. Bijstand, Participatiewet, Toeslagenwet en Sociale Werkvoorziening

De overheid ondersteunt bij het vinden van werk en biedt inkomensondersteuning en aangepaste arbeid aan hen die dat nodig hebben.

Wie kan werken, moet dat ook doen. Dit is in de eerste plaats in het belang van de betrokkene zelf: werk zorgt voor economische en financiële zelfstandigheid, draagt bij aan het gevoel van eigenwaarde en biedt kansen om volop mee te doen in de samenleving. De overheid streeft naar een transparant en activerend sociaalzekerheidsstelsel dat mensen enerzijds de zekerheid biedt van een adequaat vangnet als dat echt nodig is, en dat hen anderzijds prikkelt om (weer) aan het werk te gaan als dat kan.

Mensen hebben de verantwoordelijkheid om in het eigen inkomen te voorzien en nemen daartoe zelf het initiatief. Alleen als het vinden van werk op eigen kracht niet lukt, helpt de overheid hierbij door ondersteuning bij re-integratie of beschut werk aan te bieden. Aan mensen die (tijdelijk) niet in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien biedt de overheid een sociaal vangnet in de vorm van bijstand. Daarbij streeft de overheid er in de vormgeving naar om het aantal loketten waar uitkeringsgerechtigden mee te maken hebben te beperken.

De overheid biedt inwoners van Caribisch Nederland waar nodig re-integratieondersteuning en inkomensondersteuning op grond van de Onderstandsregeling.

De Minister **stimuleert** het vinden van werk door middelen beschikbaar te stellen aan gemeenten ten behoeve van re-integratieinspanningen, sociale werkvoorziening en loonkostensubsidies. De Minister **financiert** de inkomensondersteuning. Hij is in deze rollen verantwoordelijk voor:

- De vormgeving, het onderhoud en de werking van het stelsel van wet- en regelgeving;
- De vaststelling van de hoogte van de algemene bijstandsniveaus;
- Het ter beschikking stellen aan en verdelen van middelen onder gemeenten voor de inkomensvoorziening vanuit de Participatiewet, waarin begrepen zijn de IOAW, IOAZ en algemene bijstand voor startende zelfstandigen;
- Het houden van systeemtoezicht;
- De budgetmutaties van het gebundeld participatiebudget, dat onderdeel uitmaakt van de integratie-uitkering sociaal domein, en de verdeling daarvan die aansluit bij de gedecentraliseerde taak;
- Het terugvorderen van onrechtmatig bestede middelen van het participatiebudget en het terugvorderen van middelen van niet-gerealiseerde plekken in de Wsw over de uitvoeringsjaren tot en met 2014;
- De sturing van en het toezicht op de rechtmatige, doeltreffende en doelmatige uitvoering door de SVB (AIO, bijstand buitenland) en het UWV (TW);
- De organisatie van de eigen uitvoering binnen het verband van de Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN).

Het Rijk verschafft gemeenten middelen voor de uitvoering en geeft de wet- en regelgeving vorm waarbinnen deze uitvoering plaatsvindt. Het Rijk stelt een toereikend macrobudget voor de gemeenten beschikbaar om

loonkostensubsidies en bijstanduitkeringen te betalen. Dit budget wordt zoveel mogelijk op basis van objectieve factoren over de gemeenten verdeeld. Het Rijk houdt systeemtoezicht. Bij ernstige tekortkomingen in de gemeentelijke uitvoering van de Participatiewet kan het Rijk aanwijzingen geven aan gemeenten over de uitvoering van de Participatiewet of ingrijpen in de uitvoeringsorganisatie.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de rechtmatige en doeltreffende uitvoering van de Participatiewet en aan genoemde wet verwante wetten en voorzieningen. Gemeenten zijn daarnaast verantwoordelijk voor de handhaving van de naleving door personen die een beroep doen op deze wetten.

Beleidsconclusies

Het in de begroting 2016 voorgenomen beleid is grotendeels gerealiseerd of ligt op schema. In de volgende passage wordt ingegaan op de implementatie van de beleidsmaatregelen.

- *Jeugdwerkloosheid*

De gemeenten en het UWV hebben de ambitie geformuleerd om in twee jaar (medio 2015 tot en met medio 2017) 23.000 jongeren met een uitkering te matchen op werk. Wat het eerste uitvoeringsjaar betreft is die ambitie behaald, zo blijkt uit de gegevens, die Regioplan heeft opgehaald ten behoeve van Matchen op werk, die binnenkort aan de Tweede Kamer worden aangeboden. Uit de regionale plannen van aanpak blijkt dat de gemeenten en het UWV de totale ambitie voor het daaropvolgende uitvoeringsjaar met 5.500 jongeren hebben verhoogd. Met onderzoeken, pilots, handreikingen, trainingen en regionale en landelijke bijeenkomsten zet Team Aanpak Jeugdwerkloosheid zich in om de uitvoering van Matchen op werk in de arbeidsmarktregio's verder te verbeteren. Daarnaast wordt in de City Deal in 12 steden met 20 vmbo- en 15 mbo-scholen, 5 hogescholen en 3 universiteiten samengewerkt om discriminatie en negatieve beeldvorming te overbruggen en de leerlingen beter voor te bereiden op de arbeidsmarkt. In dit schooljaar (2016–2017) worden tien pilots uitgevoerd en eind 2017 worden die pilots onderzocht en geëvalueerd.

- *Harmonisatie instrumenten Participatiewet*

De [Wet harmonisatie instrumenten arbeidsbeprekten](#) is op 1 januari 2016 in werking getreden. Met de [Wet tot stroomlijning loonkostensubsidie Participatiewet en enkele andere wijzigingen](#) is in de Wet harmonisatie instrumenten arbeidsbeprekten de horizonbepaling en de in verband daarmee voorziene evaluatie van de no-riskpolis geschrapt, zodat de no-riskpolis structureel beschikbaar is voor de doelgroep banenafpraak en beschut werk.

Het in de toelichting op de wet toegezegde onderzoek naar de stand van zaken van de mobiliteitsbonus doelgroep banenafpraak moet nog plaatsvinden. Daarbij wordt ook de [motie](#) betrokken die verzoekt om de resterende financiële middelen voor de mobiliteitsbonus vanaf 2021 specifiek aan te wenden voor de doelgroep banenafpraak in de vorm van een bonus/korting of ander financieel voordeel voor de werkgever die iemand uit de doelgroep banenafpraak in dienst neemt.

- *Verplichtstellen van beschut werk en openstellen Praktijkroute*

De [Wijzigingswet Participatiewet](#) is december 2016 aangenomen en per 2017 in werking getreden. Omdat in 2016 bleek dat beschut werk onvoldoende van de grond kwam is hiermee geregeld dat gemeenten vanaf 2017 verplicht zijn om beschut werk aan te bieden aan mensen die uitsluitend in een beschutte werkomgeving kunnen functioneren. Daarnaast is met deze wet geregeld dat mensen ook via de Praktijkroute in het doelgroepenregister van de banenafpraak kunnen

- worden opgenomen. Dit betreft mensen waarvan op de werkplek is vastgesteld dat zij niet het wettelijk minimumloon kunnen verdienen.
- *Versterking prikkelwerking Participatiewet*
Om de activerende werking van de Participatiewet te verbeteren is de maatstaf bijstandsontvangers in de verdeelsystematiek van het Gemeentefonds vanaf 2016 aangepast. Ook het aandeel van de maatstaf bijstandontvangers in de verdeling van het Gemeentefonds is verkleind en voor de maatstaf bijstandsontvangers is een driejarig gemiddelde ingevoerd. Door deze maatregelen wordt de door de bekostigingssystematiek van het Gemeentefonds veroorzaakte demping van de activerende werking van de Participatiewet geneutraliseerd.
 - *Bescherming pensioenopbouw zelfstandigen*
De [Wet vrijlating lijfrentelopbouw en inkomsten uit arbeid en bevordering vrijwillige voortzetting pensioenopbouw](#) is drie maanden later dan beoogd in werking getreden.
 - *Beslagvrije voet en beslagregister*
Het [wetsvoorstel vereenvoudiging beslagvrije voet](#) is op 12 december 2016 bij de Tweede Kamer ingediend. Op 20 januari 2017 zijn de [nota naar aanleiding van het verslag](#) en een [nota van wijziging](#) door de Staatssecretaris, mede namens de Minister van V&J aan de Tweede Kamer verzonden. Op 15 februari 2017 is nog een derde nota van wijziging ingediend bij de Tweede Kamer. Inmiddels is het wetsvoorstel aanvaard. De wet treedt naar verwachting in 2018 in werking. In de [brief van 2 december 2016](#) heeft het kabinet de Tweede Kamer geïnformeerd over de stand van zaken van en over de verbreding van het beslagregister en de implementatie van de Rijksincassovisie.
 - *Breed moratorium*
De Amvb inzake het breed wettelijk moratorium, waarmee gemeenten de mogelijkheid krijgen een incassopauze aan te vragen als dit voor de schuldhulpverlening noodzakelijk is, is op 13 oktober 2016 aan de Raad van State gezonden ter advisering. Het advies is eind 2016 ontvangen. Na openbaarmaking van het Nader rapport op 2 maart 2017, is het [Besluit breed moratorium](#) op 13 maart 2017 in het Staatsblad gepubliceerd en is op 1 april 2017 in werking getreden. De implementatie van het moratorium wordt in samenspraak met partijen uit het veld voorbereid.
 - *Wet gemeentelijke schuldhulpverlening en Besluit gegevensuitwisseling*
Om de uitvoering van de wet gemeentelijke schuldhulpverlening te vereenvoudigen wordt een Amvb gegevensuitwisseling gemeentelijke schuldhulpverlening voorbereid. De beoogde datum van inwerkingtreding, 1 juli 2016, is niet gehaald. De VNG, Divosa en de NVVK (branchevereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren) werkten het hoe en wat omtrent deze gegevensuitwisseling uit en vervolgens is een opdracht verleend aan een onderzoeksbureau om vast te stellen welke gegevens voor welk doel in het proces van schuldhulpverlening noodzakelijk zijn. In mei 2017 wordt het rapport opgeleverd en wordt de volgende stap gezet.
Het evaluatieonderzoek Wet gemeentelijke schuldhulpverlening is afgerond. Het onderzoek is, voorzien van een [kabinetsreactie](#), op 27 juni 2016 aan beide Kamers aangeboden. De evaluatie laat zien dat de gemeentelijke schuldhulpverlening nog beter kan. Daarom zet het kabinet met betrokken partijen (VNG, Divosa, NVVK, LCR en Sociaal Werk Nederland) in op verdergaande professionalisering. Daaronder wordt ook begrepen verbetering van de toegang tot schuldhulpverlening en het stimuleren van innovatieve aanpakken.

- *Caribisch Nederland*
Eind 2016 is de Eerste Kamer geïnformeerd over de verhoging per ministeriële regeling van het basisbedrag onderstand. Het basisbedrag in de onderstand wordt per 1 maart 2017 verhoogd tot 40% van het plaatselijk wettelijk minimumloon.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 4.2.1 Begrotingsgefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 2 (x € 1.000)

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Verplichtingen	-	10.660.968	6.333.698	913.002	6.543.926	6.435.802	108.124
waarvan garantieverplichtingen	-	- 125	- 617	- 338	- 170	- 150	- 20
Uitgaven	9.146.831	9.751.058	9.732.855	6.506.062	6.626.117	6.611.078	15.039
<i>Inkomstenoverdrachten</i>	9.137.711	9.741.716	9.653.128	6.427.252	6.530.514	6.408.332	122.182
Macrobudget participatiewetuitkeringen	4.981.875	5.667.195	5.736.429	5.623.935	5.711.137	5.618.137	93.000
Participatiebudget	994.553	865.936	694.832	1.394	459	0	459
WSW	2.371.638	2.381.490	2.389.997	17.459	17.447	21.019	- 3.572
TW	482.882	540.135	555.000	484.700	496.400	474.055	22.345
AIO	213.000	213.450	208.000	234.062	245.067	242.325	2.742
Bijstand zelfstandigen	90.886	70.952	66.216	62.311	56.427	47.373	9.054
Repatriëringsregeling	-	-	5	10	0	0	0
Bijstand buitenland	1.723	1.600	1.400	1.503	1.500	1.600	- 100
Onderstand en Re-integratie Caribisch Nederland	1.154	958	1.249	1.878	2.077	3.823	- 1.746
<i>Garanties</i>	1.005	928	0	221	41	150	- 109
<i>Subsidies</i>	0	4.408	77.047	76.890	92.361	184.361	- 92.000
<i>Opdrachten</i>	7.811	3.702	2.376	1.238	2.183	17.931	- 15.748
<i>Bekostiging</i>	304	304	304	354	782	304	478
Nibud	304	304	304	304	304	304	0
ZonMw	0	0	0	50	478	-	478
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	0	0	0	107	236	-	236
ZonMw	0	0	0	107	236	-	236
Ontvangsten	337.745	111.947	106.277	62.676	55.901	3.475	52.426

A1. Macrobudget participatiewetuitkeringen

Tabel 4.2.2 Extracomptabel overzicht macrobudget participatiewetuitkeringen (x € 1.000)

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Macrobudget participatiewetuitkeringen en intertemporele tegemoetkoming	5.736.429	5.623.935	5.711.137	5.618.137	93.000
Macrobudget participatiewetuitkeringen			5.691.569¹	5.618.137	73.432
Algemene bijstand en loonkostensubsidies ²	5.468.713	5.276.957	5.304.066	5.273.454	30.612
IOAW	212.997	258.906	326.349	284.206	42.143
IOAZ	25.201	27.784	28.830	28.964	- 134
Bbz-levensonderhoud (startende ondernemers)	29.518	31.513	32.324	31.513	811
Correctie verdeelmodel		28.774	-	-	
Intertemporele tegemoetkoming			19.568³	-	19.568

¹ Toelichting definitief macrobudget participatiewetuitkeringen; berekening SZW.

² Voor het jaar 2014 zijn de verantwoorde middelen het Wwb-inkomensdeel.

³ SZW, financiële administratie.

Participatiewet

De Participatiewet (vanaf 2015) voorziet in een sociaal vangnet voor personen die niet zelfstandig in hun bestaan kunnen voorzien. Het macrobudget participatiewetuitkeringen bevat de middelen voor algemene bijstand en loonkostensubsidies, IOAW, IOAZ en Bbz levensonderhoud startende ondernemers en wordt onder de gemeenten verdeeld ter uitvoering van de Participatiewet.

Budgettaire ontwikkelingen

Het macrobudget participatiewetuitkeringen en de intertemporele tegemoetkoming samen vallen in 2016 € 93 miljoen hoger uit dan begroot. Hieronder volgt een toelichting op de bijstellingen voor de algemene bijstand en loonkostensubsidies en de intertemporele tegemoetkoming. De toelichting voor de IOAW, IOAZ en Bbz levensonderhoud startende ondernemers volgen later in het artikel.

In 2016 zijn de gerealiseerde uitgaven aan gemeenten voor algemene bijstand en loonkostensubsidies per saldo ca. € 31 miljoen hoger uitgekomen dan begroot. Dit is met name het gevolg van de doorwerking van hoger uitgevallen realisaties in 2015 (€ 163 miljoen). Meer mensen bleken in 2015 recht te hebben op een uitkering. Via de reguliere systematiek van het macrobudget werken realisaties in 2015 volledig door in het budget van het uitvoeringsjaar 2016. De uitgaven zijn voorts hoger uitgevallen vanwege de doorwerking van de gestegen lonen en prijzen (€ 56 miljoen) in de uitkeringen. Tegenover deze verhogingen staat een neerwaarts effect van € 176 miljoen. De meevallende economische ontwikkeling ten opzichte van de verwachting ten tijde van de begrotingsopstelling heeft namelijk geleid tot minder bijstandsuitkeringen. Daarnaast daalt het macrobudget als gevolg van Rijksbeleid (-/- € 12 miljoen). De effecten van Rijksbeleid hebben betrekking op de wet harmonisatie instrumenten Participatiewet, die regelt dat in geval van een

beroep op de no-riskpolis de loonkostensubsidie wordt stopgezet (–/– € 1 miljoen), en op de uitspraak van de Hoge Raad op het kindgebonden budget en de alleenstaande ouderkop, welke gevolgen heeft voor de berekening van de kinderalimentatie (–/– € 11 miljoen).

Daarnaast is in het [Bestuursakkoord Verhoogde Asielinstroom](#) een intertemporele tegemoetkoming van € 85 miljoen voor 2016 afgesproken, die bij 1^esuppletoire begroting 2016 is toegevoegd aan de SZW-begroting. Dit is bedoeld om de feitelijke kosten voor gemeenten door de verhoogde asielinstroom te dekken. De gerealiseerde uitgaven aan gemeenten in 2016 zijn bijna € 20 miljoen. De verrekening van de intertemporele tegemoetkoming met het Macrobudget participatiewetuitkeringen vindt op gemeenteniveau plaats vanaf 2018.

Beleidsrelevante kerncijfers

Het volume van de Participatiewet is als gevolg van de verhoogde asielinstroom en de hogere realisaties in 2015 per saldo hoger dan het ten tijde van de opstelling van de begroting 2016 verwachte volume.

Tabel 4.2.3 Kerncijfers WWB/Participatiewet¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016 ²	Begroting 2016	Vershil 2016
Volume WWB/Participatiewet (x 1.000 huishoudens, jaargemiddelde)	371	383	395	384	11
Volume WWB/Participatiewet (x 1.000 huishoudens, ultimo)	377	387	401	– ³	–
waarvan verblijfsduur minder dan 1 jaar	96	95	94	– ³	–
waarvan verblijfsduur 1 tot 5 jaar	162	168	173	– ³	–
waarvan verblijfsduur 5 jaar of meer	118	125	134	– ³	–

¹ CBS, bijstandsuitkeringenstatistiek.

² Betreft voorlopige cijfers. De cijfers van oktober tot en met december 2016 zijn ramingen.

³ Dit cijfer wordt niet geraamd.

In het sociaal akkoord is een banenafpraak gemaakt met als doel in de komende jaren 125.000 extra arbeidsbeperkten aan het werk te helpen. Als blijkt dat de aantallen niet worden gehaald, dan kan na overleg met sociale partners en gemeenten de quotumheffing in werking treden. De cijfers van de één-meting van de banenafpraak, die verscheen in 2016, laten zien dat er eind 2015 ten opzichte van de nulmeting voor mensen met een arbeidsbeperking 21.057 banen bij reguliere werkgevers zijn gerealiseerd ([Tweede Kamer, 2015–2016, 34 352, nr. 34](#)). Het gaat om 15.604 banen bij de sector markt en 5.453 banen bij de sector overheid. Dit betekent dat werkgevers eind 2015 voor op schema lagen en het niet nodig was de quotumregeling te activeren.

Tabel 4.2.4 Indicatoren banenafpraak

	Realisatie 2015	Realisatie 2016 ¹	Streefwaarde Begroting 2016 ²	Verschil 2016
Cumulatief aantal extra banen arbeidsbeperkten marktsector t.o.v. nulmeting op 1-1-2013	15.604	–	14.000	–
Cumulatief aantal extra banen arbeidsbeperkten overheid t.o.v. nulmeting op 1-1-2013	5.453	–	6.500	–

¹ Realisatiecijfers komen in juni 2017 beschikbaar en worden opgenomen in de begroting van 2018.

² Streefwaarden afkomstig uit memorie van toelichting bij de Wet banenafpraak en quotum arbeidsbeperkten, [Tweede Kamer, 33 981, nr. 3](#), blz. 6, tabel: aantal te realiseren banen voor beoordeling activering quotumheffing.

Tabel 4.2.5 Kerncijfers re-integratie

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016 ¹
Personen met een re-integratievoorziening (x 1.000, ultimo) ²	170	166	170
Personen die werken met een re-integratievoorziening (x 1.000, ultimo) ²	37	33	35
Personen met een loonkostensubsidie Participatiewet (x 1.000, ultimo) ³	–	1,2	2,3
Aantal door bijstandsonvangers/niet-uitkeringsgerechtigden gestarte banen na re-integratie (x 1.000) ⁴	47	43	20

¹ Het betreft het cijfer ultimo tweede kwartaal. Een beperkt aantal gemeenten ontbreekt in deze totaalcijfers. Naar verwachting leidt dit tot een afwijking in het landelijke cijfer van circa 0,5%.

² CBS, statistiek re-integratie gemeenten.

³ CBS, statistiek re-integratie gemeenten; het instrument loonkostensubsidie wordt met ingang van de Participatiewet per 2015 toegepast, daarom is realisatie 2014 niet beschikbaar.

⁴ CBS, uitstroom na re-integratie. Het cijfer 2016 betreft de eerste twee kwartalen.

Handhaving

De cijfers op het gebied van fraude en handhaving in de WWB/Participatiewet laten een stabiel beeld zien.

Tabel 4.2.6 Kerncijfers WWB/Participatiewet (fraude en handhaving)

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016
<i>Preventie¹</i>			
Gepercipieerde detectiekans (%)	80	82	77
Kennis van de verplichtingen (%)	88	90	88
<i>Opsporing²</i>			
Aantal geconstateerde overtredingen met financiële benadeling (x 1.000)	11	11	11
Totaal benadelingsbedrag (x € 1 mln)	62	66	71
<i>Terugvordering</i>			
Incassoratio 2014 (%)	12	16	18
Incassoratio 2015 (%)	– ³	14	20
Incassoratio 2016 (%)	– ³	– ³	14

¹ Ipsos «Kennis der verplichtingen en detectiekans 2016».

² SZW-berekeningen op basis van CBS, bijstandsdebiteuren- en fraudestatistiek.

³ Deze cijfers komen niet voor.

Wetten inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) en gewezen zelfstandigen (IOAZ)

De IOAW-uitkering is een aanvulling op het (gezins)inkomen tot bijstand-niveau voor oudere werkloze werknemers. Vermogen, zoals een eigen huis of spaargeld, blijft buiten beschouwing. Anders dan bij de Participatiewet hoeven werkloze ouderen, die vaak vermogen in spaargeld of eigen huis hebben, in de IOAW hun vermogen niet aan te spreken.

De IOAZ is een uitkering voor ouderen die noodgedwongen zijn gestopt met hun werk als zelfstandige omdat de inkomsten daaruit onvoldoende waren. De IOAZ-uitkering vult het (gezins)inkomen aan tot het bijstand-niveau. In de IOAZ wordt rekening gehouden met de bijzondere positie van zelfstandigen en hun (bedrijfs)vermogen.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitgaven aan de IOAW en de IOAZ zijn samen € 42 miljoen hoger uitgekomen dan begroot. De ontwikkeling van de werkloosheid werkt met meer vertraging door in de uitgaven aan de IOAW dan bij de begrotingsopstelling geraamd. Hierdoor krijgen meer voormalig WW-gerechtigden een IOAW-uitkering dan in de begroting 2016 is geraamd.

Beleidsrelevante kerncijfers

Tabel 4.2.7 Kerncijfers IOAW en IOAZ¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016 ²	Begroting 2016	Vershil 2016
Volume IOAW (x 1.000 huishoudens, jaargemiddelde)	16	19	22	20	2
Volume IOAZ (x 1.000 huishoudens, jaargemiddelde)	1,7	1,7	1,8	1,8	0,0

¹ CBS, bijstandsuitkeringenstatistiek.

² Betreft voorlopige cijfers. De cijfers van oktober tot en met december 2016 zijn geraamd.

Bbz-levensonderhoud (startende ondernemers)

Aan uitkeringsgerechtigden die als startende ondernemer in hun levensonderhoud voorzien wordt in lijn met de begroting ongeveer € 32 miljoen uitgegeven.

A2. Participatiebudget

Het Participatiebudget is vanaf 2015 onderdeel van de Integratie-uitkering sociaal domein (zie ook A3, Wsw). De uitgaven van bijna € 0,5 miljoen hebben betrekking op verloren bezwaar- en beroepszaken over de jaren vòr 2015. Deze uitgaven worden niet geraamd.

A3. Wet sociale werkvoorziening (Wsw)

De Wsw heeft tot doel het scheppen van aangepaste werkgelegenheid voor personen die wel graag willen werken, maar dit niet onder normale arbeidsomstandigheden kunnen doen. De Wsw biedt zowel de mogelijkheid tot werken in een beschutte omgeving als tot begeleid werken bij reguliere werkgevers. Met de Participatiewet is de toegang voor nieuwe instroom tot de Wsw vanaf 2015 afgesloten, ook voor mensen met een geldige Wsw-indicatie. Deze mensen vallen, voor zover zij behoren tot de gemeentelijke doelgroep, vanaf die datum onder de werking van de Participatiewet. Mensen die op 31 december 2014 in de Wsw werkzaam waren op basis van een Wsw-dienstbetrekking hebben een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht en houden hun huidige wettelijke rechten en plichten.

Budgettaire ontwikkelingen

De middelen voor de Wsw maken vanaf 2015 deel uit van de integratie-uitkering sociaal domein op de Gemeentefonds-begroting. De in tabel 4.2.1 opgenomen middelen zijn gereserveerd voor de afwikkeling van de bonus begeleid werken over het jaar 2014. Er is bijna € 3,6 miljoen minder uitgegeven aan de bonus begeleid werken dan begroot. De gemeenten hebben daarmee het overgrote deel van de geraamde plekken voor begeleid werken gerealiseerd.

Beleidsrelevante kerncijfers

Tabel 4.2.8 Kerncijfers Wsw¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016 ²
Werknemersbestand (x 1.000 personen, ultimo)	103	96	–
Detacheringen als percentage van het totaal aantal arbeidsplaatsen (%)	30	35	–
Aantal gerealiseerde plaatsen in begeleid werken als percentage van het totaal aantal arbeidsplaatsen (%)	6,5	6,6	–

¹ Panteia, Wsw-statistiek.

² Realisatiecijfers over het aantal personen in de Wsw eind 2016 zijn nog niet beschikbaar. Deze worden begin juni gepubliceerd in de meicirculaire van het Gemeentefonds 2017.

A4. Toeslagenwet (TW)

De TW vult uitkeringen op grond van de werknemersverzekeringen aan tot het normbedrag voor het relevante sociaal minimum als het totale inkomen (exclusief TW-uitkering) van de uitkeringsgerechtigde en diens eventuele partner daaronder ligt.

Budgettaire ontwikkelingen

De gerealiseerde uitgaven voor de TW zijn € 22 miljoen hoger dan begroot en zijn een gevolg van een tegengesteld prijs- en volume-effect.

Het prijseffect heeft tot € 51 miljoen hogere uitgaven geleid. De gemiddelde toeslag is € 829 hoger uitgekomen dan bij het opstellen van de begroting werd verwacht. Dit hangt deels samen met de geleidelijke afbouw van de overdraagbare algemene heffingskorting, waardoor de 75%-Wajong-uitkering voor alleenstaanden per 1 juli 2016 net boven het bruto-normbedrag van de TW uitkomt. Een grote groep Wajongers, die voorheen een zeer lage toeslag per dag ontving, komt niet langer in aanmerking voor een toeslag, hetgeen tot een stijging van de gemiddelde Wajong-toeslag leidt (€ 10 miljoen). Daarnaast is in de WW de gemiddelde toeslag hoger uitgekomen dan verwacht (€ 12 miljoen), onder meer door lagere WW-uitkeringen als gevolg van de aanpassing van het dagloonbesluit per 1 juli 2015. Ten derde is in de WAO en de WIA de gemiddelde toeslag gestegen (€ 21 miljoen). Ten slotte zijn de TW-normen aangepast voor gestegen lonen en prijzen (€ 8 miljoen).

Het volume-effect heeft tot € 29 miljoen lagere uitgaven geleid. Het TW-volume is 45.000 uitkeringsjaren lager uitgekomen dan geraamd. Dit is het saldo van een sterke daling van het aantal toeslagen op de Wajong-uitkeringen (€ 18 miljoen) en op de WAO-uitkeringen (€ 18 miljoen) en een stijging van het aantal toeslagen op de WIA-uitkeringen (€ 6 miljoen) en de ZW-uitkeringen (€ 1 miljoen).

Beleidsrelevante kerncijfers

Het TW-volume is 45.000 uitkeringsjaren lager uitgekomen dan geraamd. Dit wordt vrijwel volledig veroorzaakt door de volume-ontwikkeling in de Wajong.

Tabel 4.2.9 Kerncijfers TW¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Gemiddeld jaarcijfer TW (x 1.000 uitkeringsjaren)	205	198	155	200	- 45
Gemiddelde toeslag per jaar (x € 1)	2.707	2.448	3.203	2.374	829

¹ UWV, jaarverslag.

Handhaving

Door de inkomstenverrekening van de Wwz, sinds 1 juli 2015, daalt het aantal geconstateerde overtredingen. De incassoratio's blijven op een gelijk niveau.

Tabel 4.2.10 Kerncijfers TW (fraude en handhaving)¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016
<i>Opsporing</i>			
Aantal geconstateerde overtredingen met financiële benadeling (x 1.000)	2,6	1,9	1,3
Totaal benadelingsbedrag (x € 1 mln)	7,2	5,8	5,6
<i>Terugvordering</i>			
Incassoratio 2014 (%)	15	39	48
Incassoratio 2015 (%)	- ²	18	40
Incassoratio 2016 (%)	-	-	17

¹ UWV, jaarverslag.

² Deze cijfers komen niet voor.

A5. Aanvullende Inkomensvoorziening Ouderen (AIO)

Ouderen met een onvolledig AOW-pensioen kunnen recht hebben op algemene bijstand. Deze bijstand kan worden aangevraagd bij de SVB.

Budgettaire ontwikkelingen

Voor de AIO zijn de gerealiseerde uitgaven nagenoeg gelijk aan de begrote uitgaven. De gerealiseerde volumes zijn een stuk lager dan begroot. De prijs is echter hoger dan begroot. Deze twee effecten compenseren elkaar nagenoeg.

Beleidsrelevante kerncijfers

De lagere realisatie wordt voornamelijk veroorzaakt doordat het aantal niet-westerse allochtonen dat de AOW-gerechtigde leeftijd heeft bereikt en een beroep doet op de AIO, lager uitvalt dan waar bij het opstellen van de begroting rekening mee werd gehouden.

Tabel 4.2.11 Kerncijfers AIO¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016 ²	Begroting 2016	Vershil 2016
Aantal huishoudens AIO (x 1.000, jaargemiddelde)	40	41	42	51	- 9

¹ CBS, bijstandsuitkeringenstatistiek.

² Betreft voorlopige cijfers. De cijfers van oktober tot en met december 2016 zijn geraamd.

Handhaving

De cijfers op het gebied van preventie laten een stabiel beeld zien. Het aantal overtredingen is evenals het totale benadelingsbedrag iets afgenomen.

Tabel 4.2.12 Kerncijfers AIO (fraude en handhaving)

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016
<i>Preventie¹</i>			
Gepercipieerde detectiekans (%)	73	75	77
Kennis van de verplichtingen (%)	84	87	88
<i>Opsporing²</i>			
Aantal geconstateerde overtredingen met financiële benadeling (x 1.000)	0,3	0,5	0,4
Totaal benadelingsbedrag (x € 1 mln)	1,7	2,2	2,0
<i>Terugvordering²</i>			
Incassoratio 2014 (%)	9,2	19	27
Incassoratio 2015 (%)	- ³	14	31
Incassoratio 2016 (%)	- ³	- ³	12

¹ Ipsos «Kennis der verplichtingen en detectiekans 2016».

² SVB, jaarverslag.

A6. Bijstand zelfstandigen (Bbz 2004)

Startende ondernemers en gevestigde zelfstandigen kunnen onder voorwaarden voor financiële ondersteuning een beroep doen op het Besluit bijstand zelfstandigen 2004. Met dit besluit wordt beoogd kansrijke vanuit een uitkering startende ondernemers en zelfstandigen met tijdelijke financiële moeilijkheden in hun bestaan te voorzien. De bijstand kan worden verstrekt om te voorzien in de kosten van levensonderhoud voor gevestigde ondernemers of in bedrijfskredieten (starters en gevestigde ondernemers). Uitgaven voor levensonderhoud van startende ondernemers zijn opgenomen in het macrobudget participatiewetuitkeringen, zie ook tabel 4.2.2.

Budgettaire ontwikkelingen

De gerealiseerde uitgaven zijn € 9 miljoen hoger dan begroot. De bijstandsuitgaven kunnen per gemeente van jaar op jaar sterk wisselen. Gevolg daarvan is dat een aantal gemeenten te weinig voorschot ontvangt en een ander aantal te veel en dat leidt tot nabetalingen

respectievelijk terugontvangsten; zie ook onder onderdeel Ontvangsten. Hiermee rekening houdend is per saldo aan de gemeenten samen ongeveer € 11 miljoen minder aan bijstand voor zelfstandigen uitgegeven dan begroot.

Beleidsrelevante kerncijfers

Tabel 4.2.13 Kerncijfers Bbz¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016 ²	Begroting 2016	Verschil 2016
Volume Bbz (x 1.000 huishoudens, jaargemiddelde)	4,1	3,9	3,8	4,1	- 0,3

¹ CBS, bijstandsuitkeringenstatistiek.

² Betreft voorlopige cijfers. De cijfers van oktober tot en met december 2016 zijn ramingen.

A7. Bijstand Buitenland

Verlening van bijstand aan een in het buitenland gevestigde Nederlander wordt alleen nog voortgezet ingeval het recht op uitkering vóór 1 januari 1996 is vastgesteld. Sinds 1996 zijn er dus geen nieuwe gevallen meer toegelaten.

Budgettaire ontwikkelingen

De gerealiseerde uitgaven zijn € 0,1 miljoen lager dan de begrote uitgaven.

Beleidsrelevante kerncijfers

Tabel 4.2.14 Kerncijfers Bijstand Buitenland¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Volume bijstand buitenland (x 1.000 gerechtigden, ultimo)	0,2	0,2	0,2	0,2	0,0

¹ SVB, jaarverslag.

A8. Onderstand en re-integratie Caribisch Nederland

De overheid biedt aan inwoners van Caribisch Nederland inkomensondersteuning in de vorm van Onderstand en waar nodig ook re-integratieondersteuning.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitgaven zijn per saldo ruim € 1,7 miljoen lager dan begroot. Dit wordt verklaard doordat budget is overgeheveld naar het Ministerie van BZK voor armoedeprojecten in Caribisch Nederland. In de periode 2016–2019 stelt SZW hiervoor jaarlijks een bedrag van € 2,256 miljoen beschikbaar. Deze uitgaven worden verantwoord in het BZK-jaarverslag.

Afgezien van deze budgetoverheveling zijn de uitgaven Onderstand Caribisch Nederland € 0,5 miljoen hoger dan begroot, omdat de in dollars bepaalde onderstandnormen zijn aangepast voor gestegen lonen en prijzen. Ook is het beroep op de onderstand groter geweest dan begroot, hetgeen samenhangt met de verhoging van de AOV-gerechtigde leeftijd en de toegenomen aandacht voor niet-gebruik (communicatie).

Beleidsrelevante kerncijfers

Tabel 4.2.15 Kerncijfers Onderstand (Caribisch Nederland)¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Volume Onderstand Caribisch Nederland (x 1.000 huishoudens, ultimo)	0,4	0,5	0,5	0,4	0,1

¹ SZW-unit RCN.

B. Garanties

Dit betreft de garantstelling voor de borgstellingsregeling (pilot zelfstandigenbeleid). De toegang tot deze regeling is sinds 2011 beëindigd. De uitgaven hebben betrekking op de afwikkeling van garantieclaims en zijn € 109.000 lager dan begroot doordat er minder claims zijn gehonoreerd.

C. Subsidies

Er is € 92 miljoen minder aan subsidies uitgegeven dan begroot. Hiervan is € 28 miljoen benodigd in latere jaren.

Dit hangt voor € 102 miljoen samen met de sectorplannen en is een gevolg van een toevoeging van € 8 miljoen uit hoofde van de onderuitputting 2015 en budgettair neutrale kasschuiven naar latere jaren van € 51 miljoen om beter aan te sluiten bij het kasritme van de sectorplannen. Een bedrag van € 28 miljoen is onbesteed gebleven en schuift door naar 2017 als gevolg van minder voorschotaanvragen voor de sectorplannen. Verder is in verband met de verwachte onderbenutting sectorplannen in het kader van de Doorstart naar nieuw werk € 31 miljoen herbestemd.

De resterende uitgaven hebben betrekking op de subsidieregeling «Doorstart naar nieuw werk» en de subsidieregeling «Ter stimulering van activiteiten die een duurzame bijdrage leveren aan het tegengaan van armoede- en schuldenproblematiek» en overige incidentele subsidies, waarvoor middelen zijn overgeheveld uit onderdeel Opdrachten.

De overige incidentele subsidies hebben o.a. betrekking op stimuleren vakmanschap bij sociale diensten, stimuleringsprogramma's rond werkgeversdienstverlening, ondersteuningsprogramma's het op terrein van schuldhulpverlening, pilots en methodiekontwikkeling op terrein van schulden, pilots en methodiekontwikkeling op het terrein van arbeidsinschakeling jongeren en aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt.

D. Opdrachten

Ten opzichte van de begroting (€ 17,9 miljoen) is ruim € 15,7 miljoen minder uitgegeven. Dat hangt samen met budgettair neutrale herschikkingen binnen de SZW-begroting (€ 11,6 miljoen), waarvan die naar subsidies de grootste is (€ 6,5 miljoen). Verder hebben er diverse overboekingen naar andere departementen plaatsgevonden (€ 1,0 miljoen). Voor € 3,1 miljoen is sprake van onderuitputting. De overboekingen naar andere departementen hadden o.a. betrekking op een bijdrage aan Sportimpuls van het Ministerie van VWS en «Wijzer in geldzaken» van het Ministerie van Financiën. De herschikkingen binnen de SZW-begroting hadden o.a. betrekking op (financiële) ondersteuning in het kader van de implementatie en uitvoering van de Participatiewet en de Wet bevordering arbeidsinschakeling arbeidsbeperkten, een aantal specifieke projecten rond gegevensuitwisseling waar het Inlichtingenbureau bij betrokken was, bekostiging van een kennisprogramma via instituut ZonMw en bekostiging van een aantal voorlichtingsactiviteiten.

De concrete aanbestedingen hadden o.a. betrekking op de beleids-terreinen armoede en schulden (ontwikkeling webtool beslagvrije voet, bijdrage week van het geld, concretisering Rijksincassovisie), aanpak jeugdwerkloosheid (leercirkels, diverse projecten rond matchen op werk, oriëntatie op werk, dienstverlening aan jongeren zonder startkwalificaties, overbruggen discriminatie) en bevordering arbeidsinschakeling van personen met psychosociale beperkingen, bevorderen samenwerking GGZ-instellingen en afdelingen Werk&Inkomen van gemeenten en projecten/activiteiten rond werkgeversdienstverlening.

E. Bekostiging

Na het indienen van de begroting 2016 is duidelijkheid ontstaan over het kennisprogramma dat door ZonMw wordt uitgevoerd. De budgetten zijn bij 1^e suppletoire begroting 2016 overgeboekt van onderdeel Opdrachten naar de onderdelen Bekostiging en Bijdrage aan ZBO's/RWT. In de begroting 2016 waren hiervoor op deze onderdelen nog geen middelen opgenomen. In lijn met de voornemens is aan het kennisprogramma € 0,5 miljoen uitgegeven en aan het Nibud conform de begroting € 0,3 miljoen.

F. Bijdrage aan ZBO's/RWT's

Aan ZonMw is voor uitvoering van het kennisprogramma ruim € 0,2 miljoen uitgegeven; zie ook onderdeel Bekostiging.

G. Ontvangsten

De gerealiseerde ontvangsten zijn ruim € 52 miljoen hoger dan begroot. De hogere ontvangsten hebben betrekking op terugbetaling van te hoge voorschotten inzake Rijksvergoedingen, zoals Bijstand zelfstandigen (€ 20 miljoen) en Toeslagenwet (€ 3 miljoen), overige ontvangsten (€ 3 miljoen) en ontvangsten uit terugvorderingen in verband met onderrealisatie dan wel onrechtmatigheid bij de Wsw (€ 19 miljoen) en de Wet Participatie-budget (€ 7 miljoen).

Artikel

Algemene doelstelling

3. Arbeidsongeschiktheid

De overheid beschermt werknemers tegen de inkomensgevolgen van arbeidsongeschiktheid en stimuleert hen te blijven werken of het werk te hervatten.

De overheid vindt dat werknemers die loon derven als gevolg van arbeidsongeschiktheid verzekerd moeten zijn van een redelijk inkomen. Daarom zijn werknemers verplicht verzekerd op grond van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA). De WIA omvat twee uitkeringsregimes: de Inkomensverzekering voor volledig en duurzaam arbeidsongeschikten (IVA) en de Regeling werkhervatting gedeeltelijk arbeidsongeschikten (WGA). De Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO) is bij de introductie van de WIA ingetrokken, maar geldt nog wel voor mensen die vóór 1 januari 2004 door ziekte of gebrek arbeidsongeschikt zijn geworden. Op grond van de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ) waren ondernemers verplicht verzekerd tegen de inkomensgevolgen van arbeidsongeschiktheid. De WAZ is per 1 augustus 2004 ingetrokken, maar geldt nog wel voor zelfstandigen die op dat moment een uitkering ontvingen.

Als het totale inkomen van de uitkeringsgerechtigde WIA, WAO of WAZ en diens eventuele partner onder het sociaal minimum ligt, kan de uitkeringsgerechtigde een toeslag ontvangen tot dat sociaal minimum op grond van de Toeslagenwet (TW), zie beleidsartikel 2.

De overheid stimuleert met behulp van financiële prikkels voor zowel uitkeringsgerechtigden als werkgevers dat uitkeringsgerechtigden aan het werk blijven of (op termijn) weer aan het werk gaan. Daarnaast biedt de overheid gerichte re-integratieondersteuning aan uitkeringsgerechtigden die ondersteuning nodig hebben. De overheid kent daarbij een groot belang toe aan de eigen verantwoordelijkheid en het meewerken aan re-integratie door de uitkeringsgerechtigde.

Aan werknemers in Caribisch Nederland wordt met de Ongevallenverzekering (OV) een inkomensvoorziening geboden in geval van arbeidsongeschiktheid door een bedrijfsongeval.

Rol en verantwoordelijkheid

De Minister **stimuleert** aan het werk blijven of het werk hervatten met een bijdrage voor re-integratieinspanningen aan het UWV. De Minister **financiert** de inkomensondersteuning met begrotingsgefinancierde uitkeringsregelingen. Bij de premiegefinancierde uitkeringsregelingen **regisseert** de Minister. Hij is in deze rollen verantwoordelijk voor:

- De vormgeving, het onderhoud en de werking van het stelsel van wet- en regelgeving;
- De vaststelling van het niveau van de uitkeringen van de onderscheiden regelingen;
- De sturing van en het toezicht op de rechtmatige, doeltreffende en doelmatige uitvoering door het UWV;
- De organisatie van de eigen uitvoering binnen het verband van de Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN).

Beleidsconclusies

Het in de begroting 2016 voorgenomen beleid heeft grotendeels doorgang gevonden. Zo is in 2016 het wetsvoorstel verbetering hybride markt WGA aangenomen (Stb. 2016, nr. 221). In 2016 zijn in het kader van het Arbeidsmarktpakket maatregelen aangekondigd om knelpunten weg te nemen bij loondoorbetaling bij ziekte. In 2016 is de Tweede Kamer geïnformeerd over [de invulling van deze maatregelen](#).

Voor de taakstelling WIA die afgesproken is in het sociaal akkoord geldt echter dat er in 2016 door sociale partners geen concrete maatregelen zijn aangekondigd. Om het besparingsverlies 2017 dat hierdoor ontstaat af te dekken wordt de ao-tegemoetkoming in 2017 verlaagd.

In de begroting 2016 is aangekondigd dat het wetsvoorstel tot wijziging in de WIA voor personen die met loonkostensubsidie werken in de Participatiewet eind 2015 zou worden ingediend bij de Tweede Kamer. Dit wetsvoorstel heeft vertraging opgelopen en zal nu in 2017 worden ingediend. De financiële consequentie van deze vertraging is nihil. Daarnaast is in 2016 een integraal plan gepresenteerd om de achterstanden bij sociaal-medische herbeoordelingen weg te werken ([Tweede Kamer, 2015–2016, 26 448, nr. 569](#)). Hiervoor wordt de beschikbare capaciteit van verzekeringsartsen bij het UWV gemaximaliseerd en zijn maatregelen genomen om de werklast voor het UWV te verminderen en in de tijd te spreiden.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 4.3.1 Begrotingsgefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 3 (x € 1.000)							
Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Verplichtingen	–	593	616	703	682	765	– 83
Uitgaven	562	593	616	703	682	765	– 83
<i>Inkomensoverdrachten</i>	562	593	616	703	682	765	– 83
Ongevallenverzekering (Caribisch Nederland)	562	593	616	703	682	765	– 83
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0

Tabel 4.3.2 Premiegefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 3 (x € 1.000)

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Uitgaven	9.068.219	9.116.600	9.037.660	9.040.645	9.199.616	9.348.176	- 148.560
<i>Inkomensoverdrachten</i>	<i>8.974.219</i>	<i>9.035.000</i>	<i>8.960.618</i>	<i>8.967.297</i>	<i>9.138.683</i>	<i>9.089.824</i>	<i>48.859</i>
IVA	789.000	964.000	1.170.506	1.408.374	1.712.782	1.698.636	14.146
WGA	1.639.219	1.981.000	1.883.004	2.076.296	2.327.604	2.238.178	89.426
WGA eigen-risicodragers	-	-	327.000	334.781	327.861	363.318	- 35.457
WAO	6.294.000	5.872.000	5.387.175	4.975.807	4.615.558	4.633.166	- 17.608
WAZ	252.000	218.000	192.933	172.039	154.878	156.526	- 1.648
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	<i>94.000</i>	<i>81.600</i>	<i>77.042</i>	<i>73.348</i>	<i>60.933</i>	<i>99.251</i>	<i>- 38.318</i>
Re-integratie WIA/WAO/WAZ	94.000	81.600	77.042	73.348	60.933	99.251	- 38.318
<i>Nominaal</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>159.101</i>	<i>- 159.101</i>
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0

Toelichting financiële instrumenten

A. Inkomensoverdrachten

A1. Ongevallenverzekering (Caribisch Nederland)

Werknemers in Caribisch Nederland die door een bedrijfsongeval geheel of gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn geraakt, krijgen op basis van de Ongevallenverzekering een uitkering (ongevallengeld). De uitkering is gekoppeld aan het laatst verdiende loon van de werknemer. De SZW-unit bij de Rijksdienst Caribisch Nederland is verantwoordelijk voor de uitvoering van deze regeling.

Budgettaire ontwikkelingen

De realisatie van de uitkeringen Ongevallenverzekering Caribisch Nederland is € 0,1 miljoen lager uitgekomen dan begroot. Bij de uitgaven aan deze regeling kunnen tussen de jaren, evenals tussen begroting en realisatie, verschillen zitten, afhankelijk van het aantal bedrijfsongevallen. Specifieke kenmerken van de betrokken werknemers, zoals het laatst verdiende loon, kunnen daarnaast fluctueren.

Beleidsrelevante kerncijfers

Tabel 4.3.3 Kerncijfers Ongevallenverzekering (Caribisch Nederland)¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Volume uitkeringen Ongevallenverzekering (x 1.000, ultimo)	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1

¹ SZW-unit RCN.

A2. Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA)

De WIA geeft werknemers die na een wachttijd van twee jaar ten minste 35% arbeidsongeschikt zijn recht op een uitkering, mits aan de voorwaarden daarvoor voldaan is. In de WIA staat werk voorop. Het accent ligt op wat mensen wel kunnen. Tegelijkertijd is er sprake van inkomensbescherming.

De WIA bestaat uit twee uitkeringsregimes. De IVA verstrekt een loonderwijsuitkering aan werknemers die duurzaam volledig arbeidsongeschikt zijn. Wie nog gedeeltelijk kan werken dan wel niet duurzaam arbeidsongeschikt is, krijgt een uitkering op basis van de WGA. De WIA wordt uitgevoerd door het UWV.

Werkgevers kunnen daarbij eigenrisicodragers worden voor de WGA-lasten van hun ex-werknemers. Dit betekent dat ze een lagere premie aan het UWV betalen, omdat zij het gros van de verplichtingen van het UWV met betrekking tot re-integratie en uitkeringsbetaling overnemen.

Inkomensvoorziening volledig en duurzaam arbeidsongeschikten (IVA)

Budgettaire ontwikkelingen

De uitkeringslasten IVA komen € 14 miljoen hoger uit dan begroot. Indien rekening wordt gehouden met de ten tijde van de begrotingsopstelling geraamde loon- en prijsbijstelling (€ 29 miljoen, in tabel 4.3.2 onderdeel van de post nominaal) is de realisatie € 15 miljoen lager dan begroot. Dit komt met name door een lager dan verwachte gemiddelde jaaruitkering (€ 26 miljoen). Het volume valt hoger uit dan vooraf verwacht (€ 13 miljoen). De gerealiseerde uitgaven aan de ao-tegemoetkoming zijn bijna gelijk aan de begrote uitgaven. Ze vallen € 1 miljoen lager uit dan geraamd.

Beleidsrelevante kerncijfers

De kerncijfers IVA zijn gecombineerd met de kerncijfers WAO in tabel 4.3.4.

Regeling werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten (WGA) inclusief WGA eigen-risicodragers

Budgettaire ontwikkelingen

De uitkeringslasten WGA komen € 54 miljoen hoger uit dan begroot. Indien rekening wordt gehouden met de ten tijde van de begrotingsopstelling geraamde loon- en prijsbijstelling (€ 47 miljoen, in tabel 4.3.2 onderdeel van de post nominaal) is de realisatie € 7 miljoen hoger dan begroot. Het volume is nagenoeg in lijn met de raming evenals de gemiddelde jaaruitkering. De gerealiseerde uitgaven aan de ao-tegemoetkoming zijn bijna gelijk aan de begrote uitgaven. Ze vallen € 3 miljoen hoger uit dan geraamd.

De uitgaven van eigenrisicodragers WGA zijn lager dan geraamd in de begroting 2016. Dit komt vermoedelijk doordat er in de raming onvoldoende rekening mee is gehouden dat de WIA meer dan 10 jaar bestaat (de maximale periode voor eigenrisicodragen) en dat daarmee de eerste werknemers van eigenrisicodragers over zijn gegaan naar het publieke stelsel. Deze uitgaven vallen in 2016 onder het publieke deel van de WGA.

Beleidsrelevante kerncijfers

De kerncijfers WGA zijn gecombineerd met de kerncijfers WAO in tabel 4.3.4.

A3. Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO)

De WAO is per 29 december 2005 vervangen door de WIA. De WAO verstrekt uitkeringen tot aan de AOW-leeftijd. Derhalve zullen er nog decennia lang mensen zijn die een beroep blijven doen op de WAO. De WAO wordt uitgevoerd door het UWV.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitkeringslasten WAO komen € 18 miljoen lager uit dan begroot. Indien rekening wordt gehouden met de ten tijde van de begrotingsopstelling geraamde loon- en prijsbijstelling (€ 79 miljoen, in tabel 4.3.2 onderdeel van de post nominaal) is de realisatie € 97 miljoen lager dan begroot. De belangrijkste oorzaak is een lager dan verwachte gemiddelde jaaruitkering (€ 71 miljoen). Dit komt doordat in 2016 een administratieve correctie binnen de arbeidsongeschiktheidswetten is doorgevoerd tussen de wetten WAO en WIA. Hierbij zijn uitkeringslasten die ten onrechte als WAO geadministreerd waren gecorrigeerd naar de juiste wet WIA. Het gaat hierbij om een totaal uitkeringsbedrag van € 71 miljoen in de WAO. Daarnaast valt het volume lager uit dan voorheen verwacht (€ 28 miljoen). Dit komt onder andere door een hoger dan verwachte uitstroom uit de WAO. De gerealiseerde uitgaven aan de ao-tegemoetkoming zijn bijna gelijk aan de begrote uitgaven. Ze vallen € 2 miljoen hoger uit dan geraamd.

Beleidsrelevante kerncijfers

De totale omvang van het bestand WIA en WAO is in 2016 nagenoeg gelijk gebleven. Het aantal WIA-gerechtigden is in 2016 even snel toegenomen als dat het aantal WAO-gerechtigden afneemt. De instroom in de WIA lag in 2016 hoger dan in voorgaande jaren. Dit wordt gedeeltelijk verklaard door het relatief grote aantal WW-gerechtigden 2–3 jaar geleden, die een grotere kans hebben om arbeidsongeschikt te raken dan werknemers. De uitstroom uit de WIA is eveneens gestegen, evenals de doorstroom vanuit de WGA naar de IVA. De groei van de uitstroom en doorstroom loopt op met de groei van het WIA-bestand, dat nog jaren in de opbouwfase zit.

Het WAO-volume daalt omdat de WAO een aflopende regeling is. De instroom in de WAO is beperkt tot herlevingen op basis van oud recht. Daar staat een veel grotere uitstroom tegenover die vooral het gevolg is van het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.

Tabel 4.3.4 Kerncijfers IVA, WGA en WAO¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
IVA, WGA en WAO					
Bestand in uitkeringen (x 1.000, ultimo)	553	545	546	548	- 2
waarvan IVA	61	72	85	84	1
waarvan WGA	148	158	168	169	- 1
waarvan WAO	343	315	293	294	- 1
Bestand als percentage van de verzekerde populatie (%)	8,1	8,1	8,1	7,7	0,4
Instroom					
Instroom in uitkeringen (x 1.000)	38	36	40	38	2
waarvan IVA	8,2	8,5	9,6	9,2	0,4
waarvan WGA	29	27	30	29	1
waarvan WAO	1,0	0,9	0,7	0,5	0,2
Instroomkans (%)	0,6	0,5	0,6	0,6	0,0
Uitstroom					
Uitstroom uit uitkeringen (x 1.000)	45	45	40	38	2
waarvan IVA	4,9	6,2	6,5	6,5	0
waarvan WGA	9,2	9,9	10,1	9,5	0,6
waarvan WAO	31	29	23	22	1
Doorstroom van WGA naar IVA (x 1.000)	6,6	8,5	10,1	8,1	2
Uitstroomkans WAO + WIA (%)	7,6	7,6	6,7	6,9	- 0,2
WGA					
Aandeel werkende WGA'ers met resterende verdien capaciteit (%)	42	42	43	- ²	-

¹ UWV, jaarverslag.² Dit cijfer wordt niet geraamd.**Handhaving**

De kerncijfers preventie laten over de jaren een stabiel beeld zien. De kerncijfers opsporing zijn gedaald. Zowel het aantal geconstateerde overtredingen als het benadelingsbedrag zijn afgenomen. De incassoratio's laten een stabiel beeld zien.

Tabel 4.3.5 Kerncijfers IVA, WGA en WAO (fraude en handhaving)

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016
<i>Preventie</i> ¹			
Gepercipieerde detectiekans (%)	78	83	79
Kennis van de verplichtingen (%)	89	91	88
<i>Opsporing</i> ²			
Aantal geconstateerde overtredingen met financiële benadeling (x 1.000)	1,8	1,7	0,9
Totaal benadelingsbedrag (x € 1 mln)	9,8	9,4	6,0
<i>Terugvordering</i> ²			
Incassoratio 2014 (%)	20	49	56
Incassoratio 2015 (%)	– ³	22	45
Incassoratio 2016 (%)	– ³	– ³	24

¹ Ipsos «Kennis der verplichtingen en detectiekans 2016». Kerncijfers preventie alleen van toepassing op WGA en WAO, IVA is buiten beschouwing gebleven.

² UWV, jaarverslag.

³ Deze cijfers komen niet voor.

A4. Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ)

De WAZ is een verplichte verzekering voor zelfstandigen, beroepsbeoefenaren, directeuren-grotoaandehouders en meewerkende echtgenoten tegen de inkomensgevolgen van langdurige arbeidsongeschiktheid. De WAZ is op 1 augustus 2004 ingetrokken. Sindsdien kunnen ondernemers zelf bepalen of zij de inkomensrisico's al dan niet willen afdekken, bijvoorbeeld via een particuliere arbeidsongeschiktheidsverzekering. De WAZ blijft gelden voor zelfstandigen die op 1 augustus 2004 een uitkering ontvingen. De WAZ wordt uitgevoerd door het UWV.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitkeringslasten WAZ komen € 2 miljoen lager uit dan begroot. Indien rekening wordt gehouden met de ten tijde van de begrotingsopstelling geraamde loon- en prijsbijstelling (€ 2 miljoen, in tabel 4.3.2 onderdeel van de post nominaal) is de realisatie € 4 miljoen lager dan begroot. Dit is het gevolg van een neerwaartse bijstelling van het volume (€ 4 miljoen).

Beleidsrelevante kerncijfers

Het gerealiseerde aantal WAZ-uitkeringen is gelijk aan het aantal geraamde WAZ-uitkeringen.

Tabel 4.3.6 Kerncijfers WAZ¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Bestand in uitkeringen (x 1.000, ultimo)	17	15	14	14	0

¹ UWV, jaarverslag.

B. Bijdrage aan ZBO's en RWT's

Re-integratie WIA/WAO/WAZ/ZW

Voor de re-integratie van uitkeringsgerechtigden in de WIA, WAO, WAZ en ZW zet het UWV middelen in om hen zo nodig te begeleiden op weg naar werk en te ondersteunen zodra zij werk hebben. Het UWV zet deze middelen in voor de inkoop van trajecten en diensten gericht op het vinden van werk en voorzieningen na werkaanvaarding (waaronder jobcoaching). Het UWV beschikt vanaf 2015 over een geïntegreerd taakstellend re-integratiebudget voor de inzet van trajecten en van voorzieningen voor de re-integratieondersteuning van gedeeltelijk arbeidsgeschikten (inclusief Wajongers). Ze worden jaarlijks aan het UWV beschikbaar gesteld en door het UWV verantwoord via de reguliere rapportages.

Budgettaire ontwikkelingen

Het UWV heeft circa € 38 miljoen minder uitgegeven dan begroot voor re-integratie WIA/WAO/WAZ/ZW. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van lagere uitgaven dan verwacht aan de inkoop van trajecten (€ 22 miljoen). Het UWV heeft in 2016 een nieuw inkoopkader re-integratie geïntroduceerd. Als gevolg van de implementatie van dit nieuwe inkoopkader zijn minder trajecten ingekocht dan voorgenomen. Het UWV koopt deze in voor de re-integratie van arbeidsbeperkten naar werk. Aanvullend zijn in 2016 twee begrotingsmutaties van beleidsartikel 3 naar beleidsartikel 11 gedaan. Ten eerste is als gevolg van de motie Nijkerken-de Haan ([Tweede Kamer, 2015–2016, 34 300-XV, nr. 35](#)) € 10 miljoen van de re-integratiemiddelen ingezet voor het wegwerken van achterstanden bij het UWV. Ten tweede is € 7 miljoen geschoven van 2016 naar 2017 ten behoeve van dienstverlening WGA. Het resterende verschil van € 1 miljoen wordt verklaard door loon- en prijsbijstelling.

Artikel

Algemene doelstelling

4. Jonggehandicapten

De overheid biedt jonggehandicapten arbeids- en inkomensondersteuning.

De Wajong bestaat uit drie groepen die elk een eigen doelstelling hebben: de «oude Wajong» (tot 2010), de «nieuwe Wajong» (2010 tot 2015) en de Wajong2015. Het moment van instroom bepaalt tot welke groep iemand behoort. In de «oude Wajong» staat inkomensondersteuning voorop en is arbeidsondersteuning beschikbaar voor hen die kunnen werken. Voor de «nieuwe Wajong» (mensen die in de periode 2010 tot 2015 zijn ingestroomd) heeft de overheid als eerste doel de arbeidsparticipatie van Wajongers te bevorderen. Als zij perspectief hebben op het verrichten van arbeid staat voor deze Wajongers arbeidsondersteuning centraal. Als onderdeel van de arbeidsondersteuning kunnen zij zo nodig inkomensondersteuning aanvragen. De doelgroep van de Wajong2015 bestaat uit mensen die duurzaam geen mogelijkheden tot arbeidsparticipatie hebben. Zij zullen nooit kunnen werken, ook niet met ondersteuning. De overheid heeft voor deze groep als doel te voorzien in een inkomensvoorziening.

Rol en verantwoordelijkheid

De Minister **stimuleert** het vinden van werk met een bijdrage voor re-integratieinspanningen aan het UWV en de REA-instituten. De Minister **financiert** de inkomensondersteuning via het verstrekken van uitkeringen. Hij is in deze rollen verantwoordelijk voor:

- De vormgeving, het onderhoud en de werking van het stelsel van wet- en regelgeving;
- De vaststelling van het niveau van de uitkeringen uit hoofde van de Wajong;
- Het ter beschikking stellen van middelen voor het aan het werk helpen van mensen die arbeidsmogelijkheden hebben;
- De sturing van en het toezicht op de rechtmatige, doeltreffende en doelmatige uitvoering door het UWV.

Beleidsconclusies

In 2016 waren er geen belangrijke beleidswijzigingen op het terrein van de Wajong. De Staatssecretaris van SZW heeft de Tweede Kamer bij brief van 2 december 2016 ([Tweede Kamer, 2016–2017, 34 352, nr. 50](#)) over de uitvoering van de Participatiewet op hoofdlijnen geïnformeerd over de stand van zaken van de herindeling Wajong tot en met augustus 2016. De herindelingsoperatie van het UWV wordt aan het begin van het vierde kwartaal 2017 afgerond.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 4.4.1 Begrotingsgefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 4 (x € 1.000)

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Verplichtingen	–	2.670.218	3.019.261	3.112.006	3.274.182	3.174.376	99.806
Uitgaven	2.465.446	2.670.218	3.019.261	3.112.006	3.274.182	3.174.376	99.806
<i>Inkomensoverdrachten</i>	<i>2.313.856</i>	<i>2.543.218</i>	<i>2.912.311</i>	<i>3.003.506</i>	<i>3.114.124</i>	<i>3.029.734</i>	<i>84.390</i>
Wajong	2.313.856	2.543.218	2.912.311	3.003.506	3.114.124	3.029.734	84.390
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	<i>151.590</i>	<i>127.000</i>	<i>106.950</i>	<i>108.500</i>	<i>160.058</i>	<i>144.642</i>	<i>15.416</i>
Re-integratie Wajong	151.590	127.000	106.950	108.500	160.058	144.642	15.416
Ontvangsten	50.542	13.775	12.273	34.069	0	0	0

Toelichting financiële instrumenten

A. Inkomensoverdrachten

Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wajong)

De Wajong biedt inkomensondersteuning aan mensen die voor het bereiken van de 18-jarige leeftijd arbeidsgehandicapt zijn geworden en geen arbeidsverleden hebben en aan hen die tijdens hun studie voor het bereiken van de 30-jarige leeftijd arbeidsgehandicapt zijn geworden. De Wajong wordt uitgevoerd door het UWV.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitkeringslasten van de Wajong zijn in 2016 € 84 miljoen hoger uitgekomen dan begroot. De ten tijde van de begrotingsopstelling geraamde loon- en prijsbijstelling 2016 verklaart € 52 miljoen van dit verschil. Het restant van € 32 miljoen bestaat uit meerdere effecten. Er heeft over 2015 een nabetaling plaatsgevonden en de gemiddelde uitkering is, naast het effect van de bovengenoemde indexatie, hoger gebleken dan geraamd. Daar tegenover staat dat het volume circa 1.000 personen lager is dan geraamd in de begroting 2016.

Beleidsrelevante kerncijfers

Ten opzichte van de begroting 2016 is het totale volume van de Wajong ultimo 2016 iets lager uitgekomen. Dit komt vooral doordat het bestand ultimo 2015 kleiner is dan in de begroting 2016 werd geraamd. De netto uitstroom (d.w.z. het saldo van instroom en uitstroom) is gedurende 2016 daarentegen juist iets afgenomen ten opzichte van de raming in de begroting 2016. Het aantal werkenden Wajongers is lager dan geraamd in de begroting 2016, maar wel gestegen ten opzichte van 2015.

Tabel 4.4.2 Kerncijfers Wajong¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Volume Wajong totaal (x 1.000 uitkeringen, ultimo)	251	249	247	248	- 1
waarvan oude Wajong (tot 2010)	184	181	177	178	- 1
waarvan nieuwe Wajong (2010 tot 2015)	67	67	66	66	0
waarvan werkregeling (%)	74	78	76	74	2
waarvan studieregeling (%)	18	12	9	9	0
waarvan duurzaam geen arbeidsmogelijkheden (%)	9,0	10	15	17	- 2
waarvan Wajong 2015	-	1,3	3,5	3,5	0
Instroom Wajong totaal (x 1.000 uitkeringen)	17	4,5	4,2	3,7	0,5
Uitstroom Wajong totaal (x 1.000 uitkeringen)	5,7	6,4	6,1	5,8	0,3
Aandeel werkenden in de oude en nieuwe Wajong (%)	23	23	24	27	- 3

¹ UWV, jaarverslag.

Handhaving

De kerncijfers voor de Wajong laten over het totaal een redelijk stabiel beeld zien. De kerncijfers preventie en opsporing zijn in 2016 nagenoeg gelijk aan de jaren ervoor. Ook de incassoratio's zijn redelijk stabiel.

Tabel 4.4.3 Kerncijfers Wajong (fraude en handhaving)

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016
<i>Preventie</i> ¹			
Gepercipieerde detectiekans (%)	77	73	77
Kennis van de verplichtingen (%)	85	86	86
<i>Opsporing</i> ²			
Aantal geconstateerde overtredingen met financiële benadeling (x 1.000)	1,5	1,2	1,0
Totaal benadelingsbedrag (x € 1 mln)	4,3	4,0	4,6
<i>Terugvordering</i> ³			
Incassoratio 2014 (%)	23	50	58
Incassoratio 2015 (%)	- ³	18	41
Incassoratio 2016 (%)	- ³	- ³	17

¹ Ipsos «Kennis der verplichtingen en detectiekans 2016».

² UWV, jaarverslag.

³ Deze cijfers komen niet voor.

B. Bijdrage aan ZBO's en RWT's

Re-integratie Wajong

Voor jonggehandicapten is een re-integratiebudget beschikbaar om hen zo nodig te begeleiden op weg naar werk en te ondersteunen zodra zij werk hebben. Dit budget is bestemd voor de inzet van trajecten gericht op het vinden van werk, voorzieningen na werkaanvaarding (waaronder jobcoaching) en voor de financiering van de REA-instituten.

Het UWV beschikt vanaf 2015 over een geïntegreerd taakstellend re-integratiebudget voor de inzet van trajecten en voorzieningen voor de ondersteuning van gedeeltelijk arbeidsgeschikten (Wajong, WIA, WAO, WAZ en ZW). Het premiegefinancierde deel van het re-integratiebudget heeft betrekking op de WIA, WAO, WAZ en ZW en wordt verantwoord in artikel 3.

Budgettaire ontwikkelingen

Ten aanzien van het re-integratiebudget is € 15 miljoen meer uitgegeven dan begroot. Een deel van het re-integratiebudget 2017 (€ 45 miljoen) is reeds in 2016 aan het UWV betaald om het kasritme van het Rijk te optimaliseren. Dit leidt in 2017 tot terugontvangsten waardoor de begrote uitgaven in 2017 omlaag kunnen worden bijgesteld. Dit heeft geen gevolgen voor het re-integratiebudget in 2017. Op basis van realisatiecijfers is de raming van de uitgaven aan re-integratie in de 1^e supplettoire begroting € 35 miljoen naar beneden bijgesteld. Het resterende verschil van € 5 miljoen wordt verklaard door een afrekening van de bevoorschotting van 2015 en toekenning van de loon- en prijsbijstelling.

Artikel

Algemene doelstelling

5. Werkloosheid

De overheid beschermt werknemers tegen de financiële gevolgen van werkloosheid en stimuleert hen het werk te hervatten.

De overheid biedt werknemers die hun baan verliezen en geheel of gedeeltelijk werkloos worden, bescherming tegen het verlies aan loon als gevolg van werkloosheid. Zij kunnen een beroep doen op een uitkering die voorziet in een tijdelijk loonvervangend inkomen om de periode van werkloosheid te overbruggen. Hiervoor zijn werknemers verplicht verzekerd op grond van de Werkloosheidswet (WW). Door middel van instrumenten als bijvoorbeeld de sollicitatieplicht, het besluit passende arbeid en inkomensverrekening stimuleert de overheid een terugkeer naar werk.

De subsidieregeling voor scholing en plaatsing van oudere werklozen biedt werklozen van 50 jaar en ouder ondersteuning bij het vinden van een baan. Werklozen die bij instroom in de WW 60 jaar of ouder zijn, komen na afloop van hun WW-uitkering in aanmerking voor een uitkering op minimumniveau (IOW).

Als het totale inkomen van de uitkeringsgerechtigde WW of IOW en diens eventuele partner onder het sociaal minimum ligt, kan de uitkeringsgerechtigde een toeslag ontvangen tot het sociaal minimum op grond van de Toeslagenwet (TW), zie beleidsartikel 2.

Werknemers in Caribisch Nederland ontvangen bij beëindiging van de dienstbetrekking anders dan door de schuld van de werknemer op grond van de Cessantiawet een eenmalige uitkering, te betalen door de werkgever. Als de werkgever wegens faillissement of surseance van betaling niet in staat is om de uitkering (tijdig) te betalen, neemt de overheid deze verplichting over.

Rol en verantwoordelijkheid

De Minister **financiert** de inkomensondersteuning met begrotingsgefinancierde uitkeringsregelingen. Daarnaast **stimuleert** de Minister met financiële instrumenten initiatieven die bijdragen aan de werking van de arbeidsmarkt. Bij de premiegefinancierde uitkeringsregelingen **regisseert** de Minister. Hij is in deze rollen verantwoordelijk voor:

- De vormgeving, het onderhoud en de werking van het stelsel van wet- en regelgeving;
- De vaststelling van het niveau van de uitkeringen van de onderscheiden regelingen;
- Het borgen van het activerend karakter van de regelingen en van hun bijdrage aan de werking van de arbeidsmarkt;
- De sturing van en het toezicht op de rechtmatige, doeltreffende en doelmatige uitvoering door het UWV;
- De organisatie van de eigen uitvoering binnen het verband van de Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN).

Beleidsconclusies

De beoogde beleidsresultaten uit de begroting 2016 zijn grotendeels gerealiseerd. Dit betreft onder meer de start van de afbouw van de maximale WW-duur.

Sinds de wijziging van het Dagloonbesluit werknemersverzekeringen van 1 juli 2015 kan het WW-dagloon voor enkele groepen WW-gerechtigden lager uitkomen. Per 1 december 2016 is het Dagloonbesluit gewijzigd, waardoor het dagloon hoger uitkomt voor starters, herintreders, flexwerkers en werknemers die 104 weken ziek zijn geweest en aansluitend een beroep doen op de WW ([Stb. 2016, nr. 390](#)). Voorts is er

gewerkt aan de Tijdelijke regeling tegemoetkoming Dagloonbesluit werknemersverzekeringen ([Staatscourant 2016, nr. 56189](#)). Hiermee kunnen betrokkenen over de tussenliggende periode in aanmerking komen voor een eenmalige tegemoetkoming. Het UWV voert deze overgangsregeling uit vanaf 1 april 2017.

Tevens is de ketenbepaling voor seizoensgebonden werk aangepast. Voor seizoensarbeid kan sinds 1 juli 2016 bij cao de tussenperiode worden verkort tot 3 maanden voor functies die vanwege natuurlijke of klimatologische omstandigheden gedurende ten hoogste 9 maanden kunnen worden uitgeoefend ([Tweede Kamer, 2015–2016, 34 351, nr. 16](#)). Hiermee wordt recht gedaan aan het feit dat deze werkzaamheden per definitie slechts gedurende een gedeelte van het jaar kunnen worden uitgevoerd. De voorziene introductie van de Calamiteitenregeling heeft in 2016 niet plaatsgevonden.

Het UWV heeft in 2016 het nieuwe WW-dienstverleningsconcept landelijk uitgerold. Dit geeft WW'ers via het invullen van de Werkverkenner een op maat ingerichte mix aan dienstverlening.

Om het arbeidsmarktperspectief van vijftigplussers te verbeteren is samen met sociale partners het actieplan «Perspectief voor vijftigplussers» opgezet ([Tweede Kamer, 2015–2016, 29 544, nr. 724](#)). Ter ondersteuning van het actieplan is in 2016 een campagne gestart en met John de Wolf een boegbeeld ingesteld om de vooroordelen over vijftigplussers onder werkgevers weg te nemen ([Tweede Kamer, 2016–2017, 29 544, nr. 747](#)). Verder is eind 2016 de beleidsdoorlichting over artikel 5 naar de Tweede Kamer verzonden ([Tweede Kamer, 2016–2017, 30 982, nr. 29](#)). De beleidsdoorlichting over artikel 5 (Werkloosheid) richt zich op de inkomensondersteuning en de prikkel om werk te zoeken vanuit de WW en IOW. Het beeld dat deze doorlichting geeft is dat de hoogte van de WW-uitkering over het algemeen niet voor problemen zorgt bij WW'ers. De inkomensbescherming is dus voor de meeste WW'ers effectief. Wat betreft de duur van de WW-uitkering is er binnen de meeste leeftijdsgroepen in de WW voor een meerderheid voldoende tijd om een nieuwe baan te vinden. Als het gaat om de doeltreffendheid van de instrumenten die werkloze werknemers weer aan het werk moeten helpen bestaat er een wisselend positief (proefplaatsing) en negatief (premiesystematiek) beeld. Door lacunes in beschikbare gegevens is de effectiviteit van enkele instrumenten niet te toetsen.

Rekening houdend met de nominale ontwikkeling zijn de WW-uitkeringslasten in 2016 € 930 miljoen lager uitgekomen dan in de begroting was voorzien. Dit is het gevolg van de dalende werkloosheid. Zie voor een toelichting op de budgettaire ontwikkeling van de WW onderdeel A3.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 4.5.1 Begrotingsgefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 5 (x € 1.000)

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Verplichtingen	-	15.705	25.483	42.028	57.069	66.620	- 9.551
Uitgaven	7.079	15.705	25.483	42.028	56.986	66.620	- 9.634
<i>Inkomstenoverdrachten</i>	7.079	15.205	20.483	29.428	40.297	51.120	- 10.823
<i>IOW</i>	7.000	14.959	20.480	29.403	40.280	51.020	- 10.740
Cessantiawet (Caribisch Nederland)	79	46	3	25	17	100	- 83
Compensatieregeling musici en artiesten	0	200	0	0	0	0	0
<i>Subsidies</i>	0	500	5.000	12.600	16.189	15.500	689
<i>Opdrachten</i>	0	0	0	0	500	0	500
Ontvangsten	0	0	627	2.961	0	0	0

Tabel 4.5.2 Premiegefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 5 (x € 1.000)

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Uitgaven	5.314.000	6.811.000	7.146.648	6.546.924	5.863.820	6.792.949	- 929.129
<i>Inkomstenoverdrachten</i>	5.310.000	6.811.000	7.145.866	6.546.924	5.863.820	6.658.779	- 794.959
WW	5.310.000	6.811.000	7.145.866	6.546.924	5.863.820	6.658.779	- 794.959
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	4.000	0	782	0	0	0	0
Re-integratie WW	4.000	0	782	0	0	0	0
<i>Nominaal</i>	0	0	0	0	0	134.170	- 134.170
Ontvangsten	299.004	353.000	377.000	379.000	386.000	392.840	- 6.840
UFO	299.004	353.000	377.000	379.000	386.000	385.000	1.000
Nominaal	0	0	0	0	0	7.840	- 7.840

A. Inkomensoverdrachten**A1. Wet inkomensvoorziening oudere werklozen (IOW)**

De IOW geeft werklozen die bij aanvang van de WW-uitkering 60 jaar of ouder zijn, na afloop van hun WW-uitkering recht op een vervolguikering. Ook gedeeltelijk arbeidsongeschikten die bij aanvang van de loongerelateerde WGA-uitkering 60 jaar of ouder zijn, kunnen na afloop van hun loongerelateerde uitkering recht hebben op IOW. De IOW is een tijdelijke regeling. In het sociaal akkoord is afgesproken om de IOW tot 2020 te verlengen. In de Wwz is daartoe opgenomen dat oudere WW'ers en WGA'ers in aanmerking kunnen komen voor een IOW-uitkering als zij vóór 1 januari 2020 werkloos of gedeeltelijk arbeidsongeschikt worden. De IOW wordt uitgevoerd door het UWV.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitkeringslasten IOW zijn in 2016 € 10,7 miljoen lager uitgekomen dan bij de opstelling van de begroting werd verwacht. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat het volume uitkeringsjaren lager is uitgekomen dan verwacht (€ 11 miljoen). De gemiddelde jaaruitkering komt juist iets hoger uit dan bij het opstellen van de begroting was geraamd (–/– € 0,3 miljoen). Voor een gedeelte wordt dit verklaard door de reguliere loon- en prijsbijstelling van de uitkering.

Beleidsrelevante kerncijfers

Tabel 4.5.3 toont de belangrijkste kerncijfers voor de IOW. Het volume IOW is 900 uitkeringsjaren lager uitgekomen dan geraamd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat het aandeel van de IOW-doelgroep dat daadwerkelijk een IOW-uitkering aanvraagt lager is uitgekomen dan verwacht.

Tabel 4.5.3 Kerncijfers IOW¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Volume IOW (x 1.000 uitkeringsjaren)	1,8	2,5	3,6	4,5	– 0,9

¹ UWV, jaarverslag.**A2. Cessantiawet (Caribisch Nederland)**

Werknemers in Caribisch Nederland ontvangen bij beëindiging van de dienstbetrekking anders dan door de schuld van de werknemer op grond van de Cessantiawet een eenmalige uitkering, te betalen door de werkgever. Als de werkgever wegens faillissement of surseance van betaling niet in staat is om de uitkering (tijdig) te betalen, neemt de overheid deze verplichting over.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitkeringslasten Cessantiawet Caribisch Nederland zijn € 0,1 miljoen lager uitgekomen dan begroot. Bij de uitgaven aan deze regeling kunnen tussen de jaren, evenals tussen begroting en realisatie, verschillen zitten, afhankelijk van het aantal bedrijven dat failliet is gegaan en het aantal betrokken werknemers. Specifieke kenmerken van de betrokken werknemers, zoals gemiddeld dienstverband en gemiddeld loon, kunnen daarnaast fluctueren.

Beleidsrelevante kerncijfers

Het volume van de Cessantiawet is beperkt. Tussen de jaren en ten opzichte van de begroting doen zich geen grote verschillen voor in absolute aantallen. Wel kunnen verschillen optreden die al snel een relatief grote invloed hebben op de hoogte van de uitkeringslasten.

Tabel 4.5.4 Kerncijfers Cessantiawet (Caribisch Nederland)¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Volume Cessantiawet (x 1.000 uitkeringen)	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1

¹ SZW-unit RCN.

A3. Werkloosheidswet (WW)

De WW verzekert werknemers tegen de financiële gevolgen van werkloosheid. Het verlies aan inkomen kan voor een bepaalde periode gedeeltelijk opgevangen worden met een uitkering. De WW-uitkering duurt minimaal 3 maanden. De maximale duur wordt vanaf 2016 stapsgewijs – één maand per kwartaal – teruggebracht van 38 maanden naar 24 maanden. Bovendien wordt de opbouw van WW-rechten vanaf 2016 aangepast. De maximale duur is daarbij afhankelijk van het aantal jaren dat iemand heeft gewerkt voordat hij werkloos werd. Per jaar arbeidsverleden bouwt een werknemer de eerste tien jaar één maand recht op een WW-uitkering op. Vanaf tien jaar arbeidsverleden bouwt een werknemer vanaf 2016 met elk extra gewerkt jaar een halve maand recht op WW-uitkering op. De WW wordt uitgevoerd door het UWV.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitkeringslasten WW komen € 795 miljoen lager uit dan begroot. Indien rekening wordt gehouden met de ten tijde van de begrotingsopstelling geraamde loon- en prijsbijstelling (€ 135 miljoen, in tabel 4.5.2 onderdeel van de post nominaal) is de realisatie € 930 miljoen lager dan begroot. De belangrijkste oorzaak is dat de werkloosheid in 2016 door de gunstige economische ontwikkeling sterker is gedaald dan verwacht. Ondanks de lagere uitkeringslasten is het volume per saldo slechts 1.000 uitkeringsjaren (€ 11 miljoen) lager uitgevallen dan geraamd bij de opstelling van de begroting. Dit komt met name door wijzigingen in de WW als gevolg van de Wwz, waardoor de effecten ten opzichte van de begroting 2016 vooral neerslaan in de prijs en niet in het volume. Enerzijds heeft de lagere werkloosheid een neerwaarts effect op het WW-volume. Anderzijds wordt het volume opgedreven doordat de urenverrekening onder de Wwz is vervangen door inkomensverrekening. Sinds het opstellen van de begroting 2016 is gebleken dat werken naast de uitkering onder inkomensverrekening niet langer een verlagend effect heeft op het volume, maar in de prijs wordt verdisconteerd. Daarnaast geldt onder de Wwz dat de WW-gerechtigde bij werkhervatting tegen een lager loon een aanvulling vanuit de WW ontvangt. Doordat het in beide gevallen gaat om relatief beperkte WW-uitkeringen leidt dit ertoe dat de gemiddelde jaaruitkering fors lager uitvalt dan bij de begroting werd geraamd. Dat heeft tot een daling van de uitkeringslasten van € 763 miljoen geleid. Het restant van het verschil wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat de faillissementsuitkeringen € 25 miljoen hoger zijn uitgevallen dan begroot terwijl de vorst-WW, de boeteopbrengsten en het saldo WW-uitkeringen van en naar het buitenland respectievelijk € 16 miljoen, € 10 miljoen en € 14 miljoen lager zijn uitgevallen dan begroot.

Beleidsrelevante kerncijfers

Tabel 4.5.5 toont de belangrijkste kerncijfers voor de WW. Het WW-volume wordt weergegeven in uitkeringsjaren. Dit is het gemiddeld aantal WW-uitkeringen dat per jaar daadwerkelijk tot uitbetaling komt. Voor een toelichting op het WW-volume wordt verwezen naar de budgettaire ontwikkelingen.

Het aantal nieuwe WW-uitkeringen is als gevolg van de lager dan verwachte werkloosheid 86.000 lager uitgekomen dan verwacht. Ook het aantal beëindigde uitkeringen is lager uitgekomen dan geraamd (72.000). Dit komt deels doordat de instroom lager is uitgekomen dan geraamd. Een groot deel van de nieuwe uitkeringen wordt immers in hetzelfde jaar weer beëindigd. Daarnaast heeft de nieuwe WW-systematiek op basis van inkomensverrekening een structureel verhogend, administratief effect op het aantal lopende WW-uitkeringen. Het recht op uitkering wordt pas administratief beëindigd nadat gebleken is dat de opgegeven inkomsten overeenkomen met de inkomstenopgave van de werkgever in de polisadministratie ([Tweede Kamer, 2015–2016, 26 448, nr. 557](#)). Hierdoor komt de uitstroom lager uit dan verwacht en komt het ultimo WW-bestand 15.000 hoger uit dan verwacht.

Tabel 4.5.5 Kerncijfers WW¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Volume WW (x 1.000 uitkeringsjaren)	364	339	333	334	- 1
Aantal lopende WW-uitkeringen (x 1.000, ultimo)	441	446	412	397	15
Aantal nieuwe WW-uitkeringen (x 1.000)	605	584	491	577	- 86
Aantal beëindigde WW-uitkeringen (x 1.000)	602	579	525	597	- 72

¹ UWV, jaarverslag.

Handhaving

De kerncijfers preventie laten een stabiel en onveranderd hoog beeld zien. Door de inkomensverrekening van de Wwz, sinds 1 juli 2015, daalt het aantal geconstateerde overtredingen en het totale benadelingsbedrag. De incassoratio's laten een redelijk stabiel beeld zien.

Tabel 4.5.6 Kerncijfers WW (fraude en handhaving)

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016
<i>Preventie</i> ¹			
Gepercipieerde detectiekans (%)	84	84	81
Kennis van de verplichtingen (%)	94	97	96
<i>Opsporing</i> ²			
Aantal geconstateerde overtredingen met financiële benadeling (x 1.000)	43	28	13
Totaal benadelingsbedrag (x € 1 mln)	63	40	22
<i>Terugvordering</i> ³			
Incassoratio 2014 (%)	23	49	60
Incassoratio 2015 (%)	– ³	34	59
Incassoratio 2016 (%)	– ³	– ³	29

¹ IPSOS «Kennis der verplichtingen en detectiekans 2016».

² UWV, jaarverslag.

³ Deze cijfers komen niet voor.

B. Subsidies

De uitgaven aan subsidies in 2016 liggen op het niveau dat bij de opstelling van de begroting werd verwacht.

Het kabinet heeft in 2013 middelen aan het UWV beschikbaar gesteld voor de aanpak van de werkloosheid onder ouderen: het actieplan 50 plus werkt. Het plan bevatte maatregelen als het organiseren van netwerkbijeenkomsten, individuele begeleiding en inspiratiedagen voor werkzoekenden en werkgevers. Onderdeel van het actieplan was een subsidieregeling waarmee ouderen via de werkgever of op eigen aanvraag een scholingsvoucher kunnen krijgen. Daarnaast kon aan intermediairs een plaatsingsfee worden toegekend wanneer zij een oudere werkzoekende duurzaam (minimaal 3, 6 of 12 maanden) aan een baan hielpen.

C. Opdrachten

In 2016 is het actieplan Perspectief voor vijftigplussers naar de Tweede Kamer gezonden. Het plan is onder meer gericht op het voorkomen van werkloosheid door werkende 50-plussers meer wendbaar te maken. Het actieplan wordt ondersteund door een campagne om de beeldvorming over 50-plussers te verbeteren. Oud-voetbalinternational John de Wolf is in april 2016 ingesteld als boegbeeld van deze campagne. Aan de campagne is in 2016 € 0,4 miljoen besteed. Daarnaast is van het Ministerie van OCW een bijdrage van € 0,1 miljoen ontvangen in de kosten van de cultuurcampagne Arbeid en Zorg.

D. Ontvangsten

De overheid is eigenrisicodragers voor de WW. Het UWV verhaalt de uitkeringslasten op overheidswerkgevers. Deze lasten staan als ontvangsten op dit artikel van de begroting. De realisatie van de ontvangsten is € 7 miljoen lager uitgekomen dan begroot (zie tabel 4.5.2). In de vergelijking tussen begroting en realisatie is rekening gehouden met de ten tijde van de begrotingsopstelling geraamde loon- en prijsbijstelling van € 8 miljoen.

Artikel

Algemene doelstelling

6. Ziekte en zwangerschap

De overheid beschermt werknemers tegen de financiële gevolgen van ziekte en stimuleert hen het werk te hervatten. De overheid beschermt werknemers tegen de financiële gevolgen van zwangerschap.

De overheid vindt dat mensen die ziek worden en waarbij de loonbetalingsverplichting bij ziekte voor de werkgever niet van toepassing is, ook verzekerd moeten zijn van een tijdelijk loonvervangend inkomen. Zij kunnen het verlies aan inkomen daarom voor een periode van twee jaar, gelijk aan de periode van de loonbetalingsverplichting, opvangen met een uitkering op grond van de Ziektewet (ZW). Door middel van verzuimbegeleiding en re-integratie stimuleert de overheid deze werknemers om zo snel mogelijk weer aan het werk te gaan.

Ook tijdens de periode van zwangerschaps- en bevallingsverlof voorziet de overheid in een tijdelijk loonvervangend inkomen. Op grond van de Wet arbeid en zorg (WAZO) komen zwangere werknemers en zelfstandigen in aanmerking voor een uitkering.

Mensen die lijden aan de ziekte maligne mesotheliom of asbestose door blootstelling aan asbest, kunnen van de overheid een tegemoetkoming of een voorschot op een schadevergoeding ontvangen op grond van de Regeling tegemoetkoming asbestslachtoffers (TAS).

Werknemers in Caribisch Nederland die door ziekte of zwangerschap met loonderving geconfronteerd worden, ontvangen een uitkering op grond van de Ziekteverzekering (ZV).

Rol en verantwoordelijkheid

De Minister **financiert** de inkomensondersteuning met begrotingsgefinancierde uitkeringsregelingen. Bij de premiegefinancierde uitkeringsregelingen **regisseert** de minister. Hij is in deze rollen verantwoordelijk voor:

- De vormgeving, het onderhoud en de werking van het stelsel van wet- en regelgeving;
- De vaststelling van het niveau van de uitkeringen van de onderscheiden regelingen;
- De sturing van en het toezicht op de rechtmatige, doeltreffende en doelmatige uitvoering door het UWV en de SVB;
- De organisatie van de eigen uitvoering binnen het verband van de Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN).

Beleidsconclusies

De voorgenomen beleidswijzigingen 2016 zijn uitgevoerd zoals aangekondigd in de begroting 2016.

In 2016 is het tweede deel van de evaluatie Wet beperking ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid ZW-gerechtigden (Wet BeZaVa), ofwel de modernisering van de ziektewet aan de Tweede Kamer aangeboden ([Tweede Kamer, 2015–2016, 34 368, nr. 1](#)). Uit de monitor van het UWV en het onderzoek uitgevoerd door SEO volgt dat de genomen maatregelen veelal het beoogde effect hebben. Het gaat hier om een hogere uitstroom uit de ZW door de ingevoerde premiedifferentiatie voor uitzendkrachten. Daarnaast leidt ook de eerstejaars ZW-beoordeling tot een hogere uitstroom uit de ZW na die beoordeling. Dit zorgt voor een lagere instroom in de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA). In 2016 is in het kader van het Arbeidsmarktpakket de Tweede Kamer geïnformeerd over de voortgang op het terrein van loondoorbetaling bij

ziekte ([Tweede Kamer, 2016–2017, 29 544, nr. 765](#)). Er zijn drie maatregelen aangekondigd om knelpunten die werkgevers ervaren rondom de loondoorbetalingsverplichting bij ziekte weg te nemen. De invulling van de maatregelen omtrent re-integratie tweede spoor en een vervroegde IVA-aanvraag worden momenteel verder uitgewerkt. Daarnaast is een convenant verzuimverzekeringen gesloten met het Verbond van Verzekeraars om tegemoet te komen aan de behoeftes van werkgevers aan een voorspelbare en zo veel mogelijke stabiele premie.

Per 1 april 2016 is het amendement van de Wet Modernisering regelingen voor verlof en arbeidstijden ([Stb. 2015, nr. 518](#)) in werking getreden dat voorziet in een verlenging van het zwangerschapsverlof voor vrouwen die een meerling verwachten. Op 27 januari 2017 heeft de Minister van SZW de Tweede Kamer een nota van wijziging bij het Wetsvoorstel uitbreiding kraamverlof aangeboden ([Tweede Kamer, 2016–2017, 34 617, nr. 7](#)). Deze nota van wijziging voorziet in aanpassing van het meerlingenverlof, opdat de pas bevallen moeder ook bij vroeggeboorte tenminste 20 weken zwangerschaps- en bevallingsverlof kan genieten.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 4.6.1 Begrotingsgefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 6 (x € 1.000)							
Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Verplichtingen	–	6.171	6.430	7.581	6.246	7.416	– 1.170
Uitgaven	5.458	6.171	6.430	7.581	6.246	7.416	– 1.170
<i>Inkomensoverdrachten</i>	5.458	6.171	6.430	7.581	6.246	7.416	– 1.170
TAS	3.773	3.700	3.900	4.368	3.830	4.273	– 443
Ziekteverzekering (Caribisch Nederland)	1.685	2.471	2.530	3.213	2.416	3.143	– 727
Ontvangsten	0	301	836	0	429	0	429

Tabel 4.6.2 Premiegefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 6 (x € 1.000)

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Uitgaven	2.704.398	2.701.333	2.687.920	2.575.582	2.625.808	2.648.220	- 22.412
<i>Inkomensoverdrachten</i>	2.704.398	2.701.333	2.687.920	2.575.582	2.625.808	2.595.413	30.395
ZW	1.594.000	1.612.562	1.525.377	1.483.923	1.498.216	1.457.390	40.826
ZW eigen-risicodragers	-	-	54.307	0	0	0	0
WAZO	1.110.398	1.088.771	1.108.236	1.091.659	1.127.592	1.138.023	- 10.431
<i>Nominaal</i>	0	0	0	0	0	52.807	- 52.807
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0

Toelichting financiële instrumenten

A. Inkomensoverdrachten

A1. Tegemoetkoming asbestslachtoffers (TAS)

Mensen die lijden aan de ziekte maligne mesothelioom of asbestose als gevolg van blootstelling aan asbest kunnen een tegemoetkoming ontvangen op grond van de TAS. Indien zij de ziekte maligne mesothelioom of asbestose hebben gekregen door te werken met asbest (in dienst van een werkgever) of maligne mesothelioom hebben opgelopen via werkkleding van een huisgenoot, dan is de (voormalige) werkgever hiervoor aansprakelijk en kunnen zij een schadevergoeding bij de werkgever eisen. Dit kan echter lang duren. Tegelijkertijd is de levensverwachting van mensen met de ziekte maligne mesothelioom vaak erg kort. De TAS heeft tot doel asbestslachtoffers bij leven maatschappelijke erkenning te bieden in de vorm van een tegemoetkoming. Deze wordt vaak uitgekeerd in de vorm van een voorschot. Als de (voormalige) werkgever later alsnog een schadevergoeding betaalt wordt de tegemoetkoming hiermee verrekend. De TAS wordt uitgevoerd door de SVB.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitkeringslasten TAS komen € 0,4 miljoen lager uit dan begroot. De uitkeringslasten zijn lager omdat de volumes zijn afgenomen ten opzichte van 2015. Het aandeel aanvragen vanuit mensen met asbestose heeft in 2015 een piek bereikt en daalt in 2016.

Beleidsrelevante kerncijfers

Het aantal toekenningen in de TAS komt op grote lijnen overeen met wat er begroot is. Ook de terugontvangen voorschotten zijn in lijn met de begroting.

Tabel 4.6.3 Kerncijfers TAS¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Aantal toekenningen voorschot TAS (x 1.000 uitkeringen)	0,4	0,4	0,4	0,4	0
waarvan toekenning i.v.m. maligne mesothelioom	0,3	0,3	0,4	0,4	0
waarvan toekenning i.v.m. asbestose	<0,1	0,1	<0,1	<0,1	<0,1
Aantal terugontvangen voorschotten TAS (x 1.000 uitkeringen)	0,1	0,2	0,2	0,2	0
Aantal toekenningen maligne mesothelioom bij leven ten opzichte van totaal aantal toekenningen (%)	85	86	85	- ²	-

¹ SVB, jaarverslag.

² Dit cijfer wordt niet geraamd.

A2. Ziekteverzekering (ZV) (Caribisch Nederland)

Werknemers op Caribisch Nederland die door ziekte of zwangerschap met loonderving geconfronteerd worden, ontvangen een uitkering (ziekingeld) op grond van de ZV. De uitkering is gerelateerd aan het loon van de werknemer. De SZW-unit bij de Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN) is verantwoordelijk voor de uitvoering van deze regeling in Caribisch Nederland.

Budgettaire ontwikkelingen

De realisatie van de uitkeringslasten Ziekteverzekering Caribisch Nederland is € 0,7 miljoen lager dan begroot. Bij de uitgaven aan deze regeling kunnen tussen de jaren, evenals tussen begroting en realisatie, verschillen zitten, afhankelijk van het aantal betrokken werknemers en fluctuaties in hun specifieke kenmerken, zoals het laatst verdiende loon.

Beleidsrelevante kerncijfers

Tabel 4.6.4 Kerncijfers Ziekteverzekering (Caribisch Nederland)¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Volume Ziekteverzekering (x 1.000 uitbetaalde ziekte-dagen)	- ²	65	56	- ³	-

¹ SZW-unit RCN.

² Dit cijfer is niet bekend.

³ Dit aantal wordt vanaf begroting 2018 geraamd.

A3. Ziekwet (ZW)

De ZW geeft zieke werknemers het recht op een uitkering als zij geen werkgever meer hebben die in geval van ziekte loon moet doorbetalen. De ZW bevat minimumnormen voor re-integratie. De ZW geldt ook voor een beperkte groep werknemers die wel in dienst zijn van een werkgever, namelijk werknemers die tijdelijk ongeschikt zijn voor het verrichten van hun werk (wegens arbeidsongeschiktheid als gevolg van zwangerschap en orgaandonatie) en werknemers met een zogenaamde no-riskpolis. De werkgever mag de ZW-uitkering dan verrekenen met het loon dat hij moet doorbetalen. De ZW wordt uitgevoerd door het UWV of door werkgevers zelf wanneer zij ervoor gekozen hebben om eigenrisicodragers te zijn voor de ZW-uitkeringslasten.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitkeringslasten ZW komen € 41 miljoen hoger uit dan begroot. Indien rekening wordt gehouden met de ten tijde van de begrotingsopstelling geraamde loon- en prijsbijstelling (€ 30 miljoen, in tabel 4.6.2 onderdeel van de post nominaal) is de realisatie € 11 miljoen hoger dan begroot. In 2016 hebben meer werkgevers gekozen voor de publieke ZW-verzekering in plaats van het eigenrisicodragerschap. Indien er rekening wordt gehouden met de verschuiving van private naar publieke financiering is de realisatie per saldo € 15 miljoen lager dan begroot. Enerzijds valt de gemiddelde jaaruitkering ca. € 60 miljoen lager uit dan verwacht. Dit is met name vanwege meer einddienstverbanders, die gemiddeld gezien een lagere uitkering ontvangen. Daar tegenover staat dat het ZW-volume ca. € 45 miljoen hoger is uitgekomen dan verwacht, dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat het aantal zieke werklozen hoger is dan verwacht.

Beleidsrelevante kerncijfers

Het gemiddelde ZW-volume is ca. 6.000 uitkeringen hoger uitgekomen dan verwacht. Dat verschil wordt gedeeltelijk verklaard doordat meer werkgevers gekozen hebben voor de publieke ZW-verzekering in plaats van het eigenrisicodragerschap. Dit leidt tot een hoger ZW-volume bij met name de einddienstverbanders. Daarnaast valt het aantal zieke werklozen hoger uit dan verwacht.

Tabel 4.6.5 Kerncijfers ZW¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Volume ZW (x 1.000 uitkeringen, gemiddelde)	92	88	91	85	6
Instroom ZW (x 1.000 uitkeringen)	203	204	222	- ²	-
Uitstroom ZW (x 1.000 uitkeringen)	270	277	284	- ²	-

¹ UWV, jaarverslag.

² Dit cijfer wordt niet geraamd.

Handhaving

De kerncijfers preventie laten een stabiel beeld zien. Hoewel de kerncijfers over opsporing iets fluctueren is het totaal beeld stabiel. De incassoratio's over 2015 en 2016 laten in het eerste jaar van inning een beter resultaat zien, dan de incassoratio over 2014.

Tabel 4.6.6 Kerncijfers ZW (fraude en handhaving)

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016
<i>Preventie</i> ¹			
Gepercipieerde detectiekans (%)	79	81	76
Kennis van de verplichtingen (%)	94	94	93
<i>Opsporing</i> ²			
Aantal geconstateerde overtredingen met financiële benadeling (x 1.000)	1,2	0,7	0,9
Totaal benadelingsbedrag (x € 1 mln)	3,5	2,3	3,0
<i>Terugvordering</i> ³			
Incassoratio 2014 (%)	11	38	49
Incassoratio 2015 (%)	– ³	26	44
Incassoratio 2016 (%)	– ³	– ³	25

¹ Ipsos «Kennis der verplichtingen en detectiekans 2016».

² UWV, jaarverslag.

³ Deze cijfers komen niet voor.

A4. Wet arbeid en zorg (WAZO)

De WAZO bundelt een aantal wettelijke verlofvormen, zoals het zwangerschaps- en bevallingsverlof, kraamverlof, adoptie- en pleegzorgverlof, ouderschapsverlof en kort- en langdurend zorgverlof. Soms bestaat er recht op (gedeeltelijke) loondoorbetaling of op een uitkering (zwangerschaps- en bevallingsuitkering en adoptie- en pleegzorguitkering). Deze uitkeringen op grond van de WAZO worden uitgevoerd door het UWV.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitkeringslasten WAZO komen ruim € 10 miljoen lager uit dan begroot. Indien rekening wordt gehouden met de ten tijde van de begrotingsopstelling geraamde loon- en prijsbijstelling (€ 23 miljoen, in tabel 4.6.2 onderdeel van de post nominaal) is de realisatie € 33 miljoen lager dan begroot. Dit verschil is voor ongeveer € 25 miljoen te verklaren uit een lager aantal uitkeringen dan waar in de begroting rekening mee is gehouden, onder meer vanwege een lager geboortecijfer. Circa € 8 miljoen is te verklaren uit een lager uitgevallen gemiddelde uitkering.

Beleidsrelevante kerncijfers

Het aantal toekenningen op grond van zwangerschaps- en bevallingsverlof is 3.000 uitkeringen achtergebleven bij de raming, onder meer vanwege een lager uitgevallen geboortecijfer.

Tabel 4.6.7 Kerncijfers WAZO¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Totaal aantal toekenningen zwangerschap- en bevallingsverlofuitkering (x 1.000 uitkeringen)	140	137	140	143	- 3
Aantal toekenningen werknemers (x 1.000 uitkeringen)	130	128	129	133	- 4
Aantal toekenningen zelfstandigen (x 1.000 uitkeringen)	9,8	9,8	10,5	9,7	0,8

¹ UWV, jaarverslag.

Artikel

Algemene doelstelling

7. Kinderopvang

De overheid biedt financiële ondersteuning aan werkende ouders voor kinderopvang en bevordert de kwaliteit van kinderopvang.

De overheid hecht aan goede en financieel toegankelijke kinderopvang, zodat ouders arbeid en zorg kunnen combineren en kinderen goed toegerust zijn op het primair onderwijs. Voor de bevordering van de arbeidsparticipatie is het belangrijk dat ouders van jonge kinderen actief blijven op de arbeidsmarkt. Bovendien zorgt goede kinderopvang er ook voor dat kinderen worden gestimuleerd in hun ontwikkeling.

Om de kwaliteit van kinderopvang te bevorderen heeft de overheid in de Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen (Wko) vastgesteld aan welke eisen de kinderopvangvoorzieningen moeten voldoen. De GGD houdt hier toezicht op. Daarnaast steunt de Minister via subsidies projecten ter verbetering van de kwaliteit van kinderopvang. Dit om ervoor te zorgen dat ouders hun kind naar een kinderopvangvoorziening kunnen sturen die van goede kwaliteit is. De kinderopvangondernemers zijn verantwoordelijk voor het goed functioneren van de kinderopvang. Gastouderbureaus en gastouders zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van gastouderopvang. Ouders hebben een eigen verantwoordelijkheid bij de keuze voor een kinderopvangvoorziening en kunnen hun invloed onder andere via de oudercommissies uitoefenen.

Rol en verantwoordelijkheid

De Minister **regisseert** met wet- en regelgeving het stelsel, **financiert** met de kinderopvangtoeslag (KOT) het gebruik van kinderopvang en **stimuleert** met subsidies de bevordering van de kwaliteit van kinderopvang. Hij is in deze rollen verantwoordelijk voor:

- De vormgeving, het onderhoud en de werking van het stelsel van wet- en regelgeving;
- Het vaststellen van de hoogte van de kinderopvangtoeslag en de voorwaarden waaronder deze wordt toegekend;
- Het ter beschikking stellen van middelen aan gemeenten via het Gemeentefonds ter financiering van toezicht en handhaving op de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk;
- Het borgen van de kwaliteit van toezicht en handhaving;
- Het bevorderen van de kwaliteit van de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk.

De Minister van Financiën is verantwoordelijk voor de sturing en het toezicht op de rechtmatige, doeltreffende en doelmatige uitvoering van de KOT door de Belastingdienst.

Beleidsconclusies

De beleidsvoornemens met betrekking tot de toeslagpercentages in de eerste en tweede kindtabel zijn gerealiseerd zoals in de begroting is vermeld. Deze intensivering heeft mogelijk bijgedragen aan een groter beroep op de kinderopvangtoeslag zoals uit de kerncijfers in tabel 4.7.2 blijkt.

In 2016 is verder gewerkt aan de voorbereiding van een nieuwe financieringssysteem (Directe Financiering). Begin 2016 is besloten tot een heroriëntatie op het wetsvoorstel Directe Financiering kinderopvang en de Tweede Kamer is over de uitkomst hiervan in september 2016 geïnformeerd ([Tweede Kamer, 2015–2016, 30 322, nr 310](#)). Het wetsvoorstel Directe Financiering kinderopvang is in november 2016 aanhangig gemaakt bij de Raad van State.

In het kader van «Innovatie en kwaliteit in de kinderopvang (IKK)» is met de veldpartijen een akkoord gesloten over verhoging van de kwaliteit in de kinderopvang. Het wetsvoorstel IKK, dat mede gebaseerd is op dit akkoord, is tegelijk met het wetsvoorstel harmonisatie peuterspeelzaalwerk en kinderopvang (dat verschillen in financiering van peuterspeelzaalwerk en kinderopvang opheft) in het najaar 2016 naar de Tweede Kamer verzonden ([Tweede Kamer, 2016–2017, 34 596, nr. 6](#)) en inmiddels door deze Kamer aangenomen.

In 2016 is een bestuurlijk akkoord gesloten met gemeenten waarmee zij zich commiteren aan de ambitie om een financieel toegankelijk aanbod te realiseren voor alle peuters van niet-werkende ouders, zodat op termijn alle peuters naar een voorschoolse voorziening gaan. Het Rijk stelt voor de financiering hiervan structureel € 60 miljoen beschikbaar. Het bedrag voor 2016 (€ 10 miljoen) is verdeeld over de gemeenten.

In reactie op de uitkomsten van de evaluatie Gunning is de Tweede Kamer geïnformeerd over het voornemen om in te zetten op de bevordering van de kwaliteit van gastouderopvang ([Tweede Kamer, 2016–2017, 31 322, nr. 318](#)). De invulling daarvan zal met het veld worden gezien.

In het kader van Continue Screening fase 2 heeft een heroriëntatie plaatsgevonden op de invoering van het personenregister. De beoogde invoering per 1 mei 2016 bleek niet haalbaar door problemen bij het inrichten van het beheer en de ICT-omgeving van het register. Hierover is in december 2016 een brief verzonden naar de Tweede Kamer ([Tweede Kamer, 2016–2017, 31 322, nr. 318](#)). De invoering is nu beoogd in het eerste kwartaal van 2018 ([Tweede Kamer, 2016–2017, 31 322, nr. 325](#)).

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 4.7.1 Begrotingsgefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 7 (x € 1.000)

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Verplichtingen	–	2.327.501	2.192.340	2.118.056	2.410.340	2.365.471	44.869
Uitgaven	2.723.087	2.331.576	2.188.829	2.120.773	2.406.838	2.365.471	41.367
<i>Inkomensoverdrachten</i>	2.706.733	2.321.822	2.175.037	2.101.032	2.385.422	2.345.150	40.272
Kinderopvangtoeslag	2.706.733	2.321.822	2.175.037	2.101.032	2.385.422	2.345.150	40.272
<i>Subsidies</i>	8.492	1.864	4.150	5.560	4.879	7.512	– 2.633
<i>Opdrachten</i>	7.862	7.890	4.200	2.606	3.580	5.454	– 1.874
<i>Bijdragen aan agentschappen</i>	0	0	5.442	11.575	12.957	7.355	5.602
DUO	0	0	5.442	9.099	12.373	5.950	6.423
Justis	0	0	0	307	256	440	– 184
Centraal informatiepunt etc.	0	0	0	2.169	328	965	– 637
Ontvangsten	1.421.325	1.486.635	1.503.008	1.539.131	1.490.499	1.432.185	58.314
Ontvangsten algemeen	402.805	415.375	449.699	457.088	379.069	340.472	38.597
Werkgeversbijdrage kinderopvang	1.018.520	1.071.260	1.053.309	1.082.043	1.111.430	1.091.713	19.717

Toelichting financiële instrumenten

A. Inkomensoverdrachten

Kinderopvangtoeslag (KOT)

Ouders die betaalde arbeid verrichten en ouders die tot een doelgroep behoren zoals omschreven in de Wko, ontvangen een inkomensafhankelijke bijdrage in de kosten van kinderopvang: de kinderopvangtoeslag. Hierbij geldt de voorwaarde dat zij hun kinderen naar een kinderopvanginstelling of gastouder brengen die voldoet aan de eisen van de Wko en derhalve geregistreerd is in het Landelijk Register Kinderopvang en Peuterspeelzalen (LRKP). De KOT wordt uitgevoerd door Belastingdienst/Toeslagen. DUO verzorgt de inschrijving in het register buitenlandse kinderopvang en de SVB is verantwoordelijk voor de uitbetaling van de aanvulling op de KOT in het buitenland.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitgaven voor de kinderopvangtoeslag (KOT) zijn in 2016 € 40 miljoen hoger uitgekomen dan in de begroting 2016 was voorzien. De hogere uitgaven zijn met name het gevolg van hogere beschikkingen door een hoger aantal kinderen met kinderopvangtoeslag (5%) en hogere prijzen dan waar in begroting 2016 vanuit werd gegaan (mede doordat de

begroting 2016 in prijspeil 2015 is). Daartegenover stond onder meer een lager aantal uren per kind (-3%) en lagere uitgaven als gevolg van een betere aansluiting tussen uitgaven en beschikkingen dan begroot.

Beleidsrelevante kerncijfers

Het aantal huishoudens en kinderen dat in 2016 gebruik gemaakt heeft van kinderopvangtoeslag is 5% hoger en het aantal uren per kind is 3% lager dan in begroting 2016 werd geraamd. Per saldo is sprake van een grotere toename in het gebruik van kinderopvangtoeslag dan verwacht. Dit effect is vermoedelijk ontstaan door zowel het effect van de conjuncturele verbetering als sterkere reacties van ouders (gedragseffecten) dan verwacht op de intensivering van de kinderopvangtoeslag in 2016.

Onderliggend blijkt dat de buitenschoolse opvang sterker gegroeid (6%) is dan de dagopvang (3%) en dat de groei zich vooral voordoet bij verzamelnkomens tussen 130% wettelijk minimum loon (WML) en 1,5 x modaal. Het hogere gebruik van kinderopvang heeft mogelijk een positief effect op de arbeidsparticipatie gehad. Kerncijfers over de arbeidsparticipatie zijn opgenomen in tabel 3.2.1.2 in hoofdstuk 3 (beleidsprioriteiten).

Tabel 4.7.2 Kerncijfers gebruik kinderopvang (jaargemiddelden)¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016 ²	Verschil 2016
Aantal huishoudens dat gebruik maakt van kinderopvangtoeslag (x 1.000)	406	420	451	428	23
Aantal kinderen met kinderopvangtoeslag (x 1.000)					
0–12 jaar	620	639	682	653	29
waarvan 0–4 jaar	297	302	320	311	9
waarvan 4–12 jaar	323	337	362	342	20
Deelname kinderen met kinderopvangtoeslag (%)					
0–12 jaar	28	29	31	30	1
0–4 jaar	42	43	46	44	2
4–12 jaar	21	22	24	23	1
Aantal uren per kind per maand					
0–12 jaar	59,2	58,1	57,3	59,1	– 1,8
0–4 jaar	82,7	81,1	80,0	82,0	– 2,0
4–12 jaar	37,6	37,4	37,2	38,3	– 1,1
Gebruik kinderopvangtoeslag naar verzamelinkomen (aantal kinderen met kinderopvangtoeslag x 1.000)					
Tot 130% Wml	61	61	63	59	4
130% Wml tot 1 1/2 x modaal	160	162	176	156	20
1 1/2 x modaal tot 3 x modaal	309	325	353	353	0
3 x modaal en hoger	90	92	90	85	5

¹ SZW-berekeningen op basis van informatie van CBS en Belastingdienst.

² De cijfers van 2016 zijn gebaseerd op de opgaven van aanvragers, die nog kunnen wijzigen als gevolg van het definitief vaststellen van inkomen en gebruik. Voor 2014 zijn vrijwel alle beschikkingen en onderliggende gegevens definitief; voor 2015 is het merendeel van de beschikkingen definitief vastgesteld.

Tabel 4.7.3 Kerncijfers kinderopvangbijdragen sectoren en ouders¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Bijdragen sectoren (in %):					
Collectief	62	62	68	68	0
Waarvan Overheid	24	21	30	31	- 1
Waarvan Werkgevers	38	41	38	37	1
Ouders	38	38	32	33	- 1
Wettelijke maximum uurprijs (in €):					
Dagopvang	6,70	6,84	6,89	6,89	-
Buitenschoolse opvang	6,25	6,38	6,42	6,42	-
Gastouderopvang	5,37	5,48	5,52	5,52	-
Ouderbijdrage eerste kind in € per uur voor gezinsinkomen²:					
130% Wml	0,94	0,96	0,56	0,56	-
1 1/2 x modaal	2,11	2,16	1,77	1,77	-
3 x modaal	5,25	5,36	5,00	5,00	-
Ouderbijdrage volgend kind in € per uur voor gezinsinkomen²:					
130% Wml	0,48	0,49	0,41	0,41	-
1 1/2 x modaal	0,82	0,84	0,45	0,45	-
3 x modaal	1,50	1,53	1,14	1,14	-

¹ SZW-berekeningen op basis van informatie van Belastingdienst.

² Kosten van kinderopvang per uur voor ouders, gegeven de maximum uurprijs en de toeslag die ouders ontvangen.

B. Subsidies

De uitgaven zijn € 2,6 miljoen lager dan begroot. Dit is grotendeels (€ 2,2 miljoen) het gevolg van budgettair neutrale herschikkingen binnen artikel 7 naar middelen voor opdrachten, DUO en het Centraal Informatiepunt Beroepen Gezondheidszorg (CIBG). Verder zijn de uitgaven aan toezicht op gastouderbureaus lager uitgevallen dan geraamd.

Het grootste deel van het subsidiebudget is uitgegeven aan de subsidieregeling Versterking Taal- en Interactievaardigheden Beroepskrachten en Gastouders in de Kinderopvang (€ 3,4 miljoen).

C. Opdrachten

De uitgaven zijn € 1,9 miljoen lager dan begroot. Er is € 0,5 miljoen overgeboekt naar het Ministerie van OCW in verband met kinderopvang op Bonaire en € 0,05 miljoen voor een onderzoek naar samenwerking tussen scholen en kindercentra. Daarnaast is € 0,6 miljoen budgettair neutraal herschikt naar middelen voor subsidies, CIBG en DUO. Er is € 0,7

miljoen minder uitgegeven dan begroot, onder andere door een vertraagde afrekening over 2015 voor het toezicht door de Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst, Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GGD GHOR).

Het budget voor opdrachten is verder onder andere besteed aan het toezicht door de GGD GHOR in 2016 en diverse opdrachten in het kader van Continue Screening.

D. Bijdragen aan agentschappen

De uitgaven zijn € 5,6 miljoen hoger dan begroot. De middelen voor DUO zijn in 2016 verhoogd (€ 6,4 miljoen), o.a. ten behoeve van de voorbereiding van Directe Financiering. De reguliere bijdrage aan DUO is bestemd voor met name de uitvoering van het LRKP en voor de voorbereiding op Directe Financiering. Daarnaast zijn vanwege de heroriëntatie in het kader van Continue Screening de bijdragen aan Justis en CIBG met € 0,8 miljoen verlaagd.

E. Ontvangsten

De ontvangsten algemeen (terugvorderingen kinderopvangtoeslag) zijn in 2016 € 38,6 miljoen hoger uitgekomen dan in de begroting 2016 was voorzien. Dit verschil is een saldo van hogere ontvangsten over de toeslagjaren 2013 en 2014 en minder terugvorderingen over 2015.

De ontvangsten werkgeversbijdrage zijn € 19,7 miljoen (1,8%) hoger door een hogere grondslag dan waarvan in begroting 2016 werd uitgegaan.

Artikel

Algemene doelstelling

8. Oudedagsvoorziening

De overheid biedt een basisinkomen aan personen die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt. De overheid stimuleert de opbouw van en stelt kaders voor de houdbaarheid van aanvullende arbeidspensioenen en draagt zorg voor toezicht op de naleving daarvan.

De overheid vindt dat iedere gepensioneerde minimaal een basisinkomen dient te hebben. Daarom verschaft zij een basispensioen (AOW) aan diegenen die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt. Dit is de eerste pijler van het Nederlandse pensioenstelsel. Daarnaast bevordert de overheid het opbouwen van toekomstbestendige aanvullende pensioenen, zodat werknemers na hun pensionering niet te maken krijgen met een grote inkomensachteruitgang. Momenteel bouwt ruim 90% van de werknemers een aanvullend arbeidspensioen op door verplichte deelname aan pensioenregelingen die vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers meestal beheren. Met regelgeving en toezicht waarborgt de overheid een zorgvuldig beheer van de ingelegde pensioengelden. Dit betreft de tweede pijler van het Nederlandse pensioenstelsel. In de derde pijler van het pensioenstelsel kunnen mensen facultatief individuele pensioenverzekeringen afsluiten.

De overheid biedt onder voorwaarden een inkomensondersteuning aan AOW-gerechtigden en biedt een overbruggingsuitkering aan mensen die per 1 januari 2013 reeds deelnemen aan een vut- of prepensioenregeling of een daarmee vergelijkbare regeling en die zich niet hebben kunnen voorbereiden op de verhoging van de AOW-leeftijd.

Inwoners van Caribisch Nederland die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt, ontvangen een basispensioen op grond van de Algemene Ouderdomsverzekering (AOV). Tevens kent de AOV een partnertoeslag.

Rol en verantwoordelijkheid

De Minister **financiert** de inkomensondersteuning met begrotingsgefinancierde uitkeringsregelingen. Bij de premiegefinancierde uitkeringsregelingen en de aanvullende arbeidspensioenen **regisseert** de Minister. Hij is in deze rollen verantwoordelijk voor:

- De vormgeving, het onderhoud en de werking van het stelsel van wet- en regelgeving;
- De vaststelling van het niveau van de uitkeringen van de onderscheiden regelingen voor zover de overheid hier zelf verantwoordelijkheid voor draagt;
- De sturing van en het toezicht op de rechtmatige, doeltreffende en doelmatige uitvoering door de SVB;
- De vormgeving van het toezicht met betrekking tot de arbeidspensioenen door De Nederlandsche Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM);
- De organisatie van de eigen uitvoering binnen het verband van de Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN).

Beleidsconclusies

In de uitvoering hebben zich geen bijzonderheden voorgedaan en de in de begroting 2016 aangekondigde beleidswijzigingen zijn gerealiseerd. Het gaat bijvoorbeeld om de eerder vastgestelde (versnelde) verhoging van de AOW-gerechtigde leeftijd naar 65 jaar en 6 maanden en de uitbreiding en verlenging van de Overbruggingsregeling AOW (OBR) per 1 januari 2016. Op het gebied van de aanvullende pensioenen heeft het kabinet, zoals beoogd, de Tweede Kamer het perspectief op een nieuw pensioen-

stelsel geboden. In de brief van 8 juli 2016 ([Tweede Kamer, 2015–2016, 32 043, nr. 337](#)) heeft het kabinet de hoofdlijnen uit de brief van 6 juli 2015 verder ingevuld.

Verder is de Wet vrijlating lijfrenteopbouw en inkomsten uit arbeid en bevordering vrijwillige voortzetting pensioenopbouw ([Stb. 2015, nr. 451](#)) drie maanden later dan beoogd in werking getreden.

Daarnaast heeft een aantal aanvullende beleidswijzigingen plaatsgevonden. In de begroting 2017 heeft het kabinet bekend gemaakt dat de invoering van de kostendelersnorm AOW is uitgesteld naar 2019, daarmee voert het kabinet Rutte/Asscher de kostendelersnorm niet meer in. Op 31 oktober 2016 is op basis van de CBS-prognose 2016–2060 over de resterende levensverwachting op 65-jarige leeftijd, de AOW-gerechtigde leeftijd voor het kalenderjaar 2022 bekend gemaakt (67 jaar en drie maanden). Hiermee is invulling gegeven aan artikel 7a van de AOW. Naar aanleiding van het onderzoek naar het (niet-) gebruik van de OBR is de regeling per 1 oktober 2016 nogmaals uitgebreid ([Tweede Kamer, 2015–2016, 32 163, nr. 41](#)). Met de uitbreiding kan een OBR-uitkering tot maximaal 1 jaar met terugwerkende kracht worden aangevraagd. De aanvraag moet wel worden gedaan vóór dat de AOW-gerechtigde leeftijd is bereikt. Daarnaast geven de uitkomsten van het onderzoek naar het (niet-)gebruik van de OBR aanleiding om de dienstverlening vanuit de SVB te intensiveren. Dit gebeurt door potentiële OBR-gerechtigden gerichter te rappelleren.

Tot slot is de Tweede Kamer in 2016 geïnformeerd over een voorgenomen wetwijziging op het terrein van waardeoverdracht van kleine pensioenen ([Tweede Kamer, 2015–2016, 32 043, nr. 315](#)). Dit betreft maatregelen ter voorkoming van afkoop van kleine pensioenen, door deze zoveel mogelijk binnen het systeem van waardeoverdracht te brengen. In het najaar van 2016 is de Tweede Kamer geïnformeerd over de hoofdlijnen ([Tweede Kamer, 2016–2017, 32 043, nr. 348](#)) en het tijdpad ([Tweede Kamer, 2016–2017, 32 043, nr. 350](#)) van het wetsvoorstel. Het streven is om het wetsvoorstel voor de zomer van 2017 aan de Tweede Kamer aan te bieden.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 4.8.1 Begrotingsgefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 8 (x € 1.000)

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Verplichtingen	-	1.262.819	1.011.827	102.168	24.118	40.014	- 15.896
Uitgaven	1.138.684	1.262.819	1.011.827	102.168	24.118	40.014	- 15.896
<i>Inkomensoverdrachten</i>	1.138.684	1.262.536	1.011.606	101.951	24.118	40.014	- 15.896
MKOB	1.123.204	1.213.849	985.000	1.199	1.017	0	1.017
Overbruggingsregeling	0	32.500	11.300	6.378	3.900	21.008	- 17.108
AOV inclusief tegemoetkoming (Caribisch Nederland)	15.480	15.537	15.254	18.274	19.197	19.006	191
Tegemoetkoming wijziging inkomensbegrip AOW/Anw	0	650	52	0	0	0	0
Tijdelijke regeling inkomensondersteuning AOW	0	0	0	76.100	4	0	4
<i>Opdrachten</i>	0	283	221	217	0	0	0
Ontvangsten	0	0	32.212	621	2.124	0	2.124

Tabel 4.8.2 Premiegefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 8 (x € 1.000)

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Uitgaven	31.415.000	32.719.000	34.119.000	35.813.500	36.940.400	36.748.154	192.246
<i>Inkomensoverdrachten</i>	31.415.000	32.719.000	34.119.000	35.813.500	36.940.400	35.912.550	1.027.850
AOW	31.415.000	32.719.000	34.119.000	34.968.000	36.004.000	34.978.841	1.025.159
Inkomensondersteuning AOW (IOAOW)	0	0	0	845.500	936.400	933.709	2.691
<i>Nominaal</i>	0	0	0	0	0	835.604	- 835.604
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0

A. Inkomensoverdrachten**A1. Mogelijkheid koopkrachttegemoetkoming oudere belastingplichtigen (MKOB)**

De MKOB is op 1 juni 2011 ingevoerd om oudere belastingplichtigen die koopkrachtverminderingen ondervinden als gevolg van beleidsmaatregelen in de fiscale sfeer compensatie te bieden. In het najaar van 2013 is daarnaast de Regeling koopkrachttegemoetkoming niet-KOB-gerechtigden met een AOW-pensioen in werking getreden met terugwerkende kracht tot 1 juni 2011. Per 1 januari 2015 zijn beide regelingen afgeschaft.

Budgettaire ontwikkelingen

Hoewel de MKOB reeds per 1-1-2015 is afgeschaft, heeft een beperkte groep uitkeringsgerechtigden in 2015 nog een nabetaling ontvangen van de SVB (die betrekking had op de periode vóór 2015). Deze uitgaven van de SVB in 2015, zijn in 2016 door SZW gecompenseerd middels een afrekening.

A2. Overbruggingsregeling (OBR)

De OBR geldt voor mensen die per 1 januari 2013 reeds deelnemen aan een vut- of prepensioenregeling of een daarmee vergelijkbare regeling en die zich niet hebben kunnen voorbereiden op de leeftijdsverhoging van de AOW. De regeling is per 1 oktober 2013 in werking getreden, werkt terug tot 1 januari 2013 en sluit voor nieuwe instroom per 1 januari 2023. Vanaf 2016 wordt de OBR uitgebreid voor mensen die tussen 1 januari 2013 en 1 juli 2015 met vroegpensioen zijn gegaan. De OBR overbrugt voor deze groep alleen het AOW-gat voor zover dat het gevolg is van de versnelde verhoging van de AOW-leeftijd omdat deze groep zich niet op die versnelling heeft kunnen voorbereiden. De OBR kent een inkomenseis en een partner- en vermogenstoets (exclusief eigen woning en pensioenvermogen). De OBR wordt uitgevoerd door de SVB.

Budgettaire ontwikkelingen

De gerealiseerde uitkeringslasten OBR komen € 17 miljoen lager uit dan de begrote uitgaven. Dit komt doordat de instroom in de OBR lager uitviel dan bij het opstellen van de begroting werd verwacht. Uit het onderzoek naar het (niet)-gebruik van de OBR blijkt dat dit verklaard kan worden doordat de potentiële doelgroep kleiner was dan bij de initiële raming werd verondersteld, doordat de potentiële doelgroep het overbruggingsprobleem (gedeeltelijk) zelf heeft opgelost en doordat er sprake was van niet-gebruik ([Tweede Kamer, 2015–2016, 32 163, nr. 41](#)). Naar aanleiding van dit onderzoek is de OBR opnieuw uitgebreid en wordt de dienstverlening vanuit de SVB geïntensiveerd (zie onderdeel Beleidsconclusies).

Beleidsrelevante kerncijfers

De instroom in de OBR komt aanzienlijk lager uit dan bij het opstellen van de begroting werd verwacht (zie toelichting onder budgettaire ontwikkelingen).

Tabel 4.8.3 Kerncijfers Overbruggingsregeling¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Instroom (x 1.000 uitkeringen)	8,2	2,4	1,5	7,3	- 5,8

¹ SVB, jaarverslag.

A3. Algemene Ouderdomsverzekering (Caribisch Nederland)

Inwoners van Caribisch Nederland die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt ontvangen een ouderdomspensioen op grond van de AOV. Naast het ouderdomspensioen wordt op St. Eustatius en Saba een tegemoetkoming verstrekt die recht doet aan de prijsverschillen tussen de eilanden.

Budgettaire ontwikkelingen

Ten opzichte van de begroting 2016 is € 0,2 miljoen meer uitgegeven aan de Algemene Ouderdomsverzekering Caribisch Nederland. De in dollars bepaalde AOV-normen zijn aangepast voor gestegen lonen en prijzen.

Beleidsrelevante kerncijfers

Tabel 4.8.4 Kerncijfers AOV (Caribisch Nederland)¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Volume AOV (x 1.000 personen, ultimo)	3,9	4,1	4,1	4,1	0

¹ SZW-unit RCN.

A4. Tijdelijke regeling inkomensondersteuning AOW

Per 1 januari 2015 is een inkomensondersteuning voor AOW-gerechtigden geïntroduceerd die afhankelijk is van de opbouwjaren op grond van de AOW (zie verder A6). Die regeling wordt uitgevoerd door de SVB en gefinancierd uit het Ouderdomsfonds. Omdat de wetgeving voor de premiegefinancierde inkomensondersteuning niet op tijd is aangenomen, is op basis van de tijdelijke regeling gedurende één maand (januari 2015) een begrotingsgefinancierde inkomensondersteuning uitgekeerd met dezelfde bedragen en voorwaarden.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitgaven aan de Tijdelijke regeling inkomensondersteuning AOW in 2016 ad. € 4.000 betreft een nabetaling van SZW aan de SVB, omdat de daadwerkelijke uitkeringslasten in 2015 iets hoger lagen dan de bevoorschotting gedurende 2015 (€ 76,1 miljoen).

A5. Algemene Ouderdomswet (AOW)

De AOW is een volksverzekering en heeft als doel het verschaffen van een basispensioen aan degenen die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt. De AOW wordt uitgevoerd door de SVB.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitkeringslasten AOW komen circa € 1 miljard hoger uit dan begroot. Indien rekening wordt gehouden met de ten tijde van de begrotingsopstelling geraamde loon- en prijsbijstelling (€ 830 miljoen, in tabel 4.8.2 onderdeel van de post nominaal) is de realisatie circa € 195 miljoen hoger dan begroot.

Dit wordt voornamelijk verklaard doordat de uitgaven aan de partner-toeslag in de AOW hoger uitvielen dan bij het opstellen van de begroting werd geraamd. Daarnaast bleek ook de loon- en prijsbijstelling hoger uit te vallen dan aanvankelijk geraamd.

Beleidsrelevante kerncijfers

Het aantal personen met een AOW-uitkering is iets lager dan geraamd ten tijde van het opstellen van de begroting. Het percentage personen met een onvolledige AOW-uitkering en het gemiddelde kortingspercentage voor personen met een onvolledige AOW-uitkering komen afgerond overeen met de toenmalige raming.

Tabel 4.8.5 Kerncijfers AOW¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Volume AOW (x 1.000 personen, jaargemiddelde)	3.259	3.329	3.364 ²	3.366	- 2
Personen met een onvolledige AOW-uitkering (% van totaal, ultimo)	19	19	19	19	0
Gemiddeld kortingspercentage AOW-uitkering i.v.m. niet verzekerde jaren (%)	46	47	46	46	0

¹ SVB, jaarverslag.

² SVB, administratie.

Handhaving

De kerncijfers over preventie laten over het totaal een stabiel beeld zien. Het aantal geconstateerde overtredingen is licht afgenomen. Ook het totale benadelingsbedrag is gedaald. De incassoratio's laten een stabiel beeld zien.

Tabel 4.8.6 Kerncijfers AOW (fraude en handhaving)

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016
<i>Preventie</i> ¹			
Gepercipieerde detectiekans (%)	70	66	67
Kennis van de verplichtingen (%)	89	87	88
<i>Opsporing</i> ²			
Aantal geconstateerde overtredingen met financiële benadeling (x 1.000)	0,6	0,7	0,5
Totaal benadelingsbedrag (x € 1 mln)	2,7	4,0	3,2
<i>Terugvordering</i> ³			
Incassoratio 2014 (%)	21	43	51
Incassoratio 2015 (%)	- ³	22	44
Incassoratio 2016 (%)	- ³	- ³	23

¹ Ipsos «Kennis der verplichtingen en detectiekans 2016».

² SVB, jaarverslag.

³ Deze cijfers komen niet voor.

A6. Inkomensondersteuning AOW

Per 1 januari 2015 is een inkomensondersteuning voor AOW-gerechtigden geïntroduceerd die afhankelijk is van de opbouwjaren op grond van de AOW. De regeling wordt uitgevoerd door de SVB en gefinancierd uit het Ouderdomsfonds.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitkeringslasten Inkomensondersteuning AOW komen ruim € 2,5 miljoen hoger uit dan begroot. Indien rekening wordt gehouden met de ten tijde van de begrotingsopstelling geraamde loon- en prijsbijstelling (€ 5 miljoen, in tabel 4.8.2 onderdeel van de post nominaal) is de realisatie € 2,5 miljoen lager dan de raming.

Beleidsrelevante kerncijfers

Tabel 4.8.7 Kerncijfers inkomensondersteuning AOW¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Volume inkomensondersteuning AOW (x 1.000 personen, jaargemiddelde)	–	3.329	3.364	3.366	– 2

¹ SVB, jaarverslag.

B. Ontvangsten

De ontvangsten hebben betrekking op de OBR en betreffen een terugbetaling van de SVB van teveel ontvangen middelen in 2015. Het voorschot dat in 2015 aan de SVB is overgemaakt, bleek achteraf hoger te liggen dan de uitgaven van de SVB gedurende dat jaar. Dit is in 2016 door de SVB aan SZW terugbetaald.

Aanvullende arbeidspensioenen

Aanvullend pensioen is een arbeidsvoorwaarde. Sociale partners zijn verantwoordelijk voor de inhoud en de reikwijdte van pensioenregelingen. De overheid stelt regels vast om te bevorderen dat toezeggingen ook daadwerkelijk worden nagekomen.

Beleidsrelevante kerncijfers

Als kerncijfers zijn het totaal aantal pensioenfondsen opgenomen en het aantal pensioenfondsen met een dekkingsgraad onder de 130%, alsmede de daarbij betrokken deelnemers en gepensioneerden. De maatstaf van 130% is gekozen omdat een dergelijke dekkingsgraad gemiddeld genomen toereikend is om de pensioenverplichtingen na te komen. Het aantal pensioenfondsen neemt jaarlijks af. Het gaat hierbij vooral om de pensioenfondsen met een geringe omvang. Door schaalvergroting met andere pensioenfondsen kan beter worden voldaan aan de eisen die worden gesteld aan een verantwoord beheer. Het aandeel pensioenfondsen – ook in termen van daarbij betrokken deelnemers en gepensioneerden – met een dekkingsgraad lager dan 130% is vergelijkbaar met dat van voorafgaande jaren.

Tabel 4.8.8 Kerncijfers aanvullende pensioenen¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016
Totaal aantal pensioenfondsen ²	245	231	219
Aantal pensioenfondsen met dekkingsgraad ≤130%	227	212	208
Aantal bij deze fondsen betrokken deelnemers (x 1.000)	5.130	5.082	5.273
Aantal bij deze fondsen betrokken gepensioneerden (x 1.000)	2.943	3.144	3.144

¹ DNB, statistiek toezicht pensioenfondsen.

² Pensioenfondsen zonder eigen verplichtingen, bijvoorbeeld de volledig herverzekerde fondsen, kennen geen dekkingsgraad en zijn daarom niet opgenomen in de tabel.

Artikel

Algemene doelstelling

9. Nabestaanden

De overheid beschermt nabestaande partners en wezen voor zover nodig tegen de financiële gevolgen van het verlies van partner of ouders.

De overheid vindt dat mensen die geconfronteerd zijn met het overlijden van hun partner of ouder(s) en die vanwege de zorg voor een kind of arbeidsongeschiktheid niet (volledig) in een eigen inkomen kunnen voorzien, verzekerd moeten zijn van financiële ondersteuning. Daarom regelt zij op grond van de Algemene nabestaandenwet (Anw) een nabestaandenuitkering voor de overblijvende partner en een wezenuitkering voor kinderen die beide ouders hebben verloren.

Inwoners van Caribisch Nederland die geconfronteerd zijn met het overlijden van hun partner of ouder(s), hebben op grond van de Algemene weduwen- en wezenverzekering (AWW) recht op een uitkering.

Rol en verantwoordelijkheid

De Minister **financiert** de inkomensondersteuning met begrotingsgefinancierde uitkeringsregelingen. Bij de premiegefinancierde uitkeringsregelingen **regisseert** de Minister. Hij is in deze rollen verantwoordelijk voor:

- De vormgeving, het onderhoud en de werking van het stelsel van wet- en regelgeving;
- De vaststelling van het niveau van de uitkeringen van de onderscheiden regelingen;
- De sturing van en het toezicht op de rechtmatige, doeltreffende en doelmatige uitvoering door de SVB;
- De organisatie van de eigen uitvoering binnen het verband van de Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN).

Beleidsconclusies

Op het terrein van nabestaanden is in 2016 geen nieuw beleid gemaakt. De met het beleid beoogde resultaten zijn gerealiseerd.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 4.9.1 Begrotingsgefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 9 (x € 1.000)							
Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Verplichtingen	-	814	864	1.110	1.072	1.083	- 11
Uitgaven	869	814	864	1.110	1.072	1.083	- 11
<i>Inkomensoverdrachten</i>	869	814	864	1.110	1.072	1.083	- 11
AWW (Caribisch Nederland)	869	814	864	1.110	1.072	1.083	- 11
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0

Tabel 4.9.2 Premiegefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 9 (x € 1.000)

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Uitgaven	859.031	724.640	594.282	452.437	424.300	455.745	- 31.445
<i>Inkomensoverdrachten</i>	<i>859.031</i>	<i>724.640</i>	<i>594.282</i>	<i>452.437</i>	<i>424.300</i>	<i>449.969</i>	<i>- 25.669</i>
Anw	843.342	711.461	584.645	444.437	417.300	442.003	- 24.703
Tegemoetkoming Anw	15.689	13.179	9.637	8.000	7.000	7.966	- 966
<i>Nominaal</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>5.776</i>	<i>- 5.776</i>
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0

Toelichting financiële instrumenten

A. Inkomensoverdrachten**A1. Algemene weduwen- en wezenverzekering (Caribisch Nederland)**

Inwoners van Caribisch Nederland die geconfronteerd zijn met het overlijden van hun partner of ouder(s), hebben op grond van de AWW recht op een uitkering. De SZW-unit bij de Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN) is verantwoordelijk voor de uitvoering van deze regeling in Caribisch Nederland.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitkeringslasten Algemene weduwen- en wezenverzekering Caribisch Nederland zijn vrijwel op het begrote bedrag uitgekomen.

*Beleidsrelevante kerncijfers*Tabel 4.9.3 Kerncijfers AWW (Caribisch Nederland)¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Volume AWW (x 1.000 personen, ultimo)	0,3	0,3	0,3	0,3	0

¹ SZW-unit RCN.**A2. Algemene nabestaandenwet (Anw) inclusief tegemoetkoming Anw**

De Anw is een volksverzekering en regelt bij overlijden een uitkering voor de partner en een wezenuitkering voor kinderen die beide ouders hebben verloren. Daarnaast ontvangt iedere Anw-gerechtigde maandelijks de Anw-tegemoetkoming. De Anw wordt door de SVB uitgevoerd.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitkeringslasten Anw, inclusief tegemoetkoming, komen € 26 miljoen lager uit dan begroot. Indien rekening wordt gehouden met de ten tijde van de begrotingsopstelling geraamde loon- en prijsbijstelling (€ 6 miljoen, in tabel 4.9.2 onderdeel van de post nominaal) is de realisatie € 31 miljoen lager dan begroot. De Anw-uitgaven komen voornamelijk

lager uit doordat er minder nabestaanden met een Anw-uitkering waren dan verwacht. Dit hangt onder andere samen met beleid dat eerder ingevoerd is.

Beleidsrelevante kerncijfers

Het aantal Anw-uitkeringen (zowel in uitkeringsjaren als in personen) daalt ten opzichte van voorgaande jaren. De volumes in de Anw dalen al een aantal jaren, maar zijn in 2016 sneller gedaald dan geraamd.

Tabel 4.9.4 Kerncijfers Anw¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Volume Anw (x 1.000 uitkeringsjaren, jaargemiddelde)	37 ²	32 ²	29	32	- 3
Volume Anw (x 1.000 personen, jaargemiddelde) ³	47	39	36	40	- 4
<hr/>					
Volume nabestaandenuitkering (x 1.000 uitkeringsjaren, jaargemiddelde), ingang recht voor 1 juli 1996	12	10	9	9	0
waarvan nabestaanden met kind	0	0	0	<0,1	- <0,1
waarvan nabestaandenuitkering o.g.v. arbeidsongeschiktheid	12	10	9	9	0
<hr/>					
Volume nabestaandenuitkering (x 1.000 uitkeringsjaren, jaargemiddelde), ingang recht na 1 juli 1996	25	20	19	22	- 3
waarvan nabestaanden met kind	0	8	8	9	- 1
waarvan nabestaandenuitkering o.g.v. arbeidsongeschiktheid	25	12	11	12	- 1
<hr/>					
Volume wezenuitkering (x 1.000 uitkeringsjaren, jaargemiddelde)	1,4	1,4	1,3	1,4	- 0,1

¹ SVB, jaarverslag.

² Berekeningen SVB. De in het SVB-jaarverslag gepresenteerde uitkeringsjaren zijn excl. de uitkeringen die binnen het begrotingsjaar (2014, 2015) met terugwerkende kracht zijn verstrekt.

³ SVB, administratie.

Handhaving

De kerncijfers op het gebied van preventie laten een stabiel beeld zien. Het aantal geconstateerde overtredingen is gelijk gebleven, terwijl het totale benadelingsbedrag licht is gestegen. De incassoratio 2016 laat in het eerste jaar bijna een verdubbeling zien ten opzichte van de incassoratio's van 2015 en 2014 in het eerste jaar. De incassoratio kan bij de Anw snel fluctueren doordat het volume klein is en enkele grote vorderingen een grote impact kunnen hebben.

Tabel 4.9.5 Kerncijfers Anw (fraude en handhaving)

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016
<i>Preventie</i> ¹			
Gepercipieerde detectiekans (%)	83	83	80
Kennis van de verplichtingen (%)	90	84	83
<i>Opsporing</i> ²			
Aantal geconstateerde overtredingen met financiële benadeling (x 1.000)	0,1	0,1	0,1
Totaal benadelingsbedrag (x € 1 mln)	1,9	2,2	2,6
<i>Terugvordering</i> ³			
Incassoratio 2014 (%)	12	32	37
Incassoratio 2015 (%)	– ³	11	30
Incassoratio 2016 (%)	– ³	– ³	22

¹ Ipsos «Kennis der verplichtingen en detectiekans 2016».

² SVB, jaarverslag.

³ Deze cijfers komen niet voor.

Artikel

10. Tegemoetkoming ouders

Algemene doelstelling

De overheid biedt een financiële tegemoetkoming aan ouders of verzorgers voor de kosten van kinderen.

De overheid biedt ouders of verzorgers een financiële tegemoetkoming voor de kosten voor verzorging en opvoeding van kinderen op grond van de Algemene kinderbijslagwet (AKW). Gezinnen met een laag of middeninkomen komen daarnaast in aanmerking voor een tegemoetkoming op grond van de Wet op het kindgebonden budget (WKB).

Rol en verantwoordelijkheid

De Minister **financiert** de tegemoetkoming met uitkeringsregelingen. Hij is in deze rol verantwoordelijk voor:

- De vormgeving, het onderhoud en de werking van het stelsel van wet- en regelgeving;
- De vaststelling van het niveau van de tegemoetkoming op grond van de AKW en de WKB;
- De sturing van en het toezicht op de rechtmatige, doelmatige en doeltreffende uitvoering van de AKW door de SVB.

De Minister van Financiën is verantwoordelijk voor de rechtmatige, doelmatige en doeltreffende uitvoering van de WKB door de Belastingdienst.

Beleidsconclusies

De in de begroting 2016 aangekondigde beleidswijzigingen zijn gerealiseerd. Bij het Belastingplan 2016 is daarnaast besloten het basiskinderbijslagbedrag met € 34 op jaarbasis te verhogen. Tevens is het extra bedrag aan kinderbijslag voor een alleenstaande ouder of een alleenverdienende ouder met een thuiswonend kind dat intensieve zorg behoeft verhoogd ([Stb. 2016, nr. 59](#)). Verder is in 2016 de wet kinderbijslagvoorziening BES in werking getreden. De kinderbijslag op de BES is bij de invoering op 1 januari 2016 evenredig aan de Nederlandse verhoogd tot 40 USD per maand. Daarnaast zijn in overeenstemming met de besturen van de openbare lichamen de kinderbijslagbedragen voor St. Eustatius en Saba extra verhoogd tot 42 USD. In het kindgebonden budget is het tweede kindbedrag eenmalig per 1 januari 2016 verhoogd. Het bedrag voor derde kinderen en vierde en volgende kinderen is per 1 januari 2016 structureel verhoogd. Deze maatregelen hebben een positief effect op de inkomenspositie van gezinnen met kinderen.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 4.10.1 Begrotingsgefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 10 (x € 1.000)

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Verplichtingen	–	4.335.531	4.441.886	5.310.186	5.468.559	5.433.168	35.391
Uitgaven	4.394.526	4.335.531	4.441.886	5.310.186	5.468.559	5.429.468	39.091
<i>Inkomensoverdrachten</i>	<i>4.394.526</i>	<i>4.335.531</i>	<i>4.441.886</i>	<i>5.310.186</i>	<i>5.468.559</i>	<i>5.429.468</i>	<i>39.091</i>
AKW	3.225.000	3.236.910	3.202.671	3.238.238	3.323.000	3.339.515	– 16.515
Kinderbijslagvoorziening BES	0	0	0	0	1.868	1.740	128
WKB	1.140.214	1.071.121	1.213.415	2.063.020	2.143.517	2.088.213	55.304
TOG	24.100	23.000	21.900	5.428	0	0	0
TOG-kopje	5.212	4.500	3.900	3.500	174	0	174
Ontvangsten	242.847	185.843	205.454	217.589	261.245	239.915	21.330

Toelichting financiële instrumenten

A. Inkomensoverdrachten

A1. Algemene Kinderbijslag Wet (AKW)

De AKW biedt ouders een tegemoetkoming in de kosten die het opvoeden en verzorgen van kinderen onder de 18 jaar met zich mee brengt. De AKW wordt uitgevoerd door de SVB.

Budgettaire ontwikkelingen

De gerealiseerde uitkeringslasten AKW zijn € 17 miljoen lager uitgekomen dan begroot. Dit is ongeveer 0,5% van de begrote uitgaven.

Beleidsrelevante kerncijfers

Het aantal gezinnen met kinderbijslag ligt vrijwel op de stand uit de begroting 2016. Het aantal telkinderen is iets lager uitgekomen dan verwacht.

Tabel 4.10.2 Kerncijfers AKW¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Aantal gezinnen AKW (x 1.000, jaargemiddelde)	1.922	1.917	1.913	1.912	1
Aantal telkinderen AKW (x 1.000, jaargemiddelde)	3.416	3.423	3.405	3.419	– 14

¹ SVB, administratie.

Handhaving

De kerncijfers AKW over fraude en handhaving laten een stabiel beeld zien.

Tabel 4.10.3 Kerncijfers AKW (fraude en handhaving)

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016
<i>Preventie</i> ¹			
Gepercipieerde detectiekans (%)	71	74	71
Kennis van de verplichtingen (%)	78	76	77
<i>Opsporing</i> ²			
Aantal geconstateerde overtredingen met financiële benadeling (x 1.000)	2,3	2,0	1,6
Totaal benadelingsbedrag (x € 1 mln)	1,2	1,2	1,0
<i>Terugvordering</i> ²			
Incassoratio 2014 (%)	55	69	74
Incassoratio 2015 (%)	– ³	50	69
Incassoratio 2016 (%)	– ³	– ³	54

¹ Ipsos «Kennis der verplichtingen en detectiekans 2016».

² SVB, jaarverslag.

³ Deze cijfers komen niet voor.

A2. Kinderbijslagvoorziening BES

De kinderbijslagvoorziening BES biedt ouders en verzorgers die op Bonaire, St. Eustatius en Saba wonen een tegemoetkoming voor de kosten van opvoeding en verzorging van kinderen die nog geen 18 jaar zijn. De kinderbijslagvoorziening BES wordt uitgevoerd door de RCN-unit SZW namens de Minister van SZW.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitkeringslasten aan de kinderbijslagvoorziening BES zijn € 0,1 miljoen hoger uitgekomen dan begroot. Dit wordt onder andere verklaard door een verhoging van het uitkeringsniveau die ten tijde van de begroting 2016 niet was voorzien.

Beleidsrelevante kerncijfers

Tabel 4.10.4 Kerncijfers Wet kinderbijslagvoorziening BES¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Aantal kinderen kinderbijslagvoorziening BES (x 1.000, jaargemiddelde)	–	–	4,6	5,0	– 0,4

¹ SZW-unit RCN.

A3. Wet op het Kindgebonden Budget (WKB)

Het kindgebonden budget is een inkomensafhankelijke tegemoetkoming van de overheid in de kosten van kinderen voor gezinnen tot een bepaald inkomen en vermogen. De WKB wordt uitgevoerd door Belastingdienst/ Toeslagen. Indien sprake is van een aanvulling op buitenlandse gezinstoeslagen, is de SVB verantwoordelijk voor de uitbetaling van de WKB.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitgaven aan het kindgebonden budget zijn € 55 miljoen hoger uitgekomen dan begroot. Als gevolg van de indexering van de WKB-bedragen per 1-1-2016 stijgen de lasten met ongeveer € 15 miljoen. Het resterende verschil (ongeveer € 40 miljoen) is het saldo van diverse oorzaken. Het gaat daarbij om lagere uitgaven door een iets lager aantal WKB-ontvangers dan verwacht (ondanks de hoger dan verwachte asielmigratie) en hogere uitgaven door diverse mutaties in kasposten, waaronder nabetalingen.

Beleidsrelevante kerncijfers

Het aantal huishoudens en het aantal kinderen met kindgebonden budget is lager uitgekomen dan verwacht. De voornaamste oorzaak is een inkomensontwikkeling die gunstiger is dan verwacht. Hierdoor hadden minder huishoudens recht op WKB.

Tabel 4.10.5 Kerncijfers WKB¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Aantal huishoudens WKB (x 1.000, jaargemiddelde)	778	754	757	770	- 13
Aantal kinderen WKB (x 1.000, jaargemiddelde)	1.419	1.387	1.389	1.455	- 66
Aantal alleenstaande ouders WKB (x 1.000, jaargemiddelde)	-	309	318	337	- 19

¹ Ministerie van Financiën, Belastingdienst.

A4. Tegemoetkoming ouders van thuiswonende gehandicapte kinderen (TOG)

De TOG gaf extra financiële steun aan ouders met een thuiswonend kind met een lichamelijke of verstandelijke handicap. Het zogenaamde TOG-kopje maakte onderdeel uit van de TOG-regeling. Dit onderdeel was specifiek gericht op alleenverdienerhuishoudens. Vanaf 2015 zijn de TOG en het TOG-kopje geïntegreerd in de kinderbijslag. De TOG werd uitgevoerd door de SVB.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitgaven aan het TOG-kopje betreffen een afrekening met de SVB van de bevoorschotting over het jaar 2015.

B. Ontvangsten

De ontvangsten zijn € 21 miljoen hoger uitgekomen dan begroot. Dit betreft vrijwel geheel een afrekening met de SVB van de bevoorschotting van de AKW over het jaar 2015. De ontvangsten ten gevolge van terugvorderingen van het kindgebonden budget zijn vrijwel op het begrote bedrag uitgekomen.

Artikel

Algemene doelstelling

11. Uitvoering

De overheid voorziet de uitvoeringsorganisaties van financiële middelen voor een rechtmatige, doelmatige, doeltreffende en klantgerichte uitvoering van sociale zekerheidsregelingen, binnen de kaders die de overheid stelt.

De uitvoering van de sociale zekerheidswetten vindt mede plaats door ZBO's en RWT's. De Minister van SZW bepaalt de kaders waarbinnen de uitvoering tot stand komt en stelt uitvoeringsbudget ter beschikking aan het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) inclusief het Bureau Keteninformatisering Werk en Inkomen (BKWI), de Sociale Verzekeringsbank (SVB) en het Inlichtingenbureau (IB). Hij maakt daarbij prestatieafspraken en stuurt op rechtmatige, doelmatige, doeltreffende en klantgerichte uitvoering. Hiertoe is een planning- en controlcyclus ingericht tussen de uitvoeringsorganen en het ministerie.

Rol en verantwoordelijkheid

De Minister is verantwoordelijk voor het **doen uitvoeren** van de sociale zekerheidswetgeving door de uitvoeringsorganen en draagt zorg voor:

- De vormgeving, het onderhoud en de werking van het stelsel van wet- en regelgeving (wet SUWI) waarbinnen de uitvoeringsorganen opereren;
- De vormgeving van het stelsel van sociale zekerheidswetten die het UWV en de SVB uitvoeren;
- De vaststelling van de budgetten die aan het UWV, de SVB en het IB beschikbaar worden gesteld met daarbij passende prestatieafspraken;
- De sturing van en het toezicht op de rechtmatige, doelmatige, doeltreffende en klantgerichte uitvoering door het UWV, de SVB en het IB en de verantwoording daarover;
- De vaststelling van de omvang van de middelen die aan de Landelijke Cliëntenraad (LCR) beschikbaar worden gesteld.

Beleidsconclusies

Voor het UWV en de SVB was 2016 een jaar waarin verder is gewerkt aan de implementatie van wet- en regelgeving. Bij het UWV betreft dit met name de Participatiewet, de Wet werk en zekerheid en de eerste aanpassingen daarvan. Bij de SVB hebben de aanpassingen van de Overbruggingsregeling veel aandacht gevergd.

In 2016 zijn structureel extra financiële middelen beschikbaar gesteld voor meer persoonlijke dienstverlening aan WW-gerechtigden door het UWV ([Tweede Kamer, 2015–2016, 33 566, nr. 93](#)). Sinds 1 oktober 2016 is de nieuwe dienstverlening landelijk uitgerold. Kern van de nieuwe opzet is dat meer gerichte en persoonlijke dienstverlening wordt ingezet om de kans op werkhervatting te vergroten. De dienstverlening varieert in intensiteit en is aangepast aan de persoonlijke behoeften en mogelijkheden van de werkzoekenden. De dienstverlening kan bestaan uit bijvoorbeeld persoonlijke gesprekken, workshops, competentietesten, netwerktrainingen en scholingsvouchers.

In 2016 is veel aandacht besteed aan het beheersen van de achterstanden bij herbeoordelingen en is een plan opgezet om de beschikbare capaciteit van verzekeringsartsen de komende jaren te maximaliseren ([Tweede Kamer, 2015–2016, 26 448, nr. 569](#)).

Omdat het in het kader van de banenafpraak belangrijk is dat mensen in de Wajong2010 goede en voldoende ondersteuning ontvangen van het UWV is het dienstverleningsbudget voor de Wajong2010 in 2016 meerjarig verhoogd.

De Algemene Rekenkamer (AR) heeft in 2016 onderzoek gedaan naar de balans tussen ambities, mensen, middelen en doelen bij het UWV. De AR constateert dat het UWV de afgelopen jaren de taken adequaat heeft uitgevoerd. In relatie tot het groot aantal wijzigingen in en implementatie van wet- en regelgeving, de bezuinigingen en oplopende werkloosheid is dit geen geringe prestatie, aldus de AR. Op een aantal punten worden er concrete handvatten gegeven om verbeteringen door te voeren, bijvoorbeeld om de relatie tussen kosten en prestaties te versterken. Het rapport «UWV, balanceren tussen ambities en middelen» is op 31 januari 2017 naar de Tweede Kamer verstuurd ([Tweede Kamer, 2016–2017, 26 488, nr. 586](#)).

In het UWV-informatieplan heeft het UWV uitgewerkt hoe het ICT-landschap de komende jaren toekomstbestendig gemaakt wordt ([Tweede Kamer, 2015–2016, 26448, nr. 575](#)). Een belangrijk project daarbij is het ICT-project «één uniforme betaalomgeving (1UBO)». Met dit project wordt een eerste stap gezet om de uitkeringssystemen van het UWV te vereenvoudigen en te moderniseren. Het Bureau ICT-Toetsing (BIT) heeft hierover positief geadviseerd en het UWV is gestart met de uitvoering.

De SVB heeft in 2016 gewerkt aan de concretisering en implementatie van de Veranderagenda ([Tweede Kamer, 2015–2016 26 448, nr. 571](#)). De Veranderagenda moet bijdragen aan doelstellingen die gericht zijn op betrouwbaarheid, continuïteit en wendbaarheid van de SVB-organisatie. Onderdeel van de Veranderagenda is de vernieuwing van het AKW-systeem (vAKWerk). Hierover heeft het Bureau ICT-Toetsing (BIT) een positief advies uitgebracht en de werkzaamheden hiervoor zijn inmiddels gestart.

In onderstaande tabel zijn de rechtmatigheidsindicatoren voor het UWV en de SVB weergegeven. De realisaties zijn in lijn met de afgesproken streefwaarden.

Tabel 4.11.1 Indicatoren rechtmatigheid uitvoering ZBO's

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Streef- waarde Begroting 2016	Vershil 2016
Rechtmatigheid UWV (in %) ¹	98,9	99,3	99,0	99	0
Rechtmatigheid SVB (in %) ²	99,9	99,9	99,9	99	0,9

¹ UWV, jaarverslag.

² SVB, jaarverslag.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 4.11.2 Begrotingsgefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 11 (x € 1.000)

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Verplichtingen	–	454.688	445.088	438.181	433.006	458.267	– 25.261
Uitgaven	493.138	454.688	445.088	438.181	433.006	458.267	– 25.261
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's¹</i>	<i>492.486</i>	<i>454.044</i>	<i>444.133</i>	<i>437.532</i>	<i>432.328</i>	<i>457.627</i>	<i>– 25.299</i>
UWV	379.397	344.878	339.747	331.571	324.638	346.966	– 22.328
SVB	103.980	101.385	97.661	99.590	100.687	104.936	– 4.249
IB	6.476	7.781	6.725	6.371	7.003	5.725	1.278
RWI	2.633	0	0	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan nationale organisaties</i>	<i>652</i>	<i>644</i>	<i>955</i>	<i>649</i>	<i>678</i>	<i>640</i>	<i>38</i>
LCR	652	644	955	649	678	640	38
Ontvangsten	5.817	6.289	6.522	10.144	16.367	0	16.367

¹ Deze bedragen hebben alleen betrekking op de uitvoering van het SZW-beleid door de ZBO's.

Tabel 4.11.3 Premiegefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 11 (x € 1.000)

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Uitgaven	1.529.448	1.559.088	1.696.520	1.607.496	1.527.338	1.502.772	24.566
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's¹</i>	<i>1.529.448</i>	<i>1.559.088</i>	<i>1.696.520</i>	<i>1.607.496</i>	<i>1.527.338</i>	<i>1.482.479</i>	<i>44.859</i>
UWV	1.391.800	1.428.300	1.568.458	1.485.496	1.411.327	1.371.430	39.897
SVB	137.648	130.788	128.062	122.000	116.011	111.049	4.962
<i>Nominaal</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>20.293</i>	<i>– 20.293</i>
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0

¹ Deze bedragen hebben alleen betrekking op de uitvoering van het SZW-beleid door de ZBO's.

Toelichting financiële instrumenten

A. Bijdrage aan ZBO's/RWT's

De Minister van SZW stelt de financiële kaders vast voor het UWV, de SVB en het IB, waarbinnen deze organisaties hun jaarplannen dienen op te stellen. Deze financiële kaders hebben alleen betrekking op de uitvoering van SZW-taken door genoemde ZBO's. In de jaarplannen nemen het UWV

en de SVB een verdeling van de uitvoeringskosten naar wet en/of fonds op. De Minister stuurt in eerste aanleg op het totaalbudget per organisatie. Uitgangspunt daarbij is dat de organisaties zelfstandig de uitvoering organiseren en over de realisatie via het jaarverslag verantwoording afleggen aan de Minister van SZW. Hij maakt daarbij prestatieafspraken en stuurt op rechtmatige, doelmatige, doeltreffende en klantgerichte uitvoering.

Budgettaire ontwikkelingen

De uitvoeringskosten van het UWV en de SVB wijzigen in de loop der jaren als gevolg van beleidswijzigingen en als gevolg van volumeontwikkelingen in de onderscheiden wetten. Voor een nadere toelichting op de volumeontwikkelingen wordt naar de desbetreffende artikelen verwezen.

De realisatie van de begrotingsgefinancierde uitvoeringskosten van het UWV is € 22 miljoen lager dan begroot. De premiegefinancierde uitvoeringskosten UWV komen € 40 miljoen hoger uit dan begroot. Indien rekening wordt gehouden met de ten tijde van de begrotingsopstelling geraamde loon- en prijsbijstelling (€ 19 miljoen) is de realisatie bij de premiegefinancierde uitgaven circa € 21 miljoen hoger dan begroot. Deze uitkomsten komen door budgettair neutrale herschikkingen tussen begrotings- en premiegefinancierde uitvoeringskosten (€ 40 miljoen) en door enkele beleidsmatige mutaties. De beleidsmatige mutaties betreffen de nieuwe regelingen in het kader van «Doorstart naar nieuw werk» ([Tweede Kamer, 2015–2016, 33 566, nr. 93](#)), extra middelen voor herbeoordelingen in de WGA en enkele kleinere mutaties.

De realisatie van de begrotingsgefinancierde uitvoeringskosten van de SVB is € 4 miljoen lager dan begroot. De premiegefinancierde uitvoeringskosten SVB komen € 5 miljoen hoger uit dan begroot. Indien rekening wordt gehouden met de ten tijde van de begrotingsopstelling geraamde loon- en prijsbijstelling (€ 1,5 miljoen), dan is de realisatie bij de premiegefinancierde uitgaven circa € 3,5 miljoen hoger dan begroot.

De opgelegde taakstellingen zijn in de uitvoeringsbudgetten van de ZBO's verwerkt. In tabel 4.11.4 zijn de uitvoeringskosten van het UWV en de SVB toegedeeld aan de onderscheiden wetten en regelingen. Deze toedeling is extracomptabel.

B. Bijdrage aan nationale organisaties

De LCR is een overlegorgaan ingesteld bij Wet SUWI waarin landelijke cliëntenorganisaties, vertegenwoordigers van gemeentelijke cliëntenraden en vertegenwoordigers van de centrale cliëntenraden van de SVB en het UWV zitting hebben. De LCR heeft tot taak periodiek te overleggen met het UWV, de SVB, de gemeenten en de Minister van SZW over onderwerpen op het terrein van werk en inkomen. De Minister van SZW stelt de financiële kaders vast voor de LCR, waarbinnen de LCR een jaarplan dient op te stellen.

Budgettaire ontwikkelingen

De bijdrage aan de LCR is € 38.000 hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door een loon- en prijsbijstelling van € 9.000 en € 29.000 aan extra middelen voor de uitvoering van een inventarisatie naar de vraag wat de succes- en faalfactoren zijn bij het organiseren van cliëntenparticipatie in de arbeidsmarktregio.

C. Ontvangsten

De ontvangsten betreffen in 2016 circa € 16 miljoen. Dit betreffen verrekeningen over rijksvergoedingen met betrekking tot de uitvoeringskosten van het UWV en de SVB in 2015.

Tabel 4.11.4 Extracomptabel overzicht begrotingsgefinancierde en premiegefinancierde uitvoeringskosten (x € 1.000)

	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016
UWV (incl. BKWI)	1.771.197	1.773.178	1.908.206	1.817.067	1.735.965
<i>Begrotingsgefinancierd</i>	<i>379.397</i>	<i>344.878</i>	<i>339.748</i>	<i>331.571</i>	<i>324.638</i>
IOW	250	200	1.325	1.775	1.907
Wajong	118.435	96.126	117.878	114.518	108.170
Re-integratie Wajong	33.923	65.582	70.496	78.642	86.631
Basisdienstverlening	188.956	141.580	100.322	85.056	80.053
Uitvoeringskosten WW 50+	–	10.200	19.550	15.450	13.600
Regeling vouchers kansberoep	–	–	–	–	900
WSW-indicatiestelling	28.533	22.048	21.965	10.563	5.313
Beoordeling gemeentelijke doelgroep	–	–	–	16.930	19.340
Compensatieregeling musici en artiesten	–	–	11	0	0
BKWI	9.300	9.142	8.201	8.637	8.724
<i>Premiegefinancierd</i>	<i>1.391.800</i>	<i>1.428.300</i>	<i>1.568.458</i>	<i>1.485.496</i>	<i>1.411.327</i>
WAO	134.896	96.000	87.750	79.568	80.358
IVA	67.720	74.000	80.630	91.822	98.874
WGA	220.520	239.000	235.878	230.600	244.844
WAZ	4.000	3.000	3.242	3.299	3.744
WW	491.972	566.000	853.176	731.623	649.324
ZW	259.332	209.000	269.309	260.412	270.853
WAZO	26.360	24.000	13.148	14.052	10.484
Re-integratie WAZ/WAO/WIA/ZW	36.000	45.000	42.725	60.920	56.312
Re-integratie WW	151.000	167.000	0	0	0
Toevoeging aan bestemmingsfonds	–	5.300	– 17.400	13.200	– 3.466

	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016
SVB	241.078	232.173	225.723	221.591	216.698
<i>Begrotingsgefinancierd</i>					
	103.430	101.385	97.661	99.591	100.687
AKW	78.005	70.824	64.032	71.075	67.722
TOG	3.070	2.918	1.924	- 540	0
TAS	1.067	840	1.492	477	821
KOT/WKB	4.890	4.762	4.650	4.551	4.375
AIO	15.827	16.292	19.383	19.610	22.647
MKOB	571	900	459	37	0
Bijstand buitenland	-	424	320	155	270
Overbruggingsregeling AOW	-	4.425	3.082	1.363	2.652
Remigratiewet	-	-	2.319	2.863	2.200
<i>Premiegefinancierd</i>					
	137.648	130.788	128.062	122.000	116.011
AOW	118.577	114.509	116.454	110.900	105.674
Anw	19.071	16.279	11.608	11.100	10.337

Artikel

Algemene doelstelling

Rol en verantwoordelijkheid

Budgettaire gevolgen van beleid

12. Rijksbijdragen

De overheid borgt voldoende dekking in sociale fondsen.

De financiering van de sociale fondsen loopt hoofdzakelijk via premie-inning. In een aantal gevallen acht de overheid premieheffing niet wenselijk, bijvoorbeeld om te voorkomen dat premiepercentages blijvend toenemen en daarmee een evenwichtige koopkrachtontwikkeling in de weg staan. In andere gevallen acht de overheid financiering van een regeling via de algemene middelen passender, maar wordt wel gekozen voor uitvoering via de sociale fondsen. De sociale fondsen worden in dat geval via rijksbijdragen voorzien van voldoende financiering.

De Minister **financiert** de sociale fondsen uit de algemene middelen, al dan niet in aanvulling op premieheffing. Hij is in deze rol verantwoordelijk voor:

- de vaststelling van de hoogte van de rijksbijdragen aan de desbetreffende sociale fondsen;
- het betalen van de rijksbijdragen aan de sociale fondsen.

Tabel 4.12.1 Begrotingsgefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 12 (x € 1.000)

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Verplichtingen	–	8.041.464	11.353.370	13.207.236	12.806.406	13.147.314	– 340.908
Uitgaven	11.205.022	8.041.464	11.353.370	13.207.236	12.806.406	13.147.314	– 340.908
<i>Bijdrage aan sociale fondsen</i>	<i>11.205.022</i>	<i>8.041.464</i>	<i>11.353.370</i>	<i>13.207.236</i>	<i>12.806.406</i>	<i>13.147.314</i>	<i>– 340.908</i>
Kosten heffingskortingen AOW	3.380.700	1.659.300	2.000.000	1.963.200	2.033.300	2.023.500	9.800
Kosten heffingskortingen Anw	68.300	0	0	0	0	0	0
Vermogenstekort Ouderdomsfonds	7.421.800	5.999.500	9.073.100	11.003.900	10.525.800	10.885.300	– 359.500
Tegemoetkoming arbeidsongeschikten	265.202	315.260	208.480	173.802	175.574	171.557	4.017
Tegemoetkoming Anw-gerechtigden	15.541	12.904	9.336	8.318	7.075	7.966	– 891
Zwangere zelfstandigen	53.479	54.500	62.454	58.016	64.657	58.991	5.666
Ontvangsten	37	510	169	0	1.747	0	1.747

Toelichting financiële instrumenten

A. Bijdrage aan sociale fondsen

In dit artikel worden de aan de sociale fondsen verstrekte rijksbijdragen verantwoord. De uitgaven van de onderscheiden regelingen worden verantwoord in de beleidsartikelen 3, 5, 6, 8 en 9.

A1. Rijksbijdrage in de kosten van heffingskortingen (BIKK) AOW

Deze rijksbijdrage compenseert de gewijzigde premieopbrengst die het gevolg is van de invoering van de Wet inkomstenbelasting 2001. De hoogte van deze rijksbijdrage wordt jaarlijks aangepast aan de geraamde kosten van de heffingskortingen en wijzigingen van de belasting- en premietarieven in de eerste schijf.

Budgettaire ontwikkelingen

De realisatie van de uitgaven komt nagenoeg overeen met de begrote uitgaven.

A2. Rijksbijdrage vermogenstekort Ouderdomsfonds

De uitgaven uit het Ouderdomsfonds worden grotendeels gedekt door de premie-inkomsten. De hoogte van de AOW-premie is echter wettelijk gemaximeerd om te voorkomen dat de groeiende AOW-uitgaven leiden tot een alsmaar stijgende AOW-premie en een onevenwichtige koopkrachtontwikkeling. Dit leidt tot een jaarlijks exploitatietekort in het Ouderdomsfonds. De rijksbijdrage Ouderdomsfonds is bedoeld om het exploitatietekort in het Ouderdomsfonds aan te vullen zodat er een neutrale kaspositie voor dit fonds bestaat.

Budgettaire ontwikkelingen

De rijksbijdrage Ouderdomsfonds valt € 360 miljoen lager uit dan voor 2016 werd geraamd. Dat komt met name door de verekening van een vermogensoverschot uit 2015.

A3. Rijksbijdrage tegemoetkoming arbeidsongeschikten

De Wet Tegemoetkoming Chronisch zieken en Gehandicapten (Wtcg) is vanaf 2014 afgeschaft. De regeling van de tegemoetkoming arbeidsongeschikten is overgeheveld van de Wtcg naar de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (Wet WIA), de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wet Wajong), de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ) en de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO). De tegemoetkomingen voor de categorieën WAO, WAZ, IVA en WGA worden gefinancierd uit een rijksbijdrage die in het Toeslagenfonds wordt gestort. In deze rijksbijdrage zijn daarnaast de uitvoeringskosten van het UWV opgenomen. De tegemoetkomingen voor Wajonggerechtigden worden verantwoord op beleidsartikel 4.

Budgettaire ontwikkelingen

De realisatie van de uitgaven komt nagenoeg overeen met de begrote uitgaven.

A4. Rijksbijdrage tegemoetkoming Anw-gerechtigden

Deze rijksbijdrage is ter financiering van de in beleidsartikel 9 verwerde tegemoetkoming Anw.

Budgettaire ontwikkelingen

Het aantal nabestaanden dat aanspraak heeft gemaakt op de tegemoetkoming Anw is in 2016 lager uitgevallen dan geraamd. Hierdoor komt de rijksbijdrage € 0,9 miljoen lager uit dan begroot.

A5. Rijksbijdrage zwangere zelfstandigen (ZEZ)

De regeling Zelfstandig en Zwanger (ZEZ) voorziet in een uitkering aan zelfstandigen voorafgaand aan en volgend op de bevalling (zie ook beleidsartikel 6). Deze regeling wordt gefinancierd via een rijksbijdrage aan het Arbeidsongeschiktheidsfonds. Ook de uitkeringen voor zwangere

alfahulpen worden via deze rijksbijdrage gefinancierd. In deze rijksbijdrage zijn daarnaast de uitvoeringskosten van het UWV opgenomen.

Budgettaire ontwikkelingen

Per saldo zijn de uitgaven € 5,7 miljoen hoger dan begroot. Het aantal uitkeringen was circa 1.300 hoger, de gemiddelde uitkering was iets lager dan bij begroting verwacht.

B. Ontvangsten

Er is ruim € 1,7 miljoen ontvangen, dit betreft afrekeningen over voorgaande jaren van de rijksbijdrage tegemoetkoming arbeidsongeschikten.

Artikel

Algemene doelstelling

13. Integratie en maatschappelijke samenhang

De overheid bevordert de maatschappelijke samenhang en sociale stabiliteit door participatie en inburgering van iedereen met een migrantenachtergrond.

In het integratiebeleid ligt de nadruk op het doen ontstaan van een sociaal stabiele samenleving. Een sociaal stabiele samenleving betekent dat:

- Mensen zonder belemmeringen kunnen meedoen;
- Zij in al hun verscheidenheid met elkaar samenleven;
- Iedereen zich thuis voelt ongeacht herkomst, religie of levensovertuiging.

Het betekent ook dat migranten en hun kinderen zelfredzaam zijn en nieuwkomers verantwoordelijk zijn voor hun inburgering. Dit wordt gerealiseerd door:

- Het bevorderen van samenhang en het voorkomen van maatschappelijke spanningen;
- Het werken aan een evenredige positie en participatie in de Nederlandse samenleving en aan een evenredig bereik en effectiviteit van voorzieningen voor alle burgers in Nederland;
- Er voor te zorgen dat nieuwkomers snel de Nederlandse taal machtig zijn en kennis hebben van de Nederlandse samenleving.

Rol en verantwoordelijkheid

De Minister **stimuleert** met behulp van onder andere financiële instrumenten de zelfredzaamheid en deelname aan de samenleving van migranten. Hij **financiert** inkomensondersteuning met een sociaal leenstelsel en een uitkeringsregeling (Remigratiewet). Hij is in deze rollen verantwoordelijk voor:

- De vormgeving, het onderhoud en de werking van het inburgeringstelsel;
- De visie en samenhang van het integratiebeleid en de daarvoor benodigde kennis;
- Het aanspreken van de vakdepartementen op hun verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat reguliere voorzieningen toegankelijk en effectief zijn voor alle burgers;
- De uitvoering van de Remigratiewet, de Wet inburgering en de Wet inburgering buitenland.

Beleidsconclusies

De inrichting van de expertise-unit sociale stabiliteit werd in 2016 op een hoger plan gebracht, waarbij de formatie op volle kracht kwam. Er werden in 2016 onder meer tools en trainingen ontwikkeld om maatschappelijke spanningen te herkennen en te voorkomen. Ook kregen circa 50 gemeenten individuele adviezen over onder andere de opbouw van netwerken van sleutelfiguren, radicalisering, rechtsextremisme en spanningen bij inwoners van Turkse afkomst.

In het najaar van 2016 is het wetsvoorstel Wijziging van de Wet inburgering en enkele andere wetten in verband met het toevoegen van het onderdeel participatieverklaring aan het inburgeringsexamen en de wettelijke vastlegging van de maatschappelijke begeleiding bij de Tweede Kamer ingediend ([Tweede Kamer, 2016–2017, 34 584, nr. 2](#)). Daarmee is invulling gegeven aan het voornemen om asielmigranten en overige migranten van buiten de Europese Unie een participatieverklaringstraject te laten doorlopen. Het participatieverklaringstraject is gepositioneerd als het beginstuk van de inburgering en markeert een vast moment in de doorlopende leerlijn over de Nederlandse kernwaarden. Invoering is per 1 juli 2017 voorzien.

Naast bovengenoemde resultaten kenmerkte 2016 zich vooral door intensiveringen op bestaande regelingen. Vanwege de verhoogde asielinstroom heeft het kabinet maatregelen getroffen om deze instroom te beperken en om degenen die wel in Nederland worden toegelaten zo te faciliteren dat integratie in de Nederlandse samenleving zo soepel mogelijk plaatsvindt. Daarbij wordt participatie op de arbeidsmarkt als belangrijk doel gezien. De intensiveringen leiden tot hogere uitgaven op het terrein van de voorinburgering, maatschappelijke begeleiding inclusief participatieverklaring, het leenstelsel en de screening (opleiding, competenties en werkervaring) van vergunninghouders.

Op 11 oktober 2016 heeft de Minister van SZW in een brief aan de Tweede Kamer uiteengezet welke knelpunten en belemmeringen binnen het huidige inburgeringsstelsel extra inzet of kennis behoeven ([Tweede Kamer, 2016–2017, 32 824, nr. 161](#)). Aanleiding van deze probleemanalyse en mogelijke oplossingen vormden de tegenvallende resultaten van het nieuwe inburgeringsstelsel waarover de Tweede Kamer in april van dat jaar geïnformeerd is.

In de tweede helft van het jaar heeft de Algemene Rekenkamer (AR) separaat een [onderzoek](#) uitgevoerd naar het nieuwe inburgeringsstelsel (Wet inburgering 2013). De AR constateert eveneens dat de resultaten van het inburgeringsbeleid achter blijven bij de verwachtingen. Onder verwijzing naar onder meer [de brief van 11 oktober 2016](#) heeft de Minister aangegeven hoe SZW met de aanbevelingen van de AR zal omgaan.

In 2016 vond tevens de beleidsdoorlichting plaats van artikel 13 van de begroting van SZW over de periode 2000–2015. In de beleidsdoorlichting is eerst gekeken naar het doel van het integratiebeleid: groepen met een Nederlandse en een migratieachtergrond zijn op een aantal integratiethema's evenredig vertegenwoordigd. Het eindrapport concludeert dat op de meeste integratiethema's sprake is van een voortschrijdende positieve ontwikkeling in de richting van doelbereik: een evenredige maatschappelijke positie van groepen met een migratieachtergrond in Nederland. Een uitzondering hierop is de positie op de arbeidsmarkt. En dat is een zorgwekkende uitkomst voor de integratie van groepen met een migratieachtergrond.

Inzicht in doeltreffendheid en doelmatigheid ontbreekt bij veel aspecten van het integratiebeleid. Wel concludeert de doorlichting dat het beleid rond inburgering en voortijdig schoolverlaten doeltreffend is. Het kabinet zet in de reactie op de beleidsdoorlichting ([Tweede Kamer, 2016–2017, 30 982, nr. 31](#)) in op het creëren van een gelijk speelveld, met gelijke behandeling en waarbij discriminatie aangepakt wordt. Het kabinet wil voorkomen dat mensen met een migratieachtergrond zich minder thuis voelen in Nederland. Het kabinet gaat daarom in gesprek met verschillende maatschappelijke partijen, om te bevorderen dat groepen nader tot elkaar komen, waardoor meer samenhang in Nederland ontstaat. Het kabinet hecht aan beleid gericht op het uitdragen van de Nederlandse waarden. Met de positionering van participatieverklaring in de verplichte inburgering voor nieuwkomers is een instrument geïntroduceerd dat een bijdrage levert aan de kennis van onze waarden bij immigranten. Gemeenten krijgen hierin een taak. Het kabinet beziet de mogelijkheden om de werking en de resultaten van het inburgeringsstelsel verder te verbeteren.

Het kabinet heeft voorts aandacht voor adequate monitoring van gegevens, om in de toekomst meer te kunnen zeggen over doelbereik (zoals bij het thema anti-discriminatie), doeltreffendheid en/of doelmatigheid. Omdat het integratiebeleid bij meerdere departementen vorm krijgt is een stevige verankering van de coördinatiefunctie een vereiste. Er

kunnen dan niet alleen vooraf afspraken worden gemaakt over vormgeving en invulling van het beleid, en over verantwoordelijkheden, maar ook over de wijze waarop de voortgang van het beleid wordt gemonitord en geëvalueerd.

In het kader van de verhoogde vluchtelingeninstroom is SZW in 2016 in samenwerking met de Ministeries van V&J, OCW en VWS een longitudinaal onderzoeksproject opgestart voor een periode van vijf jaar, waarin onderzoekers de integratie volgen van vluchtelingen die in de periode 2014 – eerste helft 2016 een verblijfsstatus hebben verkregen. Jaarlijks zal over de resultaten uit het onderzoek gerapporteerd worden. Het SCP voert het onderzoek uit. Het is de bedoeling dat hiermee onder meer informatie wordt verkregen over de stand en ontwikkeling van de sociaaleconomische en sociaal-culturele integratie en over de factoren die deze ontwikkelingen verklaren.

In de zomer werden de onderlinge verhoudingen in de Turks-Nederlandse gemeenschap op scherp gezet, als gevolg van de zogenoemde coupoging in Turkije van 15 juli 2016. Bedreigingen en intimidaties vormden daarbij geen uitzondering. Onder regie van SZW is de ontstane problematiek kabinetsbreed aangepakt, waarbij de inzet gericht was op het kanaliseren en verminderen van de toegenomen spanningen ([Tweede Kamer, 2016–2017, 32 824, nr. 148](#)).

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 4.13.1 Begrotingsgefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 13 (x € 1.000)

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Verplichtingen	–	87.409	97.515	148.410	278.628	144.278	134.350
Uitgaven	238.495	95.434	94.761	145.465	250.574	144.278	106.296
<i>Inkomensoverdrachten</i>	–	–	40.761	45.714	44.221	41.463	2.758
Remigratieregeling	–	–	39.266	44.834	44.105	41.463	2.642
Inburgering	–	–	1.495	880	116	0	116
<i>Subsidies</i>	12.198	13.016	8.504	6.641	7.546	5.940	1.606
Kennisinfrastructuur	5.885	5.795	5.546	2.845	2.708	3.240	– 532
LOM	3.280	6.191	326	1.101	30	0	30
Vluchtelingenwerk	3.033	1.030	1.030	1.030	1.298	1.032	266
Overige subsidies	–	–	1.602	1.665	3.510	1.668	1.842
<i>Opdrachten</i>	10.102	16.843	12.504	8.738	9.310	20.764	– 11.454
Programma inburgering	8.523	11.037	5.721	2.927	7.614	19.064	– 11.450
Programma integratie	1.579	4.103	5.083	4.111	0	0	0
Remigratie	0	1.703	1.700	1.700	1.696	1.700	– 4
<i>Bijdrage aan mede-overheden</i>	166.776	0	0	0	0	0	0
Gemeenten	166.776	0	0	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	4.201	11.000	7.950	8.943	10.640	9.300	1.340
DUO	4.201	11.000	7.950	8.943	10.640	9.300	1.340
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	41.061	51.605	8.759	27.282	74.577	28.266	46.311
SVB	36.852	38.156	0	0	0	0	0
COA	4.209	13.449	8.759	27.282	74.577	28.266	46.311

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
<i>Leningen</i>	4.157	2.970	16.283	48.147	104.280	38.545	65.735
DUO	4.157	2.970	16.283	48.147	104.280	38.545	65.735
Ontvangsten	3.578	178.858	7.933	4.357	4.727	800	3.927

Toelichting financiële instrumenten

A. Inkomensoverdrachten

In 2013 is de Remigratiewet aangescherpt en tevens is bepaald dat vanaf 2025 geen nieuwe uitkeringen meer kunnen worden aangevraagd. De aanscherping betrof onder meer de criteria leeftijd en verblijfsduur in Nederland, en de afschaffing van de basisvoorziening verhuiskosten.

In 2016 is € 2,6 miljoen meer aan de remigratieregeling uitgegeven dan in de begroting was opgenomen. Een klein deel van deze overschrijding betreft de afrekening over 2015. Daarnaast heeft een hogere dan aanvankelijk geraamde bevoorschotting plaatsgevonden, die achteraf toch niet noodzakelijk bleek. Het te veel bevoorschotte bedrag van circa € 2 miljoen zal in 2017 verrekend worden.

Onder inburgering zijn uitgaven aan bonussen opgenomen voor inburgeraars die op een hoger niveau zijn ingeburgerd dan strikt genomen noodzakelijk is. De betreffende regeling is opgeheven en de uitgaven hebben betrekking op de uitfasering.

Beleidsrelevante kerncijfers

Tabel 4.13.2 Kerncijfers Remigratie¹

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Aantal remigranten met een periodieke uitkering (x 1.000 personen, ultimo) ²	14	15	14	15	- 1

¹ SVB, jaarverslag.

² Inclusief nihil-uitkeringen: remigrant heeft recht op remigratie-uitkering, maar na verrekening van andere, exporteerbare uitkeringsgelden wordt het bedrag op nihil vastgesteld.

B. Subsidies

Aan subsidies is in 2016 € 1,6 miljoen meer uitgegeven dan begroot. De verklaring daarvan ligt geheel op het terrein van de overige (incidentele) subsidies, waar een grote bijdrage is verstrekt aan Divosa in het kader van de screening en matching van vluchtelingen. Deze bijdrage volgt uit het [Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom](#) waarbij is afgesproken dat er zal worden ingezet op het snel registreren van opleidingsniveau en vaardigheden met het oog op een spoedige participatie op de arbeidsmarkt. Voor dit doel zijn extra middelen vrijgemaakt. Bij de uitvoering van dit voornemen heeft Divosa een taak op zich genomen en zijn er subsidie-middelen toegekend.

C. Opdrachten

C1. Programma Inburgering en C2. Programma Integratie

Budgettaire ontwikkelingen

Vanaf 2016 zijn de budgetten programma inburgering en programma integratie samengevoegd. De middelen zijn vooralsnog geplaatst onder programma inburgering. Op dit nieuw gevormde budget van € 19 miljoen is € 11,4 miljoen minder uitgegeven dan begroot. In de 2^e suppletoire begroting is hiervan melding gemaakt en zijn op dit budget reeds middelen ingeleverd. Oorzaak van de onderuitputting is dat een aantal aanbestedingen vertragingen hebben opgelopen (w.o. nieuw inburgeringsexamen, de tender in het kader van het door de VN uitgeroepen Decade van de mensen van Afrikaanse herkomst) als gevolg van langere dan voorziene besluitvormingstrajecten.

Beleidsrelevante kerncijfers

De realisaties in 2016 vallen merendeels hoger uit dan de verwachtingen in de begroting. De oorzaak hiervan is de verhoogde asielinstroom die vanaf eind 2015 op gang is gekomen.

Tabel 4.13.3 Kerncijfers Inburgering

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Inburgeringsplichtige nieuwkomers die een kennisgeving van DUO krijgen (x 1.000 personen, ultimo) ¹	19	26	34	25	9
Inburgeraars die slagen voor het inburgeringsexamen of NT2-examen (x 1.000 personen, ultimo) ¹	13	7,4	10	10	0
Asielgerechtigde nieuwkomers die deelnemen aan de voorbereiding op inburgering in de opvang van COA (x 1.000 personen, ultimo) ²	5,6	10	13	7	6
Asielgerechtigde nieuwkomers die deelnemen aan de maatschappelijke begeleiding door gemeenten (x 1.000 personen, ultimo) ²	5,9	13	20	18	2
Aantal aan inburgeraars toegekende leningen (x 1.000 personen, ultimo) ¹	9,8	18	26	15	11

¹ DUO, informatiesysteem Inburgering.

² COA, voortgangsrapportages.

C3. Remigratie

De uitgaven op dit budget zijn conform de begroting en betreffen de bekostiging van het Nederlands Migratie Instituut.

D. Bijdrage aan agentschappen

De bijdrage aan DUO betreft de uitvoering van het inburgerings- en leenstelsel. De kosten hiervan zijn € 1,3 miljoen hoger uitgevallen dan begroot als gevolg van hogere uitvoeringskosten door de verhoogde asielinstream, enkele uitvoeringstoetsen bij wet-en regelgeving en doordat het inburgeringsexamen is uitgebreid met een arbeidsmarkt-module.

E. Bijdrage aan ZBO's/RWT's

De uitgaven aan COA betreffen de uitvoering van de voorinburgering van asielmigranten en het financieren van gemeenten in verband met de maatschappelijke begeleiding van aldaar geplaatste vergunninghouders. De uitgaven zijn € 46,3 miljoen hoger dan begroot. Dat hangt samen met de volumeontwikkeling als gevolg van de verhoogde instroom van vluchtelingen en de afspraken die daarover eind 2015 en begin 2016 zijn gemaakt bij bestuurlijk akkoord Rijk-provincies-gemeenten inzake de verhoogde instroom vluchtelingen. Zo is bijvoorbeeld de bijdrage voor maatschappelijke begeleiding aan gemeenten opgehoogd van € 1.000 naar € 2.370 per vergunninghouder met plicht tot inburgeren.

F. Leningen

De uitgaven aan leningen liggen € 66 miljoen hoger dan de begroting. Ook in dit geval zijn met name de volumeontwikkelingen als gevolg van de verhoogde instroom van vluchtelingen hiervoor verantwoordelijk.

G. Ontvangsten

De gerealiseerde ontvangsten zijn € 3,9 miljoen hoger dan in de begroting is opgenomen. Dit komt door een verrekening van uitkeringen doordat klanten van de SVB een beroep zijn gaan doen op de Remigratiewet, waardoor SZW van de SVB middelen ontvangt. Daarnaast zijn in beperkte mate leningen terugbetaald, waarmee in de begroting geen rekening is gehouden.

5. NIET-BELEIDSARTIKELEN

Artikel

96. Apparaatsuitgaven kerndepartement

Op dit artikel worden alle personele en materiële uitgaven en ontvangsten van het ministerie opgenomen. In beleidsartikel 11 zijn de bijdragen aan ZBO's verder toegelicht. Voor een uitgebreide toelichting op het Agentschap SZW wordt verwezen naar hoofdstuk 9 van dit jaarverslag.

Budgettaire gevolgen

Tabel 5.96.1 Apparaatsuitgaven kerndepartement budgettaire uitgaven (x € 1.000)

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Verplichtingen	–	250.629	256.278	288.815	252.321	261.914	– 9.593
Uitgaven	242.137	251.182	250.857	291.218	255.510	262.254	– 6.744
<i>Personele uitgaven</i>	<i>164.702</i>	<i>180.005</i>	<i>179.912</i>	<i>186.049</i>	<i>197.625</i>	<i>195.845</i>	<i>1.780</i>
• waarvan eigen personeel	159.054	174.308	173.719	177.265	189.394	190.743	– 1.349
• waarvan externe inhuur	3.040	3.269	3.470	6.427	5.846	2.369	3.477
• waarvan overige personele uitgaven	2.608	2.428	2.723	2.357	2.385	2.733	– 348
<i>Materiële uitgaven</i>	<i>77.435</i>	<i>71.177</i>	<i>70.945</i>	<i>105.169</i>	<i>57.885</i>	<i>66.409</i>	<i>– 8.524</i>
• waarvan ICT	13.385	14.084	13.004	10.400	6.013	11.831	– 5.818
• waarvan bijdrage aan SSO's	38.614	44.592	46.394	81.784	38.607	41.121	– 2.514
• waarvan overige materiële uitgaven	25.436	12.501	11.547	12.985	13.265	13.457	– 192
Ontvangsten	12.542	9.744	4.761	4.569	13.563	17.996	– 4.433

Kerndepartement inclusief RSO

A. Personele en materiële uitgaven

A1. Eigen personeel

De gerealiseerde uitgaven voor eigen personeel zijn € 1,3 miljoen lager dan de in de begroting opgenomen uitgaven. Dit wordt met name verklaard door vertraging in het aansluittempo van departementen op de rijkschoonmaakorganisatie (RSO). De loonbijstelling vanwege de nieuwe cao zorgt daarentegen voor hogere personele uitgaven.

A2. Externe inhuur

De gerealiseerde uitgaven voor externe inhuur komen € 3,5 miljoen hoger uit dan begroot. Dit wordt verklaard doordat bij het opstellen van de begroting nog niet bekend was hoeveel externe inhuur er plaats zou vinden en hoeveel budget hiervoor benodigd was. In de loop van het jaar is dit budget naar behoefte aangevuld vanuit andere onderdelen van de begroting. Daarnaast heeft externe inhuur plaatsgevonden voor

werkzaamheden om de Ministeries van BZK en OCW te laten aansluiten op de gezamenlijke financiële administratie van de Ministeries van VWS, Financiën en SZW.

A3. Overige personele uitgaven

De uitgaven voor post-actieven zijn € 0,35 miljoen lager uitgevallen dan begroot vanwege enerzijds een lager dan verwachte instroom in de WW en anderzijds het effect van de inzet van re-integratieactiviteiten.

A4. ICT

Er is € 5,8 miljoen minder voor ICT uitgegeven dan begroot. Dit heeft voor een deel betrekking op vertraging in projecten, voor een deel op lagere contractkosten dan voorzien en daarnaast op in 2016 geleverde producten en diensten waarvan de betaling in 2017 zal plaatsvinden.

A5. Bijdrage aan SSO's

In verband met de centrale bekostiging van FM Haaglanden heeft SZW het bijbehorende budget overgeboekt naar het Ministerie van BZK. Hier tegenover staat het ontvangen surplus van de Rijksgebouwendienst en FM Haaglanden over eerdere jaren. Per saldo zijn de uitgaven € 2,5 miljoen lager dan begroot.

A6. Overige materiële uitgaven

De gerealiseerde uitgaven komen nagenoeg overeen met de begrote uitgaven.

B. Ontvangsten

De ontvangsten zijn € 4,4 miljoen lager dan begroot. Dit heeft onder andere te maken met een ander aansluittempo van departementen op de RSO, waardoor er € 2,9 miljoen minder schoonmaakkosten bij deze departementen in rekening zijn gebracht dan waarvan bij de begroting werd uitgegaan. Daarnaast is de beoogde maatregel van doorbelasting van toezichtkosten aan BRZO-bedrijven, die moest zorgen voor extra ontvangsten op artikel 96, niet doorgegaan.

Rijkschoonmaakorganisatie (RSO)

In tabel 5.96.1 zijn mede de uitgaven en ontvangsten ten behoeve van de RSO opgenomen. In tabel 5.96.2 worden de bedragen voor de RSO en het kerndepartement exclusief RSO afzonderlijk weergegeven.

De RSO is in 2016 gestart met het uitvoeren van de schoonmaakactiviteiten. De uitgaven die daarvoor worden gedaan komen ten laste van de begroting van SZW. De schoonmakers zijn in dienst van het Rijk. De opbouw van de organisatie zal in de komende jaren geleidelijk plaatsvinden. In 2016 zijn de eerste organisaties aangesloten, waarvan de grootste zijn de Belastingdienst en het Ministerie van EZ.

Tabel 5.96.2 Extracomptabele tabel apparaatsuitgaven kerndepartement en apparaatsuitgaven RSO (x € 1.000)

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Kerndepartement exclusief RSO							
Uitgaven	242.137	251.182	249.897	288.976	245.314	245.291	23
Ontvangsten	12.542	9.744	4.761	4.569	3.576	5.068	- 1.492
Rijkschoonmaakorganisatie							
Uitgaven	0	0	960	2.242	10.196	16.963	- 6.767
Ontvangsten	0	0	0	0	9.987	12.928	- 2.941

Totaaloverzicht

Onderstaande tabel bevat een totaaloverzicht van alle apparaatsuitgaven van het departement en alle apparaatskosten van de agentschappen en de ZBO's/RWT's die onder de verantwoordelijkheid van het Ministerie van SZW vallen. De toelichting op de ontwikkeling bij het kerndepartement is te vinden bij tabel 5.96.1. Zie beleidsartikel 11 en bijlage 4 voor een toelichting op de ZBO's/RWT's en hoofdstuk 9 voor de agentschappen.

Tabel 5.96.3 Totaaloverzicht apparaatsuitgaven/kosten inclusief agentschappen en ZBO's/RWT's (x € 1.000)

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016 ¹	Vershil 2016
Totaal apparaatsuitgaven Ministerie	242.137	251.182	250.857	291.218	255.510	262.254	- 6.744
Totaal apparaatskosten agentschap	31.350	19.509	19.091	15.997	16.106	14.000	2.106
Agentschap SZW	21.741	19.509	19.091	15.997	16.106	14.000	2.106
Inspectie werk en inkomen	9.609	0	0	0	0	0	0
Totaal apparaatskosten ZBO's² en RWT's	2.013.484	2.006.852	2.134.164	2.035.028	1.943.346	1.940.106	3.240
UWV	1.767.835	1.769.181	1.908.187	1.807.067	1.726.331	1.718.396	7.935
SVB	239.173	229.890	219.405	221.590	210.012	215.985	- 5.973
IB	6.476	7.781	6.572	6.371	7.003	5.725	1.278

¹ In de premiegefinancierde uitvoeringskosten van het UWV en de SVB is het deel nominaal niet meegenomen vanwege de vergelijkbaarheid met de begrotingsgefinancierde uitvoeringskosten waar dit ook niet gebeurt.

² Dit betreft zowel begrotingsgefinancierde als premiegefinancierde kosten. De ontvangsten artikel 11 zijn in mindering gebracht op de uitgaven.

Bezetting

De bezetting van het kerndepartement exclusief RSO ultimo 2016 is afgenomen ten opzichte van 2015. In deze afname zijn de effecten van de taakstelling zichtbaar.

Tabel 5.96.4 Bezettingsoverzicht (fte)

	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016
Kerndepartement exclusief RSO	2.153	2.184	2.254	2.265	2.226
RSO	0	0	0	12	260
Bezetting totaal ultimo	2.153	2.184	2.254	2.277	2.486

Invulling taakstelling

De taakstelling is voor het kerndepartement SZW onder meer ingevuld door een verdere versobering van de bedrijfsvoering. Voorts zijn de processen rond het beroep en bezwaar van de Wet Arbeid Vreemdelingen vereenvoudigd en gestroomlijnd. Tevens is door deregulering per 1 januari 2016 gestopt met het organisatie- en systeemtoezicht op het UWV en de SVB. De taakstelling van het kerndepartement is verhoogd om extra formatieplaatsen te kunnen creëren voor medewerkers uit de doelgroep kwetsbare groepen.

De taakstelling van het UWV en de SVB wordt ingevuld door besparingsmogelijkheden als gevolg van een meer doelmatige uitvoering, vereenvoudiging van wet- en regelgeving en versobering van taken en dienstverlening. Het UWV en de SVB hebben de invulling van de taakstelling in 2016 opgenomen in hun jaarplannen die zijn aangeboden aan de Tweede Kamer.

Tabel 5.96.5 Extracomptabele tabel invulling taakstelling (x € 1.000)

	2016	2017	2018	Structureel
Departementale taakstelling (totaal)	23.354	52.803	64.978	64.978
Kerndepartement	3.354	7.703	9.378	9.378
Agentschappen totaal	0	0	0	0
Agentschap SZW	0	0	0	0
ZBO's totaal	20.000	45.100	55.600	55.600
UWV (inclusief BKWI)	17.700	39.700	48.900	48.900
SVB	2.300	5.400	6.700	6.700

Voor de financiële afwikkeling en verantwoording van een aantal aflopende regelingen is in de begroting een afzonderlijke voorziening getroffen.

Budgettaire gevolgen

Tabel 5.97.1 Begrotingsgefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 97 (x € 1.000)							
Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Verplichtingen	-	799	0	- 121	0	0	0
Uitgaven	7.952	929	0	0	0	0	0
<i>Programma-uitgaven</i>	7.952	929	0	0	0	0	0
Aflopende regelingen	7.952	929	0	0	0	0	0
Ontvangsten	426	510	4	199	13	0	13

Toelichting

A. Programma-uitgaven

Het gaat hier om nadeclaraties of vergoedingen van nabetalingen op grond van gerechtelijke uitspraken (bezwaar- en beroepsprocedures) naar aanleiding van geschillen in het verleden. Er zijn in 2016 geen uitgaven.

B. Ontvangsten

De ontvangsten hebben betrekking op een afrekening op de Rijksschoonmaakregeling Particulieren.

Op dit artikel worden de niet naar beleidsartikelen toe te rekenen budgetten verantwoord.

Budgettaire gevolgen

Tabel 5.98.1 Begrotingsgefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 98 (x € 1.000)							
Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Vershil 2016
Verplichtingen	-	59.313	42.548	23.605	36.414	47.231	- 10.817
Uitgaven	51.512	60.050	39.442	27.550	34.334	47.231	- 12.897
<i>Subsidies</i>	8	275	244	191	1.714	0	1.714
<i>Opdrachten</i>	11.042	18.218	14.271	9.186	12.075	26.584	- 14.509
Handhaving	454	589	851	724	627	14.061	- 13.434
Opdrachten overig	10.588	17.629	13.420	8.462	11.448	12.523	- 1.075
<i>Bekostiging</i>	2.490	2.626	2.260	3.295	3.666	3.479	187
Uitvoeringskosten Caribisch Nederland	2.490	2.626	2.260	3.295	3.666	3.479	187
<i>Bijdrage aan medeoverheden</i>	5.349	5.484	5.633	0	0	0	0
Verzameluiterking SZW	5.349	5.484	5.633	0	0	0	0
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	30.822	31.758	15.352	13.086	15.576	14.968	608
Inspectie Werk en Inkomen	10.100	9.715	0	0	0	0	0
Agentschap SZW	20.616	21.934	14.898	12.694	15.077	14.459	618
Rijksdienst Ondernemend Nederland	106	109	454	392	387	509	- 122
Agentschap CJIB	-	-	0	0	112	0	112
<i>Bijdrage aan andere begrotingen</i>	1.801	1.689	1.682	1.792	1.303	2.200	- 897
Ontvangsten	2.470	25.812	9.779	438	798	0	798

Toelichting

A. Subsidies

Het budget voor subsidies is gedurende de begrotingsuitvoering door middel van budgettair neutrale herschikkingen toegevoegd aan artikel 98. De gerealiseerde uitgaven hebben betrekking op subsidies aan SUWI-net,

de VNG voor handhavingsactiviteiten, de stichting MKB Ondernemers Congres en de stichting Studeren op maat.

B. Opdrachten

B1. Handhaving

Van het handhavingsbudget op artikel 98 is als budgettair neutrale herschikking gedurende de begrotingsuitvoering € 8,9 miljoen naar andere budgetten overgeboekt voor handhavingsactiviteiten uitgevoerd door Inspectie SZW (€ 1,8 miljoen), diverse directies (€ 4,6 miljoen), de SVB en het IB (€ 1,9 miljoen) en voor voorlichtingscampagnes (€ 0,6 miljoen). Daarnaast is € 3,8 miljoen overgeboekt naar andere departementen, waarvan € 3,7 miljoen naar het Gemeentefonds ten behoeve van het Kenniscentrum handhaving. Van het resterend budget is € 0,8 miljoen niet uitgegeven.

B2. Opdrachten overig

De realisatie op het budget voor Opdrachten overig is € 1,1 miljoen lager dan begroot. De gerealiseerde lagere uitgaven treden op bij onderzoeksopdrachten, primaire processen en overige opdrachten.

C. Bekostiging

De gerealiseerde uitgaven van de SZW-unit van de RCN zijn € 0,2 miljoen hoger dan begroot. De hogere uitgaven zijn volledig toe te schrijven aan de uitvoeringskosten van de kinderbijslag Caribisch Nederland.

D. Bijdrage aan medeoverheden

In een Verzameluitkering worden per ministerie alle financieel geringe overdrachten (beleidsthema's) aan een medeoverheid opgenomen. Alle bedragen waarvoor een budget beschikbaar is dat onder het grensbedrag (gesteld op maximaal € 10 miljoen) ligt moeten in de Verzameluitkering worden opgenomen. De Financiële-verhoudingswet geeft de wettelijke grondslag voor de Verzameluitkering. Met de Verzameluitkering wordt beoogd de medeoverheden ruimte te bieden voor lokaal maatwerk en de administratieve lasten bij het Rijk en de medeoverheden te beperken. In 2016 heeft het Ministerie van SZW de bijdrage aan het Gemeentefonds ten behoeve van de Regionale Coördinatiepunten Fraudebestrijding vanuit het handhavingsbudget overgeboekt naar het Gemeentefonds. De Verzameluitkering SZW is daarom nihil.

E. Bijdrage aan agentschappen

E1. Agentschap SZW

De uitgaven aan het Agentschap SZW zijn € 0,6 miljoen hoger dan begroot. Om beter aan te sluiten bij het ritme van de financiering van de uitvoeringskosten ESF-regelingen is er een budgettair neutrale kasschuif van 2016 naar de jaren 2017 t/m 2020 geboekt (€ 2,1 miljoen). Voor de uitvoeringskosten van de Regeling nabetaling vakantiedagen is € 0,3 miljoen aan de begroting toegevoegd. Een bedrag van € 2,4 miljoen is naar dit artikel overgeboekt als budgettair neutrale herschikking binnen de begroting van SZW.

E2. Rijksdienst ondernemend Nederland

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland is een samenvoeging van Agentschap NL en de Dienst Regelingen. De certificering van de betaal-aanvragen voor Europese subsidies bij de Europese Commissie en de

uitvoeringskosten van de Borgstellingsregeling zijn € 0,1 miljoen lager dan het samengevoegde budget van deze twee agentschappen.

E3. Agentschap Centraal Justitieel Incasso Bureau

Voor de uitvoeringskosten voor het innen van bestuurlijke boetes door de Inspectie SZW door het Agentschap CJIB is het budget via een budgettaire neutrale herschikking binnen de SZW-begroting geboekt voor € 0,2 miljoen. De werkelijke realisatie voor 2016 is € 0,1 miljoen.

F. Bijdrage aan andere begrotingen

De bijdrage aan het Ministerie van Financiën ten behoeve van controlewerkzaamheden ESF is € 0,9 miljoen lager dan begroot. De controle van de ESF-projecten voor het jaar 2015 en 2016 mogen van de auditautoriteit ESF gecombineerd worden uitgevoerd, wat leidt tot lagere uitgaven.

G. Ontvangsten

De gerealiseerde ontvangsten hebben betrekking op algemene ontvangsten en restituties op afrekeningen subsidies en opdrachten over voorgaande jaren (€ 0,8 miljoen).

Op dit artikel worden de uitgaven verantwoord voor onvoorzien uitgaven, loon- en prijsbijstelling.

Budgettaire gevolgen

Tabel 5.99.1 Begrotingsgefinancierde uitgaven en ontvangsten artikel 99 (x € 1.000)

Artikelonderdeel	Realisatie 2012	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Verplichtingen	-	0	0	0	0	90.282	- 90.282
Uitgaven	0	0	0	0	0	90.282	- 90.282
<i>Overige beleidsuitgaven</i>	0	0	0	0	0	90.282	- 90.282
Onvoorzien	0	0	0	0	0	90.282	- 90.282
Loonbijstelling	0	0	0	0	0	0	0
Prijsbijstelling	0	0	0	0	0	0	0

Toelichting

A. Overige beleidsuitgaven*Onvoorzien*

De grondslag voor dit onderdeel ligt in de Comptabiliteitswet, waarin de mogelijkheid bestaat een artikel voor onvoorzien uitgaven op te nemen. Gedurende de begrotingsuitvoering 2016 zijn diverse op dit artikel geparkeerde bedragen voor onder andere de voorfinanciering bijstand zoals overeengekomen in het uitwerkersakkoord verhoogde asielinstream (€ 85 miljoen), extra participatiebudget aan gemeenten voor 2016 en 2017 uit het hierboven genoemde akkoord (€ 136 miljoen), doorstart van-werk-naar-werk voor de periode 2016–2018 (€ 31 miljoen) en maatschappelijke begeleiding (€ 85 miljoen) ook weer overgeboekt naar de desbetreffende beleidsartikelen. Daarnaast is naar het Gemeentefonds € 10 miljoen overgeboekt in verband met de voorschoolse opvang van peuters. Naar het Ministerie van BZK is een bijdrage van € 5 miljoen voor Generieke Digitale Infrastructuur en naar het Ministerie van EZ € 2,8 miljoen ten behoeve van Energieonderzoek Centrum Nederland overgeboekt.

Een aantal toedelingen vanuit het Ministerie van Financiën voor eindejaarsmarge en voor loon- en prijsbijstelling is aanvankelijk op artikel 99 geparkeerd. Een deel van deze toedelingen is later naar de beleidsartikelen overgeboekt.

Het restant van het budget in 2016 is gebruikt ter dekking van uitvoeringsproblematiek SZW. Bij de 2^e supplettaire wet is reeds € 3,1 miljoen vrijgevallen. Uiteindelijk bleef een bedrag van € 5 miljoen over waar geen beroep meer op is gedaan.

6. BEDRIJFSVOERINGSPARAGRAAF

De bedrijfsvoeringsparagraaf bevat een rapportage over de bedrijfsvoering van het Ministerie van SZW. Hiermee geeft SZW aan in hoeverre er sprake is van beheerste bedrijfsprocessen en maakt SZW waar nodig melding van bijzonderheden, onvolkomenheden en onrechtmatigheden. De belangrijkste conclusie is dat de bedrijfsvoering en het financieel beheer binnen SZW in het algemeen goed op orde zijn. Dat is in lijn met voorgaande jaren. Teneinde de kwaliteit van de bedrijfsvoering nog verder te vergroten resteert nog een aantal aandachtspunten. Deze aandachtspunten en de acties die daarop lopen worden in het navolgende toegelicht, aan de hand van de onderwerpen genoemd in de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften. Zoals u in paragraaf 3 Beleidsprioriteiten heeft kunnen lezen zijn er veel nieuwe projecten uitgevoerd. Dit heeft veel werkdruk op het departement opgeleverd. Dit ziet SZW als een risico.

6.1 Uitzonderingsrapportage

6.1.1 Rechtmatigheid

Uit de controle door de ADR is gebleken dat op één artikel de rapporteringstolerantie voor fouten is overschreden. Op vier artikelen is er een overschrijding van de rapporteringstolerantie voor onzekerheden.

Tabel 6.1 Overzicht overschrijdingen rapporteringstoleranties fouten				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Rapporteringstolerantie	Verantwoord bedrag in € (omvangsbasis)	Rapporteringstolerantie voor fouten in €	Bedrag aan fouten in €	Percentage aan fouten t.o.v. verantwoord bedrag (5) = (4)/(2)*100%
Uitgaven/Ontvangsten Artikel 9 Nabestaanden	€ 1.071.374	€ 107.137	€ 43.953	

Toelichting artikel 9 Nabestaanden

Bij dit artikel is sprake van een statistische steekproef. Bij dit artikel wordt de rapporteringstolerantie overschreden door de maximale fout ad € 118.295; als fout is de meest waarschijnlijke fout ad € 43.953 vermeld.

Tabel 6.2 Overzicht overschrijdingen rapporteringstoleranties onzekerheden

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Rapporteringstolerantie	Verantwoord bedrag in € (omvangsbasis)	Rapporteringstolerantie voor onzekerheden in €	Bedrag aan onzekerheden in €	Percentage aan onzekerheden t.o.v. verantwoord bedrag (5) = (4)/(2)*100%
Uitgaven/Ontvangsten				
Artikel 3 Arbeidsongeschiktheid	€ 681.537	€ 68.154	€ 296.900	43,6%
Artikel 6 Ziekte en zwangerschap	€ 6.673.372	€ 667.337	€ 1.284.780	19,3%
Artikel 8 Oudedagsvoorziening	€ 26.240.918	€ 2.624.092	€ 4.747.191	18,1%
Artikel 9 Nabestaanden	€ 1.071.374	€ 107.137	€ 213.351	19,9%

De fouten en onzekerheden hebben betrekking op de uitgaven sociale verzekeringswetten in Caribisch Nederland. Dit is verder toegelicht in § 6.1.3.

6.1.2 Totstandkoming niet-financiële verantwoordingsinformatie

Er zijn geen bijzonderheden te melden.

6.1.3 Financieel en materieelbeheer

Financieel beheer 3F

De AR heeft de Minister van SZW aanbevolen om een autorisatieconcept in te voeren conform het advies van de leverancier en daarnaast aanbevolen om afspraken te maken met het SSC-ICT over de verantwoording van de kwaliteit van diens beheertaken. Het nieuwe autorisatieconcept is in 2016 bij het FDC geïmplementeerd. Voor de overige organisatieonderdelen van SZW moet dit nog plaatsvinden.

Er vindt overleg met SSC-ICT plaats, met als doel het afstemmen van de stand van zaken en zoeken naar oplossingen voor eventuele problemen. SSC-ICT levert wel rapportages aan directie Bedrijfsvoering van SZW, maar niet op structurele basis.

Financieel beheer CN

Bij de RCN-unit SZW is er onzekerheid met betrekking tot de rechtmatigheid van de betalingen. Het manco betreft onder meer het ontbreken van de verificatie van het bankrekeningnummer en het ontbreken van de beschikking of het aanvraagformulier. Het financieel beheer is daarmee niet op orde. Het betreft overwegend dossiers van voor de staatkundige transitie van 2010. Voor een aantal regelingen is de dossiervorming verbeterd van recente dossiers. SZW gaat de verbeteringen projectmatig oppakken.

6.1.4 Overige aspecten van bedrijfsvoering

De AR heeft de Minister van SZW aanbevolen zich in 2016 te richten op het oplossen van problemen in de bedrijfsvoering van de SVB, met betrekking tot het ontbreken van interne controlemaatregelen rondom de

pgb-betalingen en daarmee een bron van onzekerheid over de rechtmatigheid van de pgb-betalingen en benodigde ICT-verbeteringen.

De ICT bij de SVB is een belangrijk onderdeel van de bedrijfsvoering. De uitkomst van het met de Tweede Kamer gedeelde alternatievenonderzoek ([Tweede Kamer, 2015–2016, 25 657, nr. 249](#)) is dat de ketenregisseur de opdracht heeft gekregen een nieuw portaal te (laten) ontwikkelen en te bekijken welke gevolgen dit heeft voor de achterliggende ICT bij de SVB. Vanuit de eigenaarsrol volgt SZW dit op de voet en dringt aan op spoedige, doch weloverwogen besluitvorming om de ICT van de SVB aan te passen, met name om zo de rechtmatigheid van onder andere de pgb-betalingen op orde te krijgen.

6.2 Rijksbrede bedrijfsvoeringsonderwerpen

MenO-beleid en MenO-risico's

Het Ministerie van SZW heeft als uitgangspunt dat zij regelgeving tot stand brengt die zo min mogelijk gevoelig is voor misbruik of oneigenlijk gebruik (MenO). Bij elke regeling, waarbij er afhankelijkheid is van (door derden geleverde) gegevens over bijvoorbeeld inkomen, vermogen, leefsituatie en door subsidieaanvragers verstrekte gegevens, is er sprake van MenO-gevoeligheid.

SZW heeft maatregelen getroffen om MenO-risico's te beheersen. Het gaat bijvoorbeeld om voorlichting door SZW en uitvoerders en het opnemen van bevoegdheden in wet- en regelgeving voor uitvoerders om informatie op te vragen om de rechtmatigheid vast te stellen bij de aanvrager. Bovendien gebruiken de uitvoerders voor het vaststellen van de rechtmatigheid de gegevens uit basisregistraties en wisselen ze onderling gegevens uit.

SZW heeft in 2016 MenO-beschrijvingen voor 11 regelingen groter dan € 500 miljoen geactualiseerd. Het finaliseren van de beschrijvingen van twee regelingen en actualiseren van vier regelingen groter dan € 100 miljoen loopt door tot in 2017. In de MenO-beschrijvingen komen, voor zover mogelijk, de mogelijke beheersmaatregelen ter reductie van risico's, het zichtbaar maken van het gekwantificeerde restrisico en het beoordelen van de aanvaardbaarheid van deze restrisico's aan bod. Sinds 2016 brengt SZW bij nieuwe wet- en regelgeving de MenO-risico's in kaart. SZW neemt in de memorie van toelichting van nieuwe wetten een passage over MenO op. Verder neemt SZW via de verantwoordingscyclus met de uitvoerders per regeling de geconstateerde fraude-aantallen en fraudebedragen op in het jaarverslag.

Grote lopende ICT-projecten

Het kerndepartement SZW kende in 2016 twee lopende ICT-projecten, het project Continue screening kinderopvang, fase 2 en het project Directe Financiering Kinderopvang. Voor het project Continue screening heeft in 2016 een heroriëntatie plaatsgevonden. In de voorgenomen voortzetting van het project wordt de uitvoering van het project en beheer van het te realiseren personenregister bij DUO belegd. De Tweede Kamer is geïnformeerd over de stand van zaken ([Tweede Kamer, 2016–2017, 31 322, nr. 311](#)) en de heroriëntatie ([Tweede Kamer, 2016–2017, 31 322, nr. 318](#)). De Privacy Impact Assessment is vastgesteld in december 2016. Ook voor Directe financiering Kinderopvang (DFKO) heeft een heroriëntatie plaatsgevonden ([Tweede Kamer, 2016–2017, 31 322, nr. 310](#)). Voor DFKO is in 2016 een Privacy Impact Assessment vastgesteld.

De zelfstandige bestuursorganen van SZW leggen in hun eigen jaarverslagen verantwoording af over grote en/of risicovolle ICT-projecten. Deze jaarverslagen worden door de Minister en de Staatssecretaris aan beide Kamers aangeboden. Deze projecten worden op het Rijks ICT-dashboard opgenomen en minimaal éénmaal per jaar geactualiseerd. Het betreft de UWV projecten Digitale Werkplek (Vernieuwing Intranet), Herontwerp Grote Geldstromen, Programma Participatiewet, Eén uniforme betaalomgeving – aansluiting Arbeidsongeschiktheidswet (1UBO-AW), Veilige Digitale Communicatie, Digitalisering Werkprocessen Bezwaar & Beroep, Basis Registratie Personen (BRP) en het SVB-project Vernieuwing AKW (vAKWerk).

Gebruik open standaarden

In 2016 is een aantal ICT-producten en -diensten van boven de € 50.000 ingekocht of aanbesteed. Procedureel is in die gevallen in het inkoop- en aanbestedingsproces geborgd dat wordt voldaan aan de eis van voldoen aan de open-standaarden volgens het pas-toe-of-leg-uit-principe. In 2016 is op een punt afgeweken van de open standaarden. Het contract voor de financiële administratie is uitgebreid. SAP maakt gebruik van open standaarden op 1 uitzondering na. SAP maakt gebruik van iDoc in plaats van de EDIFACT-standaard.

Betaalgedrag

De Rijksbrede norm voor tijdigheid van betalen is verhoogd van 90% naar 95% betaald binnen 30 dagen. Het FDC voert de financiële administratie van het kerndepartement uit en zorgde dat 94,4% van de facturen tijdig is betaald. Vanwege de drukke werkzaamheden voortvloeiend uit de aansluiting van OCW op het SAP 3F systeem per 1 januari 2016 was er een terugval in tijdigheid betalen. BZK/UBR voert per 1 januari 2016 de financiële administratie uit van de Rijks schoonmaakorganisatie en zij hadden te kampen met opstartproblemen. De tijdigheid van betalen in 2016 voor SZW komt daarmee als geheel op 92%. In 2016 zijn er al enkele maatregelen genomen waardoor we verwachten in 2017 de norm te gaan halen.

Audit Committee

Het Audit Committee (AC) heeft in 2016 conform de taakomschrijving het management van SZW geadviseerd over risicomanagement, het borgen van de kwaliteit van de bedrijfsvoering en het auditbeleid. Zoals gebruikelijk zijn het concept jaarverslag 2015, het concept samenvattend auditrapport van de ADR en het auditplan 2016 besproken. In elk volgend AC heeft de ADR gerapporteerd over de voortgang van het auditplan, hierbij is bijzondere aandacht geweest voor MenO en BIR. In het AC zijn een aantal inhoudelijke thema's besproken, zoals DFKO, de informatiestrategie van SZW en het concept toezicht- en reviewbeleid, waarbij het AC een kritische zijlichtfunctie vervult ten aanzien van risico's en sturingsvraagstukken.

6.3 Belangrijke ontwikkelingen en verbeteringen in de bedrijfsvoering

Informatiebeveiliging

De implementatie van de BIR heeft in 2016 een impuls gekregen door een eenduidiger inrichting van de verantwoordingscyclus en de aanstelling van een Chief Information Security Officer (CISO) en een Beveiligingsambtenaar (BVA). Ook is de afstemming en begeleiding van de decentrale coördinatoren geïntensiveerd. De voortgang is daarmee substantieel geweest en SZW heeft een positieve in-control verklaring (ICV) afgegeven. Er is nog een aantal aandachtspunten met betrekking tot het managementsysteem voor informatiebeveiliging.

De Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN-unit SZW), een onderdeel van SZW, heeft aan het begin van 2016 een verbeterplan opgesteld voor informatiebeveiliging. De RCN-unit voorziet in 2017 verdere realisatie van de verbeterpunten.

Privacybescherming

In 2016 waren er twee datalekken die conform de meldplicht bij de Autoriteit Persoonsgegevens zijn gemeld. De procedure van melding en respons is geborgd en de Functionaris Gegevensbescherming (FG) zorgt voor afstemming met de decentrale coördinatoren en stakeholders binnen SZW. Het inzichtelijk vastleggen van de uitgevoerde werkzaamheden zijn aandachtspunten. De FG zal toezicht houden op het naleven van de procedures. Diverse bewustwordings- en voorlichtingsacties zijn door de FG gestart. Privacy zal in 2017 blijvende aandacht krijgen. Zo wordt de Algemene Verordening Gegevensbescherming voorbereid, die in mei 2018 van kracht wordt.

Toezicht- en reviewbeleid ZBO's

De sturingscyclus tussen het departement en de ZBO's is verbeterd. In het licht van de single auditgedachte, mede gelet op de uitgebreide voorschriften en de andere checks, is het organisatiegerichte toezicht niet langer noodzakelijk voor het verkrijgen van voldoende zekerheid. Dit wordt bevestigd door de bevindingen van de Inspectie SZW. Met de Verzamelwet 2016 is het organisatiegerichte toezicht op het UWV en de SVB per 1 januari 2016 afgeschaft. In de Wet SUWI is opgenomen dat de Inspectie SZW voortaan toezicht houdt op de doeltreffendheid van de uitvoering van de Wet SUWI en niet meer op de rechtmatigheid en doelmatigheid. SZW stelt momenteel het toezicht- en reviewbeleid voor de komende jaren op. De uitgangspunten van het voorgenomen toezicht- en reviewbeleid zijn besproken in het AC van december 2016. Het beleid wordt naar verwachting in de 1^e helft van het jaar 2017 vastgesteld. SZW heeft de ADR opdracht gegeven om over het jaar 2016, omdat het om een overgangsjaar gaat, een «light» review uit te voeren op de werkzaamheden van de auditdiensten van de SVB en het UWV. Op die manier wil SZW over 2016 aanvullende zekerheid krijgen op de rechtmatigheid van de begrotingsgefinancierde uitgaven door UWV en SVB boven op de controleverklaring die de accountants van UWV en SVB zelf geven bij de jaarrekening. Per 2017 hebben twee externe leden van het AC van SZW tevens zitting in het AC van UWV en in het AC van SVB.

Vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen

Overheidsondernemingen zijn vanaf 1 januari 2016 vennootschapsbelasting(vpb-)plichtig. SZW verleent in principe geen diensten buiten de eigen kring van de rechtspersoon Staat der Nederlanden, en voor zover dit incidenteel wel gebeurt – bijvoorbeeld een detachering van een medewerker – worden niet meer dan de directe kosten in rekening gebracht. SZW vermijdt daarmee een vpb-administratie te moeten voeren en een vpb-aangifte te moeten doen.

Overige ontwikkelingen

- In 2016 zijn interdepartementale afspraken gemaakt over de motivering van leverancierskeuze bij inkopen tussen de € 15.000 en de Europese aanbestedingsdrempel. In 2017 implementeert SZW de noodzakelijke beheersmaatregelen hiervoor;
- In 2016 is de administratieve afhandeling van Nationale subsidies uitbesteed aan DUS-i;
- In 2016 is door de samenwerkende departementen op het gebied van de financiële administratie het proces light betalen geharmoniseerd.

ONDERDEEL C. JAARREKENING

7. DEPARTEMENTALE VERANTWOORDINGSSTAAT

Tabel 7.1 Departementale verantwoordingsstaat 2016 van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV) (bedragen x € 1.000)										
Art.	Omschrijving	(1)			(2)			(3) = (2) - (1)		
		Vastgestelde begroting			Realisatie			Verschil realisatie en vastgestelde begroting		
		Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten	Verplichtingen	Ontvangsten	
	TOTAAL	31.695.334	31.867.150	1.724.007	31.613.883	31.664.015	1.871.965	- 81.451	- 203.135	147.958
Beleidsartikelen										
1	Arbeidsmarkt	21.333	21.233	29.636	20.914	19.385	24.552	- 419	- 1.848	- 5.084
2	Bijstand, Participatiewet, Toeslagenwet en Sociale Werkvoorziening	6.435.802	6.611.078	3.475	6.543.926	6.626.117	55.901	108.124	15.039	52.426
3	Arbeidsongeschiktheid	765	765	0	682	682	0	- 83	- 83	0
4	Jonggehandicapten	3.174.376	3.174.376	0	3.274.182	3.274.182	0	99.806	99.806	0
5	Werkloosheid	66.620	66.620	0	57.069	56.986	0	- 9.551	- 9.634	0
6	Ziekte en zwangerschap	7.416	7.416	0	6.246	6.246	429	- 1.170	- 1.170	429
7	Kinderopvang	2.365.471	2.365.471	1.432.185	2.410.340	2.406.838	1.490.499	44.869	41.367	58.314
8	Oudedagsvoorziening	40.014	40.014	0	24.118	24.118	2.124	- 15.896	- 15.896	2.124
9	Nabestaanden	1.083	1.083	0	1.072	1.072	0	- 11	- 11	0
10	Tegemoetkoming ouders	5.433.168	5.429.468	239.915	5.468.559	5.468.559	261.245	35.391	39.091	21.330
11	Uitvoering	458.267	458.267	0	433.006	433.006	16.367	- 25.261	- 25.261	16.367
12	Rijksbijdragen	13.147.314	13.147.314	0	12.806.406	12.806.406	1.747	- 340.908	- 340.908	1.747
13	Integratie en maatschappelijke samenhang	144.278	144.278	800	278.628	250.574	4.727	134.350	106.296	3.927

Art.	Omschrijving	(1)			(2)			(3) = (2) - (1)
		Vastgestelde begroting			Realisatie			
		Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten	Verschil realisatie en vastgestelde begroting
	Niet-beleidsartikelen							
96	Apparaatuitgaven kerndepartement	261.914	262.254	17.996	252.321	255.510	13.563	- 9.593 - 6.744 - 4.433
97	Aflopende regelingen	0	0	0	0	0	13	0 0 13
98	Algemeen	47.231	47.231	0	36.414	34.334	798	- 10.817 - 12.897 798
99	Nominaal en onvoorzien	90.282	90.282	0	0	0	0	- 90.282 - 90.282 0

8. SAMENVATTENDE VERANTWOORDINGSSTAAT AGENTSCHAPPEN

Tabel 8.1 Samenvattende verantwoordingsstaat 2016 inzake baten-lastenagentschap van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV) (bedragen x € 1.000)

	(1) Vastgestelde begroting 2016	(2) Realisatie 2016	(3)=(2)-(1) Verschil 2016	(4) Realisatie 2015
Agentschap SZW				
Totale baten	15.000	17.419	2.419	16.543
Totale lasten	15.000	17.134	2.134	16.779
Saldo van baten en lasten	0	285	285	- 236
Totale kapitaalontvangsten	0	0	0	0
Totale kapitaaluitgaven	1.000	2.421	1.421	1.283

9. JAARVERANTWOORDING AGENTSCHAPPEN

9.1 Agentschap SZW (AGSZW)

Algemeen

Het Agentschap SZW voert (Europese) subsidieregelingen en overige complexe opdrachten uit voor opdrachtgevers en aanvragers.

Bij de uitvoering van de subsidieregelingen ligt de nadruk op het waarborgen van de rechtmatigheid en de doelmatigheid. Hieronder staat een opsomming van de subsidieregelingen die het AGSZW in 2016 heeft uitgevoerd.

Het **Europees Sociaal Fonds (ESF)** verbetert de kansen van mensen op de arbeidsmarkt. Opdrachtgever is het Ministerie van SZW. De vorige ESF-programmaperiode 2007–2013 loopt tot en met 2015, met afrondende werkzaamheden in de jaren daarna. In 2014 zijn de eerste tijdvakken van de huidige ESF-programmaperiode 2014–2020 opengesteld. De uitvoering van de huidige periode loopt in ieder geval tot en met 2022.

Uit het ESF worden vanaf 2015 ook projecten gefinancierd uit het **Europees Fonds voor Meest Behoeftigen (EFMB)**. De regeling EFMB wordt ingezet om de sociale participatie van kwetsbare ouderen (met een laag besteedbaar inkomen) te stimuleren.

Het **Europees Globalisatiefonds (EGF)** is een andere Europese subsidieregeling die het AGSZW uitvoert voor het Ministerie van SZW. Bedrijven en sectoren die zijn getroffen door grote veranderingen in de wereldhandelspatronen of door de wereldwijde economische financiële crisis, kunnen bij massaontslag gebruikmaken van geld uit het EGF.

In opdracht van het Ministerie van V&J voert het AGSZW met ingang van 2014 de subsidieregelingen van de **Europese Migratie- en Veiligheids-Fondsen (EMVF)** uit. Deze fondsen zijn bedoeld om projecten te subsidiëren waarmee migratie- en integratieprocessen binnen de EU worden verbeterd. Net als bij het ESF is de uitvoering opgedeeld in programmaperioden en is de verwachte looptijd van deze activiteiten tot en met 2022. De lopende programmaperiode 2014–2020, die in 2015 is gestart, bestaat uit het Asiel-, Migratie- en IntegratieFonds en het fonds voor de Interne Veiligheid.

Daarnaast voert het AGSZW enkele Nationale Regelingen uit:

- **Regeling cofinanciering sectorplannen (RCSP)** voor het Ministerie van SZW. Looptijd: 1 oktober 2013 tot en met 2018. Werkgevers- en werknemersorganisaties krijgen een financiële bijdrage van de overheid als zij gezamenlijk plannen maken om mensen aan het werk te krijgen en te houden. Een betere werking van de arbeidsmarkt, het bieden van werkzekerheid en het voorkomen van werkloosheid staan centraal;
- **Tijdelijke regeling cofinanciering projecten dienstverlening werkzoekenden en projecten samenwerking en regie arbeidsmarkt (DWSRA)**. Deze regeling is een spinoff van de RCSP en wordt voor het Ministerie van SZW uitgevoerd. Het doel van deze regeling is het voorkomen van werkloosheid en het bevorderen van de overgang van werk naar werk. Er kan subsidie worden aangevraagd voor projecten op het gebied van dienstverlening aan werkzoekenden en op het gebied van samenwerking in de arbeidsmarktregio's. Looptijd: 1 juli 2016 tot en met 31 december 2018.

- **Kinderopvang Versterking taal- en interactievaardigheden** voor het Ministerie van SZW. Looptijd: eind 2014 tot en met 2018. Deze regeling heeft ten doel om de taal- en interactieve vaardigheden te verbeteren van gastouders en medewerkers in de kinderopvang.
- **Regeling Claims Vakantiedagen (RCV)**. Tot 1 januari 2012 was in het Burgerlijk Wetboek (BW) geregeld dat een zieke werknemer alleen vakantiedagen opbouwde gedurende de laatste zes maanden van ziekte. Dit bleek in strijd met de Europese Arbeidstijdenrichtlijn. De Hoge Raad heeft op 18 september 2015 geoordeeld dat de Nederlandse Staat aansprakelijk is voor de schade die werknemers (vóór 1 januari 2012) hebben geleden doordat zij bij ontslag na langdurige ziekte te weinig vakantiedagen uitbetaald hebben gekregen. In opdracht van het Ministerie van SZW beoordeelt het AGSZW de schadeclaims die tot 23 november 2016 konden worden ingediend. Looptijd: 1 mei 2016 met doorloop tot in het eerste kwartaal van 2017.

Het jaar 2016 stond in het teken van een heroriëntatie op de taken en de inrichting van het AGSZW. Geconcludeerd is dat positionering als directie met kas-verplichtingenstelsel beter past dan de huidige status van het AGSZW. Het streven is dit op 1 januari 2018 te realiseren.

Waarderingsgrondslagen

Het AGSZW volgt bij de opstelling van de financiële verantwoordingen de waarderingsgrondslagen zoals die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2001 en daarmee samenhangende regelingen, waaronder de Regeling agentschappen. Deze regeling geeft aan dat (met enkele uitzonderingen) de jaarrekening moet zijn gebaseerd op titel 9 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

De waardering van de activa en passiva is tegen nominale waarden, tenzij anders vermeld.

- De materiële vaste activa zijn gewaardeerd op aanschafwaarde minus de desbetreffende afschrijvingen (lineair). De afschrijvingstermijn is afhankelijk van de economische levensduur van de activa en is conform de Regeling agentschappen.
- De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd op aanschafwaarde minus de desbetreffende afschrijvingen (lineair). De investeringen worden in drie jaar afgeschreven, in overeenstemming met de Regeling agentschappen. De investeringen die voor specifieke regelingen worden gedaan, worden eveneens geactiveerd en in drie jaar afgeschreven. De afschrijvingskosten worden als out-of-pocketkosten (OOP) rechtstreeks in rekening worden gebracht bij opdrachtgever.
- Het eigen vermogen dat wordt aangehouden stoelt op de Regeling agentschappen (maximaal 5% van de gemiddelde omzet over de afgelopen drie boekjaren).
- AGSZW heeft geen voorziening opgenomen voor jubileumuitkeringen vanwege een onevenredige beheerslast.
- Voorzieningen voor benoemde risico's komen in overleg met de eigenaar en de directie FEZ tot stand.
- Er is een reorganisatievoorziening gevormd voor de financiële gevolgen van de reorganisatie, die op 1 maart 2013 is gerealiseerd. De hoogte van de reorganisatievoorziening wordt jaarlijks geactualiseerd.
- In de schulden is een post voor nog op te nemen vakantiedagen begrepen. De nog op te nemen verlofuren zijn gewaardeerd tegen de gemiddelde loonkosten per uur die ten behoeve van de tarievennotitie per tariefklasse zijn berekend.

- De omzet is gewaardeerd tegen opbrengstwaarde (aantal producten x productprijs of uren x tarief) en wordt als gerealiseerd beschouwd in de periode waarin de diensten zijn verricht en/of de producten zijn geleverd. AGSZW stuurt op volledige uitvoering van uitgebrachte offertes en/of afgesproken producten (kalenderjaar gebonden). Hierdoor is waardering van een post onderhanden werk niet/nauwelijks aan de orde. Het financiële belang van afwijkingen in de uitvoering is gering. In de jaarrekening is dan ook geen post onderhanden werk opgenomen.
- Lasten en overige baten worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben.

Staat van baten en lasten

Tabel 9.1 Staat van baten en lasten AGSZW 2016 (bedragen x € 1.000)

	(1) Vastgestelde begroting 2016	(2) 1 ^e suppletoire begroting 2016	(3) Realisatie 2016	(4)=(3)-(1) Verschil 2016	(5) Realisatie 2015
Baten					
Opbrengst moederdepartement ¹	13.400	16.520	16.497	3.097	13.729
Opbrengst overige departementen	1.600	1.050	922	- 678	2.814
Opbrengst derden	-	-	-	-	-
Rentebaten	-	-	-	-	-
Vrijval voorzieningen	-	-	-	-	-
Bijzondere baten	-	-	-	-	-
Totaal baten	15.000	17.570	17.419	2.419	16.543
Lasten					
Personele kosten					
waarvan eigen personeel	8.550	9.290	9.211	661	9.302
waarvan externe inhuur	500	2.210	2.391	1.891	2.013
waarvan overige personele kosten	600	700	670	70	666
Materiële kosten					
waarvan apparaat ICT	1.500	1.500	1.627	127	1.594
waarvan bijdrage aan SSO's	1.000	1.000	1.076	76	962
waarvan overige materiële kosten	1.850	1.600	1.131	- 719	1.460
Rentelasten	-	-	-	-	-
Afschrijvingskosten					
Immaterieel	1.000	1.020	1.027	27	781
Materieel	-	-	1	1	1
Overige lasten					
dotaties voorzieningen	-	-	-	-	-
bijzondere lasten	-	-	-	-	-
Totaal lasten	15.000	17.320	17.134	2.134	16.779
Saldo van baten en lasten	0	250	285	285	- 236

¹ Het verschil met de in tabel 5.98.1 genoemde Bijdrage aan AGSZW wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in die tabel de bijdragen op rekeningen buiten begrotingsverband, ter cofinanciering van de uitvoeringskosten van Europese regelingen, niet zijn opgenomen.

In kolom 1 van tabel 9.1 is de stand van de vastgestelde begroting 2016 weergegeven. Ten tijde van het opstellen van de begroting was er nog geen volledig zicht op de in 2016 uit te voeren opdrachten. Op basis van de toen voorhanden zijnde informatie is een globale inschatting gemaakt van de voor 2016 verwachte omzet en de daarbij behorende lasten. Dit verklaart voor een belangrijk deel het verschil tussen de vastgestelde begroting en de realisatie van 2016.

Kolom 2 van tabel 9.1 betreft de stand van de 1^e suppletoire begroting, waarin de offertes zijn verwerkt die begin 2016 aan de opdrachtgevers zijn verzonden. Deze stand is een betrouwbaardere inschatting van de te verwachten baten en de daarbij behorende uitvoeringslasten dan die uit de begroting. Daarom zijn in onderstaande toelichting de realisaties ook afgezet tegen de stand van de 1^e suppletoire begroting. Dit geldt niet voor tabel 9.5. Aangezien bij de 1^e suppletoire begroting de indicatoren niet zijn herberekend, zijn de indicatoren opgenomen die in de begroting 2016 stonden.

Opbrengst moederdepartement en overige departementen

Ten tijde van de opstelling van de begroting kon nog geen goede schatting gemaakt worden van de opbrengsten, omdat de orderportefeuille nog niet bekend was. De realisatie van de opbrengst is ten opzichte van de begroting € 2,4 miljoen hoger door de nieuwe regelingen DWSRA (€ 0,7 miljoen) en RCV (€ 0,5 miljoen) en door de gesaldeerde afwijking van de realisatie ten opzichte van de begroting voor de andere regelingen. Per saldo is de gerealiseerde opbrengst € 0,15 miljoen lager dan de aan de opdrachtgevers geoffreerde uitvoeringskosten (1^e suppletoire begroting 2016). De grootste afwijkingen tussen de realisatie en de suppletoire begroting zijn:

- ESF2014–2020 (– € 0,74 miljoen): bij de actie Duurzame Inzetbaarheid (DI) zijn circa 500 minder einddeclaraties vastgesteld dan begroot; dit komt doordat een aantal projecten is ingetrokken en doordat de behandeling van een aantal projecten is doorgeschoven naar 2017. Tevens zijn door prioritering van werkzaamheden minder uren besteed aan monitoring van lopende projecten;
- ESF 2007–2013 (+ € 0,58 miljoen): de einddeclaratiecontroles van de laatste projecten hebben meer tijd geveerd dan begroot. Dit komt mede omdat deze een aantal probleemgevallen bevatten;
- RCV (+ € 0,32 miljoen): door nieuwe wensen van de opdrachtgever en doordat de afhandeling van de vakantieclaims tijdsintensiever is dan begroot, is de omzet 2016 hoger uitgevallen dan oorspronkelijk geoffreerd.

Personele kosten

In 2016 bedroeg de gemiddelde bezetting 114,4 fte (vaste medewerkers, contractanten en IF-inleen) – tegen 126,1 fte in 2015 – en is gemiddeld 27,5 fte (2015: 21,7 fte) aan externe medewerkers ingehuurd. Ten tijde van de begrotingsopstelling kon nog geen goede schatting worden gemaakt van de te verwachten werkzaamheden en daarbij behorende kosten, omdat de orderportefeuille nog niet bekend was. De realisatie van de personele kosten is € 2,6 miljoen hoger dan begroot. Dit heeft een directe relatie met de grotere gerealiseerde omzet in 2016 ten opzichte van de begroting. Doordat meer activiteiten zijn uitgevoerd dan begroot, is meer ambtelijk personeel aangesteld (€ 0,7 miljoen meer kosten dan begroot). De grotere bedrijfsdrukte heeft er vooral toe geleid dat er meer externe inhuur is geweest (€ 1,9 miljoen meer dan begroot) en dat de ambitie tot verlaging van de externe inhuur niet kon worden gerealiseerd. Doordat in 2016

meer medewerkers in dienst zijn geweest dan begroot, zijn de overige personeelskosten € 0,1 miljoen hoger dan begroot.

Ten tijde van de 1^e suppletoire begroting was de impact van de extra werkzaamheden duidelijker en kon een betere inschatting worden gemaakt van de kosten van eigen personeel en externe inhuur. De totale personeelskosten werden bij deze begroting geraamd op € 12,2 miljoen; de realisatie over 2016 bedraagt afgerond € 12,3 miljoen.

Het Agentschap SZW neemt (verplicht) deel aan de pensioenregeling bij het ABP. De pensioenregeling is een middelloonstelsel. Indexatie van opgebouwde pensioenaanspraken vindt plaats voor zover de dekkingsgraad van het ABP dit toestaat. In het geval van een te lage dekkingsgraad heeft het Agentschap SZW geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen aan het pensioenfonds anders dan hogere toekomstige premies.

Materiële kosten

De materiële kosten omvatten huisvestings-, kantoor-, communicatie-, ICT- en onderzoekskosten. Het verschil tussen de begroting en de realisatie van de totale materiële kosten bedraagt – € 0,5 miljoen. Ten tijde van de opstelling van de begroting kon nog geen goede schatting worden gemaakt van de te verwachten werkzaamheden en daarbij behorende kosten, omdat de orderportefeuille nog niet bekend was. Vooral de regelinggebonden kosten die rechtstreeks aan de opdrachtgever worden doorberekend (OOP) zijn – achteraf gezien – te hoog geschat. De gerealiseerde materiële kosten zijn € 0,3 miljoen lager dan in de offertes begroot (1^e suppletoire begroting). Dit wordt met name veroorzaakt door:

- de kosten van extra werkplekken in verband met de grotere bedrijfsdrukte zijn lager dan begroot (€ 0,1 miljoen);
- incidentele meevaller automatiseringkosten in de afrekening van de DVO 2015 (€ 0,1 miljoen);
- lagere realisatie van de advies- en onderzoekskosten (€ 0,1 miljoen).

Afschrijvingskosten (im-)materiële vaste activa

De afschrijvingskosten hebben betrekking op investeringen in het ontwikkelen van software en aanschaffingen van hard- en software. In de immateriële afschrijvingskosten zijn begrepen de afschrijvingen op de investeringen in de ontwikkeling van het case management system van het subsidieverleningsproces (DIANE) en het e-portaal.

Saldo van baten en lasten

Eind 2016 resteert een positief saldo van baten en lasten van € 0,285 miljoen (2015: € 0,236 miljoen negatief). De begroting 2016 was een sluitende begroting. Het gerealiseerde resultaat is € 0,035 miljoen groter dan bij het uitbrengen van de offertes was geschat. Het resultaat wordt toegevoegd aan het eigen vermogen per 1 januari 2017.

Bij de tariefsberekening is de integrale kostprijs het uitgangspunt. Dit resulteert jaarlijks in een sluitende begroting; dit geldt ook voor 2016.

Balans

Tabel 9.2 Balans AGSZW per 31 december 2016 (bedragen x € 1.000)

	Balans 2016	Balans 2015
Activa		
Immateriële vaste activa	2.920	1.526
Materiële vaste activa	1	2
Vlottende activa		
Debiteuren	26	100
Overige vorderingen en overlopende activa	801	524
Liquide middelen	539	2.231
Totaal activa	4.287	4.383
Passiva		
Eigen vermogen		
Exploitatiereserve	781	1.017
Onverdeeld resultaat	285	- 236
Voorzieningen	9	14
Kortlopende schulden		
Crediteuren	249	571
Overige verplichtingen en overlopende passiva	2.963	3.017
Totaal passiva	4.287	4.383

(Im)materiële vaste activa

De immateriële vaste activa bestaan hoofdzakelijk uit investeringen in DIANE en het bijbehorende e-portaal. De toename in 2016 is het gevolg van investeringen die gedaan zijn voor de noodzakelijke upgrade van DIANE en de bouw van een nieuw e-portaal. Ook investeringen in immateriële activa voor specifieke regelingen worden vanaf 2015 geactiveerd en afgeschreven.

Tabel 9.3 Verloopstaat vaste activa (bedragen x € 1.000)

	Immateriële vaste activa	Materiële vaste activa
Boekwaarde 1 januari 2016	1.526	2
Bij: aanschaffingen 2016	2.421	-
Af: afschrijvingen 2016	- 1.027	- 1
Boekwaarde 31 december 2016	2.920	1

Debiteuren

Deze post heeft volledig betrekking op vorderingen op andere departementen.

Overige vorderingen en overlopende activa

Van de overige vorderingen en overlopende activa heeft een bedrag van € 0,73 miljoen betrekking op het Ministerie van SZW, € 0,02 miljoen op overige departementen en € 0,05 miljoen op derden.

Liquide middelen

Dit betreft de stand van de rekening-courant die bij het Ministerie van Financiën wordt aangehouden. Het saldo is vrij opneembaar.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen per 1 januari 2017, na verwerking van het onverdeeld resultaat 2016, bedraagt € 1,066 miljoen. Het maximaal toegestane eigen vermogen van AGSZW (5% van de gemiddelde omzet van de laatste drie jaren) bedraagt € 0,89 miljoen. Conform de Regeling Agentschappen zal het surplus ad € 0,176 miljoen bij de 1^e supplettoire begroting 2017 door de eigenaar van het AGSZW worden afgeroomd.

Voorzieningen

Ultimo 2012 is een reorganisatievoorziening getroffen in het kader van de reorganisatie in 2013. Deze voorziening betreft de geschatte kosten inzake medewerkers die naar ander werk worden begeleid. Per 1 januari 2016 zijn alle herplaatsings-kandidaten elders tewerkgesteld. In 2016 is voor € 0,005 miljoen aan betaalde loonsuppletie ten laste van de voorziening geboekt.

Crediteuren

Het bedrag van de openstaande crediteuren heeft geheel betrekking op facturen van derden.

Overige verplichtingen en overlopende passiva

Van de overige verplichtingen en overlopende passiva heeft in totaal € 1,11 miljoen betrekking op het Ministerie van SZW, € 0,16 miljoen op andere departementen en € 1,69 miljoen op derden.

Kasstroomoverzicht

Tabel 9.4 Kasstroomoverzicht AGSZW (bedragen x € 1.000)

	(1) Vastge- stelde begroting 2016	(2) Realisatie 2016	(3)=(2)-(1) Verschil realisatie en vastgestelde begroting
1 Rekening-courant RHB 1 januari 2016 + stand depositorekeningen	973	2.231	1.258
Totaal ontvangsten operationele kasstroom (+)		17.052	
Totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)		- 16.323	
2 Totaal operationele kasstroom	1.000	729	- 271
Totaal investeringen (-/-)	- 1.000	- 2.421	- 1.421
Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	-	-	-
3 Totaal investeringskasstroom	- 1.000	- 2.421	- 1.421
Eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	-	-	-
Eenmalige storting door moederdepartement (+)	-	-	-
Aflossingen op leningen (-/-)	-	-	-
Beroep op leenfaciliteit (+)	-	-	-
4 Totaal financieringskasstroom	0	0	0
5=1+2+3+4 Rekening-courant RHB 31 december 2016 + stand depositorekeningen	973	539	- 434

Operationele kasstroom

De operationele kasstroom bestaat uit het saldo van baten en lasten, gecorrigeerd voor afschrijvingen en mutaties in het werkkapitaal (mutaties in vlottende debetposten en kortlopende creditposten op de balans). Het verschil tussen de geschatte en de gerealiseerde operationele kasstromen kan worden verklaard doordat ten tijde van de begrotingsopstelling nog geen volledig zicht was op de in 2016 uit te voeren opdrachten. Op basis van de toen voorhanden zijnde informatie is een inschatting gemaakt van de voor 2016 verwachte ontvangsten en uitgaven.

Investeringskasstroom

De investeringskasstroom is het totaal van de investeringen en de boekwaarde van de desinvesteringen. Met investeringen worden uitgaven voor de aanschaf van vaste activa bedoeld. De investeringen in 2016 betreffen de update en verbetering van DIANE en het e-portaal. De afwijking van de gerealiseerde investeringskasstroom ten opzichte van de begroting wordt veroorzaakt doordat ten tijde van het opstellen van de begroting nog geen volledig zicht was op de in 2016 uit te voeren

opdrachten. Hierdoor kon geen volledige inschatting worden gemaakt van de noodzakelijke investeringen in DIANE.

Financieringskasstroom

De totale financieringskasstroom is het saldo van de posten eenmalige uitkering aan het moederdepartement, eenmalige storting door het moederdepartement, aflossingen op leningen en beroep op leenfaciliteit. In 2016 waren deze posten niet van toepassing.

Doelmatigheidsindicatoren

Het streven naar grotere doelmatigheid is de hoofddoelstelling van elke baten-lastendienst. Voor het AGSZW betekent dit het streven naar betere prestaties, bij optimaal gebruik van de ingezette middelen.

Tabel 9.5 Overzicht doelmatigheidsindicatoren AGSZW

	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Vastgestelde begroting 2016
Generieke doelmatigheidsindicatoren					
Uurtarieven					
Integraal kostentarif p.uur (voorcalculatorisch) (€)	89,58	90,93	98,68	110,41	109,05
Index reëel uurtarief (gecorrigeerd voor inflatie, 2011=100)	95,6	96,1	103,6	115,6	111,9
Omzet per fte (€)					
Totale omzet in € 1.000	20.529	19.458	16.543	17.419	15.000
fte-totaal	133,1	152,0	147,8	141,9	125,5
Omzet per fte (€)	154.284	127.979	111.928	122.755	119.522
Saldo van baten en lasten (%)					
Saldo van baten en lasten	- 86	- 690	- 236	285	-
% van de totale lasten	- 0,4	- 3,4	- 1,4	1,7	-
Productiviteit:					
Declarabiliteit (facturabele/beschikbare uren)(%)	70,9	70,4	65,5	67,0	70,0
Ziekteverzuim (totaal incl.langdurig) (%)	3,8	3,2	3,0	3,7	2,5
Kwalitatieve indicatoren					
Klanttevredenheid: algemeen oordeel enquête	nb	nb	7,1	-	7,5
Beroepsprocedures					
% beschikkingen die leiden tot beroepsprocedure	0,3	1,5	0,6	0,3	0,5
% beroepsprocedures geheel of deels gegrond	11	13	22	17	15

	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Vastgestelde begroting 2016
Tijdigheid beschikken en betalen					
% tijdige beschikkingen	89	82	91	97	90
% tijdige betalingen	99	98	99,5	98,3	99
Specifieke indicatoren					
Kosten subsidieproces in % vd subsidie/subsidiabele kosten per project					
Europese subsidieregelingen	1,8	1,5	1,7	3,4	1,6
Nationale subsidieregelingen					
RUS-variant 1a: One Touch (direct vaststellen)	14,1	11,3	nvt	nvt	–
RUS-variant 1b: One Touch (ambtshalve vaststellen)	nb	nb	7,4	5,1	17,5
RUS-variant 3: Presteren en inzicht in kosten	nb	0,1	0,2	0,2	0,2

Toelichting

- **Uurtarieven:**
De voorcalculatorische uurtarieven zijn integrale kostenprijzen (alle kosten / facturable uren). In de berekening van de reële indexcijfers van de uurtarieven is het effect van de jaarlijkse prijsstijgingen geëlimineerd. De stijging van het uurtarief van 2016 ten opzichte van 2015 wordt met name veroorzaakt doordat de begrote directe uren (omzet) 28% lager waren. Dit heeft tot gevolg dat de (vaste) overheadkosten door minder directe uren moet worden gedekt, hetgeen leidt tot hogere uurtarieven.
- **Productiviteit:**
De productiviteit is ten opzichte van 2015 licht gestegen. Desondanks blijft de productiviteit ten opzichte van eerdere jaren laag. Dit wordt met name veroorzaakt doordat veel uren besteed zijn aan indirecte werkzaamheden zoals de bouw van een nieuw e-portaal, de upgrade van DIANE en de strategievorming.
- **Klanttevredenheid:**
In 2015 is het laatste klanttevredenheidsonderzoek onder opdrachtgevers en aanvragers uitgevoerd. De aanvragers waardeerden de dienstverlening van het AGSZW met een gemiddeld cijfer van 7,1. In 2017 zal een nieuw klanttevredenheidsonderzoek plaatsvinden.
- **Kosten subsidieproces:**
De uitvoeringskosten per project in verhouding tot de gemiddelde projectomvang wordt, vanwege de grote verschillen in de uitvoering, afzonderlijk berekend voor Europese en nationale subsidieregelingen. De indicator van de Europese subsidieregelingen betreft een gewogen gemiddelde van de uitvoeringskosten van het ESF en de EMVF. Ten opzichte van 2015 is deze indicator toegenomen van 1,7% naar 3,4%. Dit komt met name doordat vanaf 2016 arbeidsintensieve controles van de ESF-subsidies aan de Arbeidsmarktregio's plaatsvinden. Ten tijde van het opstellen van de begroting 2016 is hiermee onvoldoende rekening gehouden.

Voor de Nationale subsidieregelingen die het Agentschap SZW uitvoert, worden de uitvoeringskosten inzichtelijk gemaakt per uitvoeringsvariant die in het Rijksbreed geldende Raamwerk voor Uitvoering van Subsidies (RUS) wordt onderscheiden. De niet aan afzonderlijke projecten toe te rekenen activiteiten en out-of-pocketkosten worden in deze berekening niet meegenomen.

10. SALDIBALANS

SALDIBALANS PER 31 DECEMBER 2016 van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV) Bedragen x € 1.000					
Activa	31-12-2016	31-12-2015	Passiva	31-12-2016	31-12-2015
<i>Intra-comptabele posten</i>					
1) Uitgaven ten laste van de begroting	31.664.007	31.329.747	2) Ontvangsten ten gunste van de begroting	1.871.961	1.898.953
3) Liquide middelen	0	0			
4) Rekening-courant Rijkshoofdboekhouding	0	0	4a) Rekening-courant Rijkshoofdboekhouding	29.809.692	29.374.789
5) Rekening-courant RHB Begrotingsreserves	0	0	5a) Begrotingsreserves	0	0
6) Vorderingen buiten begrotingsverband	28.391	4.532	7) Schulden buiten begrotingsverband	10.745	60.538
8) Kas-transverschillen	0	0			
Subtotaal intra-comptabel	31.692.398	31.334.280	Subtotaal intra-comptabel	31.692.398	31.334.280
<i>Extra-comptabele posten</i>					
9) Openstaande rechten	0	0	9a) Tegenrekening openstaande rechten	0	0
10) Vorderingen	273.230	156.652	10a) Tegenrekening vorderingen	273.230	156.652
11a) Tegenrekening schulden	0	0	11) Schulden	0	0
12) Voorschotten	11.067.746	13.789.423	12a) Tegenrekening voorschotten	11.067.746	13.789.423
13a) Tegenrekening Garantieverplichtingen	65	234	13) Garantieverplichtingen	65	234
14a) Tegenrekening andere verplichtingen	490.723	617.278	14) Andere verplichtingen	490.723	617.278
15) Deelnemingen	0	0	15a) Tegenrekening deelnemingen	0	0
Subtotaal extra-comptabel	11.831.765	14.563.587	Subtotaal extra-comptabel	11.831.765	14.563.587
Algeheel totaal	43.524.163	45.897.867	Algeheel totaal	43.524.163	45.897.867

TOELICHTING BIJ DE SALDIBALANS

Het intracomptabele deel van de saldibalans (financiële posten 1 t/m 8) bevat het resultaat van de financiële transacties in de departementale administratie die een directe relatie hebben met de kasstromen. Deze kasstromen worden via de rekening-courant met het Ministerie van Financiën bijgehouden.

Het extracomptabele deel bevat het saldo van de overige rekeningen die met sluitrekeningen in evenwicht worden gehouden.

De cijfers in de saldibalans zijn vermeld in duizendtallen en afgerond naar boven. Hierdoor kunnen bij het subtotaal en het totaal afrondingsverschillen optreden.

Ad 1 en 2 Uitgaven ten laste en – ontvangsten ten gunste van de begroting.

Onder de posten uitgaven en ontvangsten zijn de per saldo gerealiseerde uitgaven en – ontvangsten opgenomen. De bedragen per artikel zijn toegelicht in het beleidsverslag. De totaalbedragen in de verantwoordingsstaat wijken af omdat die de som zijn van de afzonderlijk afgeronde bedragen per artikel.

Ad 3 Liquide middelen

De post liquide middelen is opgebouwd uit het saldo van de banken en de contante gelden.

Het Ministerie van SZW heeft geen contante gelden en geen saldo op haar bankrekeningen.

Ad 4 en 4a Rekening-courant Rijkshoofdboekhouding

Deze post geeft per saldo de financiële verhouding met de Rijkshoofdboekhouding weer. Het bedrag per 31 december 2016 is in overeenstemming met de opgave van de Rijkshoofdboekhouding.

Ad 5 en 5a Begrotingsreserves

Een begrotingsreserve is een meerjarige budgettaire voorziening die op een afzonderlijke rekening courant bij het Ministerie van Financiën wordt aangehouden. Het Ministerie van SZW heeft geen begrotingsreserves.

Ad 6 Vorderingen buiten begrotingsverband

Deze post betreft het saldo van de uitgaven waarvan verrekening met derden nog zal plaatsvinden.

Vorderingen buiten begrotingsverband (x € 1.000)	
	Openstaand ultimo 2016
Europese gelden	28.199
Omzetbelasting	92
Diversen	99
Totaal vorderingen buiten begrotingsverband	28.391

Ad 7 Schulden buiten begrotingsverband

Deze post betreft het saldo van de ontvangsten waarvan verrekening met derden nog zal plaatsvinden.

Schulden buiten begrotingsverband (x € 1.000)

	Openstaand ultimo 2016
Afdracht loonheffing	3.573
Afdracht sociale verzekeringspremies	3.499
Frictiekosten RWI	2.888
Europese gelden	548
Diversen	237
Totaal schulden buiten begrotingsverband	10.745

Ad 8 Kas-transverschillen

Op deze post worden bedragen opgenomen welke zijn verantwoord in de uitgaven en ontvangsten, maar nog niet daadwerkelijk per kas zijn uitgegeven en ontvangen. Het Ministerie van SZW heeft geen kas-transverschillen.

Ad 9 en 9a Openstaande rechten

Openstaande rechten zijn vorderingen die niet voortkomen uit met derden te verrekenen begrotingsuitgaven, maar die op andere wijze zijn ontstaan. Rechten kunnen ontstaan doordat conform wettelijke regelingen vastgestelde aanslagen aan derden worden opgelegd of op grond van doorberekening van de kosten van verleende diensten of geleverde goederen. Beide doen zich bij het Ministerie van SZW niet voor.

Ad 10 en 10a Vorderingen

Vorderingen kunnen zijn voortgevloeid uit wettelijke heffingen, vorderingen van eerder gedane voorwaardelijke uitgaven en vorderingen uit verkoop of dienstverlening.

De benadering van de definitie van «vorderingen naar opeisbaarheid» is ten opzichte van vorig jaar gewijzigd. Hierdoor vallen meer vorderingen in de categorieën direct opeisbaar. Dit geldt met name voor de vorderingen die buiten invordering zijn gesteld.

Vorderingen (x € 1.000)

	Ministerie	Agentschap SZW	CJIB	DUO	RSO	Openstaand ultimo 2016
	18.194	14.849	78.371	161.519	297	273.230

Van de vorderingen die direct opeisbaar of op termijn opeisbaar zijn, wordt een overzicht gegeven van de ouderdom.

Vorderingen naar ouderdom (x € 1.000)						
	Ministerie	Agentschap SZW	CJIB	DUO	RSO	Openstaand ultimo 2016
t/m 2013	4.090	1.928	44.693	84	0	50.796
2014	7	547	7.919	47	0	8.519
2015	12.609	9.023	7.184	54	0	28.871
2016	1.488	3.352	18.574	116	297	23.828
Totaal	18.194	14.849	78.371	302	297	112.013

Vorderingen naar opeisbaarheid (x € 1.000)						
	Ministerie	Agentschap SZW	CJIB	DUO	RSO	Openstaand ultimo 2016
Direct opeisbaar	10.637	14.849	78.371	302	297	104.456
Op termijn opeisbaar	7.558	0	0	0	0	7.558
Geconditioneerde vorderingen	0	0	0	161.217	0	161.217
Totaal	18.194	14.849	78.371	161.519	297	273.230

Onderstaand wordt per organisatie een toelichting gegeven.

Ministerie

Van de openstaande vorderingen is een bedrag van € 14,6 miljoen toe te wijzen aan niet-bestuurlijke boetes. In dit bedrag is een openstaande vordering van € 7,5 miljoen opgenomen ten name van de SVB Nederlandse Antillen met betrekking tot boedelscheiding.

De door de Inspectie SZW opgelegde openstaande bestuurlijke boetes in 2006 of eerdere jaren tellen op tot € 3,6 miljoen. Dit bedrag is inclusief de aan de debiteuren in rekening gebrachte invorderingskosten. De inning van de bestuurlijke boetes die na 2006 zijn opgelegd wordt door het CJIB verricht.

Agentschap SZW

Alle openstaande vorderingen bij AGSZW hebben betrekking op subsidies, inclusief de vorderingen uit hoofde van Europese gelden.

Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB)

Deze vorderingen bestaan uit de door de Inspectie SZW opgelegde boetes vanaf 2007. Van de totaal openstaande vorderingen per ultimo 2016 is een bedrag van € 35,3 miljoen voorlopig buiten invordering gesteld.

Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)

DUO voert de administratie uit voor de directie Samenleving en Integratie ten behoeve van de Wet Inburgering.

Het openstaande bedrag van € 161,5 miljoen bestaat voor € 161,2 miljoen uit leningen en € 0,3 miljoen uit openstaande aflossingstermijnen. De vorderingen bij DUO betreffen de openstaande aflossingstermijnen welke aan de leningen onttrokken zijn.

Rijkschoonmaakorganisatie (RSO)

Vanaf 2016 valt de RSO onder budgettaire verantwoording van SZW. De administratie is uitbesteed aan de Uitvoeringsorganisatie Bedrijfsvoering Rijk (UBR). De RSO is verantwoordelijk voor de schoonmaak van de Rijks panden van de aangesloten departementen. Het totaal bedrag van de openstaande vorderingen (€ 297.000) bestaat uit in rekening gebrachte bedragen voor verrichte schoonmaakwerkzaamheden.

Ad 11 en 11a Schulden

Dit betreft schulden die zijn voortgekomen uit ontvangsten ten gunste van de begroting. Het Ministerie van SZW heeft geen schulden.

Ad 12 en 12a Voorschotten

Onder de post voorschotten zijn per saldo de bedragen opgenomen die aan derden zijn betaald, vooruitlopend op later definitief vast te stellen of af te rekenen bedragen. Het gaat hierbij onder andere om de uitgaven voor de Wet sociale werkvoorziening, Wajong en kinderbijslag.

Voorschotten (x € 1.000)			
	Ministerie	Agentschap SZW	Openstaand ultimo 2016
	10.783.383	284.363	11.067.746

In de saldibalans van SZW zijn geen voorschotten opgenomen met betrekking tot de toeslagregelingen (kinderopvangtoeslag en wet kindgebonden budget), deze voorschotten zijn verantwoord in de saldibalans van het Ministerie van Financiën. De uitgaven die hiermee samenhangen zijn verantwoord onder de post uitgaven van artikel 7 en 10.

Ministerie

In de onderstaande specificaties worden de openstaande voorschotten van het Ministerie verantwoord naar ouderdom en artikel.

Voorschotten naar ouderdom (x € 1.000)				
	Saldo 1-1 2016	Verstrekt	Afgerekend	Openstaand ultimo 2016
t/m 2013	2.522.379	0	2.494.807	27.572
2014	3.120.823	0	636.006	2.484.817
2015	7.942.637	0	7.893.278	49.359
2016	0	8.226.808	5.173	8.221.635
Totaal	13.585.840	8.226.808	11.029.264	10.783.383

Voorschotten naar artikel (x € 1.000)

Art	Omschrijving	Openstaand ultimo 2016
1	Arbeidsmarkt	13.903
2	Bijstand, Participatiewet, Toeslagenwet en Sociale Werkvoorziening	3.328.803
3	Arbeidsongeschiktheid	0
4	Jonggehandicapten	3.255.900
5	Werkloosheid	55.500
6	Ziekte en zwangerschap	3.830
7	Kinderopvang	47.145
8	Oudedagsvoorziening	3.900
9	Nabestaanden	0
10	Tegemoetkoming ouders	3.337.000
11	Uitvoering	333.843
12	Rijksbijdragen	236.300
13	Integratie en maatschappelijke samenhang	142.906
96	Apparaatsuitgaven kerndepartement	5.272
97	Aflopende regelingen	0
98	Algemeen	16.712
99	Nominaal en onvoorzien	0
	Rekeningen buiten begrotingsverband	2.368
Totaal		10.783.383

Agentschap SZW

In onderstaande tabel wordt het verloop van de voorschotten van het Agentschap SZW in 2016 weergegeven.

Verloop voorschotten Agentschap SZW (x € 1.000)

	ESF/EGF/EUSF	Subsidies departement	Totaal 2016
Saldo 1 januari	60.534	143.048	203.583
Verstrekt	82.311	82.206	164.516
Subtotaal	142.845	225.255	368.099
Afgerekend	77.119	6.618	83.737
Saldo 31 december	65.726	218.637	284.363

Ad 13 en 13a Garantieverplichtingen

Onder deze post is het saldo van de garantieverplichtingen opgenomen. Een garantieverplichting wordt gezien als een voorwaardelijke financiële verplichting aan een derde, die pas tot uitbetaling komt als zich bij de wederpartij een bepaalde omstandigheid (realisatie van een risico) voordoet. Een verschil tussen een garantieverplichting en een andere verplichting is dat de hoofdsom van een garantie veelal niet of slechts gedeeltelijk tot uitbetaling zal komen.

In de onderstaande tabel is het verloop van de uitstaande garantieverplichtingen weergegeven.

Opbouw garantieverplichtingen (x € 1.000)	
	Openstaand ultimo 2016
Garantieverplichtingen per 1 januari	234
Bij: Aangegane verplichtingen	0
Af: Tot betaling gekomen	41
Af: Vervallen borgstelling	129
Garantieverplichtingen per 31 december	65

In 2007 is de «tijdelijke SZW-borgstellingsregeling startende ondernemers vanuit een uitkering» van kracht geworden. In 2016 is er door de banken aanspraak gemaakt op de borgstelling. Dit heeft geleid tot de betaling van een bedrag van in totaal € 41.000. Dit bedrag is verantwoord op artikel 2.

Eind 2016 staat SZW voor een bedrag van € 312.000 borg aan kredietinstellingen en gemeentelijke kredietbanken die een kredietovereenkomst hebben verleend aan startende ondernemers. Het daadwerkelijke risico van uitbetaling als alle verplichtingen zouden worden opgeëist bedraagt € 65.000.

Ad 14 en 14a Andere verplichtingen

De post andere verplichtingen vormt het saldo van de aangegane verplichtingen, hierop verrichte betalingen en negatieve bijstellingen van in eerdere begrotingsjaren aangegane verplichtingen.

Opbouw andere verplichtingen (x € 1.000)			
	Ministerie	Agentschap SZW	Totaal 2016
Saldo 1 januari	339.369	277.909	617.278
Aangegane verplichtingen in het verslagjaar inclusief negatieve bijstellingen	31.614.004	36.810	31.650.813
Subtotaal (A)	31.953.373	314.719	32.268.091
Tot betaling gekomen in het verslagjaar	31.663.967	113.401	31.777.368
Subtotaal (B)	31.663.967	113.401	31.777.368
Saldo 31 december (A – B)	289.406	201.318	490.723

Andere verplichtingen Ministerie naar artikel (x € 1.000)

Art	Omschrijving	Saldo 1-1-2016	Aangegaan 2016 (incl. negatieve bijstelling)	Betaald 2016	Openstaand 2016 e.v.
1	Arbeidsmarkt	5.167	20.914	19.385	6.697
2	Bijstand, Participatiewet, Toeslagenwet en Sociale Werkvoorziening	297.241	6.544.054	6.626.076	215.219
3	Arbeidsongeschiktheid	0	682	682	0
4	Jonggehandicapten	0	3.274.181	3.274.181	0
5	Werkloosheid	0	57.069	56.986	83
6	Ziekte en zwangerschap	0	6.245	6.245	0
7	Kinderopvang	6.462	2.410.339	2.406.837	9.964
8	Oudedagsvoorziening	0	24.118	24.118	0
9	Nabestaanden	0	1.071	1.071	0
10	Tegemoetkoming ouders	0	5.468.558	5.468.558	0
11	Uitvoering	0	433.006	433.006	0
12	Rijksbijdragen	0	12.806.406	12.806.406	0
13	Integratie en maatschappelijke samenhang	18.655	278.627	250.573	46.709
96	Apparaatsuitgaven kerndepartement	7.496	252.321	255.510	4.307
97	Aflopende regelingen	0	0	0	0
98	Algemeen	4.348	36.413	34.333	6.428
99	Nominaal en onvoorzien	0	0	0	0
Totaal		339.369	31.614.004	31.663.967	289.406

Er zijn in 2016 geen omvangrijke bijstellingen van aangegane verplichtingen geweest, hierbij is een grens gehanteerd van € 25 miljoen voor de beleidsartikelen en 10% voor het apparaatartikel met een minimum van € 1 miljoen.

Openstaande verplichtingen Agentschap SZW (x € 1.000)

	ESF 2	EGF	EFMB	EUSF	Totaal 2016
Saldo 1 januari	142.940	592	3.747	130.629	277.909
Aangegane verplichtingen in het verslagjaar inclusief negatieve bijstellingen	- 31.090	0	0	67.900	36.810
Subtotaal (A)	111.851	592	3.747	198.529	314.719
Tot betaling gekomen in verslagjaar	61.299	0	692	51.409	113.401
Subtotaal (B)	61.299	0	692	51.409	113.401
Saldo 31 december (A – B)	50.552	592	3.055	147.120	201.318

Niet uit de saldibalans blijvende bestuurlijke verplichtingen

Met ingang van 2012 is de bekostiging van de rijksgefinancierde wetten en regelingen, waarvan de uitvoering is opgedragen aan de SVB en het UWV, gewijzigd van kasbasis naar transactiebasis. Om budgettaire redenen is er voor gekozen de per 1 januari 2012 door SZW op transactiebasis nog verschuldigde bedragen niet aan de SVB en het UWV uit te betalen. Deze permanente schulden bedragen per ultimo 2015 € 848,3 miljoen aan de SVB en € 162,6 miljoen aan het UWV. Deze schulden worden niet eerder door SZW voldaan dan dat het desbetreffende fonds, wet of regeling is opgeheven c.q. beëindigd. Daarnaast is er in dit verband sprake van een permanente vordering op de SVB ter grootte van € 1,3 miljoen. De genoemde bedragen hebben in 2016 geen wijzigingen ondergaan.

Ad 15 en 15a Deelnemingen

Onder de post deelnemingen zijn alle deelnemingen in besloten en naamloze vennootschappen en Internationale instellingen opgenomen. Het Ministerie van SZW heeft geen deelnemingen.

11. WNT-VERANTWOORDING

De Wet normering topinkomens (WNT) bepaalt dat de bezoldiging en eventuele ontslaguitkeringen van topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen in de publieke en semi-publieke sector op naamsniveau vermeld moeten worden in het financieel jaarverslag. Deze publicatieplicht geldt tevens voor topfunctionarissen die bij een WNT-instelling geen – al dan niet fictieve – dienstbetrekking hebben of hadden. Daarnaast moeten van niet-topfunctionarissen de bezoldiging en/of eventuele ontslaguitkeringen (zonder naamsvermelding) gepubliceerd worden indien deze het wettelijk maximum te boven gaan. Niet-topfunctionarissen zonder dienstverband vallen echter buiten de reikwijdte van de wet.

De bezoldigingsgegevens van de leden van de Top Management Groep zijn opgenomen in het jaarverslag van het Ministerie van BZK. Het wettelijk bezoldigingsmaximum bedraagt in 2016 € 179.000.

In artikel 10b van de Beleidsregels WNT 2017 ([Staatscourant 2016, nr. 70032](#)) is bepaald dat er geen toezicht of handhaving zal plaatsvinden op de naleving van de publicatieplicht van uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan niet-topfunctionarissen voortvloeiend uit contractovername door een mobiliteitsbureau. In 2016 is namelijk gebleken dat voor deze categorie de volledige uitvoering van de wettelijke bepalingen bij een aantal instellingen op korte termijn niet mogelijk is. Accountants hoeven in dat geval op dit onderdeel van de financiële verslagen ook geen controle uit te voeren (niet op volledigheid en niet op juistheid). Het inventariseren van de contractovernames en de daarmee gemoeide uitkeringen aan niet-topfunctionarissen in 2016 is om die reden achterwege gelaten.

Er zijn geen functionarissen die in 2016 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de Wet Openbaarmaking uit Publieke middelen gefinancierde Topinkomens (WOPT) of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden. Er zijn in 2016 geen ontslaguitkeringen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.

ONDERDEEL D. DEPARTEMENTSPECIFIEKE INFORMATIE

D1. SZA-kader

Deze paragraaf presenteert een totaaloverzicht van de uitgaven in de budgetdisciplinesector Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt (SZA) in het jaar 2016. Eerst wordt de opbouw van de totale uitgaven in het SZA-kader weergegeven, onderverdeeld naar begrotings- en premiegefinancierde uitgaven. Daarna wordt inzicht gegeven in de onderverdeling van de uitgaven in het SZA-kader naar de verschillende regelingen. Ten slotte worden de uitgavenmutaties sinds de begroting 2016 gegroepeerd weergegeven en vindt toetsing van de SZA-uitgaven aan de ijklijn plaats.

Overzicht en aansluiting bij jaarverslag

Om een goede vergelijking te maken tussen begrote en gerealiseerde uitgaven zijn de uitgaven van de begroting 2016 (prijzen 2015) omgerekend naar prijzen 2016. Bij de analyse wordt de raming van uitgaven en ontvangsten uit de begroting 2016 (de stand Miljoenennota 2016 inclusief verwerking van de nota van wijziging) als startpunt genomen. Daarnaast worden in deze paragraaf de ontvangsten in mindering gebracht op de uitgaven (netto SZA-uitgaven). Daarom wijken deze uitgaven af van de uitgaven zoals opgenomen in de beleidsartikelen.

Allereerst volgt een vergelijking van de gerealiseerde SZA-uitgaven ten opzichte van de uitgaven zoals geraamd in de begroting 2016 (zie tabel D1.1). Uit deze tabel is af te leiden dat de totale uitgaven onder het SZA-kader € 1,0 miljard lager zijn uitgekomen dan voorzien bij de begroting 2016. De uitgaven in het SZA-kader bestaan uit begrotingsgefinancierde uitgaven (€ 31,7 miljard) en premiegefinancierde uitgaven (€ 56,6 miljard). De begrotingsgefinancierde uitgaven worden uit belastinginkomsten betaald, de premiegefinancierde uitgaven worden voornamelijk door middel van premies gefinancierd. Het merendeel van de uitgaven van de SZW-begroting valt binnen het uitgavenkader SZA. Op de totaalstelling van de uitgaven vindt een correctie plaats om dubbeltelling te voorkomen die ontstaat doordat sociale fondsen voor een deel gefinancierd worden uit begrotingsmiddelen. Deze zogeheten Rijksbijdragen worden verantwoord op artikel 12 van dit jaarverslag. Dit betreft hoofdzakelijk een bijdrage aan het Ouderdomsfonds. De opbrengsten van de AOW-premie zijn namelijk onvoldoende om de ouderdomsuitgaven (AOW) te dekken. De apparaatuitgaven en enkele andere uitgaven, waaronder subsidies en opdrachten, behoren tot de uitgaven onder het kader Rijksbegroting in enge zin (Rbg-eng) en zijn daarom niet relevant voor het SZA-kader. Deze uitgaven worden in mindering gebracht op de totaalstelling. Voor het gedeelte van de ontvangsten dat tot de niet-belastingontvangsten wordt gerekend wordt eveneens gecorrigeerd. De gerealiseerde ontvangsten van de begrotingsartikelen in het SZA-kader wijken af van de totale artikelontvangsten in de taartdiagrammen aan het begin van dit jaarverslag (€ 1,9 miljard). In deze diagrammen zijn ook de artikelontvangsten die betrekking hebben op de budgetdisciplinesector Rbg-eng en de niet-kaderrelevante ontvangsten meegenomen (voornamelijk werkgeversbijdragen kinderopvangtoeslag).

Tabel D1.1 SZA-uitgaven 2016¹ (x € 1 mld)

	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
Totaal uitgaven begrotingsgefinancierd	31,7	32,1	- 0,5
-/- Correctie dubbeltelling rijksbijdragen	12,8	13,1	- 0,3
-/- Uitgaven Rijksbegroting eng	0,5	0,6	- 0,1
-/- Correctie ontvangsten	0,7	0,6	0,1
A. SZA-uitgaven begroting	17,7	17,8	- 0,1
Totaal uitgaven premiegefinancierd	56,6	57,5	- 0,9
-/- Ontvangsten	0,4	0,4	0,0
B. SZA-uitgaven premie	56,2	57,1	- 0,9
C. Integratie-uitkering sociaal domein	2,8	2,7	0,0
Totaal SZA- uitgaven (A + B + C)	76,6	77,6	- 1,0

¹ Als gevolg van afronding kan de som van de delen afwijken van het totaal.

Uitgavenontwikkeling

Tabel D1.2 toont een onderverdeling van de uitgaven die vallen onder het SZA-kader naar de verschillende regelingen. Wederom is het startpunt de begroting 2016 (de stand Miljoenennota 2016 inclusief verwerking van de nota van wijziging), omgerekend naar prijzen 2016. Tevens worden de ontvangsten in mindering gebracht op de uitgaven.

De voornaamste oorzaak van de lagere uitgaven zijn de lager dan geraamde werkloosheidsuitgaven (WW) als gevolg van de meevallende economische ontwikkeling. De AOW-uitgaven en de uitgaven aan arbeidsongeschiktheid, ziekte en zwangerschap zijn hoger uitgekomen dan begroot.

Tabel D1.2 Uitgaven SZA-kader 2014–2016 (x € 1 mln)

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016	Begroting 2016	Verschil 2016
<i>Werkloosheid</i>					
WW-uitgaven (werkloosheid)	6.769	6.168	5.478	6.274	– 796
Macrobudget participatiewetuitkeringen (bijstand) en intertemporele tegemoetkoming	5.736	5.624	5.711	5.618	93
<i>Arbeidsongeschiktheid / Ziekte en zwangerschap</i>					
WIA/WAO/WAZ/Wajong	11.873	11.971	12.253	12.120	133
ZW/WAZO	2.688	2.576	2.626	2.595	30
<i>Ouderdom / Nabestaanden</i>					
MKOB	985	1	1	0	1
AOW	34.119	34.967	36.004	34.979	1.025
Inkomensondersteuning AOW	–	846	936	934	3
Anw	594	452	424	450	– 26
<i>Kinderopvang en kindregelingen</i>					
KOT	1.731	1.645	2.006	2.005	2
AKW/WKB/TOG	4.236	5.093	5.205	5.188	18
<i>Re-integratie / Participatie</i>					
Re-integratieuitgaven arbeidsongeschiktheid	184	182	221	244	– 23
Wsw-budget	2.390	17	17	21	– 4
Participatiebudget gemeenten	695	1	0	0	0
Integratie-uitkering sociaal domein	–	2.900	2.761	2.715	47
<i>Uitvoeringskosten en overige uitgaven</i>					
Uitvoeringskosten (UWV/SVB etc.)	2.135	2.036	1.944	1.941	3
Overige uitgaven	829	919	1.018	1.023	– 5
Nominale ontwikkeling	0	0	0	1.473	– 1.473
Totaal SZA-uitgaven	74.965	75.398	76.607	77.578	– 971

Werkloosheid

De uitkeringslasten WW komen € 0,8 miljard lager uit dan begroot. Indien rekening wordt gehouden met de ten tijde van de begrotingsopstelling geraamde loon- en prijsbijstelling is de realisatie € 930 miljoen lager dan begroot. Door de gunstige economische ontwikkeling is de werkloosheid sterker gedaald dan verwacht. Dit heeft geleid tot lagere uitkeringslasten ten opzichte van de begroting.

De uitgaven macrobudget participatiewetuitkeringen en de intertemporele tegemoetkoming samen vallen € 93 miljoen hoger uit dan begroot. Via de reguliere systematiek van het macrobudget werken hoger uitgevallen realisaties in het voorgaande jaar (2015) volledig door in het budget van het uitvoeringsjaar. De uitgaven zijn voorts hoger uitgevallen vanwege de doorwerking van de gestegen lonen en prijzen in de uitkeringen en vanwege de intertemporele tegemoetkoming die bedoeld is om de feitelijke bijstandslasten voor gemeenten samenhangend met de verhoogde asielinstroom te dekken.

Arbeidsongeschiktheid / Ziekte en zwangerschap

De uitgaven voor arbeidsongeschiktheid, ziekte en zwangerschap zijn € 0,2 miljard hoger uitgekomen dan begroot. Indien rekening wordt gehouden met de ten tijde van de begrotingsopstelling geraamde loon- en prijsbijstelling is de realisatie ongeveer € 10 miljoen hoger dan begroot. Dit hangt samen met hoger dan geraamde Wajong- en WIA-uitkeringslasten die slechts ten dele worden gecompenseerd door lager dan begrote uitkeringslasten WAO, WAZ, WAZO en ZW.

Ouderdom / Nabestaanden

De AOW-uitgaven zijn € 1,0 miljard hoger uitgekomen dan begroot. Indien rekening wordt gehouden met de ten tijde van de begrotingsopstelling geraamde loon- en prijsbijstelling is de realisatie € 0,2 miljard hoger dan begroot. Dit wordt voornamelijk verklaard doordat de uitgaven aan de partnertoeslag in de AOW hoger uitvielen dan bij het opstellen van de begroting werd geraamd. Daarnaast bleek ook de loon- en prijsbijstelling hoger uit te vallen dan aanvankelijk geraamd.

De uitkeringslasten Anw zijn € 26 miljoen lager uitgekomen dan begroot. Indien rekening wordt gehouden met de ten tijde van de begrotingsopstelling geraamde loon- en prijsbijstelling is de realisatie € 32 miljoen lager dan begroot. Dit hangt voornamelijk samen met een lager dan verwacht aantal uitkeringsjaren.

Kinderopvang en kindregelingen

Het saldo van de uitgaven en ontvangsten kinderopvangtoeslag is in 2016 nagenoeg op het begrote bedrag uitgekomen. Dit saldo bestaat uit € 40 miljoen hogere uitgaven dan geraamd en € 39 miljoen hogere ontvangsten (terugvordering kinderopvangtoeslag) dan voorzien.

De uitgaven aan de kindregelingen (AKW, WKB en TOG) zijn € 18 miljoen hoger dan begroot. De WKB-uitgaven vallen hoger uit dan verwacht (€ 55 miljoen) door asielmigratie, nabetalingen over vorige toeslagjaren en de intensivering van het kindgebonden budget per 2017 (dit leidt vanwege betaling in de maand vooraf ook in 2016 al tot uitgaven). Hier tegenover staan hogere WKB-ontvangsten (€ 21 miljoen) en lager dan verwachte gerealiseerde uitkeringslasten AKW (€ 17 miljoen).

Re-integratie / Participatie

In 2016 is het re-integratiebudget niet volledig benut. Hierdoor is er in 2016 € 23 miljoen minder uitgegeven aan re-integratie arbeidsongeschikten dan begroot. Dit is het gevolg van enerzijds lagere uitgaven aan

re-integratie WIA/WAO/WAZ/ZW (€ 38 miljoen), hoofdzakelijk het gevolg van lagere uitgaven dan verwacht aan de inkoop van trajecten. Anderzijds is er sprake van hogere uitgaven aan re-integratie Wajong (€ 15 miljoen) doordat reeds in 2016 een deel van het re-integratiebudget 2017 aan het UWV betaald is om het kasritme van het Rijk te optimaliseren.

Uitvoeringskosten en overige uitgaven

De realisatie van de netto-uitvoeringskosten van het UWV en de SVB komen € 3 miljoen hoger uit dan begroot. Als rekening gehouden wordt met de ten tijde van de begrotingsopstelling geraamde loon- en prijsbijstelling is de realisatie € 18 miljoen lager dan begroot.

De overige uitgaven betreffen verschillende kleinere regelingen, voornamelijk de AIO, OBR, TW, uitkeringen Caribisch Nederland en uitgaven aan integratie en maatschappelijke samenhang. Deze uitgaven zijn per saldo € 5 miljoen lager uitgekomen dan begroot.

Toetsing aan ijklijn

Tabel D1.3 laat de ontwikkeling van het SZA-kader en de netto SZA-uitgaven zien voor het jaar 2016. De SZA-uitgaven worden getoetst aan de ijklijn.

Tabel D1.3 Bijstelling SZA-uitgaven en ijklijn sinds de indiening van de Miljoenennota 2016 (x € 1 mld)

Uitgaven	
SZA-uitgaven bij indiening Miljoenennota 2016 ¹	77,5
Budgettaire mutaties	- 0,9
SZA-uitgaven jaarverslag 2016	76,6
Uitgavenplafond (ijklijn)	
Ijklijn SZA-uitgaven bij begroting 2016	78,1
Ijklijnmutaties	- 0,7
Ijklijn SZA-uitgaven jaarverslag 2016	77,4
Kadertoetsing (over- / overschrijding ijklijn) bij indiening Miljoenennota 2016	- 0,6
Kadertoetsing (over- / overschrijding ijklijn) jaarverslag 2016	- 0,8

¹ Exclusief intensivering AKW conform nota van wijziging.

Uitgaven

Sinds de stand bij het indienen van de Miljoenennota 2016, voor verwerking van de nota van wijziging ([Tweede Kamer, 2015–2016, 34 302, nr. 79](#)), waarin een intensivering van de AKW met € 100 miljoen is opgenomen, zijn er als gevolg van de meevallende macro-economische ontwikkeling en op grond van uitvoeringsinformatie over 2016 budgettaire mutaties opgetreden. Hierdoor zijn de geraamde SZA-uitgaven van € 77,5 miljard ten tijde van het indienen van de Miljoenennota 2016 uitgekomen op € 76,6 miljard bij het jaarverslag 2016.

Uitgavenplafond (ijklijn)

De ijklijn 2016 is € 0,7 miljard lager vastgesteld dan in de begroting 2016 is opgenomen. Voornaamste oorzaak is een bijstelling van het kader als gevolg van de ontwikkeling van de prijs van de nationale bestedingen. Daarnaast is de ijklijn bijgesteld voor overboekingen tussen de kaders en statistische correcties. De ijklijn voor 2016 is uiteindelijk vastgelegd op € 77,4 miljard.

Toetsing SZA-uitgaven aan uitgavenplafond

Door de lagere SZA-uitgaven ten opzichte van de ontwerpbegroting is er sprake van een onderschrijding van het kader. Tegelijkertijd is het SZA-kader ook neerwaarts bijgesteld. Per saldo is er bij het jaarverslag 2016 € 0,8 miljard minder uitgegeven dan de voor 2016 geldende ijklijn.

D2. SOCIALE FONDSEN SZW

Deze paragraaf presenteert de exploitatiesaldi en vermogensposities van de sociale fondsen. De informatie is bedoeld als achtergrondinformatie bij het jaarverslag. De daadwerkelijke verantwoording van uitgaven en inkomsten van de fondsen vindt plaats via de jaarverslagen van de SVB en het UWV. De cijfers in deze paragraaf zijn gebaseerd op informatie van het CPB (CEP 2017) en sluiten niet precies aan op de jaarverslagen van het UWV en de SVB. De reden hiervoor is dat SZW een ander boekhoudstelsel (kas-verplichtingenstelsel) voert dan het UWV en de SVB (baten-lastenstelsel).

Een groot deel van de socialezekerheidsuitgaven loopt via de sociale fondsen. In tabel D2.1 en tabel D.2.2 zijn de exploitatierekeningen van de fondsen weergegeven. Zowel de begrote bedragen als de gerealiseerde bedragen zijn weergegeven in prijzen 2016. Het exploitatiesaldo is het verschil tussen de ontvangsten en de uitgaven van een fonds. Naast de premieontvangsten behoren ook de rijksbijdragen en renteontvangsten tot de inkomsten van een fonds. De uitgaven bestaan naast de uitkeringen voornamelijk uit uitvoeringskosten. Daarnaast vinden tussen de fondsen onderlinge betalingen plaats. Het saldo tussen ontvangen en betaalde onderlinge betalingen is voor de sociale fondsen negatief, omdat uit deze fondsen ook premies worden betaald voor de zorgverzekering van uitkeringsgerechtigden. Tegenover de negatieve saldi bij de sociale fondsen staan dus positieve saldi bij de zorgfondsen.

Tabel D2.1 laat zien dat het exploitatiesaldo van het Ouderdomsfonds hoger is dan bij begroting werd verwacht. De premie-inkomsten vallen hoger uit dan geraamd, de Rijksbijdragen waren lager dan geraamd bij begroting. De uitkeringslasten waren hoger dan geraamd. Het exploitatiesaldo van het Anw-fonds is iets hoger dan verwacht dankzij een combinatie van hogere premie-inkomsten en lagere uitgaven.

Tabel D2.1 Overzicht sociale verzekeringen SVB 2016 (x € 1 mln)¹

	Ouderdomsfonds (AOW)		Anw-fonds	
	Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
Premies	24.486	25.559	1.069	1.159
Bijdragen van het Rijk	12.909	12.559	8	7
Ontvangen onderlinge betalingen	0	0	0	0
Saldo Interest	16	20	21	11
Totaal Ontvangsten	37.411	38.139	1.098	1.177
Uitkeringen / Verstrekkingen	36.748	36.940	456	424
Uitvoeringskosten	102	106	10	10
Betaalde onderlinge betalingen	449	464	29	26
Totaal Uitgaven	37.299	37.510	495	461
Exploitatiesaldo	112	629	603	717

¹ SZW (financiële administratie) en CPB (CEP 2017).

Het exploitatiesaldo van de arbeidsongeschiktheidsfondsen (tabel D2.2) is hoger dan geraamd. Er werden meer premies afgedragen en de uitkeringslasten vielen lager uit. Ook de uitvoeringskosten van met name de WGA waren in 2016 lager dan geraamd. Ook het exploitatiesaldo van de geïntegreerde WW-fondsen is gunstiger dan verwacht. Deze fondsen bestaan uit het Awf, de sectorfondsen en het Ufo. De premie-inkomsten in alle werkloosheidsfondsen waren iets hoger dan verwacht. Het grootste deel van het verschil met de begroting wordt echter verklaard door de lagere uitkeringslasten vanuit de WW-fondsen.

Tabel D2.2 Overzicht sociale verzekeringen UWV 2016 (x € 1 mln)¹

	Arbeidsongeschiktheidsfondsen		WW-fondsen	
	Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
Premies	13.241	13.388	7.570	7.683
Bijdragen van het Rijk	231	223	148	126
Ontvangen onderlinge betalingen	1.189	1.130	857	819
Saldo Interest	15	23	- 47	2
Totaal Ontvangsten	14.674	14.764	8.527	8.630
Uitkeringen/Verstrekingen	10.670	10.508	7.749	6.853
Uitvoeringskosten	422	351	967	1.061
Betaalde onderlinge betalingen	1.797	1.739	1.406	1.321
Totaal Uitgaven	12.889	12.597	10.122	9.235
Exploitatiesaldo	1.785	2.166	- 1.595	- 605

¹ SZW (financiële administratie) en CPB (CEP 2017).

Vermogensposities

In tabel D2.3 worden de vermogensposities van de vier sociale fondsen vermeld. Hierbij zijn wederom de arbeidsongeschiktheidsfondsen en de werkloosheidsfondsen geïntegreerd weergegeven. Het aanwezige vermogen neemt jaarlijks toe of af met het exploitatiesaldo (zie tabellen D2.1 en D2.2). Zoals reeds aangegeven in de inleiding zijn de cijfers in deze paragraaf gebaseerd op informatie van het CPB (CEP 2017). De vermogensposities sluiten daarom niet precies aan op de jaarverslagen van het UWV en de SVB.

Tabel D2.3 Vermogens sociale fondsen ultimo 2015 en 2016 (x € 1 mln)¹

	Feitelijk vermogen ultimo 2015	Exploitatiesaldo 2016	Feitelijk vermogen Realisatie
Regeling			
Ouderdomsfonds (AOW)	1.353	629	1.982
Anw-fonds	3.357	717	4.074
Arbeidsongeschiktheidsfondsen	2.622	2.166	4.788
WW-fondsen	- 12.734	- 605	- 13.339
Totaal sociale fondsen	- 5.401	2.907	- 2.494

¹ SZW (financiële administratie) en CPB (CEP 2017).

De sociale fondsen hebben ultimo 2016 een gezamenlijk negatief vermogen van bijna € 2,5 miljard. Het feitelijk vermogen is daarmee € 3,3 miljard positiever uitgevallen dan bij begroting werd geraamd. Dat komt in de eerste plaats doordat het feitelijk vermogen ultimo 2015 na het opstellen van de begroting voor 2016 nog is verbeterd (€ 1,3 miljard). Daarnaast is het totale exploitatiesaldo 2016 € 2,0 miljard positiever is dan geraamd bij begroting.

Het vermogenstekort leidt overigens niet tot risico's met betrekking tot de uitbetaling van de uitkeringen. De fondsen maken onderdeel uit van de totale Rijksbegroting en zijn in feite niets anders dan een rekening bij het Ministerie van Financiën. In het geval er een negatief vermogen ontstaat, zoals bij de WW-fondsen, betaalt het UWV hiervoor een rente aan het Ministerie van Financiën. Deze rentelasten waren in 2016 overigens nihil dankzij de lage rentelasten op Staatsleningen. Het Ministerie van Financiën garandeert dat het UWV altijd over voldoende middelen kan beschikken. Wel maken de exploitatietekorten onderdeel uit van het EMU-saldo in de desbetreffende jaren.

D3. KOOPKRACHT

De standaardkoopkrachttabel voor het jaar 2016 ziet er (op basis van de meest recente stand, het CEP2017 van het CPB) als volgt uit.

Tabel D3.1 Koopkrachtontwikkeling 2016 (in %)		
	Raming Begroting 2016 ¹	Realisatie Jaarverslag 2016 ²
Actieven		
Alleenverdiener met kinderen		
modaal	1,8	3,3
2 x modaal	0,5	1,8
Tweeverdieners		
modaal + ½ x modaal met kinderen	3,7	5,2
2 x modaal + ½ x modaal met kinderen	2,2	3,5
modaal + modaal zonder kinderen	2,8	4,1
2 x modaal + modaal zonder kinderen	1,7	2,8
Alleenstaande		
minimumloon	5,3	6,6
modaal	2,8	4,1
2 x modaal	1,0	2,1
Alleenstaande ouder		
minimumloon	4,3	5,7
modaal	4,0	5,3
Inactieven		
Sociale minima		
paar met kinderen	0,0	1,6
alleenstaande	0,0	1,3
alleenstaande ouder	0,0	1,3
AOW (alleenstaand)		
(alleen) AOW	0,8	2,1
AOW + € 10.000	0,1	1,1
AOW (paar)		
(alleen) AOW	0,3	1,6
AOW + € 10.000	0,1	1,3

¹ Berekeningen SZW op basis van MEV2016 (CPB) en gegevens Ministerie van VWS.

² Berekeningen SZW op basis van CEP2017 (CPB).

ONDERDEEL E. BIJLAGEN

BIJLAGE E1. TOEZICHTRELATIES EN ZBO's EN RWT's

De Minister van SZW heeft op grond van de Pensioenwet systeemverantwoordelijkheid voor het toezicht op de pensioenen. Het toezicht berust, voor zover het om prudentieel en materieel toezicht gaat, bij De Nederlandsche Bank (DNB) en, voor zover het om gedragstoezicht gaat, bij de Autoriteit Financiële Markten (AFM). De institutionele verantwoordelijkheid voor beide toezichthouders berust bij de Minister van Financiën. In het jaarverslag van het Ministerie van Financiën is daartoe een algemeen overzicht opgenomen van onder andere de kosten van de toezichthouders en de bedragen die worden toegerekend aan de onder toezicht gestelde financiële instellingen. Voor het specifieke toezicht op de pensioenen dat DNB en AFM onder verantwoordelijkheid van de Minister van SZW uitoefenen, zijn de relevante kosten als volgt.

Tabel E1.1 Kerncijfers toezicht pensioenen (x € 1 mln)

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Realisatie 2016
DNB ¹	27,4	26,8	27,7
AFM ²	3,8	4,2	Niet bekend

¹ DNB, jaarverslag.

² AFM, jaarverslag. Als gevolg van een andere inrichting van de verantwoording is vanaf 2016 niet bekend welk deel van de totale toezichtskosten van de AFM kunnen worden toegerekend aan toezicht op pensioenen.

Tabel E1.2 bevat een overzicht van de zelfstandige bestuursorganen (ZBO's) en rechtspersonen met een wettelijke taak (RWT's) die onder de verantwoordelijkheid van het moederdepartement vallen. In tabel E1.3 en E1.4 zijn de bijdragen aan de ZBO's en de RWT's opgenomen die onder de verantwoordelijkheid van een ander ministerie vallen. De opgenomen bedragen betreffen de in de beleidsartikelen onder de instrumenten «Inkomensoverdrachten» en «Bijdrage aan ZBO's/RWT's» verantwoorde uitgaven, verminderd met de relevante ontvangsten.

Tabel E1.2 RWT's en ZBO's vallend onder het Ministerie van SZW

Naam organisatie	RWT	ZBO	Functie	Begrotingsartikel	Programma (x € 1 mln)	Apparaat (x € 1 mln)	Financieringbegroting (x € 1 mln)	Financieringpremie (x € 1 mln)	Financieringtarieven (x € 1 mln)	Verwijzingswebsite	Verwijzingtoezicht-arrangement	Verklaring accountant
Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) inclusief Bureau Keteninformatisering Werk en Inkomens (BKWI)	ja	ja	Het UWV voert de sociale verzekeringen voor werknemers, zelfstandigen en jonggehandicapten uit. Werkzoekenden kunnen terecht voor het vinden van werk of het aanvragen van een uitkering, werkgevers voor vacaturebemiddeling en informatie over de arbeidsmarkt. Daarnaast verleent het UWV ontslagvergunningen en tewerkstellingsvergunningen, verricht keuringen en indicatiestellingen en geeft arbeidsrechtelijke informatie. Het BKWI is opgericht om het geheel aan centrale voorzieningen binnen de keten van werk en inkomen te beheren en door te ontwikkelen.	2,3,4,5,6,11	20.893,1	1.947,3 ¹	475,1	1.472,3	-	www.uwv.nl	2	v
Sociale Verzekeringsbank (SVB)	ja	ja	De SVB voert voor verschillende overheidsorganisaties regelingen en wetten uit.	2,6,8,9,10,11	40.006,3	210,0	94,0	116,0	-	www.svb.nl	2	v

Naam organisatie	RWT	ZBO	Functie	Begrotings- artikel	Program- ma (x € 1 mln)	Apparaat (x € 1 mln)	Finan- ciering begroting (x € 1 mln)	Finan- ciering premie (x € 1 mln)	Finan- ciering tarieven (x € 1 mln)	Verwijzing weBSITE	Verwijzing toezicht- visie/ -arran- gement	Verklaring accountant
Inlichtingenbureau (IB)	ja		Het IB ondersteunt gemeenten bij hun wettelijke taken in het kader van de sociale zekerheid. Het doel is bestrijding van fraude en bevorderen van samenwerking tussen de verschillende organisaties door gegevensuitwisseling tussen gemeenten en derden in de keten van werk en inkomen.	11	0,0	7,0	7,0	0,0	-	www.inlichtingenbureau.nl	2	v

¹ Dit is inclusief de bedragen die aan het UWV zijn verstrekt voor re-integratieactiviteiten aan uitkeringsgerechtigden in de WIA, WAO, WAZ, ZW en Wajong, zie hiervoor beleidsartikel 3 en 4. Hierdoor wijkt dit bedrag af van het in beleidsartikel 11 opgenomen bedrag.

² Met de Verzamelwet 2016 is het organisatiegerichte toezicht op het UWV en de SVB per 1 januari 2016 afgeschaft. In de Wet SUWI is opgenomen dat de Inspectie SZW voortaan toezicht houdt op de doeltreffendheid van de uitvoering van de Wet SUWI en niet meer op de rechtmatigheid en doelmatigheid. SZW stelt momenteel het toezicht- en reviewbeleid voor de komende jaren op. Het beleid wordt naar verwachting in de 1^e helft van het jaar 2017 vastgesteld. SZW heeft de ADR opdracht gegeven om over het jaar 2016, omdat het om een overgangsjaar gaat, een «light» review uit te voeren op de werkzaamheden van de auditdiensten van de SVB en het UWV. Op die manier wil SZW over 2016 aanvullende zekerheid krijgen op de rechtmatigheid van de begrotingsgefinancierde uitgaven door UWV en SVB boven op de controleverklaring die de accountants van UWV en SVB zelf geven bij de jaarrekening.

Tabel E1.3 RWT's en ZBO's vallend onder het Ministerie van VenJ

Naam organisatie	RWT	ZBO	Functie	Begrotings-artikel	Programma (x € 1 mln)	Apparaat (x € 1 mln)	Financiering begroting (x € 1 mln)	Financiering premie (x € 1 mln)	Financiering tarieven (x € 1 mln)	Verwijzing website	Verwijzing toezicht-visie/-arrangement	Verklaring accountant
Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA)	ja		COA is verantwoordelijk voor de opvang, begeleiding en uitstroom (uit de opvang) van asielzoekers in Nederland.	13	0,0	74,6	74,6	0,0	-	www.coa.nl	1	v

¹ Het COA maakt deel uit van de Handvestgroep Publiek Verantwoordelijk (HPV). In 2003 heeft de commissie Tabaksblat de Nederlandse corporate governance (het systeem van bestuur en toezicht) opgeleverd. Op basis hiervan heeft de HPV een **code bestuur** voor publieke dienstverleners opgesteld. Deze code is geschreven met het oog op het besef bij de aangesloten organisaties dat het goed is gewenst gedrag op het terrein van public governance te stimuleren.

Tabel E1.4 RWT's en ZBO's vallend onder het Ministerie van VWS

Naam organisatie	RWT	ZBO	Functie	Begrotings-artikel	Programma (x € 1 mln)	Apparaat (x € 1 mln)	Financiering begroting (x € 1 mln)	Financiering premie (x € 1 mln)	Financiering tarieven (x € 1 mln)	Verwijzing website	Verwijzing toezicht-visie/-arrangement	Verklaring accountant
ZonMw		ja	ZonMw financiert gezondheidsonderzoek én stimuleert het gebruik van de ontwikkelde kennis – om daarmee de zorg en gezondheid te verbeteren.	2	0,0	0,2	0,2	0,0	-	www.zonmw.nl	1	v

¹ Vigerende wet- en regelgeving, onder andere [Wet op de organisatie Zorgonderzoek Nederland](#).

BIJLAGE E2. AFGEROND EVALUATIE- EN OVERIG ONDERZOEK

Overzicht onderzoek artikel 1: Arbeidsmarkt	
Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
1a. Beleidsdoorlichtingen	
Gezond en veilig werken	2012
Arbeidsmarkt	2013
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Evaluatie vereenvoudigde arbeidstijdenwet	2012
Naleving van de Wet op de ondernemingsraden, stand van zaken 2011	2012
Evaluatie subsidieregeling kwaliteit arbeidsverhoudingen	2013
Onderzoek versterken arbeidsveiligheid door compliance en participatie	2013
Scenariostudie bedrijfsgezondheidszorg	2013
Experiment van werk naar werk	2013
Flexibele contractvormen	2013
Evaluatie van ten uitvoerlegging 24 EU-Arborichtlijnen	2013
Definitieve evaluatie duurzame inzetbaarheid in het MKB	2016
Evaluatie Wet aanpak schijnconstructies (WAS)	2016
Effecten van algemeen verbindend verklaring	2016
2 Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
2a. MKBA's	
Niet van toepassing	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Invloed herziene Europese richtlijn drukapparatuur op nationaal regime	2016 ¹
Nulmeting arbeidsgerelateerde zorg	2016 ²
3. Overig onderzoek	
Eindrapportage aansluiting vraag en aanbod laaggeschoold werk	2012
Witte vlek op pensioengebied 2010 (artikel 1 en 8)	2012
Zelfregulering van arbeidsomstandigheden	2012
De Arbobalans 2012	2012
Vasthouden van arbeidskrachten in de (technische) sector	2013
CAO-afspraken 2012	2013

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
Participatie en inzetbaarheid op bedrijfsniveau	2013
Aantallen geregistreerde en niet-geregistreerde burgers uit MOE-landen die in Nederland verblijven	2013
Verdringing op de arbeidsmarkt	2014
Praktijk en effecten van bovenwettelijke CAO-aanvullingen	2014
Markt voor Arbodienstverlening	2014
Beloningsverschillen tussen mannen en vrouwen	2014
De Arbobalans 2014	2014
Verkenning arbeidsduuraanpassing	2015
RIE game (instrumentontwikkeling)	2015
Klinische arbeidsgeneeskunde – een verkenning	2015
De instroom van bedrijfsartsen	2015
Verkenning Kennisinfrastructuur Arbeid en Zorg	2015
Goed (genoeg) geleerd	2015
Toekomst onderkant arbeidsmarkt	2015
Preventie van beroepsziekten	2015
Haalbaarheid Persoonlijk Gezondheidsdossier	2015
Arbeidsomstandigheden van gedetacheerde medewerkers vanuit de sociale werkvoorziening	2015
Mantelzorg, Arbeidsparticipatie en Gezondheid	2016
Duurzame inzetbaarheid van werknemers met een lage sociaal economische status	2016
Witte vlekken op pensioengebied 2013 (artikel 1 en 8)	2016
Langer doorwerken met arbeidsbeperking	2016
Evaluatie ESF-regeling Duurzame inzetbaarheid voor bedrijven	2016
Kansen op uitstroom	2016
Evaluatie ontslaggronden WWZ	2016
Hoe vinden werkzoekenden met een arbeidsbeperking en werkgevers elkaar?	2016
Onderzoek verantwoord opdrachtgeverschap gezond en veilig werken	2017

¹ Het onderzoek is gedeeld met de betrokken branches en wordt in 2017 gepubliceerd op het Arboportaal.

² Dit onderzoek stond gepland voor 2015 maar is in februari 2016 gepubliceerd.

Overzicht onderzoek artikel 2: Bijstand, Participatiewet, Toeslagenwet en Sociale Werkvoorziening

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
1a. Beleidsdoorlichtingen	
Niet van toepassing	
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Evaluatie Wet Participatieplaatsen	2012
Evaluatie Meerjarige Aanvullende Uitkering WWB	2012
Tijdelijke middelen schuldhulpverlening 2009–2011: besteding, effecten en duurzaamheid	2012
Evaluatie Wet participatiebudget	2013
Evaluatie Wet verbetering arbeidsmarktpositie alleenstaande ouders	2013
Uitkomsten en ervaringen experiment netto-effectiviteit re-integratie (artikel 2, 3 en 5)	2014
Langetermijneffecten van re-integratie (artikel 2, 3 en 5)	2014
Nulmeting monitor banenafpraak	2014
De uitgestoken hand: evaluatie van de samenwerking van UWV en gemeenten op het gebied van werk en inkomen 2012–2014 (artikel 2 en 11)	2015
Klantonderzoek monitor Participatiewet	2015
Onderzoek Participatiewet bij werkgevers	2015
Ervaringen gemeenten met Participatiewet	2015
Beschut werk	2015
Onderzoek uitvoering algemene bijstand door SVB	2015
Kennis der verplichtingen en gepercipieerde detectiekans 2014 (artikel 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 en 10)	2015
Evaluatie Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs)	2016
Kennis der verplichtingen en gepercipieerde detectiekans 2016 (artikel 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 en 10)	2017
2 Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
2a. MKBA's	
Niet van toepassing	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Niet van toepassing	
3. Overig onderzoek	
Eindrapport bouwstenen Verdeelmodel participatiebudget	2012

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
Pilots werken naar vermogen: derde voortgangsrapportage pilot loondispensatie	2012
Monitor betalingsachterstand, meting 2011	2012
Kwaliteitsverbetering schuldhulpverlening, evaluatie project en motie Spekman en Martijn-Ortega	2012
Pilots werken naar Vermogen: vierde voortgangsrapportage pilot loondispensatie	2013
Monitor en evaluatie Pilots werken naar vermogen (artikel 2, 3, 4 en 5)	2013
Huishoudens in de rode cijfers 2012	2013
Evaluatie ESF 2014–2020 (artikel 2, 3, 4 en 5)	2013
Verkenning verdeelmodel Participatiewet	2014
Verkenning systematiek gebundeld re-integratiebudget	2014
Onderzoek verdeelmodel WWB 2015	2014
Monitor Betalingsachterstand 2014	2014
Huishoudens in de rode cijfers, vervolgmeting 2014	2014
Gemeentelijke armoede- en schuldenbeleid	2014
De doorwerking van de financiële prikkel WWB binnen gemeenten	2014
Beschermingsbewind: kwantitatief onderzoek naar ontwikkelingen en kosten voor gemeenten	2014
Quickscan 1 Evaluatie Sectorplannen	2014
Quickscan 2 Evaluatie Sectorplannen	2015
Quickscan 3 Evaluatie Sectorplannen	2015
Verbeterslag verdeelmodel I-deel	2015
Inleenverbanden in het kader van de Wet banenafpraak en quotum arbeidsbeperkten	2015
Oorzaken voor onder bewindstelling bij doelgroepen waarvoor gemeenten de kosten bij bijzondere bijstand betalen	2015
Onderzoek kindpakketten	2015
Jongvolwassenen en schulden («Voor mijn gevoel had ik veel geld»)	2015
Huishoudens in de rode cijfers 2015	2015
Vroegsignalering problematische schulden door gemeenten	2015
Signalen en klachten over de toegankelijkheid van het sociale domein	2015
Het telt wat wel en niet meetelt; verkennend onderzoek naar het meetellen van verloonde uren bij inkoop van diensten in de Wet banenafpraak en quotum arbeidsbeperkten	2016
Quickscan 4 Evaluatie Sectorplannen	2016

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
Inventarisatie verordeningen tegenprestatie	2016
Praktijkroute banenafpraak	2016
De weg naar extra banen	2016

Overzicht onderzoek artikel 3: Arbeidsongeschiktheid

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
1a. Beleidsdoorlichtingen	
Arbeidsongeschiktheid	2014
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Duurzaam niet-duurzaam? Onderzoek naar niet-duurzaam volledig arbeidsongeschikt verklaarden	2013
Onderzoek ontwikkeling hybride financiering WGA	2013
Uitkomsten en ervaringen experiment netto-effectiviteit re-integratie (artikel 2, 3 en 5)	2014
Langetermijneffecten van re-integratie (artikel 2, 3 en 5)	2014
Kennis der verplichtingen en gepercipieerde detectiekans 2014 (artikel 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 en 10)	2015
Evaluatie modernisering ZW, finale effectmeting (artikel 3 en 6)	2016
Verdiepingsonderzoek benutbare mogelijkheden WGA 80–100	2015
Kennis der verplichtingen en gepercipieerde detectiekans 2016 (artikel 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 en 10)	2017
2 Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
2a. MKBA's	
Niet van toepassing	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Niet van toepassing	
3. Overig onderzoek	
Monitor arbeidsbeperkten en werk 2007–2010	2012
UWV-Monitor Arbeidsparticipatie 2012	2013
Monitor en evaluatie Pilots werken naar vermogen (artikel 2, 3, 4 en 5)	2013
Evaluatie ESF 2014–2020 (Artikel 2, 3, 4 en 5)	2013
UWV-Monitor Arbeidsparticipatie 2013	2014
UWV-Monitor Arbeidsparticipatie 2014	2015
Begrotingsakkoordonderzoeken loondoorbetaling (knelpunten werkgevers en verhogen verzekeringsgraad kleine werkgevers)	2015
UWV-monitor Arbeidsparticipatie 2015	2016

Overzicht onderzoek artikel 4: Jonggehandicapten

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
1a. Beleidsdoorlichtingen	
Niet van toepassing	
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Evaluatie subsidieregeling scholing jonggehandicapten	2013
Kennis der verplichtingen en gepercipieerde detectiekans 2014 (artikel 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 en 10)	2015
Kennis der verplichtingen en gepercipieerde detectiekans 2016 (artikel 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 en 10)	2017
2 Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
2a. MKBA's	
Niet van toepassing	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Niet van toepassing	
3. Overig onderzoek	
Monitor en evaluatie Pilots werken naar vermogen (artikel 2, 3, 4 en 5)	2013
Evaluatie ESF 2014–2020 (Artikel 2, 3, 4 en 5)	2013
Onderzoek naar het begrip «arbeidsvermogen»	2017 ¹

¹ Het voor 2016 toegezegde UWV-rapport over de uitvoerbaarheid van het nieuwe beoordelingscriterium «arbeidsvermogen» wordt in het tweede kwartaal van 2017 aan de Tweede Kamer aangeboden, samen met een brief over een tussenevaluatie van de Participatiewet.

Overzicht onderzoek artikel 5: Werkloosheid

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
1a. Beleidsdoorlichtingen	
Werkloosheid	2016
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Evaluatie bijzondere wtv-regeling en deeltijd-WW	2012
Uitkomsten en ervaringen experiment netto-effectiviteit re-integratie (artikel 2, 3 en 5)	2014
Langetermijneffecten van re-integratie (artikel 2, 3 en 5)	2014
Kennis der verplichtingen en gepercipieerde detectiekans 2014 (artikel 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 en 10)	2015
Regeling vrijwilligerswerk in de WW	2017 ¹
Kennis der verplichtingen en gepercipieerde detectiekans 2016 (artikel 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 en 10)	2017
2 Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
2a. MKBA's	
Niet van toepassing	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Niet van toepassing	
3. Overig onderzoek	
Werkhervattingen na instroom in de WW	2013
Monitor en evaluatie Pilots werken naar vermogen (artikel 2, 3, 4 en 5)	2013
Evaluatie ESF 2014–2020 (artikel 2, 3, 4 en 5)	2013
Zichtbaar maar niet in beeld	2016
Onderzoekskader Evaluatie Actieplan Perspectief voor vijftigplussers	2016
Monitorrapportages WW en WGA	2016

¹ Dit onderzoek stond gepland voor 2016 maar is in 2017 naar de Tweede Kamer verstuurd.

Overzicht onderzoek artikel 6: Ziekte en Zwangerschap

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
1a. Beleidsdoorlichtingen	
Niet van toepassing	
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Evaluatie zwangerschapsuitkering voor zelfstandigen	2013
Evaluatie van adviestrajecten bij problematisch ziekteverzuim	2015
Kennis der verplichtingen en gepercipieerde detectiekans 2014 (artikel 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 en 10)	2015
Evaluatie modernisering ZW, finale effectmeting (artikel 3 en 6)	2016
Theorie en praktijk re-integratie tweede spoor	2016 ¹
Kennis der verplichtingen en gepercipieerde detectiekans 2016 (artikel 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 en 10)	2017
2 Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
2a. MKBA's	
Niet van toepassing	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Niet van toepassing	
3. Overig onderzoek	
Kanker & Werk: Problemen van werkgever en werknemer	2016

¹ Bij begroting 2016 onder de titel «Vervolgonderzoek loondoorbetaling bij ziekte».

Overzicht onderzoek artikel 7: Kinderopvang

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
1a. Beleidsdoorlichtingen	
Kinderopvang	2015
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Evaluatie wet Kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen en wetswijziging gastouderopvang	2012
Kwaliteitsonderzoek (monitor) peuterspeelzalen	2014
Effecten bezuinigingen kinderopvang «Krimp in de kinderopvang»	2014
Evaluatie kosten toezicht en handhaving kinderopvang 2014	2015
Rapportage Pilot Gemeentebrede dagarrangementen	2015
Evaluatie Wet ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie (OKE)	2015
Monitor gemeentebrede dagarrangementen	2016 ¹
Evaluatie Commissie Gunning (inclusief evaluatie «continue screening»)	2016 ²
2 Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
2a. MKBA's	
Niet van toepassing	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Niet van toepassing	
3. Overig onderzoek	
Wachttijsten en wachttijden kinderdagverblijven en buitenschoolse opvang – 7e meting	2012
Pedagogische kwaliteit van buitenschoolse opvang in Nederland	2012
Monitor (cijfers) Kinderopvang	2012
Onderzoek continue screening in de kinderopvang	2013
Evaluatie BKR-rekentool	2013
Effectiviteit van de handhaving in de kinderopvang	2013
Peuterspeelzaalwerk NL: feiten en cijfers 2014	2014
Onderzoek verband schaalgrootte kindcentra en omstandigheden waarin opvang plaatsvindt	2014
Ervaren regeldruk en toezichtslast kinderopvang	2014
Kinderopvang in aandachtswijken	2014
Kinderopvang en sociaal medische indicatie een scenariostudie	2014
Het risicomodel in het toezicht op de kinderopvang anno 2014	2014

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
CPB analyse alternatieve vormgeving kinderopvangtoeslag (CPB)	2014
Aard en omvang van gelijkwaardige alternatieven in de Kinderopvang	2014
Aanbod en contracten in de kinderopvang	2014
Opvang van kinderen met een beperking	2015
Wachlijst en capaciteitsonderzoek	2017 ³
Nulmeting aanwezigheid oudercommissies en alternatieve vormen van ouderparticipatie	2016
Kwaliteitsonderzoek (monitor) Kinderopvang (KDV, BSO, PSZ, GO) (jaarlijkse monitor 2017–2023)	2017 ⁴
Het gebruik van kinderopvang door ouders met lagere inkomens	2016
Kwaliteit ouderparticipatiecreches (OPC's)	2016
Ouderbetrokkenheid bij de overdracht	2016
Conditie voor kwaliteit kindvriendelijke overgang	2016

¹ Dit onderzoek stond gepland voor 2015 maar is in februari 2016 naar de Tweede Kamer verstuurd.

² Bij begroting 2016 onder de titel «Evaluatie continue screening».

³ Dit onderzoek stond gepland voor 2016 maar is in maart 2017 gepubliceerd.

⁴ Het betreft een zeer complexe, Europese aanbesteding. Deze complexiteit heeft ertoe geleid dat meer tijd nodig was om de opdracht goed en conform alle aanbestedingsregels in de markt te kunnen zetten.

Overzicht onderzoek artikel 8: Oudedagsvoorziening

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
1a. Beleidsdoorlichtingen	
Oudedagsvoorziening	2013
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Evaluatie regeling Pensioenknip	2013
Onderzoek optimalisering overgang van opbouw- naar uitkeringsfase en de inrichting daarvan in premie- en kapitaalovereenkomsten	2014
Kennis der verplichtingen en gepercipieerde detectiekans 2014 (artikel 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 en 10)	2015
Onderzoek vrijwillige voortzetting pensioenfonds voor zelfstandigen	2016
Kennis der verplichtingen en gepercipieerde detectiekans 2016 (artikel 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 en 10)	2017
2 Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
2a. MKBA's	
Niet van toepassing	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Voor- en nadelen doorsneepremie	2013
Pensioenopbouw van zzp-ers	2013
Herverdelingseffecten van verschillende projectierentes in verbeterde premieregelingen	2016
3. Overig onderzoek	
Witte vlek op pensioengebied 2010 (artikel 1 en 8)	2012
Effecten kostendelersnorm AOW op mantelzorg	2015
Monitor twee-woningenregel	2016
Witte vlekken op pensioengebied 2013 (artikel 1 en 8)	2016
Impact van een overstap van een uniform naar life-cycle beleggingsbeleid in de opbouwfase	2016
Onderzoek SVB gebruik en niet-gebruik OBR	2016

Overzicht onderzoek artikel 9: Nabestaanden

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
1a. Beleidsdoorlichtingen	
Nabestaanden	2013
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Eindrapport Verzekering overlijdensrisico	2014
Kennis der verplichtingen en gepercipieerde detectiekans 2014 (artikel 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 en 10)	2015
Kennis der verplichtingen en gepercipieerde detectiekans 2016 (artikel 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 en 10)	2017
2 Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
2a. MKBA's	
Niet van toepassing	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Niet van toepassing	
3. Overig onderzoek	
Niet van toepassing	

Overzicht onderzoek artikel 10: Tegemoetkoming ouders

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
1a. Beleidsdoorlichtingen	
Tegemoetkoming ouders	2013
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Evaluatie TOG	2013
Kennis der verplichtingen en gepercipieerde detectiekans 2014 (artikel 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 en 10)	2015
Kennis der verplichtingen en gepercipieerde detectiekans 2016 (artikel 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 en 10)	2017
2 Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
2a. MKBA's	
Niet van toepassing	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Verkennd onderzoek TOG beoordelingskader	2014
3. Overig onderzoek	
Monitor alleenstaande ouders	2016

Overzicht onderzoek artikel 11: Uitvoering

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
1a. Beleidsdoorlichtingen	
Uitvoeringskosten	2015
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Evaluatie Suwi-wet	2015
De uitgestoken hand: evaluatie van de samenwerking van UWV en gemeenten op het gebied van werk en inkomen 2012–2014 (artikel 2 en 11)	2015
Zijn de voorgevulde gegevens juist?: evaluatie van de Wet eenmalige gegevensuitvraag over de periode 2010–2014	2015
Evaluatie toegevoegde waarde leerwerkloketten	2015 ¹
SUWI dienstverlening en governance SVB	2016
2 Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
2a. MKBA's	
Niet van toepassing	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Niet van toepassing	
3. Overig onderzoek	
Rekenkamerrapport UWV, balanceren tussen ambities en middelen	2016

¹ Dit onderzoek stond gepland voor 2015 maar is in mei 2016 naar de Tweede Kamer verstuurd.

Overzicht onderzoek artikel 13: Integratie en maatschappelijke samenhang

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
1a. Beleidsdoorlichtingen	
Integratie en maatschappelijke samenhang	2017 ¹
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Rapport effecten inburgering participatie	2013
Evaluatie wijzigingen per 1-4-2011 Wet inburgering Buitenland	2014
2 Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
2a. MKBA's	
Niet van toepassing	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Niet van toepassing	
3. Overig onderzoek	
Meldingen van discriminatie in Nederland	2012
Ervaringsonderzoek discriminatie	2013
Onderzoek toets gesproken Nederlands	2013
Monitor inclusie	2013
Monitor Inburgeringsexamen Buitenland	2013
Participatie van migranten op de arbeidsmarkt	2014
Onderzoek omvang huwelijksdwang	2014
Leefsituatie en migratieredenen van huwelijksmigranten	2014
Jaarrapport Integratie 2013	2014
Kwalitatieve aanvulling verdiepende studie 2014; achtergronden opvatting IS-steun onder Turkse jongeren	2015
Survey Integratie Migranten 2015	2015
Monitor inclusie (Roma)	2015
Monitoring en evaluatie pilots participatieverklaring	2015
Goede voorbeelden van culturele diversiteit	2015
Internationale juridische verkenning van participatieverklaringen en integratiecontracten	2015
Waarom en hoe leren mensen de Nederlandse taal?	2015
Antisemitisme onder jongeren in Nederland; Oorzaken en triggerfactoren	2015
Gewoon getrouwd. Onderzoek naar kindhuwelijken en religieuze huwelijken in Nederland	2016 ²

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
Hoofdonderzoek maatschappelijke aansluiting kinderen EU-migranten	2017 ³
Verdiepende studie 2015, de effecten van het integratiebeleid in Nederland	2016
Jaarrapport Integratie 2016	2016
Monitor anoniem solliciteren en netwerkbijeenkomsten	2016
De diverse samenleving door de ogen van burgers	2016
Verdiepend onderzoek inburgeraars (cohort 2013)	2016
Onderzoek asielzoekers statushouders vrijwilligerswerk	2016
Inburgering: eerste resultaten van de Wet Inburgering 2013	2017

¹ Deze doorlichting stond gepland voor eind 2016 maar is in januari 2017 naar de Tweede Kamer verstuurd.

² In begroting 2016 stond dit onderzoek, genaamd «informele (kind)huwelijken, gepland voor 2015 maar het is in februari 2016 naar de Tweede Kamer gestuurd.

³ Dit onderzoek stond gepland voor 2016 maar is op 13 februari 2017 gepubliceerd door het SCP onder de titel «Van oost naar west (Poolse, Bulgaarse en Roemeense kinderen in Nederland: ouders over de leefsituatie van hun kinderen)».

BIJLAGE E3. EXTERNE INHUUR

Vanaf 2011 geldt als norm voor externe inhuur 10% van de personele uitgaven (motie Roemer). In onderstaande tabel staan de totale uitgaven voor externe inhuur van kerndepartement, Agentschap SZW en rijksdienst Caribisch Nederland.

Tabel E3.1 Uitgaven voor inkoop van adviseurs en tijdelijk personeel (x € 1.000)	
	2016
Interim-management	47
Organisatie- en formatieadvies	46
Beleidsadvies	558
Communicatieadvisering	599
Totaal beleidsgevoelig	1.250
Juridisch advies	607
Advisering opdrachtgevers automatisering	1.371
Accountancy, financiële en administratieve organisatie	595
Totaal (beleid)ondersteunend	2.572
Uitzendkrachten (formatie & piek)	4.782
Totaal ondersteuning bedrijfsvoering	4.782
Totaal uitgaven inhuur externen	8.604

In 2016 bedroeg het totaal van de personele uitgaven voor kerndepartement, Agentschap SZW en de rijksdienst Caribisch Nederland € 210,9 miljoen. Dit is de som van de personele uitgaven (€ 202,3 miljoen) en externe inhuur (€ 8,6 miljoen). Het percentage externe inhuur komt hiermee in 2016 op 4,1. Dit is iets lager dan vorig jaar, maar nog hoger dan gebruikelijk. Het incidenteel hoger percentage houdt verband met de externe inhuur die voor de Ministeries van OCW en BZK is ingezet om deze departementen te laten aansluiten op de gezamenlijke financiële administratie van de Ministeries van Financiën, VWS en SZW.

Rapportage overschrijding maximumuurtarief externe inhuur

Vanaf 2011 geldt dat ministeries rapporteren over het maximumuurtarief buiten de raamovereenkomsten om (motie De Pater – Van der Meer). Het maximumuurtarief vormt een aanvulling op het sturingsinstrumentarium externe inhuur (de procentuele uitgavennorm).

Tabel E3.2 Inhuur externen buiten raamovereenkomsten	
	2016
Aantal overschrijdingen maximum uurtarief	0

SZW heeft in 2016 buiten de mantelcontracten om geen externe krachten ingehuurd boven het afgesproken maximumuurtarief.

BIJLAGE E4. LIJST VAN AFKORTINGEN

ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
AC	Audit Committee
ADR	Auditdienst Rijk
AFM	Autoriteit Financiële Markten
AGSZW	Agentschap SZW
AIO	Aanvullende Inkomensvoorziening Ouderen
AKW	Algemene Kinderbijslagwet
AMU	Aanpak Malafide Uitzendbureaus
Anw	Algemene Nabestaandenwet
Aof	Arbeidsongeschiktheidsfonds
AOV	Algemene Ouderdomsverzekering Caribisch Nederland
AOW	Algemene Ouderdomswet
AR	Algemene Rekenkamer
Arbo	Arbeidsomstandigheden
ATW	Arbeidstijdenwet
avv	Algemeen verbindend verklaren van bepalingen van collectieve arbeidsovereenkomsten
Awb	Algemene Wet bestuursrecht
AWf	Algemeen Werkloosheidsfonds
AWW	Algemene Weduwen- en Wezenverzekering Caribisch Nederland
AZC	Asielzoekerscentrum
bbp	Bruto binnenlands product
Bbz	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen
BeZaVa	Wet Beperking Ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid Vangnetters
BIKK	Bijdragen in de kosten van heffingskortingen
BIR	Baseline Informatiebeveiliging Rijksdienst
BIT	Bureau ICT-Toetsing
BKK	Bureau Kwaliteit Kinderopvang
BKWI	Bureau Keteninformatisering Werk en Inkomen
Brzo	Besluit risico's zware ongevallen
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
BUIG	Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
cao	Collectieve arbeidsovereenkomst

CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CEP	Centraal Economisch Plan
COA	Centraal Orgaan opvang Asielzoekers
CN	Caribisch Nederland (Bonaire, Sint Eustatius, Sint Maarten)
CNV	Christelijk Nationaal Vakverbond
CPB	Centraal Planbureau
Ctgb	College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen
Divosa	Vereniging van directeuren van gemeentelijke sociale diensten
DNB	De Nederlandsche Bank
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
DUS-i	Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen
DWSRA	Dienstverlening Werkzoekenden en projecten Samenwerking en Regie Arbeidsmarkt
EBB	Enquête Beroepsbevolking
EC	Europese Commissie
ECN	Stichting Educatieve Centra Nederland met inwoning
EFMB	Europees Fonds voor Meest Behoeftigen
EGF	Europees Globalisatiefonds
EMU	Economische en Monetaire Unie
EMVF	Europese Migratie- en Veiligheidsfondsen
ESF	Europees Sociaal Fonds
EU	Europese Unie
EZ	Ministerie van Economische Zaken
FDC	Financieel Diensten Centrum
FG	Functionaris Gegevensbescherming
FNV	Federatie Nederlandse Vakbeweging
fte	Fulltime equivalent (=voltijdbaan)
GDI	Generieke Digitale Infrastructuur van de overheid
GGD	Gemeentelijke of Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
IAU	Incidentele Aanvullende Uitkering
IB	Inlichtingenbureau
IBO	Interdepartementaal Beleidsonderzoek
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
ILO	International Labour Organization
IOAOW	Inkomensondersteuning AOW-gerechtigden

IOAW	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze Werknemers
IOAZ	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen
IOW	Inkomensvoorziening Oudere Werklozen
IVA	Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsongeschikten
IWI	Inspectie Werk en Inkomen
KO	Kinderopvang
KOT	Kinderopvangtoeslag
LCR	Landelijke Cliëntenraad
LHBTI	Lesbische vrouwen, Homoseksuele mannen, Biseksuelen, Transgenders en Intersekse personen
LIV	Lage-inkomensvoordeel
LKV	Loonkostenvoordeel
LTO	Land- en Tuinbouworganisatie
MAU	Meerjarige Aanvullende Uitkering
MenO	Misbruik en Oneigenlijk gebruik
MEV	Macro-Economische Verkenning
mkb	Midden- en kleinbedrijf
MKOB	Mogelijkheid Koopkrachttegemoetkoming voor Oudere Belastingplichtigen
MLT	Middellangetermijnverkenning
NCvB	Nederlands Centrum voor Beropesziekten
NT2	Nederlands als tweede Taal
OBR	Overbruggingsregeling AOW
OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Oke	Ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie
OM	Openbaar Ministerie
OOP	Out-of-pocketkosten
OR	Ondernemingsraad
Pgb	Persoonsgebonden budget
PGVN	Publieke Gezondheid en Veiligheid Nederland
RBG-eng	Rijksbegroting in enge zin
RCN	Rijksdienst Caribisch Nederland, unit Sociale Zaken
RCSP	Regeling Cofinanciering Sectorplannen
RCV	Regeling Claims Vakantiedagen
RHB	Rijkshoofdboekhouding

RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RSO	Rijkschoonmaakorganisatie
RUS	Raamwerk voor Uitvoering van Subsidies
RWT	Rechtspersoon met een Wettelijke Taak
SBCM	Stichting Beheer Collectieve Middelen
SER	Sociaal-Economische Raad
SSO	Shared Service Organisatie
SUWI	Structuur Uitvoering Werk en Inkomen
SVB	Sociale Verzekeringsbank
Sw	Sociale werkvoorziening
SZA	Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt
SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TAS	Regeling Tegemoetkoming Asbestslachtoffers
TK	Tweede Kamer
TNO	Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek
TOG	Tegemoetkoming Onderhoudskosten thuiswonende Gehandicapte kinderen
TW	Toeslagenwet
twv	Tewerkstellingsvergunning
UFO	Uitvoeringsfonds voor de Overheid
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VenJ	Ministerie van Veiligheid en Justitie
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Waadi	Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs
Wajong	Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten
Wamil	Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening militairen
WAO	Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering
WAS	Wet Aanpak Schijnconstructies
Wav	Wet arbeid vreemdelingen
WAZ	Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering Zelfstandigen
WAZO	Wet Arbeid en Zorg
WGA	Regeling Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsongeschikten
WIA	Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen
WKB	Wet op het Kindgebonden Budget

Wko	Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen
WmI	Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag
WNT	Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector
WOB	Wet Openbaarheid van Bestuur
WOR	Wet op de Ondernemingsraden
WR	Ministerie van Wonen en Rijksdienst
Wsw	Wet sociale werkvoorziening
Wtcg	Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten
Wtl	Wet tegemoetkomingen loondomein
WW	Werkloosheidswet
WWB	Wet Werk en Bijstand
Wwz	Wet werk en zekerheid
ZBO	Zelfstandig Bestuursorgaan
ZEZ	Regeling Zelfstandigen en zwangeren
ZonMw	Zorgonderzoek Nederland / Medische wetenschappen
ZW	Ziektewet
zzp	Zelfstandige zonder personeel